

začasno na tujem 19-26

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

junij 1974

številka 6

slovenija

Foto: Milenko Pegan

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Nobene »Cone B« ni več!	5
Po domačih krajih	6
Šport	7
Spomin na delavsko barikado v Trbovljah	8
Slovenski »zeleni načrt«	12
Bertoncljeva poezija železa	14
Slovenska kmečka noša	16
Prijazna dolina Podlpe	17
Umrli je Janko N. Rogelj	18
ZAČASNO NA TUJEM (I)	19
ENGLISH SECTION	19
Naši po svetu	27
Starša, ki sta zavrgla otroka	32
Otroci berite	34
Anton Pevec: Motika	36
Ivan Gradišnik: Pavel Meglen	37
Filatelija	38
Križanka	39
Kako se oblačijo Slovenke	40
Bleščeča dvajsetletnica Avsenikov	41
Samorastnik s čopičem in barvami	42

Mladost na pomolu v koprskem pristanišču. Koper je res kljub vsej svoji starodavnosti novo mesto, ki se je prav razvilo šele v povojnih letih. Dobilo je vrsto novih tovarn, ki so znane po vsej Jugoslaviji, sem pa so se za delom priseljevali ljudje iz vse države. V Koper in v druga naša mesta ob obali so bile v preteklih mesecih uprte oči skoraj vsega sveta, ko je italijanska vlada uradno zaničala, da bi bilo to ozemlje del Jugoslavije. Naši ljudje, posebno še prebivalci prizadetih krajev, pa so odločno povedali: »Tukaj je Jugoslavija!«

Foto: Rado Vouk

Izdaja — Published by
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija

Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega izvoda 5.— din; Argentina 5.— am. dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija 220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija 2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica 19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg, U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575
pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočnem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account nò. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Jože Prešeren
odgovorni urednik

iz
vaših
pisem

Slika domače vasi

Tu v Torontu nas živi sedem iz ene vasi in vsi imamo tudi svoje družine. V Rodni grudi si zelo rada ogledujem slike in tudi naši otroci občudujejo te lepe kraje. Zelo me zanima, kako bi tudi jaz prišla do tega, da bi bila slikana naša vas. Slikana naj bi bila takrat, ko pšenica še ni požeta. Stroške sem pripravljena povrniti. Naša rojstna vas je Hrastov dol na Dolenjskem.

Marija Kastelic
Willoudale, Ont., Kanada

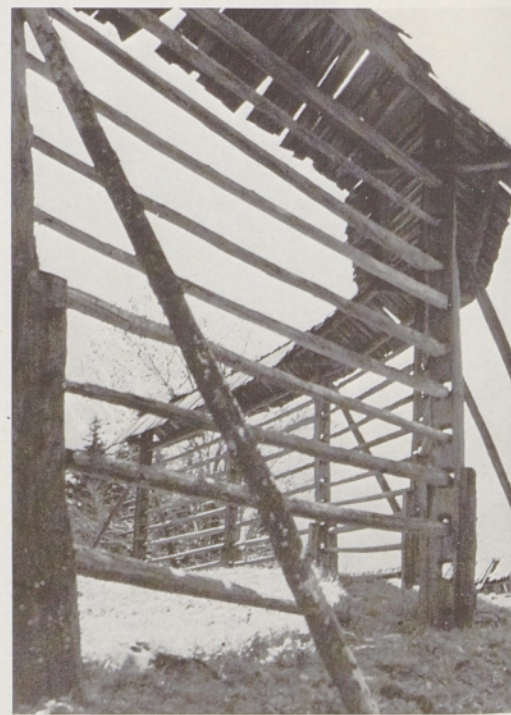
Upamo, da nam bo uspelo kmalu izpolniti vašo željo. Stroški so seveda naši.

Praznik posebne sorte

Dan, ko prejmem Rodno grudo, se mi zdi, kot da bi bil praznik. Zanimiva so tudi pisma, ki jih pišejo rojaki iz različnih dežel. Lepe slike in črtice, povestice, ko rojaki opisujejo svoje življenjske poti. Vesela sem tudi angleške sekcije, ki pomaga, da naši vnuki bolj spoznajo običaje rodne grude. Z veseljem smo brali tudi razgovor z Johnom Fabcem.

Veste, jaz sem ravno tako daleč od Pittsburgha, kakor je Ljubljana od Ribnice. Iz Ribnice sem šla leta 1913. Leta 1968 sem bila na obisku in takrat sem videla velikanski napredek. Zelo boste razveselili Ribničane, če boste vsake kvatre kaj napisali o njej in objavili kako sliko. Bili smo tudi pri Novi Štifti. Kako bi bilo lepo, ko bi tam imeli kako gostilno s prenočišči. Mislim, da bi se izplačalo.

Tončka Opeka
Oakdale, Pa., ZDA

Kozolec. Foto: Jaka Čop

Ponosni smo na napredek domovine

Rada bi se vam zahvalila za trud, ki ga vlagate v to revijo, ki je med našimi ljudmi po svetu tako priljubljena. Na mnogo bi vam rada odgovorila, da bi bolje razumeli naše ljudi, posebno tukaj v Avstraliji. Slovenskih izobražencev tukaj je zelo malo, smo bolj preprosti ljudje in domači. Dolga leta smo bili nekako pozabljeni od domovine, sami veste, da je za to veliko vzrokov. Jaz sem prišla sem s potnim listom pred dvajsetimi leti in sem se počutila kar nekako nedobrodošlo, ker se nisem strinjala s tistimi, ki o starem kraju nočejo slišati veliko dobrega. Vsi ljudje si pač nismo enaki. Trdno pa sem prepričana, da je Slovenec najbolj prijazen in gostoljuben človek na tem svetu.

Prosila bi vas, če bi v reviji malo več pisali, kaj delate v Sloveniji, kaj je novega v različnih krajih. Mi smo zelo ponosni na vse, kar pomeni napredek rojstne domovine.

Z zanimanjem sem prebrala članek o Vavpotičevi družini, ki se je v Slovenijo vrnila iz Avstralije, tam pa se ni več mogla vživeti. Rada bi vam odgovorila na zadnji odstavek, zakaj se je laže privaditi tujini kakor domačim krajem. Jaz sem komaj pred leti začejala razumevati, kaj se dogaja. Jezika ne razumeš, način življenja tukaj je kot dan in noč, prijateljev skoraj nimaš in hočeš nočeš, moraš vse dati na stran in trdo delati za obstanek, da nisi odvisen od drugih. Verjemite mi, solze, ki so bile tu prelite v samotni, bi lahko tekle v potokih. Ljudje doma ne vedo, kako neprijazna zna biti tujina. Pogosto se sprašujem, zakaj ljudje ne pišejo resnice, zakaj vse zavijajo v svilnen papir, ko pa je resnica zelo drugačna.

V veliko zadovoljstvo nam je vsaj to, da naša sinova dobro delata v šoli. Oba sta bila vedno odličnjaka. Zelo smo ponosni na to, da lahko tudi mi Slovenci nekaj dosežemo, če hočemo.

Sonja Petek
Albert Park, S.A., Avstralija

Vrnitev v domovino — to je tiha želja skoraj vsakogar izmed vas, ki živite na tujem. Izseljenci, to je tisti, ki ste se odločili, da se za stalno naselite na tujem, se vračate k nam »po obrokih«, skoraj redno na počitnice, včasih pač iz gole želje, da bi spet videli domače kraje. Neki naš rojak iz Avstralije je po vrnitvi z večmesečnega bivanja v domovini prijatelje prepričeval, da je »en sam dopust v Sloveniji več vreden kot deset dopustov v Avstraliji«. To so mu vsi radi verjeli, saj kdo si pa ne želi domov! Neki drugi, naš v Ameriki rojeni Slovenec, je po vrnitvi s počitnic v Sloveniji vzkliknil: »Tam bi živel sto let!« Med našimi ljudmi po svetu skoraj ni potrebna reklama za obisk Slovenije, take izjave, kot sta bili ti dve, pa so veliko več kot zgolj reklama.

Ko sem bil pred nedavnim med našimi ljudmi v Stuttgartu v ZR Nemčiji, so mi pripovedovali, da se v kratkem namerava vrniti v domovino zelo veliko naših ljudi. Prišlo je, kaže, do nekega prelomnega obdobja, ko je tam že veliko ljudi po deset let in več, torej po dobi, ko ob vrnitvi že lahko pripeljejo v domovino brez carine večino gospodinjstvih predmetov. Mnogi čakajo, da dopolnijo to dobo, pa čeprav je sorazmerno dolga. V tem času pa si tudi že zgradijo dom v Jugoslaviji, si ustvarijo pogoje za začetek zasebne obrti ali podobno. Seveda pa vsi gradijo doma hiše. Ko bi kdo delal anketo med našimi ljudmi, ki so v tujini začasno zaposleni, bi prav gotovo vsaj tri četrtine izmed njih odgovorile, da že zidajo ali da nameravajo zidati. Med nami pač pogosto še velja staro načelo »Najprej štalca, pol pa kravca«.

Zanimivo pri vsem tem se mi zdi, da ni več toliko vprašanj in tudi ne očitkov glede naše carine. Carinske olajšave za povratnike so v glavnem vsem znane, vsi pa se tudi zavedajo, da carina mora biti. Nihče več je ne jemlje kot nujno zlo, temveč kot nekaj samo po sebi razumljivega kot povsod po svetu.

Belokranjci

Rodno grudo prebiramo zelo radi in smo zelo zadovoljni z lepimi slikami. Če vas pot kaj zanese v Belo krajino, skočite na Črešnjevce pri Semiču ali pa v Praproče. Od tam smo namreč doma. Moj ata bo dopolnil 84 let, mama pa 75 let. Živita na Črešnjevcu št. 25. Priimek Ivanetič. Moževi starši pa živijo v Prapročah št. 2. Zelo nas bo veselilo, če dobimo kakšno sliko v Rodni grudi.

Anton Stariha
Merrylands, NSW, Avstralija

Materina ljubezen

Pri nas je na obisku naša teta iz lepega Prekmurja. Že od mladih let nimam mame in nam je ona nadomestila materino ljubezen. Tu je že pet mesecev in kmalu bo prišel čas, ko nas bo zapustila. Zelo ji je bilo všeč pri nas, a vseeno jo srce vleče nazaj, ker ima tam svojo družino. Mene srce boli, ko berem oglase, da matere iščejo otroke, namesto da bi otroci matere. Mi vsi, ki nismo imeli materine ljubezni, jo iščemo, a je več ne najdemo.

Družina Flisar
Marvickville, NSW, Avstralija

Spomini na Tabor

Prišla je preljuba pomlad. Z veseljem smo jo sprejeli, saj se bodo zdaj malo otoplile naše stare kosti. Sedim pri oknu in opazujem otroke, ki veselo skačejo po zeleni travi. Moje misli pa gredo nazaj v moja otroška leta. O, kako so bila lepa! Rodila sem se v Ponovi vasi pri Grosupljem. Otroška leta sem preživela pri moji stari mami v vasi Cerovo pod Taborom blizu Taborske jame. Za mežnarja so bili takrat Tomšičevi. Imeli so štiri otroke in najmlajša je bila mojih let. Skupaj sva hodili v šolo. Lepo je bilo takrat. Od spomladi do jeseni sem šla vsako nedeljo k moji prijateljici na Tabor. Koliko veselja smo imeli takrat otroci!

Zdaj ne bom nikoli več videla tiste cerkvice, kjer sem preživela toliko lepih dni. Lepo bi vas prosila, če bi imeli kakšno sliko od tam, ki bi mi obudila toliko lepih spominov.

Ana Florjančič
Grand Junction, Colo., ZDA

Darilo za rojstni dan

Aprilsko številko Rodne grude sem dobila ravno za moj rojstni dan. Lepšega darila si res nisem mogla želeči. Zelo lepo ste uvrstili moj dopis ob dvajsetletnici Rodne grude. Pred dvajsetimi leti

je bilo resnično lepo. Vseh mojih dvanajst obiskov je bilo nepozabnih.

Zdaj moram še za nekaj dni v bolnišnico na pregled in če bodo zdravniki rekli O. K., potem kdo ve, če vas ne bom letos še enkrat iznenadila v vašem uradu.

Jennie Troha
Barberton, Ohio, ZDA

Pomoč našemu listu

Slovenski napredni časopis »Prosveta« tukaj v Ameriki je prišel v težave zaradi vedno večje draginje. Ko se je to zvedelo, smo sami prostovoljno začeli zbirati finančno pomoč. V okrog petih mesecih se je nabralo okrog 6.000 dolarjev prostovoljnih prispevkov, ki pa še vedno dotekajo. Če bo potrebno, smo pripravljeni plačevati tudi višjo naročnino, ker nam je list neobhodno potreben. Mislim, da bi bilo pravilno, če bi tudi učenci v šolah kaj več vedeli o življenju slovenskih izseljencev širom po svetu prek Rodne grude. To bi jim dalo več pregleda in razumevanja za bodoče življenje. Zato prilagava z ženo 5 dolarjev za enoletno naročnino Rodne grude za osnovno šolo v Knežaku.

Jack in Mary Tomšič
Cleveland, Ohio, ZDA

Zahvala in pozdravi

V teh kratkih vrsticah bi se želela zahvaliti za Rodno grudo vam in sestri, ki mi jo je naročila. V njej vedno najdem košček domače besede, ki jo na tujih tleh vsi pogrešamo. Še enkrat lepa hvala in lepe pozdrave družini Žmavc v Beienfurtu ter družini Vrhovnik v Stuttgartu, kakor tudi vsem rojakom po svetu.

Elizabeta Senica
Helsingborg, Švedska

Bojim se, da bom pozabil naš jezik

Oprostite, če vam pišem tole pismo, a jaz potrebujem pomoči, ne materialne. Bojim se, da bom čisto pozabil naš jezik. Tukaj nimam slovenskih prijateljev in skoraj nimam priložnosti govoriti slovensko. V Nemčiji delam v uradu za tuje delavce, a to so v glavnem Italijani in Francozi, tako da sem že čisto zmešan, ker moram vsako minuto govoriti drug jezik. Na žalost pa ne slovensko. Vse, kar imam, je Rodna gruda, ki mi jo pošilja prijatelj iz Ljubljane. Zelo sem zadovoljen z njo. Posebno me pa veseli, da imate take izvrstne fotografije in papir. Če primerjam druge revije iz Jugoslavije, potem človek vidi »kje stojte Slovenci«. Tej kvaliteti se čudijo celo Nemci.

Rajmund Musar
Düsseldorf, ZR Nemčija

»Slovenka sem«

Ne morete si zamisliti, kako sem vesela, kadar prejmem revijo. Vedno je dosti novosti in prelepih fotografij naše lepe slovenske domovine, po kateri mi vedno srce hrepeni.

Upam, da bo prišel čas za vsakega slovenskega rojaka in tudi za mene, da obiščem svojo domovino in svoj rojstni kraj. Ni tolikšne daljave, da bi človek pozabil svoj rojstni kraj in materin jezik. Ponosna sem na naš narod in na domovino. »Slovenka sem...«

Mnogo prisrčnih pozdravov Slovincem po svetu in doma!

Anita Barwa
Adelaide, Sth., Avstralija

Tudi razočarani

Vsebina Rodne grude je odlična. Še bolj mi je všeč, odkar ste v 9. številki objavili dopis z naslovom »Razočarani na Kmečki ohceti«. Vidim, da so v uredništvu tudi ljudje, ki prenesejo kritiko. Tudi jaz sem bil razočaran ob mojem obisku Slovenije v preteklem letu. Težave sem imel zaradi avtomobila, ki sem ga naročil iz ZDA in dvignil v Frankfurtu v Nemčiji. Preglavitve so mi delali na carinarnici in na tehničnem pregledu. Tudi pri Ljubljanski banki sem moral po nepotrebnem čakati šest tednov na izplačilo potovalnih čekov. Bilo pa je še veliko nevšečnosti, o katerih bolje, da ne pišem. Zahvaliti pa se moram gospe Erbežnik pri Ljubljanski banki, ki mi je resnično pomagala iz težav in se mi lepo oprostila. Na obiskih sem bil tudi v letih 1965, 1969, 1971, vendar pa je bilo prej vedno vse v redu. Z bratskimi pozdravi

Justin Udovch
San Francisco, Calif., ZDA

Vez z rojaki

Pošiljam naslova dveh novih naročnikov in prilagam naročnino. Kar je več, naj bo za tiskovni sklad. Pred dvema leti, ko sem obiskala rojstni kraj, sem zelo ustregla, ko sem naročila Rodno grudo kot darilo dvema mojima prijateljicama. Vselej, kadar prebiram Rodno grudo, se mi zdi, da se pogovarjam z dragimi rojaki na vseh kontinentih sveta, kjer nas povezuje lepi materinski jezik. Želim vam veliko naročnikov, saj je revija lepa in zanimiva.

Rojaški pozdrav vsem v domačem kraju in tujini.

Agnes Repovž
Renton, Wash., ZDA

Prve delegatske skupščine

V začetku maja se je konstituirala prva slovenska delegatska skupščina in tako pokazala svojo neposredno povezanost in nadaljevanje delegatske zasnove kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda leta 1943. Delegati so za predsednika nove skupščine izvolili dr. Marjana Breclja, za podpredsednika pa Vladimirja Logarja in Bena Zupančiča. Razglasili so tudi predsedstvo SR Slovenije, ki ga sestavljajo: Sergej Kraigher, predsednik, Tone Bole, Anica Kuhar, Jože Lončarič, Vida Tomšič, Josip Vidmar in Janez Vipotnik. Po položaju sta člana predsedstva tudi predsednik CK ZKS France Popit in predsednik republiške konference Socialistične zveze Mitja Ribičič. Za člana predsedstva SFRJ pa je skupščina izvolila Edvarda Kardelja. Delegati so z navdušenjem sprejeli tudi predlog, naj skupščina SFR Jugoslavije izvoli Josipa Broza Tita za predsednika republike brez omejitve trajanja mandata.

Neomejeno zaupanje Titu

Na prvi seji zveznega zbora ter zbora republik in pokrajin novoizvoljene skupščine SFRJ so Josipa Broza Tita izvolili in ga slovesno razglasili za predsednika republike brez omejitve mandata. Za ta predlog je glasovalo vseh 300 navzočih delegatov.

Zlata priznanja Osvobodilne fronte slovenskega naroda so letos prvokrat dobili tudi trije ugledni slovenski izseljenci iz Združenih držav Amerike. Vsi trije so se tudi odločili za vrnitev v domovino. Janko N. Rogelj (levo) — nekaj dni po podelitvi priznanja je umrl — je prejel priznanje za kulturno delo med rojaki v ZDA, posebej pa še za delo med zadnjo vojno. Ana Krasna (v sredini) je dobila priznanje za kulturno in publicistično delo ter za politično delovanje med vojno in po vojni. Vatro Grill (desno) je prejel priznanje za obsežno publicistično, društveno in uredniško delo med ameriškimi Slovenci.

Predsednik Tito obiše ZR Nemčijo

Na povabilo predsednika Zvezne republike Nemčije Gustava Heinemanna in njegove žene bo predsednik Josip Broz Tito z ženo Jovanko v juniju obiskal ZR Nemčijo. Novico o tem obisku, ki so jo nemški listi objavili na vidnih mestih, so z zadovoljstvom sprejeli tudi številni naši ljudje, ki so zaposleni v tej državi.

Priznanja Osvobodilne fronte

Na obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, 27. aprila, je bila v prostorih slovenske skupščine slovesna podelitev letošnjih zlatih priznanj OF, ki so jih prejeli: Danila Gril iz Kranja, Vatro Grill iz Ljubljane, Milena Groeblacher iz Celovca, Marija Ivkovič iz Vira pri Domžalah, Zdenka Kidrič iz Ljubljane, dr. Janez Kanoni iz Ljubljane, Pavle Kovač iz Trbovelj, Vladimir Krivic iz Ljubljane, Ivan Maček iz Ljubljane, dr. Metod

Mikuž iz Ljubljane, Ana Krasna Praček iz Ajdovščine, Stane Repar iz Ljubljane, Janko Rogelj iz Kranja, Franc Stajanko iz Maribora, Tone Turnšek iz Slovenskih Konjic, Tone Ulrih iz Kamnice pri Mariboru, Stane Smid iz Novega mesta, Janko Ževart iz Celja, Partizanski pevski zbor, ki letos proslavlja 30-letnico, in taborniki »Rod modrega vala« iz Trsta.

Odpravljeni vizumi za Švedsko

Od 1. junija dalje naši državljani lahko ponovno potujejo na Švedsko brez vizuma. Po veljavnih švedskih predpisih lahko ostane tujec na švedskem brez vizuma 3 mesece, v tem času pa se ne sme zaposliti brez delovnega dovoljenja.

Jubilej Partizanskega pevskega zbora

Partizanski invalidski pevski zbor je 21. aprila slavil 30-letnico svojega obstoja. Jubilej je počastil s slavnostnim koncertom v dvorani Tivoli v Ljubljani.

Ta reprezentativni zbor, ki je znan doma in tudi v tujini, vodi skladatelj Radovan Gobec. Slovenske in jugoslovanske borbene pesmi je zbor že večkrat ponesel tudi v tujino.

Solidarnost rojakov

Ob notah italijanske vlade, v katerih so bile izražene trditve, da ozemlje bivše »cone B« ne sodi v suverenost Jugoslavije, je prispelo v domovino tudi več solidarnostnih brzojav posameznikov, skupin in društev naših rojakov, ki so začasno zaposleni v tujini.

Neupravičene zahteve italijanske vlade so zavrnili tudi tržaški Slovenci in napredni Italijani. Prizor z demonstracij v Trstu. Foto: E. Šelhaus

Nobene »cone B« ni več

Po dvajsetih letih zelo uspešnega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo, sodelovanja, ki so ga tudi drugod po svetu pogosto ocenjevali kot vzor odnosov med sosednimi državami, je v prvi polovici marca meseca prišel iz Rima nepričakovan korak: italijanska vlada je v diplomatski noti uradno zanimala, da bi bil del slovenske in hrvaške Istre s Koprrom in Bujami jugoslovansko ozemlje, češ, da je to ozemlje dejansko pod italijansko suverenostjo. Tako početje italijanske vlade, ko le-ta postavlja nedvoumno zahtevo po delu jugoslovanskega ozemlja, je umevno sprožilo po vsej Jugoslaviji razumljivo hudo ogorčenje. Vsa Jugoslavija se je kot celota odločno postavila po robu italijanskim pohlepom po jugoslovanskem ozemlju. Zvezni izvršni svet je takoj odločno odgovoril: Meja je dokončna, če smo znali osvoboditi našo zemljo, jo bomo znali tudi braniti. Nihče naj si ne dela utvar, da bi lahko kakorkoli spreminjal to dejstvo. Predsednik Tito je bil v Sarajevu še bolj jassen in odločen: Nobene cone B ni več, tu je Jugoslavija in o tem se ne bomo z nikomer ničesar pogovarjali.

Kaj je napotilo italijansko vlado, da po dvajsetih letih vnovič odpira vprašanje meje, ki je bilo rešeno že z Londonsko spomenico o soglasju leta 1954, po kateri je Trst pripadel Italiji, Koper in Buje z okolico pa Jugoslaviji. Očitno je rimska vlada — spričo notranje politične in gospodarske stiske — popustila pod pritiskom desničarskih, neofašističnih sil, ki ves povojni čas niso prenehali s sovražnimi početji proti Jugoslaviji in so vedno znova podžigale k ozemeljskim zahtevam proti Jugoslaviji.

Vendar je Italija dobila Trst, ki ga je zgubila med vojno prav po zaslugi zavestne žrtve Jugoslavije, ki je dosti prispevala, da je stanje med Italijo in Jugoslavijo po vojni uredilo tako, da so bile dane možnosti za miroljubno sodelovanje. Vse ozemlje, kjer prebivajo Slovenci in Hrvati, se pravi vse Slovensko primorje z Beneško Slovenijo vred in vso Istro je osvobodila jugoslovanska armada v težkih bojih z nacisti. Toda zaradi nenaklonjenosti zahodnih sil do Jugoslavije na mirovnih pogajanjih, je Italiji uspelo vnovič pridobiti posamezne dele slovenskega narodnega ozemlja s Trstom. Da zahodne sile po vojni niso priznavale Trsta za italijansko ozemlje, priča že samo dejstvo, da so na mirovnih pogajanjih

Demonstranti v Kopru: TUKAJ JE JUGOSLAVIJA

(ker pač Trsta niso hoteli prepustiti Jugoslaviji) ustanovili posebno državi-co Svobodno tržaško ozemlje, razdeljeno do tedaj na dve coni, v coni A s Trstom so imele vojaško upravo zavezniške sile, v coni B s Koprrom in Bujami pa je bila od vsega začetka jugoslovanska vojaška uprava. Ker se niso mogli zmeniti o tem, kdo bo guverner nove državnice, so končno privolili na razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo. To so storili z Londonsko spomenico o soglasju leta 1954. Trst je prišel pod Italijo, Koper in Buje pod Jugoslavijo. Tedaj so potegnili tudi mejo in od tedaj dalje je meja med Italijo in Jugoslavijo dokončna. Toda v Italiji so vedno bile sile (tudi v krogih vodilne krščansko demokratske stranke), ki so skušale dokazati, kako meja ni prava meja, je le demarkacijska črta in torej Koper in Buje nista pod jugoslovansko suverenostjo. S takimi trditvami so prihajali vselej, kadar je bilo znotraj Italije kaj narobe, ali kadar se je bilo treba pridružiti kakršnikoli gonji proti Jugoslaviji, ker je Jugoslavija kot odločna in dosledna neuvrščena država kaj pogosto trn v peti vsem tistim silam po svetu, ki jim je neuvrščenost zaradi njenega protiimperialističnega bistva trn v peti.

Tako je bilo tudi to pot. Toda to pot se je italijanska vlada kot tudi svetovna javnost kaj lahko prepričala, kaj sodijo jugoslovanski narodi. Prav ob vprašanju nedotakljivosti meja so pokazali takšno enotnost in takšno odločenost braniti svoje ozemlje, da res ne more nihče več dvomiti v to. Torej,

če hoče italijanska vlada zares, kot pravi, nadaljevati dobre odnose z Jugoslavijo, če hoče zares zatreti pojave neofašizma v lastni deželi, če hoče zares prispevati k pomiritvi v Evropi, potem mora javno, jasno in nedvoumno izpovedati, da nima nikakršnih ozemeljskih zahtev proti Jugoslaviji. Odreči se mora enkrat za vselej vsakršnemu odkritemu ali prikritemu pohlepu po jugoslovanskem ozemlju. Čim prej bo italijanska vlada to storila, tem bolje bo za italijansko ljudstvo, ki si želi prijateljstva z Jugoslavijo. Vsi nasprotniki pa naj vedo: Nobene cone B ni več, tu je Jugoslavija.

Drago Košmrlj

V zadnjih dneh aprila je v prostorih Slovenske izseljenske matice član direktorija slovenskega kluba »Triglav« iz Sydneya v Avstraliji Fred Mavko podelil diplomu častnega člana znani slovenski pianistki Dubravki Tomšič-Srebotnjakovi. Za častno članico so jo proglasili med njenim gostovanjem v Avstraliji leta 1971. Skromni slovesnosti ob tej priložnosti je prisostvoval tudi predsednik Matice Drago Seliger.

Slovenski klub Triglav namerava ob primeri priložnosti izročiti diplomu častnega člana tudi nekdanjemu jugoslovanskemu konzulu v Sydneyu Stjepanu Trampušu.

V Celju bo od 27. do 30. junija jubilejna dvajseta prireditev Mladinskih iger bratstva in enotnosti. Na teh igrah, ki utrjujejo prijateljsko sodelovanje in povezavo med mladimi iz jugoslovanskih republik, bo letos sodelovalo nad petsto mladincev in mladink iz šestih jugoslovanskih mest — Celja, Ohrida, Titograda, Vinkovcev, Tuzle in Zrenjanina. Vsem je posebej v ponos, da bo letošnja prireditev pod pokroviteljstvom predsednika Tita.

V Zagradcu na Krki že petdeset let brez večjih motenj deluje manjša elektrarna, ki pa seveda ni posebej pomembna po energiji, ki jo danes daje skupnemu slovenskemu elektrogospodarstvu, vsekakor pa zasluži, da o njej spregovorimo, saj je bila zelo pomembna posebej še med drugo svetovno vojno. Elektrarno so zgradili leta 1921 z denarjem, ki ga je prispevalo šestnajst zasebnikov. Tem pa je zmanjkalo sredstev za daljnovode. Tako je elektrarna zaživela šele leta 1924, ko jo je prevzela država. Najprej je oskrbovala z elektriko le bližnje kraje, ko pa so l. 1934 zgradili daljnovod do Grosupljega, pa se je elektrarna v Zagradcu vključila v električno omrežje, ki je takrat povezovalo že pretežni del Slovenije. Posebej pomembna je bila elektrarna med vojno, ko je oskrbovala z elektriko večino krajev na osvobojenem ozemlju. Njeni monterji so popravljali in napeljevali električne žice po potrebah partizanskih enot na tem področju, čeprav je bil sam Zagradec takrat še v rokah okupatorja. Z izgradnjo velikih hidro in termoelektrarn je po vojni elektrarna v Zagradcu, ki ima le dve francisovi turbini in dva generatorja s skupno močjo do 150 kilovatov, izgubila svoj pomen, saj v enem letu proizvede toliko električne energije kolikor termoelektrarna Šoštanj v slabih dveh dnevih. Vseeno pa je pomembna za industrijska podjetja v bližnjih krajih posebej še v tistih dnevih, ko pride do redukcije električnega toka.

Gorenje je mala vasica ob Paki, ki je danes znana širom po svetu, ker se po njej imenuje znana tovarna gospodinjske opreme iz Velenja. Ta tovarna je v Gorenju zgradila v pretekli zimi nov obrat za izdelovanje keramičnih plo-

ščic, po katerih je veliko povpraševanja. Obrat bo začel poskusno obratovati v avgustu, za Dan republike 29. november pa bodo začeli z rednim delom. V novem obratu bodo zaposlili delavce iz okoliških krajev in gornje Savinjske doline.

V Ljubljani so v aprilu ob Dnevu železničarjev podelili zlate spominske značke 244 železničarjem iz Slovenije za 30-letno neprekinjeno službovanje pri železnici.

Radovljica, rojstni kraj prvega slovenskega dramatika Antona Tomaža Linharta, je dobila novo zanimivost. V eni izmed soban radovljiške graščine so uredili Linhartovo spominsko sobo. V njej so zbrani dokumenti in razno gradivo, ki govore o nastanku Linhartovih del ter njegovih kasnejših natisih in uprizoritvah.

V Kopru povečujejo tovarno pristanišče. Gradnja nove tovarne obale, ki bo sedanjost povečala za novih 114 metrov, je precej zapletena, saj jo grade tam, kjer je bilo prej morje. V novo nasuto zemljo so morali s posebnim pnevmatičnim kladivom zabiti 76 jeklenih pilotov. Računajo, da bodo ob novi obali privezali prvo ladjo v juliju. To bo ladja, ki bo služila za pretovarjanje lesa, posebej tistega, ki ga pripeljejo iz gozdov centralne Afrike.

V koprskem pristanišču

Na Trojanah je znana gostilna, ki že dolgo slovi med domačini in tujci po okusnih krofih. V soboto, 6. aprila, so nekateri izmed gostov, ki so si takrat privoščili krofe, doživeli zares veselo presenečenje. Ta dan so namreč spekli jubilejni desetmilijonski krof. Ta jubilej so tako počastili, da so v tri kro-

Sodražica

fe — zadnjega pred desetim milijonom, desetmilijontega in prvega v enajstem milijonu vpekli nagradne listke. Trojanjska gostilna bo letos sodelovala tudi pri prireditvah kmečke ohceti. Ženini bodo letos imeli fantovščino v Ptuj, opoldne pa se bodo ustavili na Trojanah, kjer bodo obedovali. Seveda jih bodo postregli po domače s kočkošjo obaro, ajdovimi žganci in sirovimi štruklji.

Tirosek je majhen skrit zaselek med Gornjim gradom in Kamnikom. Tam živi s svojo sestro in kmetuje na manjši kmetiji 52-letni Ivan Špeh, po domače Pečnikov, ki ima poleg svojega vsakdanjega trdega dela eno samo veliko ljubezen: zaljubljen je v knjige. Že petinštirideset let jih kupuje, zbira in hrani. Osnovno šolo ima. Brati pa se je naučil sam, še preden je šel v šolo. Prva knjiga je bila Pratika, ki se jo je na pamet naučil. Skoraj ves denar, ki ga zasluži s priložnostnimi deli, največ pomaga zidarjem, izda za knjige. Nad dva tisoč jih že ima. Kupuje predvsem knjige domačih pisateljev in največ broširane, saj za dražje nima denarja. Veliko knjig kupi v Ljubljani v antikvariatu. Med temi tudi šolske čitanke in razne druge učbenike. Med svojimi knjigami je najbolj srečen, pravi. Še in še bo bral, dokler mu bodo oči to dopuščale.

Na Ravnah na Koroškem in v Mežici je bilo od 17. do 20. aprila srečanje najboljših amaterskih gledaliških skupin iz severovzhodne Slovenije. Kar devet jih je bilo, deseta pa je kot gost nastopila gledališka skupina slovenskega prosvetnega društva iz Globasnice z dramo Mihe Remca Mrtvi kurent. Tudi

ostali so lepo podali zahtevna gledališka dela. Tako je bilo to srečanje naših gledaliških skupin zelo zanimivo za gledalce, pa tudi za sodelujoče same, saj so svojo ustvarjalnost lahko primerjali in ocenjevali z drugimi.

V Metliki je znana vinska klet, ki slovi po kvalitetnih vinih. Med kupci je zadnji čas posebej dosti povpraševanja po znani metliški črnini. Iz lanskega pridelka grozdja so v metliški kleti proizvedli 450.000 litrov črnine, kar je za trideset odstotkov več kakor preteklo leto. Prodali pa bi je lahko še več. Zato priporočajo belokranjskim vinogradnikom, da v obnovljenih vinogradih zasadijo čimveč modre frankinje in žametne črnine.

Ribnica je končno dobila svoj hotel. Zanj je trgovsko in gostinsko podjetje Jelka preuredilo in popolnoma renoviralo prostore nekdanje največje ribniške restavracije Pri Ribničanu. V novem ribniškem hotelu so vsi prostori zelo sodobno in lepo urejeni. Restavracija ima 160 sedežev. Za manjše zaključene družbe so na voljo tudi manjši prostori, kakor banketna soba in lovska soba. Pridobitev za Ribnico so tudi tujske sobe, ki jih doslej v tem kraju niso imeli. Hotel ima enajst sob z 28 ležišči. Vse so moderno urejene. Kolektiv trgovskega in gostinskega podjetja Jelka ima za bodoče še več načrtov, da bo Ribnica še bolj privlačna za domače in tuje obiskovalce. Predvsem nameravajo urediti parkirišče, obsežen restavracijski vrt za dvesto gostov, depandanso s sedmimi sobami in končno štiristezno avtomatsko kegljišče, za kar pa bi morali prispevati sredstva tudi ostali ribniški delovni kolektivi, saj bi bilo avtomatsko kegljišče zelo potrebno ne samo za obiskovalce Ribnice, temveč tudi za domačo mladino in društva.

V Murski Soboti so začeli graditi novo tovarno mesnih izdelkov. Zamisel za njeno gradnjo sega že nekaj let nazaj, ker sedanji objekti mesne industrije v Soboti več ne ustrezajo potrebam. Nova tovarna bo zgrajena na polju med Soboto in Rakičanom, dograjena pa bo konec prihodnjega leta. Investicijska vrednost objekta bo nekaj nad 114 milijonov dinarjev. K temu bo prispeval Industrijski kombinat Pomurka 22 milijonov, nadaljnjih 160 milijonov in 160 tisoč dinarjev bo kreditirala Ljubljanska banka, nekaj sredstev bodo zagotovili partnerji, najeli pa bodo tudi nekaj inozemskih posojil.

V Vidmu ob Ščavnici se spominjajo letos 40-letnice ustanovitve Zveze kmečkih fantov in deklet in 35-letnice otvo-

ritve doma Matije Gubca. Ta dom so zgradili člani tamkajšnjega društva kmečkih fantov in deklet, pomagali pa so jim ostali vaščani in člani drugih društev kmečkih fantov in deklet po Sloveniji. Svečano so dom odprli 30. junija 1939, to je v času, ko je bil nacifašizem na pohodu na vzhod in

si je že podvrigel Avstrijo in Čehoslovaško. Otvoritev doma se je takrat spremenila v eno zelo pomembnih manifestacij kmečko delavskega gibanja in slovenske ljudske fronte za obrambo proti fašizmu. Odprl ga je član ptujskega okrožja Zveze kmet Jože Lasko, kasnejši narodni heroj.

šport

Mima — svetovna potnica

Že s šestnajstimi leti je mariborska teniška igralka, članica TK Branik, Mima Jaušovec, postala svetovna potnica. Sedaj, s sedemnajstimi leti, ima nenehno pripravljene potovalne kovčke, doma je komaj toliko, da ne zanemari učenja, nato pa jo pot spet popelje s turnirja na turnir.

Mima Jaušovec ni čez noč postala naša najboljša teniška igralka. Kdor jo pozna, ga to posebno ne preseneča: njena volja, zagrizenost pri vadbi, ljubezen do tenisa, vse to je rodilo igralko, ki sodi tudi že v vrh svetovnega tenisa.

Ko je konec lanskega leta Mima zmagala na velikem mladinskem turnirju v Miami Beachu, je postala s tem tudi

neuradna mladinska svetovna prvakinja. To je bil uspeh, po katerem je na mah postala slavna. V Združenih državah so jo nato vabili s turnirja na turnir.

Za nasprotnice je imela najboljše teniške igralko na svetu, ki se jim je na splošno presenečenje izvrstno upirala. Slovita igralka Kingova je na primer zelo spoštljivo govorila o Mariborčanki in jo celo povabila naj trenira z njo. Zadnji uspehi so Jaušovčevi odprli vrata na vse velike svetovne turnirje. Tako bo Mima kmalu spet odšla s teniškim loparjem v širni svet. Sredi maja jo čaka znano tekmovanje Federation cup v Neaplju, nato pa veliki turnirji v Hamburgu, Rimu, Parizu... Kljub uspehom pa je mlada Branikova igralka ostala skromna, kot je bila tedaj, ko je na lepih igriščih Ljudskega vrta v Mariboru naredila prve teniške korake. To je zelo pomembno. Tudi Mimin trener, Čehoslovak Vladimir Krch, ki ji je pravzaprav odprl pot v svet, meni, da je najvažnejše, ker Mime uspehi niso zanesli v oblake. Za vnaprej pa trener priporoča mlademu dekletu: »Trening in še trening, borbenost in skromnost. To so ključni do nadaljnjih uspehov.«

Jože Dekleva

Mima Jaušovec — na desni njen trener Vladimir Krch

**Ob 50-letnici spopada z
»ORJUNO« v Trbovljah**

Spomin na delavsko barikado v Trbovljah

Petdeset let je minilo od takrat in medtem se je veliko spremenilo. Veliko bi lahko o tem povedali in pisali toliko, da bi nam zmanjkalo prostora. Zato se bomo ustavili le ob najpomembnejših dogodkih. Letos slovensko delavstvo praznuje namesto enega, kar dva svoja pomembna praznika: mednarodni delavski praznik 1. maj in 1. junij 50-letnico zloma fašistične ORJUNE v srcu slovenskih rudarskih revirjev — v Trbovljah. Ob obletnici tega pomembnega zgodovinskega dogodka so vse tri zasavske občine pripravile vrsto prireditev, ki so se zvrstile od 23. maja in se iztekle 1. junija v osrednjo slovensko delavsko proslavo v Trbovljah, kjer je bilo ta dan veliko zborovanje slovenskih delavcev, odkritje spomenika in vrsta drugih prireditev.

Takrat pred petimi desetletji

To je bil pri nas čas delavskih barak in kapitalističnih palač. To je bil čas fašističnega škornja, ki je že grozeče odmeval po Italiji. Rdeče ožarjeno nebo nad slovenskim narodnim domom v Trstu, ki so ga fašistične tolpe zažgale leta 1920, preganjanje slovenskega življa, ki se je začelo množično izseljevati v tujino, predvsem v južno Ameriko, je bilo kot živ opomin in klicalo na budnost in odpor.

V Jugoslaviji so v letih 1922 in 1923 zaživele fašistične organizacije, med katerimi je postala najmočnejša ORJUNA (Organizacija jugoslovanskih nacionalistov), ki sta jo podpirala dvorna generaliteta in velekapital. Orjuna je mobilizirala svoje čete po vsej Jugoslaviji. Pri svoji široko zasnovani agitaciji je uporabljala tudi grožnje in teror. Orjunaši so bili na zunaj in znotraj podobni fašistom: bili so oboroženi, nosili so fašistične uniforme: črne čepice in bluže, jahalne hlače in škornje. Kakor drugod po svetu so tudi naši fašisti na svoj prapor napisali nacionalizem, da bi pod to krinko prikrili svoj pravi obraz — jugofašizem. Niso ostali le pri svojih gromovniških govorih na shodih in izizzvalnih pohodih po ulicah. Po ulicah so izizzivali tudi spopade, ponovno izizzivalno obkoljevali delavski dom v Ljubljani itd.

Temu izzivanju je sledila dejanska obramba delavstva. SKOJ (zveza komunistične mladine Jugoslavije) je leta 1923 organiziral delavske obrambne odrede — proletarske akcijske čete po posameznih krajih in okrožjih. Te čete niso bile oborožene kakor orjunaši. Največ, kar je kdo premogel razen lastne trdne pesti, je bil boksar ali gumijevka.

V zasavskih revirjih so se nasprotja še posebej zaostrila

Črni revir, ki zajema Zagorsko, Trboveljsko in Hrastniško dolino, je največje rudarsko središče na Slovenskem. V Zagorju kopljejo premog že nad dvesto let, v trboveljskem revirju pa dvajset let manj. Lastniki rudnikov so bili najprej razni tuji zasebniki, zatem družbe, ustanovljene s tujim kapitalom. Kmečka naselja so se spremenila v industrijske kraje, kmetje so postali delavci. Trdo delo jim je kovalo razredno zavest.

Karel Razboršek iz Trbovelj: še vedno živi spomini na spopad z »orjuno« (zgoraj). V tej sto let stari hiši stanuje Karel Razboršek. Na levi je še vedno viden vhod v opuščeni rudniški rov »Neža« (spodaj).

Po prvi svetovni vojni so delavci črnega revirja večkrat nastopili proti izkoriščevalski politiki kapitalistične družbe. Jeseni leta 1919 so zahtevali socializacijo premogovnikov. Leto zatem so rudarji s stavko dosegli, da so jim zvišali mezde. Največja stavka je bila leta 1923. Trajala je skoraj dva meseca, točno devetinpetdeset dni, ko jo je oblast zlomila. Ob tej stavki so se nasprotja med delavstvom in nacionalisti v zasavskih revirjih še posebej zaostрила, saj so slednji stopili na stran kapitalističnega delodajalca Trboveljske premogokopne družbe.

Napredni rudarji, ki so sodelovali v stavki, so bili odpuščeni

Ni jim preostalo drugega kakor delo v tujini. Začeli so se množično izseljevati v Zahodno Evropo, predvsem v francoske, belgijske in holandske rudnike. Po njihovi odselitvi je režimovskim nacionalistom zrasel greben. Začeli so po Zasavju prirejati delavske shode, ki pa zanje niso bili uspešni. Saj njihovih govornikov delavci sploh niso poslušali. Odobravali so le besede delavskih govornikov, ki so odkrito in ostro izražali ogorčenje proti ravnanju Trboveljske premogokopne družbe. Kljub odkritemu nerazpoloženju delavstva so se leta 1924 pri Organizaciji jugoslovanskih nacionalistov — ORJUNI odločili, da organizirajo eno svojih osrednjih slovesnosti: zborovanje in razvitje prapora prav v srcu črnih revirjev v Trbovljah. S tem so hoteli dokazati, da se (oboroženi do zob) nikogar ne boje, obenem so pa najbrž pričakovali, da bo to njihovo »pogumno dejanje« prišlo do njihovi trboveljski podružnici nove privržence iz delavskih vrst, ki jih dotlej na noben način niso mogli pridobiti. Shod z razvitjem prapora so sprva napovedali na sam delavski praznik 1. maj 1924, kar je pomenilo višek izzivanja. Tega so se zavedeli končno tudi Orjunaši sami in so datum pomaknili za mesec naprej, na 1. junij.

Trbovlje, 1. junija 1924

O trboveljskih dogodkih v letu 1924 je veliko napisanega. Obširen članek, ki je izšel ob 35-letnici teh dogodkov v treh nadaljevanjih od 31. maja do 2. junija 1959 v ljubljanskem dnevniku Delo, je napisal France Klopčič, ki je bil takrat kot tajnik komunistične delavske mladine eden izmed organizatorjev odpora v Trbovljah proti Orjuni. Iz njegovega članka povzemamo na kratko nekaj osnovnih podatkov o vzrokih in o pripravah ter sam potek dogodkov 1. junija v Trbovljah, na dan, ko so delavci iz Zasavskih revirjev s trdo odločno pestjo in s svojo krvjo potrdili, kaj so in kaj ostanejo.

V letih 1923–24 je bil po vsej Jugoslaviji dosežen viden vzpon delavskega gibanja. Naraščal je tudi boj zatiranih nesrbskih narodov, zlasti hrvatskega, proti velesrbski buržoaziji in hegemoniji. Tako so se v Jugoslaviji krepile sile, ki so postajale režimu nevarne. Velesrbska vlada Pašića in Pribičevića je odločila, da z nasiljem zatire naraščajoče nezadovoljstvo in opozicijsko gibanje. Po načrtu reakcije je bila Orjuna postavljena posebna naloga proti komunistični partiji. Njena akcija naj bi bila signal, za začetek splošne protidelavske hajke. Z izgovorom, da bo v Trbovljah razvila svoj prapor, je Orjuna pripravila velikopotezno akcijo in zbrala zanesljive sile iz vse države, ki naj bi navalile na to trdnjavo razredno zavednih delavcev. To je bilo politično izzivanje delavskega razreda vse Jugoslavije. Jugoslovanski fašizem je predrzno napovedal svoj pohod.

Vsega tega so se naši delavci zavedali in se pripravili. Ker so orjunaši svoj pohod napovedali že mesec in pol prej, je bilo dovolj časa za priprave. Vse prvomajske proslave, ves delavski tisk, vse je bilo v letu 1924 usmerjeno proti Orjuni. Posebno odločno se je to čutilo v rudarskih revirjih.

Dne 4. maja je bilo na pokrajinski konferenci neodvisne delavske stranke sklenjeno, da bodo delavci nudili v Trbovljah oborožen odpor. Na voljo so imeli Proletarske akcijske čete, ki so bile prve borbene enote delavskega razreda Slovenije. Sklenjeno

je bilo, da nastopijo združeno. A oborožene so bile slabo. Komaj tretjina je premogla stare samokrese, ki jim jih je popravil kovač Ivan Božjak v Zagorju. Orjunaši pa so bili oboroženi do zob. Da bi bil nastop delavstva čimbolj množičen, so sklenili, da skličejo volilni shod, ker so bile napovedane občinske volitve. Okrajno glavarstvo v Laškem jim je, na njihovo začudenje, ta shod tudi dovolilo. Naredili so podroben načrt, kje in kako bodo postavili barikado in zaprli pot orjunaškemu pohodu.

Prvi junij je bil lep nedeljski dan. Na shod so prišli revirski rudarji, hrastniški steklarji, železničarji in drugi delavci — okrog 500 zborovalcev. Ko so prišli kurirji s kolodvora in povedali, da so vlaki z orjunaši prispeli in se ti formirajo v povorko, so zborovalci shod zaključili. Pred rudarskim domom so delavci zaprli cesto. Spreddaj so bili člani proletarskih enot, ostali za njimi. Tako je živa delavska barikada čakala, da zaustavi pohod domačih fašistov.

Orjunaši so prikorakali z vojaško godbo na čelu. Ko so godbeniki videli zaprto cesto, so nehali igrati. Iz delavskih vrst so zadoneli vzkliki: »Dol z Orjuno, dol s fašisti!«

Dogodki so nato stekli bliskovito. Za godbenike je bilo dogovorjeno, da jih bodo spustili skozi. Porazgubili so se na vse strani. Orjunaši, najprej zastavonoše, zatem glavnina, nekaj sto izvežbanih oboroženih mož v uniformah, pa je nezadržno korakalo proti živi steni delavcev. Njihov korak je glasno odmeval v zlovesči tišini.

Tedaj se je iz prve delavske vrste iztegnila žuljava roka trboveljskega zidarja Jožeta Zupana. Iztrgal je orjunašu iz rok zastavo, jo vrgel na tla in poteptal. Takoj zatem je Zupan izkraval pod streli orjunašev. Vnela se je bitka. Delavski bojovníki so se odločno in pogumno borili z orožjem, ki so ga pač premogli: z noži, gumijevkami, s pestmi; fašisti so streljali.

Zatem so bojišče zasedli orožniki in naperili bajonete proti delavcem. Pod njihovo zaščito so se orjunaši ponovno zbrali v sprevod. Na bojišču so obležali mrtvi in ranjeni. Delavci so imeli štiri mrtve in več ranjenih, orjunaši so izgubili tri voditelje. Peta žrtev iz delavskih vrst je bil dvajsetletni rudar iz Zagorja Franc Fakin, ki so ga orjunaši odvzeli orožnikom in po hudem mučenju popoldne ustrelili. Ta zločin in požig trboveljskega rudarskega doma je bil nov dokaz, kako blizu so bili po svojih metodah orjunaši in italijanski fašisti.

Prvi junijski dan v letu 1924 je dokončno prikazal pravi obraz Orjune in pokopal njen ugled med ljudstvom ter onemogočil njene nadaljnje podobne fašistične pohode pri nas.

Bil sem v prvi vrsti med bojovníki

Malo in vse manj je tistih, ki so spopad z Orjuno v Trbovljah osebno doživeli. Eden od teh je sedemdesetletni upokojeni rudar Karel Razboršek z Neže 23. Obiskala sem ga.

Na Nežo vozi iz Trbovelj lokalni avtobus. Če vprašaš domačine za naselje Nežo, ti povedo, da je rudarsko naselje Neža nad naseljem Terezija. To je ime starega že zdavnaj opuščenege rudniškega rova. Le delavsko naselje ob njem še živi. Celo razraslo se je, saj so v bližini prvih rudarskih hiš, starih od stotrideset do sto let, zrasli novi moderni domovi vnukov in pravnukov rudarjev, ki so nekoč kopali v Neži in drugih rovih, mnogi od teh pa so danes zaposleni v industriji ali obrti. Razborška sem srečala pred sto let staro rudarsko hišo, kjer živi že štirideset let. To je velik, močan, na palico oprt mož. Pa ne mislite, da se opira na palico zaradi onemoglosti. Temu je kriva nesreča, ki jo je doživel v rudniku leta 1956. Takrat mu je hudo raztrgalo mišice na nogi, ki je zdaj nekaj krajša od druge in zato mora pri hoji rabiti palico. Njegov obraz je dobrodušno nasmejan, levo oko pa stisnjeno, kakor da neprestano hudomušno mežika. Povzpela sva se v prvo nadstropje tiste sive, stoletne hiše. V majhni svetli kuhinji sva sedla.

»O Orjuni bi se pogovarjala, kajne?« me je pogledal. Prikimala sem.

Zasmejal se je in pokazal na levo stisnjeno oko.

»To je moj spomin na tisti dan. Že petdeset let tako mežikam v svet z mrtvim očesom.«

Potem je razpletel spomine.

»Trboveljčan sem. Moj oče je bil knap. Petintrideset let je delal v jami. Jaz sem naredil prvi šiht, ko sem imel štirinajst let in pol. Oja. Težko delo je to, a ponosen sem bil nanj.«

In je udaril po mizi s pestjo, kakor da je nekaj pribil.

»Bil sem član Zveze delavske mladine. Dvajset let sem imel takrat, ko so prišli orjunaši izzivat v Trbovlje. Dogovorili smo se za akcijo proti tem izzivačem. Ali naj podrobno govorim o vsem tem? Mislim, da ni treba. Delavci smo se zbrali na shodu pred rudarskim domom. Ko smo zvedeli, da orjunaši prihajajo, smo shod zaključili in pred rudarskim domom zaprli cesto, kakor smo se dogovorili. Bili smo prava živa barikada, v prvih vrstah bojavniki, ostali pa za nami.

Stal sem v prvi vrsti med bojavniki. Zagledali smo povorko. Spredej so šli godbeniki Dravske divizije. Ko so nas zagledali, so nehali igrati. Godbenike smo spustili skozi. Kot zajci so se razbežali. Orjunaši in pred njimi zastavonoše pa so korakali naravnost nad nas. Nismo se premaknili. Bili smo kot živ zid.

Bili so že tik pred nami, ko je zidarski delavec Jože Zupan, ki je stal poleg mene, zastavonoši iztrgal zastavo in jo poteptal. Orjunaši so začeli streljati. Zupan je dobil strel v glavo in se zgrudil v krvi. Potem je strel zadel mene. Nisem se prav zavedel, kako je bilo. Krogla mi je predrila levo oko in izstopila nad levim ušesom. Omedlel sem. Vse ostalo so mi povedali drugi pozneje.

Ranjene in mrtve so gasilci prenesli v bolnišnico. Tam se je zanje zavzel rudniški zdravnik dr. Jenšterle, ki je bil zelo dober za nas delavce. Ker je mene prej vzel na mizo in preiskal kakor

orjunaša, so ga orjunaši ozmerjali, da drži s komunisti. On pa jih je mirno zavrnil, da je zdravnikova prva dolžnost pomagati živim, ne pa mrtvim.

Izposloval je tudi moj takojšen prevoz v Ljubljano na kirurško kliniko. Tako so me nezvestnega skupaj s tremi mrtvimi orjunaši naložili na poštni vagon v vlaku. Spremljala me je mati. Hudo ranjeni so bili še nekateri tovariši. Kako so ti prišli v Ljubljano, ne vem. To so bili Hrastničani: Veinberger, ki je kasneje umrl v Rusiji, Ludvik Fajn, ki so ga Nemci ustrelili kot talca in Ludvik Hlebec, ki je lani umrl...«

Mesec dni se je potem Karel Razboršek zdravil v bolnišnici. V prvem času mu je življenje viselo na nitki, a zdravniki so mu pomagali in ga rešili. Mesec dni je bil zatem v bolniški. Potem pa je spet odšel na delo v jamo, odslej slep na eno oko. Potem so se vrstili šihti skozi štirideset let. Dve leti pred upokojitvijo mu je v jami raztrgalo mišice na nogi, ki je zdaj krajša. No, pa kaj to, saj ni iz cukra... Ja, oče je bil knap in tudi njegov sin dela v jami. Pri vnukih pa se je ustavilo. Eden dela v cementarni, drugi, ki je za ključavničarja izučen, pa je zdaj začasno na delu v Nemčiji, v Berlinu. Z ženo Marijo zdaj živita sama v tej stari hiši na Neži, kjer je sedemnajst strank, večino ma upokojenci. Rad je tukaj.

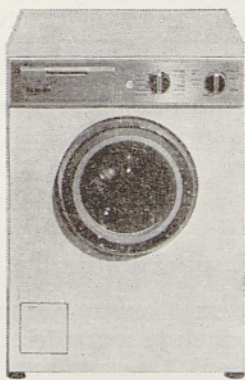
Na zastekleno verando je posijalo sonce. Onkraj ozkega dvorišča so bile v strm breg kot lastovičja gnezda pripete majhne in še manjše lesene kolibe, obdane z ograjami. Mnoge od njih so že razpadale. Razboršek mi je razložil, da so v teh kolibah rudarske družine nekoč redile pujske, zajčke ali kokoši. Zdjaj se reja teh živali več ne izplača. Pa tudi takšne stiske ni za denar. Tudi v rudarsko Trbovlje je prišel nov čas.

Pogledal me je in se nasmehnil. In spet se mi je zazdelo, da mi z mrtvim levim očesom mežika, češ: Oko sem izgubil, ampak onim izzivačem takrat smo pa le dali vetra.

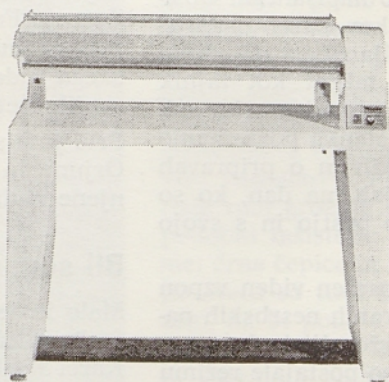
Ina Slokan

Miele

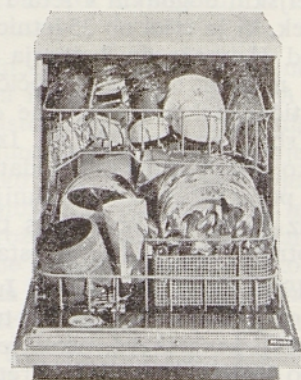
Miele

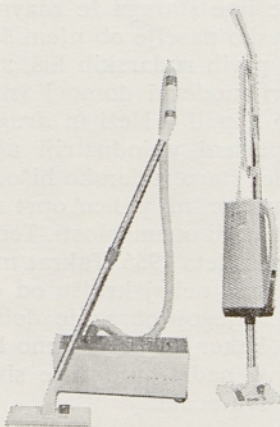
Miele W 436 — pralni stroj

Miele BM 856 — likalni stroj

Miele G 550 — pomivalni stroj

Miele — sesalci za prah

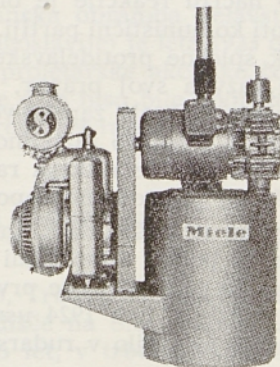
Miele

uvoznik:

emona

proizvodnja
trgovina
turizem

Miele — molzne naprave, agregat
LM 130 z bencinskim motorjem za dva
molznjaka

V Kostanjevici pričakujejo tudi letos precejšnji obisk kiparjev. Njihova kiparska kolonija Forma viva je zdaj že svetovno znana. Tudi letos se je bo od 1. julija do 31. avgusta poleg jugoslovanskih tudi veliko gostov iz tujine. Prišli bodo kiparji iz Zvezne republike Nemčije, Avstrije, Velike Britanije, Japonske in drugod.

Ob Krki

V Črnomlju so se uspešno lotili akcije za ureditev rojstne hiše pesnika Otona Župančiča na Vinici ter spominske sobe v hiši v Dragatušu, v kateri je pesnik živel. Akcija zbiranja prispevkov je zajela že vso Slovenijo. Doslej so zbrali okrog tretjine potrebnega denarja. Odkup in ureditev hiše na Vinici ter ureditev spominske sobe v hiši v Dragatušu bodo veljali skupaj okrog 350 tisoč novih dinarjev.

V Mengšu so začeli graditi novi obrat ljubljanske tovarne zdravil Lek. V novem obratu bodo iz zelišč pridobivali zdravilne substance. Za proizvodnjo bodo surovine-zdravilna zelišča prispevali okoliški kmetje, ki so že zdaj, na primer, okrog 1.100 hektarov njiv posejali z ržjo, ustrezno cepljeno, da bo na njej veliko rožičkov.

Na Brniku bo letos poleti zelo živahno. Med 24. junijem in 26. avgustom bodo namreč na brniško letališče preusmerili tudi ves letalski promet z zagrebškega letališča. Le-to bo nekaj časa zaprto, ker ga bodo preurejali in povečevali. Tako bo moral Brnik poleti sprejemati po štirideset do šestdeset letal na dan. Ob konicah pa bo na njem pristajalo tudi po deset letal na uro. Povečanje prometa bo po predvidevanjih močno opazno, saj računajo, da bo v juliju in avgustu potovalo prek brniškega letališča več kot 300 tisoč potnikov. Za primerjavo lahko navedemo podatek iz lanskega leta: v omenjenih dveh mesecih je Brnik imel okrog 120 tisoč potnikov.

Na Vipavskem, blizu Branika, nastaja nov sodoben vinograd, ki obsega osem ha. Zasadili so ga s pet tisoč sadikami

žlahtnega grozdja barbere in dvanajst tisoč sadikami nič manj imenitne trte, ki daje vino kabernet. Po štirih letih bo ta novi vinograd dal okrog 800 stotov kakovostnega grozdja. Posebna zanimivost tega novega vinograda je ta, da je skupna last devetih kmetov iz okolice Branika, ki bodo združili svoje delo pri obdelovanju vinograda in pridobivanju pridelka v pravo vinogradniško skupnost. Zemlja, kjer je zdaj novi vinograd, je bila prej razdeljena kar na 45 parcel in približno prav toliko je bilo tudi njenih lastnikov. Po posredovanju kmetijskega kombinata Vipava, so lastniki odstopili svoje krpe zemlje, ki so jih dobili v zameno druge, tu pa bo zdaj devet novih lastnikov ob pomoči vipavskega kmetijskega kombinata na sodoben način obdelovali novi vinograd. Posamezniki bodo obdelovali po 0,5 do 1,5 ha vinograda. Pravijo, da vinograd ne bo poceni zadeva. Vsega skupaj bodo vložili vanj okrog 64 milijonov starih dinarjev. Tu so všteti vsi stroški do četrtega leta obdelovanja, ko bodo začele trte polno roditi in vložena sredstva vračati.

Vsak vinogradnik bo plačal okrog 4 milijone starih dinarjev na ha. Kombinatom bo dal posojilo s 3 % obrestmi z rokom vračila od 5 do 10 let. V posojilo so všteti stroški rigolanja, trajno gnojilo, žica in cepljenke. Vinogradniki bodo posojilo vračali s pridelkom grozdja. Z buldožerjem so znižali hrib za cele štiri metre, da je dobil pravi naklon za oranje in pridobil čimveč površine. Pravijo, da je to doslej največji in najbolj sodoben vinograd, ki ga imajo zasebni kooperanti na Vipavskem.

V Ajdovščini so v zadnjih letih delovne organizacije namenile precej sredstev za modernizacijo proizvodnje in za gradnjo novih prostorov. Zdaj dokončujejo nove proizvodne hale v tovarni sadnih sokov in žganih pijač Fructal-Alko, tovarni testenin Mlinotest, Lipi in SGP Primorju, v Vipavi pa se pripravljajo na gradnjo nove vinske kleti. Tekstilna tovarna je ogromna sredstva porabila za nakup najsoodnejših strojev itd. Pomemben napredek so dosegli tudi v trgovini in gostinstvu. S tem v zvezi Ajdovščini vse bolj manjka delovne sile. Trenutno manjka okrog tisoč delavcev, medtem ko dela okrog šeststo ajdovških občanov v drugih občinah. Vzrok, da domači delavci odhajajo na delo drugam, je predvsem pomanjkanje stanovanj. Zdaj se nekatera podjetja dogovarjajo, da bi skupaj zgradila za svoje delavce samski dom.

Šest mesecev porodniškega dopusta?

V Sloveniji je že nekaj časa slišati govorice, da bodo porodniški dopust podaljšali od sedanjih treh na šest mesecev. Tak predlog je namreč dala republiška skupnost otroškega varstva in to ne brez osnove, saj našo republiko daje vrsta vprašanj, ki se ne tičejo le pomanjkljivega otroškega varstva, ampak tudi rasti prebivalcev. Le-ta je namreč ena najnižjih v Jugoslaviji. S podaljšanim porodniškim dopustom seveda ne bi rešili vsega, rešili pa bi marsikaj. Med materami je zadnje čase vse več zaposlenih žena. Tako se v Sloveniji na leto rodi približno 27.000 otrok, od tega 20.000 zaposlenim materam. V vseh vrtcih v Sloveniji pa je komaj nekaj čez tisoč mest za dojenčke. Matere si pomagajo na vse mogoče in nemogoče načine. Vsaka seveda nima matere oziroma babice, da bi varovala malčka, medtem ko je ona na delu, zato se na veliko zatekajo k varuškam. S temi pa so spet svojevrstni problemi, bodisi da jih je težko dobiti, bodisi da ne ravnaajo z otroki tako, kot je treba.

Menijo, da je šestmesečni dopust optimalen, saj je mati z otrokom v njegovi najnežnejši dobi. Zveza mladine Slovenije se je zavzemala za eno leto, pediatri pa celo za tri leta porodniškega dopusta. Za zdaj je govor o šestih mesecih, vendar je vmes vprašanje denarja, saj bi to družbo stalo nič več kot 32,7 milijona dinarjev; v sklad pa bi delovne organizacije prispevale 0,12 odstotka bruto osebnega dohodka. Nekateri menijo, da bi to preveč obremenilo gospodarstvo. Če pa bo gospodarstvo reklo »da«, potem bo predlog še letos sprejet.

Drugi pa menijo, da gospodarstvo finančno niti ne bo prizadeto, ker bodo v ta sklad prispevale vse ustanove in delovne organizacije, pač pa bodo trpela tista podjetja, v katerih je pretežno ženska delovna sila. Takih pa ni malo glede na to, da v Sloveniji dela skoraj 47 odstotkov žena. Takšne organizacije bodo pač morale računati z večjo odsotnostjo žensk in ustrezno poskrbeti za primerno organizacijo dela.

Odrpito je nadalje še vprašanje osnove za nadomestilo osebnega dohodka v času porodniškega dopusta. Spričo inflacije je sedanja osnova za leto dni nazaj prav gotovo krivična, saj ženske dobivajo najmanj denarja ravno takrat, ko ga najbolj potrebujejo. Zato ni čudno, da nekatere matere ne izkoristijo niti tistih 105 dni, kolikor jim gre. Po sredi je premajhno nadomestilo. Tega se na republiški skupnosti otroškega varstva dobro zavedajo in prav zato hkrati za daljši dopust predlagajo tudi novo osnovo za izračun nadomestila. Sicer utegne predlog ostati samo na papirju.

Albina Podbevšek

Slovenski »zeleni načrt«

Slovenija ne bo mogla nikoli pokriti vseh svojih potreb po hrani, za kar tudi nima naravnih pogojev. Nekatere proizvode kot so sladkor, riž, olje, moka, kava, južno sadje itn. bo morala uvažati iz drugih republik ali tujine. Ima pa zato zelo ugodne naravne in druge pogoje za živinorejo, pridelovanje krompirja, grozdja, sadja, hmelja in še nekaterih pridelkov. Zato je njen cilj, ki si ga je zadala s tako imenovanim »zelenim načrtom«, da bo za domače potrebe in tudi za izvoz pridelala tiste pridelke, za katere ima naravne in druge pogoje pridelovanja.

Tako je naravnan tudi zeleni načrt. Pripravljenih je deset razvojnih programov, ki bodo v naslednjih petih letih zahtevali okoli sedem milijard din. S temi naložbami bi po končanih investicijah pridelali znatno več hrane, kot je sedaj. To pa je tudi temeljni cilj zelenega načrta. Kmetijska proizvodnja se namreč v zadnjih letih ni povečala tako, kot je bilo predvideno s srednjeročnim razvojem kmetijstva. Tam je zapisano, da se bo kmetijska proizvodnja v obdobju 1971—1975 povečevala za 3 % letno. Že sedaj je jasno, da tega ne bomo dosegli. Kaže, da bomo lahko zadovoljni le z 1,4 % rastjo kmetijske proizvodnje, kar pa je seveda precej manj kot smo predvidevali. Zaradi tega in vedno večjega povpraševanja po hrani — to se vsako leto poveča za okoli 5 % — se je pomanjkanje hrane vse bolj povečevalo. Primanjkljaj smo krili iz uvoza. Ker pa se je uvoz hrane iz leta v leto hitro povečal in že resno ogrozil našo že tako neugodno plačilno bilanco, je postalo jasno, da tak razvoj ne vodi nikamor. Še zlasti, ker imamo doma dovolj zemlje, ugodne naravne razmere, delovno silo,

strokovnjake, pa tudi tradicije in izkušnje.

Odločili smo se za korenit preobrat v kmetijski politiki. Prvič po vojni so bile narejene bilance. Sedaj vemo, koliko hrane potrebujemo doma, koliko jo lahko pridelamo in koliko še izvozimo. Ko je bil narejen ta obračun, se je pokazalo, da nam primanjkuje veliko hrane in da bomo morali, če bomo hoteli več pridelati, vložiti veliko denarja.

Slovenska prehrabena bilanca kaže, da z lastno kmetijsko proizvodnjo pokrijemo okoli 80 odstotkov potreb po hrani. Najbolje je pri mesu. Prireja namreč precej presega povpraševanje po mesu, zlasti pri govejem in perutninskem, medtem ko svinjskega mesa še vedno primanjkuje. Leta 1968 so živinorejci priredili 7.500 vagonov mesa, porabili pa smo ga le 6.600 vagonov. Po naših načrtih naj bi se presežki še povečali. V srednjeročnem programu razvoja kmetijstva je zapisano, da bo prireja leta 1975 znašala že 10.330 vagonov, potrošnja pa 8.400 vagonov, kar bi pomenilo, da bomo imeli v prihodnjem letu že 1.900 vagonov več mesa, kot ga potrebujemo. Kljub presežkom Slovenci pojedjo malo mesa. Na prebivalca odpade le 39 kg. V drugih državah je poraba mesa precej večja. V Italiji znaša 42 kg na prebivalca, v Avstriji 70 kg, Nemčiji 71 kg, ZDA 106 kg itn.

Presežke imamo tudi pri krompirju, pivu in v zadnjem času tudi pri mleku. Leta 1968 je slovenski pridelek krompirja znašal 22.000 vagonov, od tega smo porabili le 15.000 vagonov. V tem letu so naše pivovarne zvarile 6.800 vagonov piva, popili pa smo ga 5.270 vagonov. Potrošnja piva se bo tudi v prihodnje hitro povečevala.

Načrtujemo, da bo v letu 1975 Slovenec popil 75 litrov piva, kar bi bilo 42 litrov več kot leta 1968. Naše pivovarne bodo v prihodnjem letu zvarile že 18.000 vagonov piva. Od tega naj bi ga doma spili 13.500 vagonov.

Načrtujemo tudi večjo porabo mleka. Leta 1968 je znašala potrošnja mleka 174 litrov na prebivalca, leta 1975 pa naj bi znašala že 190 litrov. Pred osmimi leti smo v Sloveniji namolzli manj mleka, kot smo ga porabili. Primanjkljaj je znašal 23 milijonov litrov. Leta 1975 pa naj bi namolzli 360 milijonov litrov mleka, potrošili pa 343, tako da bi znašal presežek že 17 milijonov litrov. Velik razmah mlečne proizvodnje v zadnjih letih pa kaže, da bo presežek mleka precej večji, kot smo predvidevali.

Prehranska bilanca je pokazala, katerih pridelkov oziroma živil nam bo najbolj primanjkovalo. Računamo, da bomo morali v prihodnjem letu kupiti drugje okoli 13.000 vagonov moke, 1.700 vagonov zelenjave, 4.200 vagonov sadja (všteto je tudi južno sadje), 700 vagonov vina, 300 vagonov masti, 1.800 vagonov olja, 8.300 vagonov sladkorja in 700 vagonov riža. Olje, riž in sladkor skoraj v celoti kupujemo v drugih republikah ali v tujini. Velik je tudi primanjkljaj krušnih žit, saj v drugih republikah kupujemo nad 60 odstotkov žit. Nekoliko boljša je preskrba s sadjem, z zelenjavo in z vinom, vendar je zelo nestalna. Zgodi se, da nam ob dobrih letinah pridelki ostajajo, ob slabih pa jih kupujemo v drugih republikah ali tujini. Glede na to, da je živinoreja naša glavna kmetijska panoga, nam zelo primanjkuje tudi koruze.

Pri povpraševanju po kmetijskih pridelkih ne moremo pričakovati večjih sprememb. V svetu se zmanjšuje poraba žit, narašča pa poraba mesa, sadja in zelenjave.ocene kažejo, da tak razvoj povpraševanja lahko pričakujemo tudi pri

V štajerskih goricah

Trde brazde

Foto: Joco Žnidaršič

nas, kar so sestavljavci srednjeročnega programa in zelenega načrta zelo upoštevali.

Tako računamo, da se bo poraba žit v naslednjih letih precej zmanjšala. Medtem ko je leta 1968 odpadlo na Slovenca še 128 kilogramov moke, naj bi v naslednjem letu le še 116 kilogramov. Ker planiramo nekoliko večje pridelke žit in manjšo porabo na prebivalca, se bo samopreskrba z žiti povečala na 37 %. Kljub temu pa bo treba večino žit še vedno uvažati iz drugih republik.

Razen tega naj bi Slovenec v prihodnjem letu pojedel 5 kg krompirja manj kot leta 1968. Zmanjšala se bo tudi poraba masti, in sicer za 1 kilogram. V naslednjem letu naj bi pojedli le še 7,5 kg masti.

Precej večjo potrošnjo načrtujemo pri mesu. Leta 1975 naj bi Slovenec pojedel 48 kg mesa, kar bi bilo za 9 kg več kot leta 1968. Prav pri mesu pa je treba zapisati, da tega po vsej verjetnosti ne bomo dosegli. Zaradi hitrega dviga življenjskih stroškov se je po nekaterih podatkih poraba mesa precej zmanjšala. Nekateri omenjajo celo 10 kilogramov na prebivalca. Povečala naj bi se tudi potrošnja sadja (od 50 kg na prebivalca leta 1968 na 70 kg leta 1975), mleka (od 174 na 190 litrov), jajc (od 140 na 160 kosov), sladkorja (od 38 na 46 kg) in piva (od 31 na 75 litrov). Za malenkost pa se bo povečala tudi potrošnja zelenjave, vina in olja.

Zaradi večje porabe hrane, velikega priliva prebivalstva v mesta, turizma in izvoza kmetijskih pridelkov bo seveda treba precej povečati kmetijsko proizvodnjo. Povečali pa bomo proizvodnjo tistih kmetijskih pridelkov, za katere imamo naravne in druge pogoje, kot smo uvodoma že zapisali. To pa so predvsem meso, mleko, sadje, vino, koruza, hmelj in zelenjava. Nekatero kmetijsko organizacije so razvojne programe že začele uresničevati.

Za večje pridelke hrane bomo v obdobju 1974 do 1980 vložili v kmetijstvo blizu sedem milijard din, upoštevajoč lanske cene. Od tega bo vloženo v osnovna sredstva 5 milijard 400 milijonov din v trajna obratna sredstva milijardo in 340 milijonov din. Na družbeno proizvodnjo odpade 3 milijarde 220 milijonov din in na kooperacijo 3 milijarde 540 milijonov din. S temi vlaganji, ki bodo usklajena z dolgoročnimi tržnimi gibanji in potrebami živilske industrije, naj bi dosegli okoli štiri-odstotno rast kmetijske proizvodnje, kar je precej več kot v zadnjih letih, ko se je gibala le nekaj nad enim odstotkom.

Po končanih investicijah bi se letna organizirana proizvodnja povečala za 121 milijonov litrov mleka, 20.000 ton pitanih goved, 8.000 glav plemenske živine, 28.000 ton mesnatih prašičev, 30.000 ton perutnine, 28 milijonov enodnevni piščančkov, 92 milijonov jajc, 3.500 vagonov vina 7170 vagonov sadja, 2.200 ton hmelja

Macesnikova domačija pod Olševo. Ena izmed najvišjih slovenskih kmetij. Kmetija ima 24 raznih naprav na vodni pogon.

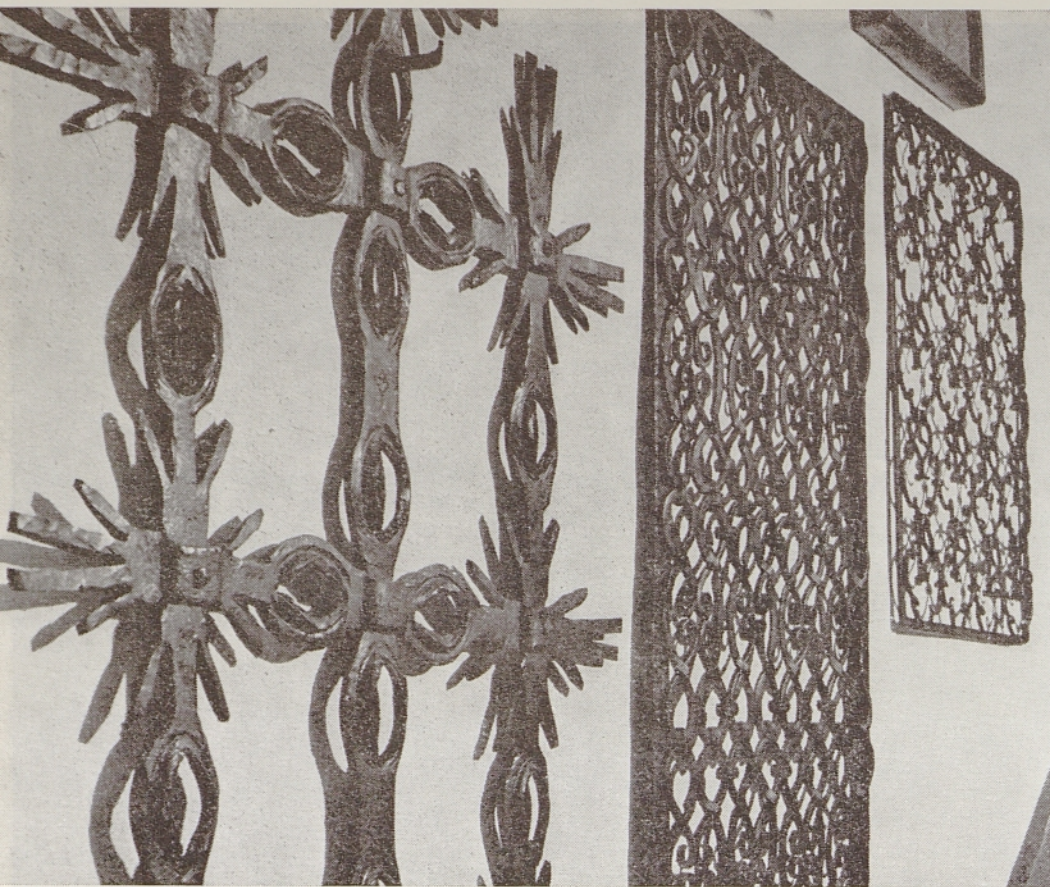
in 10.00 vagonov krompirja. Organizirana kmetijska proizvodnja bi se na ta način povečala za 2.762 milijonov din letno. S tem bi Slovenija krila prek 85 % lastnih potreb po hrani, z nekaterimi pridelki pa bi pokrivala tudi potrebe drugih republik, nekaj pa tudi izvažala.

Da bodo ti cilji res doseženi in da bo denar racionalno naložen, bo skrbela kmetijska razvojna skupnost, ki jo bodo v kratkem oblikovale vse kmetijske organizacije. Brez dvoma bo pred to skupnostjo vrsta težkih vprašanj, ki jih bodo morali reševati hkrati z vlaganji. Marsikaj bo treba spremeniti, dopolniti, saj se razmere na trgu zelo hitro menjajo. Zelo pomembno bo vprašanje plasmaja vseh tržnih viškov. Marsikaj bo odvisno tudi od cen kmetijskih pridelkov. Kmetijci že sedaj jasno povedo, da ne bodo vlagali, če ne bodo zagotovljene ekonomske cene

njihovih pridelkov. Precej nejasnosti je povzročila tudi energetska kriza, ki je precej zmanjšala kupno moč prebivalstva. Še več težav pa je s preskrbo z reprodukcijskim materialom in kmetijskimi stroji. Primanjkuje traktorjev, kosilnic, rezervnih delov, in umetnih gnojil itn., kar je osnovnega pomena za povečanje kmetijske proizvodnje.

Da se kmetijci ne bi sami ubadali s temi problemi, ki so bili doslej večkrat za njih nerešljivi, bodo ta prizadevanja za večjo kmetijsko proizvodnjo podprli tudi drugi. Tako bo program dolgoročnega razvoja kmetijstva v letih 1974 do 1980 stekel po posebnem družbenem dogovoru, ki ga bodo razen kmetijske razvojne skupnosti podpisali še gospodarska zbornica, združna zveza, izvršni svet, poslovne banke in občinske skupščine.

Rajko Ocepek

Detajl z razstave Bertoncljevih umetnin

Bertoncljeva poezija železa

Na nedavnem mednarodnem obrtnem sejmu v Münchnu so se med nešteti izdelki umetne obrti odlikovali tudi izdelki našega znanega kovača — umetnika Jožeta Bertonclja. Križ, skovan iz enega samega kosa železa, mu je prinesel zlato medaljo. Ko smo izvedeli za to priznanje, smo ga obiskali v Kropi, da bi nam kaj več povedal o svojem delu.

Kovačeva kobila ni zmeraj bosa

Tisto, da je kovačeva kobila vedno bosa, včasih tudi ne velja. Mojstrova hiša namreč že na daleč kaže, čigava je, saj jo pred vhodom varuje in krasi kovan zmaj, z verigo priklenjen na steno. Težka starinska vrata so zamolklo zaječala od svoje teže, ko smo prišli na obisk, železen zvonec pa je rezko zabingljal in mojstra opozoril, da je nekdo »vdrl« v njegov hram.

V obokani veži je toliko umetnin in starinskih predmetov, da se človek vpraša, ali morda ni prišel v muzej. Svečniki,

Jože Bertoncelj v svoji delavnici

svetilke, laterne, iz železa pletene košare za cvetje, okenske mreže-gautre, razni drobni predmeti, vse je na svojem mestu, tako da prostor kljub množici predmetov ne daje vtisa o skladišču, temveč daje vedeti, da jih je tako razstavila večša roka.

Tu je mojster: resnoben, slovesen in včasih odsoten, kakršni so velikokrat umetniki, ki živijo za svojo umetnost.

— V Münchnu ste razstavili svoje predmete...

»Razstavljali so trije predstavniki slovenske obrti, nekaj pa jih je bilo še iz drugih republik. Na razstavo sem dal okensko mrežo, svečnik, kovano ovnovalo glavo in križ.«

— Dobili ste zlato medaljo...

Zlato medaljo za kovani križ

»Da, tako so pisali časopisi pa tudi na podelitev so me povabili, vendar nisem šel. Z leti postane človek bolj 'komod'... kajti življenje se odmika,« je nekam utrujeno dejal mojster, ki si je že nadel sedmi križ.

— In vendar ste še naprej ustvarjalni in vihtite svoje kladivo?

»Pravzaprav ne delam več veliko. Sem na koncu poti. Veliko sem že naredil. Veliko,« je mojster ponovil in si s težko kovaško roko popravil nepogrešljivo čepico na glavi.

Da, mojster je ogromno delal in zdaj se počuti kot reka, ki se vsa mirna, samozavestna in težka izteka proti svojemu iztoku.

O kovaštvu govori tudi njegova knjiga »Kovaške zgodbe.«

»Koliko izdelkov sem naredil? Vprašate me po nemogočem,« se je nasmehnil češ, kako naj preštejemo kaplje dežja, drevesa v gozdu, kamenje na cesti! Že dvanajstletnemu dečku so namreč oče potisnili kladivo v roke. Najprej je izdeloval žeblice, kot je narekovala družinska tradicija. V tistih časih so namreč vsi, tudi ženske in otroci v Kropi kovali in oblikovali žareče železo. Vihtenje kladiv je tako odmevalo po celi kotlini. To nekdanje tiktakanje pa je že zamrlo, kajti v Kropi so samo še trije kovači, pa še ti se le od časa do časa spravijo k svojim nakovalom, kajti »življenje se izteka«, da ponovimo mojstrov stavek.

»To ni lahko delo in mladi gredo rajši v pisarne, kot pa da bi ostali v kovačijah. Nekaj jih je še. V podjetju. Vendar pa na žalost prevelikokrat zahajajo v kič. Če hočeš biti umetniški kovač, moraš izbrati najtežjo pot: izoblikovati moraš kos železa, ne da bi ga 'švasal' ali 'popal'.«

Bo mojstrov sorodnik nadaljeval njegovo delo?

Mojstrova merila so stroga, zahtevna, sicer pa mojster ne bi bil to, kar je: pojem umetnega kovaštva.

— Umetno kovaštvo v Kropi kljub prizadevanju tovarne, pravite, da počasi izumira. Ali imate kakega naslednika?

»Da, učim svojega sorodnika, da bi nadaljeval moje delo.«

— Kaj je umetno kovaštvo za vas?

»To, da iz kosa brezobličnega železa skuješ nekaj, kar ima obliko, lepoto, življenje.«

Mojster nas vodi po svojem stanovanju in razkazuje predmete, ki se prepletajo po stenah in stropih kot ovijalke. Vse življenje, ves svoj zanos, svojo mladost in vso svojo ljubezen jim je posvetil. Ni čudno, da jih tiplje in boža, kot da bi bili njegovi otroci.

»Veliko sem delal, pa tudi veliko grešil. Tudi meni je kdaj kaj 'fratalo', je dejal pošteno in ponosno hkrati. Dadanšje umetno kovaštvo ni več tisto, kar je bilo. Preveč je kiča. Kovači hočejo predvsem zaslužiti. Uporabijo mehanične pripomočke, varijo in 'štancajo'...« se je jezil.

Železo kot življenje in znoj nekega človeka

— In kdo je za vas pravi umetniški kovač?

»Tisti, ki ima železo, roko in glavo, ki vodi to roko; kajti brez občutka za lepo obliko ne gre.«

Mojstrova hiša je vredna občudovanja. Toliko umetnin je tu nakopičenih, da se ti v glavi vrti. To pa zato, ker si vsakega predmeta ne moreš posebej ogledati, ga otipati in občudovati. Dozdevajo se kot knjiga stihov, katerih se vseh ne moreš naučiti na pamet. To je poezija železa, življenje in znoj nekega človeka. Tu je vse kovano; od obešalnikov, luči, žlice za obuvanje čevljev do smetišnice. Da, tudi

Motiv iz Kroke, kjer je tudi kovaški muzej

smetišnica je umetniški predmet, predmet narejen s srcem.

Ni čudno, da je mojster utrujen; železo mu je izpilo veliko življenjskega soka, saj ga kuje že skoraj šest desetletij. Njegovi izdelki so romali domala po vsem svetu. Mnogokaj so odnesli tudi turisti, saj je mojster Bertoncelj in njegova hiša postala že turistična znamenitost Kroke.

»Sem kar hud, da veste, ko ljudje kar naprej in naprej hodijo sem. Poleti se vsi ustavljajo ob mojem zmaju in mi za spomin puščajo vse polno čikov,« se je hudoval Joža Bertoncelj.

Bertoncljeve umetnine krasijo marsikateri dom v Franciji, na Nizozemskem, na

Švedskem, v Kanadi itd. Tudi papež ima njegov svečnik. Največ pa jih je seveda v Sloveniji oziroma na Kropi, kjer imajo morda enega najlepših pokopališč, saj je prenekateri nagrobnik prišel izpod mojstrove roke.

»Rad delam nagrobnike. Zadnjega sem skoval za pokojnega Metoda Bandjuro,« je povedal mojster.

Med drugim je Bertoncljevo delo tudi znani spomenik taboriščnikom pod Ljubeljem in nešteto drugih mlajših ali večjih spomenikov iz kovanega železa. Tako je Bertoncljevo ime vpisano v prenekatero železo, katerega čas ne bo hitro izbrisal.

Umetnine iz skromne delavnice

— Če bi si kdo zaželel kaj lepega od vas, ali bi si lahko naročil oziroma kje bi lahko kupil?

»Bil bi prepozen, ker za prodajo ne delam več. Dovolj je bilo,« je odločno odgovoril mojster. Mojster se prav gotovo še ni izpel, morda je nekoliko utrujen.

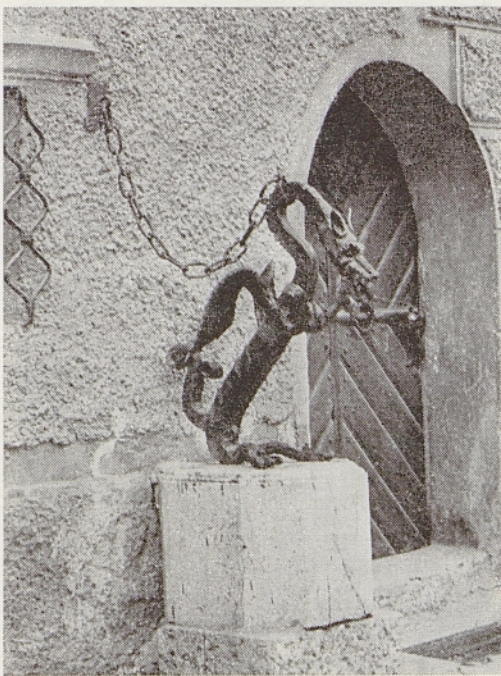
Ko so se težka vrata na pročelju zaprla za nami, je mojster ostal sam samcat med svojimi umetninami, saj je svojo ljubezen posvetil le njim in zdaj nima nikogar, razen njih.

Radovednost nas je peljala še do skromne delavnice ob potoku. Delavnica oziroma kovačija je tako majhna, stara in neugledna, da si človek preprosto ne more zamisljati, kako so v njej lahko nastale vrhunske umetnine, ki žanjejo pohvale, nagrade in zlate medalje; toda teh bo, žal vse manj. Mojster nam je dal vedeti, da je kot drevo, ki je od sebe že dalo svoje najboljše sadeže.

Albina Podbevšek

Kovana svetilka

Zmaj pred Bertoncljevo hišo

Slovenska kmečka noša

od konca 19. stoletja do danes

Tudi v noši slovenskega kmeta — predvsem velja to za praznjo nošo premožnejših in mestom bližjih kmetov — se pokažejo že kmalu po sredini, še bolj pa proti koncu 19. stoletja, če jo primerjamo z nošo prve polovice 19. stoletja, vidnejše spremembe tako na zunaj v krojih, barvah in oblačilnih materialih, kot tudi v kmetovem odnosu do oblačenja. Tako se prvič v zgodovini oblačilne omike pokaže vidnejše posnemanje modnega oblačenja nekmečkih ljudi, ki uravnavajo prevzemanje modnih novosti, zdaj z večjim zdaj z manjšim časovnim zamudništvom. Ob tem pa seveda ne smemo mimo ugotovitve, da so bile različne oblike noš prejšnjih obdobj na začetku prav tako modni pojav.

Vidnejše in intenzivnejše spremembe v noši slovenskega kmeta so prav tako povzročile spremenjene družbene in gospodarske okoliščine. Šele na njihovi podlagi se je dotedanja, pretežno iz domačih surovin izdelana kmetova obleka, noša, sploh lahko začela močneje preoblikovati in se približevati ter poenotovati, vsaj do neke mere, z oblačenjem po modi opravljenih nekmečkih, pretežno po mestih živčih slojev.

Nedvomno je tudi slovenska kmečka noša ob koncu 19. stoletja in nadalje, kot se lahko poučimo tudi na Slovenskem etnografskem muzeju, kar najvidnejši odraz tega bistveno predrugačenega oblačilnega razvoja pri nas. V kratkem naj nanašamo splošne vzroke, ki so povzročili močnejše spremembe v noši šele v 19. stoletju in ne že prej. Značilno za kmečko nošo starejših obdobj je, da se je pretežno razvijala le v okviru stanovskih razločkov, ki so jih družbeni redi uvajali tudi v noši z namenom, da bi se ljudje razločevali tudi na zunaj po obleki glede na družbeni položaj. V 18. še posebej v 19. stoletju pa takšnih oblačilnih predpisov ne zasledimo več ali pa so predvsem le moralnega značaja. Ker so se spremenile tudi dotedanje družbene razmere in z njimi povezano vrednotenje ljudi, se je torej tudi slovenski kmet sploh lahko začel oblačiti tako, kot so se nosili drugi sloji, ker njegovega oblačenja niso več ovirale in uravnavale razne odredbe. Kmetovo osvobajanje izpod družbene in gospodarske podrejenosti se tako pokaže v celotnem načinu življenja v noši.

Mimo tega je začelo tudi na naše podeželje v drugi polovici 19. stoletja vedno večji meri vdirati industrijsko izdelano tekstilno blago. Tehnična revolucija, ki jo je izzvala iznajdba parnega stroja in mehaničnih statev, je tudi na Slovenskem krepko posegla v dotedanje izdelovanje oblačilnih materialov, saj je mehanizirana proizvodnja blaga omogočila hitrejšo in s tem tudi cenejšo izdelovanje blaga. Nadalje so sejmarji, med njimi so bili najuspešnejši židovski prekupčevalci, prinašali predvsem z Moravskega kmečkemu okusu primerna, gladko izdelana in svetleča, poglajena blaga, ki so bila v primerjavi z grobim in težkim domačim platnom tudi za nošenje veliko

lažja. Sejmarstvo je imelo pri vdiranju tekstilnega blaga in nekaterih izdelkov na podeželje pomembno vlogo. Kupovanje po sejmih je ponekod še danes priljubljena oblika kmečkega trgovanja, saj so se kramarji spretno prilagodili prodajanju konfekcijskih izdelkov, ki si vedno bolj utirajo pot tudi v kmečko nošo.

Vzporedno z naraščajočo oblačilno industrijo in vedno večjo porabo industrijskega tekstilnega blaga pa je proti koncu 19. stoletja vedno bolj zamiralo domače predilstvo in tkalstvo, saj je postalo izdelovanje platna in sukna, zavoljo zastarelih načinov, nedvomno precej dražje.

V času po prvi in drugi svetovni vojni se je oblačilna omika slovenskega kmeta na splošno zelo dvignila. Na vas so nenehno vdirala nova spoznanja, ki se kažejo v vseh oblikah kmečkega življenja, torej tudi v kmetovi noši. V vedno večji meri vplivajo na oblačenje tudi vedno številnejši domači modni časopisi ali vsaj nasveti v nekaterih tedanjih časnikih. Stan izučenih ali največkrat samouških krojačev in šivilj na podeželju se nekako vse do druge svetovne vojne povečuje. Največkrat šivajo prvi ali vsaj spretnejši boljše, praznje obleke, drugi pa vsakdanje, delovne. Po posameznih vaseh se nadalje razločijo celo šivilje, ki šivajo obleke samo za vaško »elito« — »gruntarje«, ostali pa nosijo oblačila v delo k tako imenovanim »navadnim mojškram«.

Izseljenci zlasti pa zdomci vnašajo v zadnjih letih v kmečko nošo vedno nove in nove poteze. Medtem po so še nekaj let po prvi svetovni vojni zahajale na naše podeželje iz tujine, največkrat iz Amerike, le poročne obleke, pošiljajo ali prinašajo v zadnjih letih nekajletni zdomci domov najrazličnejše praznje in delovne obleke ter perilo. Mimo tega pa opazamo, da se na splošno nenehno izboljšuje tudi kmetova življenjska raven, ki obenem s povečanimi medsebojnimi stiki in njegovo od dne do dne večjo razgledanostjo spreminjajo kmetov odnos do oblačenja in vplivajo na vedno hitrejšo prevzemanje sodobnejših potez oblačenja. Zato si v zadnjih letih sledijo spremembe v noši od dne do dne hitreje, razločki v oblačenju v mestu in na deželi, zlasti pri mlajših, praznično opravljenih ljudeh pa se vedno bolj zabrisujejo ali pa jih ponekod že sploh ni več opaziti. Nedvomno pa način kmečkega življenja tudi danes, tako kot v preteklosti, narekuje določene razločke v oblačenju kmetov in mestnih prebivalcev, o čemer nas želi poučiti tudi razstava v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani. dr. Marija Makarovič

Kmečka nedeljska noša iz Sada, leto 1950

Žanjica iz Gabrka v Brkinih, leto 1955

Podlipa

Prijazna dolina Podlipe

Domači pa tudi številni tuji turisti, ki obiskujejo Slovenijo, se včasih prav radi izognejo najbolj znanim in modernim turističnim krajem. Iščejo si predvsem miru, kjer bi se v miru spočili od mestnega živžava, vedo pa tudi, da so le taki mirni kraji še ohranili nekaj svoje starožitnosti. Ena izmed takih je v Sloveniji tudi dolina Podlipe. Če na Vrhniki, ki jo vsi poznate kot rojstni kraj pisatelja Ivana Cankarja, zavijete na desno proti severovzhodu, boste prišli v to prijazno dolinico Podlipe ali Podlipsko dolino. Na obeh straneh jo obkrožajo nizki griči. Na koncu se proti Smrečju pobočje strmo dvigne tja do vrha Treh kraljev, od koder se vam nudi prekrasen razgled daleč naokrog. Po dolini teče potok Podlipsisčica, ob njem pa cesta, ki vas pelje skozi prijazno vasico Podlipa, od tam naprej pa prispete tudi na Rovte-Lučine. Lahko pa v kraju zavijete čez Zaplano na Logatec, vmes pa se ustavite pod Ulovko, kjer je lep razgledni stolp, v bližini, na Jamniku, pa je na novo zgrajena brunarica, kjer boste prav gotovo lepo postreženi.

Vrnimo se v vas Podlipa. Vas leži po pobočju nizkega grička, na katerem stoji cerkvena, poleg nje pa stara lipa. Niti najstarejši ljudje ne pomnijo več, koliko bi bila stara. Menda je še iz časov, ko so iskali »skrivače«, ki so se hoteli izogniti vojaškim služnostim. Ti skrivači so imeli v krošnji lipe lep

razgled daleč po okolici in so lahko takoj opazili, če so se vasi približevali orožniki. Drugim skrivačem je opazovalec dal dogovorjeni znak, da so se lahko poskrili. Po tej lipi je vas dobila tudi ime.

Vaščani so v glavnem zaposleni po tovarnah in drugih službah na Vrhniki, pa tudi doma skrbno obdelujejo vsako ped zemlje. Velikih kmetov v vasi skoraj ni. V vasi v zadnjem času veliko obnavljajo hiše in res se pozna, da je več možnosti za zaslužek. Včasih v vasi ni bilo tako. Pred in po prvi svetovni vojni so ljudje tod slabo živeli in so se mnogi izseljevali za boljšim kosom kruha. Še zdaj ima skoraj vsaka hiša v vasi sorodnike v Ameriki. Številni prihajajo na obisk v domače kraje, če pa ne uspejo oni, pa pridejo njihovi otroci ali celo vnuki. Nekateri, ki so že upokojeni, prihajajo v »stari kraj« vsako leto in veseli so, ko vidijo, kako uspeva njihova rojstna vas. Številni so vasi tudi veliko pomagali, posebno med zadnjo vojno in po vojni, za kar so jim vsi vaščani hvaležni.

Še marsikaj bi lahko napisali in vam povedali zanimivega o tej mirni dolini, vendar pa vas vabimo, da nas obiščete sami in si ogledate naše kraje. V gostilni sredi naše vasi vam bodo radi postregli z domačimi specialitetami — domačim sadjcem, črnim ajdovim kruhom, domačo salamo, orehi in še kaj.

Julka Fortuna

»Dvojna« vstopnina v Postojnski jami

Ko prebiram skrbno napisane vrstice naših rojakov v Rodni grudi, reviji, ki je namenjena ljudem, ki živijo daleč od svoje domače zemlje, nehote pomislim, kako jim je pri srcu, ko na dopustu doživijo kak neprijeten dogodek.

No, ena takih neprijetnosti se je pripetila tudi našim rojakom iz Berlina in Švedske, pa morda še kateremu pri plačilu vstopnine za obisk Postojnske jame.

Najprej bi povedal, da nas pri nudenju storitev v naših objektih vodi želja, da vsakega gosta maksimalno zadovoljimo, pa ne glede na to, kje živi oz. kje dela, ali je to obiskovalec Postojnske jame ali kakega našega hotela.

To je naše osnovno vodilo. Globoko se namreč zavedamo, da smo delovna organizacija, o kateri glas, bodisi dober ali slab, odjekne po vsem svetu, zato nam ni vseeno, kaj govorijo ali pišejo o nas.

In še pojasnilo o oblikovanju cen za obisk Postojnske jame: obiskovalec Postojnske jame plača normalno vstopnino za ogled Postojnske jame, prevoz z jamsko železnico in vodniško službo.

Vendar določene kategorije obiskovalcev, kot so otroci, skupine učencev osnovnih šol, skupine slušateljev srednjih, višjih in visokih šol ter člani množičnih organizacij SFRJ ne plačajo polne vstopnine, ampak vstopnino s popustom. Te vstopnine s popustom pa so deležni tudi naši državljani, ki so začasno zaposleni na tujem.

Na koncu še tole: storili bomo vse, da bi take in podobne, seveda izjemne primere, odpravili. Vam pa, dragi rojaki, želimo, da bi se čimprej spet srečali v domovini, na obisku v Postojnski jami, kjer vas bomo zadovoljili z našimi storitvami, svojim prijateljem in znancem v tujini pa le povejte, naj si ogledajo našo domovino in njene lepote.

za Postojnsko jamo
Srečko Šajn

Umrl je Janko N. Rogelj

V četrtek 9. maja 1974 so na kranjskem pokopališču spremili k zadnjem počitku ameriškega Slovenca Janka N. Roglja, ki je več kot pol stoletja živel v Ameriki, njegovo srce pa je bilo vedno doma, kot je ob neki priložnosti sam zapisal. Pred dvema letoma se je preselil na rodno Primskovo, ker je želel preživeti jesen življenja. Žal mu ni bilo dano, da bi dalj časa užival lepote slikovite pokrajine pod Storžičem in sprehodov v Učanov boršt, ki so mu bili tako ljubi, in svetel spomin iz mladostnih let.

Vsak obisk na njegovem domu na Primskovem je bila za obiskovalca prijetna osvežitev, saj je bil še vse do zadnjega tako poln življenja, humorja in načrtov za prihodnost. Toliko bi še rad napisal. Žal pa je toliko še ostalo nedorečenega.

Nadvse je bil ponosen, da je domovina cenila njegovo delo. Zaradi njegovih neprecenljivih zaslug, ki si jih je pridobil kot borec za priznanje narodnoosvobodilne vojne in socialistične Jugoslavije v organizacijah ameriških Slovencev in v ameriški javnosti je 26. aprila prejel zlato priznanje Osvobodilne fronte. Še zadnji večer pred smrtjo je o tem govoril. Njegove črtice in pesmi so izšle v Sloveniji v treh knjigah. V njih so njegovi mladostni spomini in dragoceni prispevki k osvetlitvi življenja našega izseljenega človeka.

Njegovo priljubljenost v domačem kraju je izpričala velika množica ljudi, ki ga je spremljala na zadnji poti. Ob krsti mu je v imenu skupščine občine Kranj, občinske konference Socialistične zveze in drugih družbenopolitičnih organizacij Kranja in Primskovega izrekel zadnje slovo in besede zahvale Andrej Babič, ob odprtem grobu pa mu je v imenu Slovenske izseljenske matice spregovoril njen predsednik Drago Seliger. Z ganljivimi besedami je orisal pot mladeniča, ki je leta 1913 zapustil domovino, v tujni pa dozoreval v zavednega Slovenca, pot prijatelja, književnika in — borca!

Od njega so se poslovili tudi predstavniki javnega in kulturnega življenja Slovenije in njegovi znanci — ameriški povratniki.

Ob tej priložnosti izrekamo naše globoko sožalje pokojnikovemu sinu Iku in hčerki Carol.

Govor predsednika Slovenske izseljenske matice Draga Seligerja ob odprtem grobu Janka Roglja:

Boleče, kot je lahko boleče samo zadnje slovo od človeka, smo sprejeli na Slovenski izseljenski matici sporočilo iz Kranja, da je prenehalo biti plemenito srce našega dolgoletnega sodelavca in prijatelja Janka Roglja. Čeravno bi v tem mesecu slavil 79-letnico svojega rojstva, je bil še ves klen in delaven ter poln načrtov. Nam in našim potomcem je želel zapustiti kar najpopolnejše izročilo o času, delu, trpljenju in uspehih slovenskega življa v Ameriki, saj mu je večidel svojega bogatega življenja pripadal in je tako radodarno razdal samega sebe.

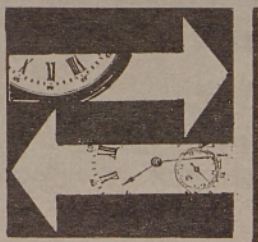
Iz 18-letnega fanta s Primskovega, ki se je podal v širni svet, je s trdim delom v tovarnah in rudnikih in učenjem ob delu, zrasel v moža, ki je užival velik ugled in spoštovanje v novi domovini. Pripadal je tisti generaciji slovenskih izseljencev, ki sta jih gmotna in duhovna revščina domačih razmer vodila prek »velike luže« v »novi svet«, ki pa nikoli ni zatajila svojega rodu in je bila vseskozi povezana s svojo domovino. Ta odnos med novo in staro domovino je pokojni Janko najlepše izpovedal sam z besedami: »Živim v deželi, ki mi daje kruh, a s srcem sem v domovini in visim z vsako žilico na domači grudi. Zasledujem rast nove Jugoslavije in spremljam vsak korak vašega napredka, kajti: domovine ne pozabiš nikoli!«

Temu, lahko bi dejali življenjskemu načelu, je pokojnik posvečal svoje misli in delo v več kot pol stoletja trajajočem bivanju v ZDA. Mimo svojega poklicnega dela ga srečujemo kot časnikarja, urednika, publicista, družbenopolitičnega in kulturnega delavca. »Glas naroda«, »Glas svobode«, »Čas«, »Enakopravnost«, »Prosveta«, »Napredek« in »Nova doba« so le nekateri od naslovov slovenskih časopisov in revij, v katerih je sodeloval pokojnik s svojimi prispevki. Iz vseh nje-

govih del, pa naj bodo to črtice, novele, preprosti članki ali knjige diha velika ljubezen do rodne domovine, do svoje Gorenjske in očetove domačije. Tako je v svoji knjigi »Kruh in srce« napisal med drugim tudi tole: »Stalna misel je v meni, kdaj grem spet pogledat rojstno domovino. To je največji in najpomembnejši užitek v mojem življenju. Vsakdo ima nekaj v srcu, kar mu je najljubše, za čemer stremi. Za mene je to pot v domovino, v rojstno vas, v hišo mojega očeta. Dajte mi priliko, dali ste mi vse. Zato delam in živim!«

Ljubezen do lastnega naroda je bila tisti neskalski studenec čistosti, ki mu je uravnavala njegovo pokončnost in ga plemenitila kot moža, ki je znal spoštovati tudi vse druge narode. Zato se je zavzel za medsebojno razumevanje vseh narodov in posebej za boljše odnose med narodi njegove nove in stare domovine. Zadnje slovo od človeka gotovo ni prilika, da bi o njem na dolgo govorili. In vendar bi bili krivični do pokojnega Jankota, če ne bi rekli besedo, dve, o njegovem delu, na katerega je bil sam najbolj ponosen. Tudi danes namreč slišimo njegove odločne besede »Takojšnjo pomoč domovini!«, ki jih je izrekel v za naš narod usodnem času — 19. aprila 1941. leta na zgodovinski konferenci sedmih slovenskih podpornih organizacij v Chicagu, kjer je zastopal Ameriško bratsko zvezo. Naslovi člankov izpod njegove peresa, napisani po tem dogodku, kot so: »Za takojšnjo pomoč naši rodni zemlji«, »Pomagajmo nesrečni domovini«, »Kvišku slovenska srca v Ameriki«, »Za njegovo vstajenje« in podobni nam povedo, da je bil pokojnik v družbi s svojimi prijatelji pokojnimi Louisom Adamičem, Etbinom Kristanom, Mirkom Kuhljem in drugimi, med tistimi Amerikanci slovenskega rodu, ki so odločilno posegli v boj za svojo staro domovino in njen pravičen osvobodilni boj. Temu gibanju se je pridružila velika večina naprednega slovenskega izseljenstva. Njim gre velika zasluga, da je ameriška javnost zvedela resnico o naši nadčloveški borbi za svobodo. In v tem boju pripada častno mesto Janku Roglju.

Dragi Janko! Slovenska izseljenska matca in prek nje vsa domovina se globoko klanja tvojemu delu in ti izrekata neizmerno hvaležnost za tvoje veliko srce. Tvojim najdražjim naše iskreno sožalje.

Obvestila

SPD Triglav v Švici obvešča

V soboto 8. junija ob 8. uri zvečer bo v dvorani »Stadthof 11« OERLIKON — ZÜRICH gostoval prvokrat v Švici ansambel Lojzeta Slaka s »Fanti s Praprotna«. Igrali in peli nam bodo na **III. planinskem plesu**. Vabimo vse Slovence v Švici, da se te naše plesne prireditve udeležijo v čim večjem številu in da pripeljejo s seboj tudi svoje prijatelje!

Slovenske šole

V Švici delujejo že 4 slovenske dopolnilne šole. V Zürichu je bila dne 16. marca uradno po švicarskih zakonih priznana slovenska šola, ki deluje že leto dni in je konec marca dobilo 14 slovenskih otrok tudi prva spričevala. Ta šola sedaj deluje pod imenom »Slovenska dopolnilna šola SFRJ v Zürichu«. Društvo želi in vabi vse, ki imate soloobvezne otroke, da pomagate pri ustanavljanju podobnih šol, kajti potrebe so še velike. Zato, dragi starši, oglasite se na društvo, saj s tem ne pomagate nam, temveč vašim otrokom, da se bodo naučili jezika, katerega govorimo mi in katerega so govorili naši predniki. Posebno pa prosimo tudi vse, katerim njihova izobrazba dopušča in bi radi učili, da se javijo na društvo, kajti samo na tak način bomo lahko nudili našim otrokom vsaj malo domačega, slovenskega.

Bližajo se tudi letni dopusti in društvo želi tudi letos za ljubitelje gora organizirati pohod na slovenske gore, če bo dovolj prijav. Vabimo pa tudi vse tiste, ki želijo v mesecu septembru potovati v Stuttgart na srečanje slovenskih društev iz Evrope (III. srečanje slovenskih društev iz Evrope, Stuttgart 1974), da se pravočasno prijavijo, ker samo na ta način lahko organiziramo skupinsko potovanje.

UO SPD »TRIGLAV«

Vida Margeta iz Surte, Švedska, s svojim sinom. Na spodnji sliki slovenski ansambel na zabavi v Göteborgu: bobnar Ivan Rušjak, pevka Vida Margeta, harmonikar Anté Margeta in kitarist Michel. Ansambel ima med poslušalci veliko uspehov. Čestitamo!

Nepodpisani rojak iz Münchna nas je prosil, naj objavimo sliko dekleta, ki ga je posnel na neki slovenski zabavi v tem mestu. Pravi, da je dekle odlična pevka, ki bi lahko sodelovala tudi v kakem ansamblu. Oglasita se nam oba — dekle in sramežljivi avtor slike!

Izseljenski piknik bo spet v Škofji Loki

Kot že nekaj preteklih let bo tudi letos največje izseljensko srečanje 4. julija na dvorišču škofjeloškega gradu.

Program se bo pričel ob 11. uri dopoldne, v njem pa bodo sodelovali poleg domačih kulturnih skupin tudi številni ansambli naših rojakov iz tujine: folklorna sku-

pina Slovenskega društva »Bleč« iz Essna, Štatenberški kvintet iz Hildena v ZR Nemčiji, ansambel bratov Plesničar iz Avstralije, ansambel Frankie Spetich iz ZDA, ansambel Darka Soršaka iz Münchna, ZR Nemčija, in ansambel Gerkman (Bill Seles) iz ZDA.

Po programu bo veselo srečanje rojakov z vsega sveta, posebno vljudno so vabljeni tudi rojaki iz evropskih držav.

Essenski Slovenci so Slovenski oktet takoj sprejeli »v svojo sredo«

Slovenski oktet v Essnu

V nedeljo, dne 31. marca, smo Slovenci iz Essna z veselimi srci pričakali člane Slovenskega okteta iz Ljubljane na glavni železniški postaji v Essnu. Snidenje s prijatelji iz domovine je bilo za nas enkratno doživetje. Brž ko se je vlak iz Stuttgarta ustavil na essenski postaji in smo zagledali na peronu te znane in vesele ljudi, so naši fantje iz Essna, sicer preprosto, pa vendar iz srca, zaigrali veselo slovensko narodno vižo, deklici v slovenski narodni noši pa sta predstavljali našo narodnostno pripadnost, da bi nas naši dragi gostje lažje našli.

Srečanje je bilo ganljivo. Mnogi tukajšnji prebivalci so začudeno gledali in se spraševali, od kod ti ljudje, ki prinašajo v Essen tolikšno navdušenje.

Dvorano v Altenessnu so prijatelji petja napolnili do zadnjega sedeža. Željni umetniškega užitka so komaj pričakovali pevce. Med ljubitelji petja so bili tudi nekateri tukajšnji prebivalci — Nemci, ki so se kasneje izredno pohvalno izražali, češ, da ne morejo razumeti, da nas pridejo iz domovine obiskat tako kvalitetni umetniki. Navdušenje nad izvedbo koncerta je bilo izredno. Vsakdo izmed nas je bil ponosen, da imamo Slovenci take umetnike vokalne glasbe in da ti pridejo radi med preproste delavce v tujino, da jim zapojejo. Mnogo katero oko v dvorani se je med koncertom zasolžilo ob milo zveneči slovenski pesmi. Kar naenkrat so postale oči ve-

like, zasanjane in prikazali so se sledovi iskrečih se solza, ki so povedale več kot tisoč besed. Se po končanem koncertu sem slišal vzklike — prekrasno, prelepo. Srčna hvala organizatorjem v domovini in tukajšnjemu slovenskemu društvu »Bled« in še enkrat pristrčna hvala članom Okteta za umetniški užitek in pesmi, s katerimi ste nam pričarali premili nam domači kraj.

Rudi Raunak

Dobili smo nove društvene prostore

Slovenci iz Essna, člani Slovenskega kulturnega in športnega društva Bled, sporočamo veselo vest, da smo po posredovanju upravnika Kolpingovega doma iz Altenessna g. Ellebrachta dobili dve sobi za naše društvene namene. Dosedanji prostor, ki nam je bil za naše društveno delo dodeljen pred letom, nam ni najbolj ustrejal, ker so ga uporabljala tudi ostala društva tukajšnjega doma. Torej smo z drugimi vred le gostovali v njem. Tako tudi vsega društvenega inventarja nismo mogli imeti tam, temveč so ga deloma hranili člani doma. Zato je pač razumljivo, kako smo bili veseli, da smemo takoj zasesti dve sobi v povsem lastne namene našega društva. V petek 19. aprila smo veselo zavihali rokave in začeli s pospravljanjem in čiščenjem obeh prostorov. Jožica in Marija sta prevzeli čiščenje oken, Slavica tla in toaletne prostore, fantje smo pa odstranili razno navlako. Drago in Milan

sta od nekod pripeljala kombi, s katerim smo zatem pripeljali omare, ki so jih našemu društvu podarili člani. Z veseljem smo v eno od omar zložili knjige — darilo Slovenske izseljenske matice. Tako so končno našle svoj pravi prostor in bodo v prihodnje še bolj dosegljive našim članom. Dekleta so na okna obesile zavese in do večera sta obe sobi postale res prav prijetno domači. V eni od omar je na razpolago tudi nekaj dobrot za okrepitev družabnosti: sladkor, kava, pa tudi kakšna klobasa zaide vmes. Zalogo redno obnavljamo: vanjo vsak nekaj prostovoljno prispeva in seveda po svojih finančnih možnostih.

Vsakdo, ki zdaj vstopi v naše društvene prostore, takoj začuti, da je doma. Kogar zanima šah, lahko mirno odigra svojo partijo s partnerjem. Ljubitelji lepe slovenske knjige lahko izberejo knjigo, sedejo in berejo, lahko pa si jo zatem tudi sposodijo in odnesejo domov.

Tudi gramofonske plošče z domačimi pesmimi lahko poslušajo. Kdor pa želi gledati televizijo, mu tudi lahko ustrezemo. Na stenah visijo poleg naše slovenske zastave slike naših domačih pokrajin ter turistični zemljevid Jugoslavije. Tako je domovina prisotna vse okrog nas.

Res smo ponosni na naše društvene prostore in radi jih vsakomur pokažemo in sami zelo radi prihajamo tja. Pričeli smo z vajami za igro. Pripravljali smo se za skupni mednarodni mladinski nastop v Essnu, ki je bil 27. aprila v okviru Jugendzentrums mesta Essen.

Zdaj se veliko pogovarjamo o našem letošnjem obisku domovine. Prijavili smo se za udeležbo in nastop na izseljenskem pikniku 4. julija v Škofji Loki. Za naše fante in dekleta tukaj v Essnu bo to veliko in težko pričakovano doživetje. V mislih se neredkokdaj že zdaj sprehajamo po poteh našega letošnjega izleta: po ljubljanskih ulicah, oziramo se po gorah Kamniških in Julijskih alp ter poslušamo tiho šelestenje v vetru pripogibajočih žitnih klasov Sorškega polja.

Naše misli pozdravljajo živostrebrno rudarsko mesto Idrijo, se sprehajajo po skritih stezah in mostičih partizanske bolnišnice Franje. Ob povratku pa nas bo pozdravilo slovenjegraško pobočje Pohorja. Nekje nad Mislinjo bomo prenočevali na prostem ob straži pohorskih vrhov in šumenju potokov. Tam bomo gostje slovenske družine. Skupno bomo praznovali gospodarjev življenjski praznik in seveda se bo na raznjju zavrtel tudi prašiček. Lepo bo, prijetno bo, vsi to vemo in težko čakamo naše letošnje skupno srečanje z domovino.

Rudi Ravnak

Občni zbor SKUD »Triglav« v Stuttgartu

V dvorani gostilne Kanonenbäck v stuttgartskem predmestju Rohr, naši rojaki tej gostilni po domače pravijo »pri Dolinški«, je bil v nedeljo, 12. maja, popoldne občni zbor Slovenskega kulturno-umetniškega društva »Triglav« v Stuttgartu. Društvo »Triglav«, ki je bilo formalno ustanovljeno leta 1971 na prvem občnem zboru, je v preteklem obdobju doseglo tako stopnjo razvoja, da je danes lahko najlepše zrcalo kulturno-prosvetnih aktivnosti naših rojakov na tujem, obenem pa tudi vzgled za številna druga društva naših rojakov na tujem.

Predsednik »Triglava«, dipl. inženir Marcel Božič, je v svojem poročilu najbolje opisal rast društva: »Po prvem občnem zboru leta 1971 smo naše delo nadaljevali v obstoječih sekcijah: družabno-zabavni, foto-film-ton, izletniško-počitniški in planinski sekciji. Že takoj v začetku leta 1972 smo ustanovili še šahovsko sekcijo, diskusijsko sekcijo in podružnico v Aalenu. Dalje smo v letu 1972 ustanovili iniciativni odbor za formiranje podružnice v Ravensburgu. Svoje delo v letu 1972 je društvo začrtalo s svojim programom in ga tudi skoraj popolnoma realiziralo. V letu 1972 se je formirala tudi dramska sekcija. Na splošno lahko ocenimo leto 1972 za leto močnega razmaha dela v društvu. Te uspehe je društvo lahko doseglo le, ker je dobilo svoje lastne prostore. Seveda so velikost prostorov narekovala finančne možnosti. Čeprav so prostori majhni, so dali društvu možnost nemotenega opravljanja tekoče administracije, sekcijam pa so nudili možnost opravljati vsaj del njihove dejavnosti. Ob večjih prireditvah in akcijah, kjer so bili potrebni večji prostori, pa so sekcije najemale večje prostore. V naših prostorih je dobila svoje zatočišče tudi slovenska šola v Baden-Württembergu. Tam hranimo njihove šolske pripomočke, v naših prostorih pa je zaživel tudi stenski časopis slovenske šole, organizirane so bile razstave del slovenskih otrok, tam pa je tudi prostor za velik del njihovih izvenšolskih dejavnosti.«

Ob koncu svojega poročila je Marcel Božič še poudaril, da je društvo »Triglav« postalo skoraj »nepogrešljiva vez med nami, ki začasno prebivamo na tujem, in domovino; z aktivnostjo društva ostaja podoba domovine v nas bolj sveža, domovina nam je bližja in, če nam je blizu,

potem tudi povratek k njej ni tako daleč.«

Za predsednikom društva so poročali še predsedniki posameznih sekcij: Viktor Štuhec, Martin Dolinšek, Valentin Brojan, inž. Šlegl, Vladimir Kiderič, Irena Štuhec, inž. Petek, Jože Koritnik, Dragica Nunčič v imenu slovenske šole, J. Behek za podružnico »Triglava« v Sindelfingnu in Alojz Jerak za podružnico v Aalenu ter Alojz Medle v imenu društva prijateljev mladine, ki deluje v sklopu društva »Triglav«. Iz tajniškega in blagajniškega poročila, ki ga je prebrala Antonija Partljič, je bilo razvidno, da društvo uspešno premaguje tudi številne finančne težave.

Težko je izdvojiti katerokoli sekcijo društva in ji pripisati vodilno mesto, saj so si prav vse prizadevale, da bi pritegnile v svoje vrste čimveč članov, da bi njihove prireditve ali akcije kar najbolj uspele. Morda pa nas je še najbolj presenetilo poročilo predsednika dramske sekcije, ki je v kratkem času manj kot dveh let naštudirala kar pet premier, med katerimi je bila tudi ne tako malo zahtevna Linhartova »Županova Micka« in Remčevi »Užitkarji«.

V preteklem obdobju je bilo tudi zelo uspešno sodelovanje z drugimi jugoslovanskimi društvi, ki delujejo v Stuttgartu ter s tamkajšnjim Informativnim centrom SFRJ in z jugoslovanskim generalnim konzulatom. Aktivno so sodelovali tudi v obstoječem koordinacijskem odboru jugoslovanskih društev. Skupne akcije pripravljajo predvsem ob državnih praznikih, kot je dan republike, dan mladosti, pa tudi ob dnevu žena, priložnostno pa imajo tudi športna srečanja.

Občni zbor, ki ga je v imenu delovnega predstava izredno tekoče vodila Metka Vrhunc, je izvolil tudi nov 23-članski odbor, ki bo izbral tudi novega predsednika. Inž. Marcel Božič je bil namreč na lastno željo razrešen, saj za dalj časa službeno odhaja iz Stuttgarta. Z občnega zbora, ki so se ga udeležili tudi predstavniki generalnega konzulata SFRJ v Stuttgartu, jugoslovanskega informativnega centra, iz domovine pa predstavnike Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije in Slovenske izseljenske matice, so poslali tudi pismo republiški konferenci SZDL in brzojavko predsedniku republike Josipu Brozu Titu s čestitkami za rojstni dan.

Jože Prešeren

Pokojni Franc Horvat

Izgubili smo dobrega tovariša

V ponedeljek 15. aprila nas je tragično zapustil naš podpredsednik Franc Horvat iz Beltincev v Prekmurju. Do smrti ga je povozil vinjeni avtomobilist. Težko ranjena je bila tudi njegova žena, ki je bila v bolnišnici v kritičnem stanju.

Veličasten pogreb je pričal, kako je bil Franc Horvat priljubljen tako med našimi rojaki v Stuttgartu kakor tudi med domačimi. Ob odprtem grobu je spregovoril nekaj poslovilnih besed predstavnik Slovenske izseljenske matice Štefan Antalič, v imenu SKUD Triglav iz Stuttgarta pa se je od njega poslovil Franc Kališnik. Štirje člani Triglava so imeli ob krsti tudi polurno častno stražo. Domači beltinški pevci so mu ob grobu zapeli žalostinko.

Franc Horvat je bil v tujini skoraj deset let in si je medtem doma zgradil lep dom, hišico z velikim vrtom. V kratkem se je nameraval za stalno vrniti v domovino, zdaj pa mu je smrt preprečila vse načrte. Zapustil je ženo Marijo in štiri-letnega sinčka.

Veliko bi še lahko napisali o Francu Horvatu, toda nikoli ne bi mogli napisati dovolj o njegovem delu, ki ga je opravljal v SKUD Triglav v Stuttgartu. Že od samega začetka je bil njegov podpredsednik, nenehno je privabljal nove člane in prijel za vsako delo. Vedno je tudi rad pomagal tovarišem. Zavedamo se, da smo z njim izgubili tovariša, ki ga ne bo mogoče nadomestiti.

Ženi Mariji in sinku Benjaminu ter drugim svojcem izrekamo iskreno sožalje. Ženi želimo tudi čimprejšnje okrevanje.

Vladislav Kiderič
v imenu SKUD »Triglav«, Stuttgart

Iz vaših zgodb

Na obisk

Bil je vroč poletni dan, ko sva se z mamlim sinkom v Stuttgartu poslavljala od moža oziroma očita. Vsi smo imeli solze v očeh. To je bilo pač naše prvo slovo. Oba z možem sva bila zaskrbljena. Mali pa je nenehno brbljal in se navduševal nad vsem novim. Odhajala sva na obisk k sorodnikom mojega moža. Čeprav sva se vozila samo na drugi konec Nemčije, sva morala prek državne meje. Kajti Nemčiji sta dve in prehod meje je težji kot kjerkoli drugje.

Vlak je vozil zelo počasi, kar ni nič v skladu z modernimi časi. Bil je pač zastarel, neudoben model, ki so ga poslali na dolgo pot. Mimo nas se je pomikala vsakdanja pokrajina, zavita v meglice. Skozi okna ni gledal nihče. Vsi potniki so sedeli tiho, pogreznjeni sami vase. Oddelek je bil zelo velik, vendar pa je v njem vladala moreča tišina. Samo moj sinko je veselo čebľjal in bil zelo priden, kot da bi vedel, kako mi je tesno pri srcu. Misli so se mi motale kot

klobčič volne. Kakšni so moževi starši, bratje, sestre? Kako naju bodo sprejeli. Končno je otrok le omagal, saj mu je bilo takrat šele šestnajst mesecev. Zaspal je z nasmehom na ustnicah. Oddelek se je že precej izpraznil. Bližali smo se cilju. Po petnajstih urah neudobne vožnje na trdih klopih smo si res že vsi želeli, da bi bilo naše poti kmalu konec. V teh dolgih urah smo se vsi potniki kar nekako zblížali in se začeli pogovarjati med seboj. Po mojem naglasu so uganili, da nisem domačinka. Ker sem s sinkom govorila slovensko, so postali še bolj radovedni. Začeli so me izpraševati in razvil se je zelo zanimiv pogovor. Turizem takrat še ni bil tako razvit in o Jugoslaviji so imeli vsi zelo meglene pojme. Kar ve pri nas vsak šolar o evropskih državah, je bilo tem ljudem neznano. Imeli so povsem napačne geografske in zgodovinske predstave. Malce me je vse skupaj zabavalo, še bolj pa jezilo. Kako bo le pri moževih sorodnikih?

Vlak se je že začel ustavljati proti mojemu cilju. Pazila sem pri oknu, če bom kje v gneči zagledala koga z dogovorjenim znamenjem, belo marjetico v gumb-

nici. Tudi jaz sem si mojo vtaknila v jopič. Kljub temu, da sem jo imela ves čas vožnje v vodi, je bila že zelo revna. No, moja tašča bi spoznala tudi brez dogovorjenega znamenja. Videla sem jo samo na sliki, a kljub temu je nisem mogla zgrešiti. Tudi vse ostale sem v naglici kar dobro opredelila. Oni naju še niso opazili. Zdelo se mi je že, da so pozabili na marjetice in njihove oči so nekam vročično begale po množici. Končno so naju opazili in vsi osupli in zasopli pritekli k nama. Prav videla sem jih, kako so si oddahnili. Pozneje sem izvedela, da so moj prihod pričakovali z veliko napetostjo in strahom. Sinovo sporočilo, da se je poročil s tujko, so sprejeli z zelo mešanimi občutki. Vse to se je zrcalilo na njihovih obrazih, ko smo si na peronu stali nasproti. Ko so si opomogli, je zmagalo veselje in ginjenost. Tašča je vzkliknila skozi solze: »Saj to je Evropejka in mali, kako je srčkan!« Ko so še slišali, da govorim njihov jezik, je bil led prebit in zagnili so naju z objemi in poljubi in naju močili s solzami veselja in porajajoče se ljubezni...

Ivana Penz-Stopar
Sindelfingen

Srečanje s Slovenskim oktetom me je navdušilo

Letošnjega tretjega marca dolgo ne bom pozabila. Z enako nestrpnostjo, kakor pred tem gostovanje ansambla Mihe Dovžana iz domovine, sem pričakovala koncert znanega Slovenskega okteta. Že dolga leta ta oktet zelo cenim. Ko sem odhajala na Švedsko, so me ob slovesu moji učenci najbolj razveselili s poslovilnim darilom — kasetami Slovenskega okteta. Dan za dnem so mi zatem ti fantje s svojim petjem krajšali zimske večere v tujini. Kako sem si želela srečanja z njimi. Zdaj sem jih dočakala. Letos so gostovali samo v treh večjih švedskih mestih. Ker živim najbliže Stockholmu, sem obiskala njihov koncert v tem mestu. V družbi še nekaj Slovencev sem se iz Köpinga odpeljala v Stockholm. Koncert je bil v lepi dvorani, kamor sem prišla med prvimi. Dvorana je bila kmalu polna. Spredaj so sedeli naši predstavniki in uslužbenci naše ambasade. Kmalu smo pozdravili pevce. V prvem delu so bili oblečeni v črne obleke in so nam zapeli umetne pesmi. V drugem delu pa so prišli na oder v naših narodnih nošah in že s tem so sami napovedali naše narodne pesmi. Bile so za nas lepše od prvih, ki so jih prav tako mojstrsko zapeli, a slednje so bile bolj blizu nam, bolj do-

mače. Vsaka zase je bila čudovito zapeta in nam je segla v srce.

Zelim jih še poslušati, posebno tukaj na tujem. Kako drugače se počuti človek, ki živi daleč od doma, pa sliši nekaj domačega. Lepo je povedal poročevalec v Delu, ko je pisal o gostovanju okteta in članek naslovil: Prinesli ste nam vonj domačih trav.

Rezka Hlep
Köping

Prvomajska

*Prisluhnite, kovači, zberite se
rezkarji, brusilci in vsi strugarji!
Stopite v raj,
slavili bomo prvi maj.*

*A deček mali v tujini
še ne ve,
od kdaj slavimo
prvi maj.*

*Zato prelistaj zgodovino,
kdaj s krvjo je tam zapisan
prvi maj.*

Franci Ketiš
Hatzenport, ZR Nemčija

Otroci iz Stockholma pišejo

V slovenski dopolnilni šoli v Stockholmu poučuje tovarišica Alenka Veberič, ki je na uredništvo pionirskih oddaj na ljubljanskem radiu in tudi nam poslala pismo, ki so ga napisali njeni učenci. Takole so napisali:

Pišemo vam iz Stockholma. Ker je ravno sobota, smo vsi zbrani v slovenski šoli in odločili smo se, da vam kar vsi skupaj napišemo pismo.

Skoraj vsi stanujemo zunaj Stockholma samo tovarišica stanuje v mestu. Stockholm je glavno mesto Švedske in je zelo velik. V njem živi skoraj milijon ljudi. Nekateri učenci iz našega razreda živijo zelo daleč zunaj mesta in se vozijo v šolo z vlakom. Petra in njen brat Robert ter Bojan Kožuh in Robert Mlakar se vozijo v slovensko šolo 34 kilometrov daleč. Drugi se vozijo v šolo z avtobusi in s podzemsko železnico.

Slovenci v Stockholmu imamo tudi svoj klub. Tam imamo otroci svojo sobo. V njem je tudi knjižnica in televizija. V klubskih prostorih se Slovenci zbiramo v prostem času.

Drugič vam bomo napisali še kaj več, do takrat pa vas lepo pozdravljamo.

Marko Zima, Bojan Kožuh, Bojan Mežner, Robert Popek, Marjan Vodovnik, Anica Radosavljevič, Lilijana Radosavljevič, Robert Mlakar in Petra Popek

Moja mamica

Moja mamica zelo veliko dela v tovarni in vse tudi doma. Doma kuha, pere, čisti in šiva. V tovarni dela v dveh izmenah. Zvečer je zelo utrujena. Zelo rad imam svojo mamico. Za njen praznik 8. marec sem nastopil na proslavi v Reutlingenu.

Zoran Novak
Reutlingen

Moji mami je ime Angela. Imam jo zelo, zelo rada. So tudi taki časi, ko s sestrico nisva pridni. Mamica naskrivaj joka. Misli, da je ne vidim. Ko pride domov iz službe, ima skoraj več dela kakor v službi. Za njen praznik sem sklenila, da ji bom pomagala in da nikoli več ne bo morala zaradi mene na skrivaj jokati.

Silva Jaušovec
Bad Cannstatt

Moja mamica opravlja vsa dela. Dela rada in tudi v službo gre rada. Jaz ji tudi pomagam, samo vedno nimam časa. Tudi mama je redko doma. Vsak drugi teden je skoraj nič ne vidim. Skupaj sva le zjutraj, ko me spremi na avtobus. Zvečer, ko pride domov, pa jaz že spim. Mamica naju z bratcem večkrat prosi, naj bova pridna in se pridno učiva, da bi imela lepše in lažje življenje, kakor pa ga je imela ona. Saj je morala ves čas veliko delati.

Erika Šprajcer
Sindelfingen

Moja mamica je Marija, Bernardko in mene je rodila v Jugoslaviji, Janeza pa tukaj v Calwu. Ta se je rodil, ko sva bila z Marijo v prvem razredu. Atek in mama skrbita za nas. Oba delata v Mineralbrunnen. Mama nestrpno čaka dneva, ko se bomo vrnili v Jugoslavijo.

Danilo Knavs
Calw

Nekega dne sem prišel zgodaj iz šole domov. Vrata niso bila zaklenjena. Začudil sem se, ker nikjer ni bilo nikogar. Pogledal sem še v svojo sobo. Zagledal sem mamico, ki je ležala na moji postelji. Bila je vsa izmučena. Hitro sem ji prinesel tableto in skuhaj čaj. Potem ji je malo odleglo. Šel sem po zdravnika. Vsa sreča, da je hitro prišel. Pregledal je mamo in zapisal zdravila. Rekel je, da sme vstati šele čez dva tedna. Medtem sem jaz odnesel bolniški listek k njej v službo, doma pospravil in ji stregel. Nadvse srečen sem bil, ko je ozdravela.

Tomaž Modic
slov. šola v Degerlochu

Svojo mamico imam zelo rada. Ves dan dela. Hodi v službo in še skrbi za družino. Zjutraj vstane zelo zgodaj, ko jaz še sladko spim. Ko je ona v službi, sem jaz doma pri očku.

Sabina Fujs
2. razred v Calwu

Zjutraj, ko jaz še spim, mora mamica v službo. Dopoldne pomagam pospraviti stanovanje. Potem pride domov mamica in skuha. Zelo skrbi za naju z bratom. Popoldne pere in lika za druge ljudi, da več zasluži. Lani nam je umrl atek in od takrat boleha tudi naša mamica.

Feliks Cenčič
Stuttgart-Degerloch

Moji mami je ime Ljudmila. Vsak dan dela doma in v službi. V nedeljo vstane že ob sedmih. Takrat vstanem tudi jaz. Narediva dobro kosilo in spečeva potico ali skuhava puding. Če mama reče, da dobimo obisk, ga tudi res dobimo. Mama ima takrat polne roke dela, ker sama speče tudi kruh. Ta kruh je za mene najboljši. Če mamo razjezim, ne reče nič. Včasih pa se potem razjoče. Potem zajočem tudi jaz.

Gojko Zdravec
Stuttgart

Moja mamica dela v bolnišnici. Z delom začne ob sedmih zjutraj. Najprej mora pogledati, če so vse delavke na delu. Če katera manjka, jo mora zamenjati. Nato gre delat v blagajno. Po kosilu mora napraviti obračun.

Rosemarie Šušteršič
Reutlingen

Moji mami je ime Zvonka. Doma je iz Ljubljane. V Nemčiji je trinajst let. Oba z atekom delata v tovarni Daimler-Benz. Mama rada tudi šiva. Če sem pridna in se v šoli dobro učim, mi vedno kaj lepega sešije. Brez mamice bi bilo v našem domu pusto in prazno. Moja želja je, da bi mamica ostala zdrava in da bi večno živela.

Kati Rotar
Sindelfingen

Moji mami je ime Ivanka. V Nemčiji je šest let. Je dobra in varčna. Ima veliko želja. Prva njena želja je, da bi bila naša družina zdrava. Druga njena želja je, da bi se s setrico dobro učili v slovenski in nemški šoli. Njena tretja želja pa je, da bi se kmalu vrnili v domovino, kjer se je rodila. Pravi, da ne bo nikoli več šla v tujino.

Mojca Kovačič
Stuttgart

Najlepši dan

Zame je to moj rojstni dan. Vse leto se ga veselim. Na ta dan lahko povabim svoje prijateljice na tortico k nam domov. Veselim se daril, pa tudi tega, da se lahko popoldne igram. Saj takrat ne dobim v šoli nobenih domačih nalog. V šoli mi tudi zapojejo in vsak dobi nekaj sladkorčkov. Atek in mamica pa mi vsako leto podarita šopek belih nageljčkov, toliko jih je, kolikor let imam.

Jelka Kranjc
4. razred slovenske dop. šole

Petra Popek iz Stockholma je takole narisala kurenta

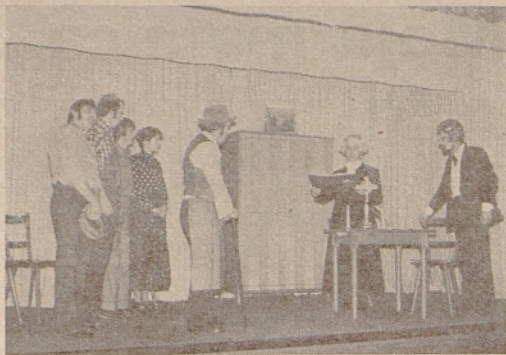
Otroci slovenske šole v Stockholmu pišejo pismo v domovino

Dobra pionirka Doris Možic na maškaradi

Igralci, ki so sodelovali pri igri »Užitkarji« v okviru SKUD Triglav v Stuttgartu

Dva prizora (zgoraj in spodaj) s predstave »Užitkarjev«

Skupina slovenskih žena na proslavi 8. marca

»Triglav« na Lisci

Člani planinske sekcije SKUD »Triglav« iz Züricha smo imeli letos prvič tudi spomladanski izlet. Odločili smo se za Lisco. Za srečanje smo se dogovorili v Sevnici, od koder smo krenili z avtomobili, najzvestejši pa peš na kraljico zasavskih hribov. Veseli, da smo v domovini, smo nestrpno pričakovali prihod predsednika planincev Martina Dolinška. Sevnikiški fantje so oba dneva skrbeli za prijetno razpoloženje in so nam zaigrali tisto znano »Z zakrivljeno palico v roki«, mi vsi pa smo se trudili, da bi z ubravnimi glasovi čim lepše zapeli.

Prihajali so gostje, planinci iz sevniskega društva, s katerimi je bil tudi predsednik skupščine občine Marjan Gabrič, in zastopniki planinskega društva iz Ljubljane. Vsakega posebej smo se pristrčno razveselili. V posebni sobi je čakala na nas pogrnjena miza. Slovesnost na Lisci je začel predsednik sekcije tov. Dolinšek. Pozdravil je vse planince in jim zaželel prijeten večer, pristrčno pa je pozdravil tudi goste iz domovine in poudaril našo čustveno navezanost na domače gore, domače kraje. Vsem gostom je podaril tudi značke društva in izrazil željo, da bi se še večkrat srečali in skupaj doživljali lepote naših gora.

Pozdrave nam je vrnil sevnikiški predsednik Marjan Gabrič in nam izročil darilo — sliko domačega slikarja. Sevnikiški planinci pa so nam izročili knjigo »Naše gore«. Spoznali smo, da nas poleg planinstva družijo še ena misel: da pripadamo svoji zemlji in želja, da se čim prej vrnemo med svoje griče širom Slovenije. Ansambel, ki ga vodi brat naše planinke Mire Možic, nam je zaigral v pozdrav venček slovenskih narodnih pesmi. Marškatere oko se je ob njih zasolilo. Posebej smo to mehko slovenskih pesmi občutili tisti, ki živimo daleč od domovine, ki jo pogrešamo kot vsakdanji kruh.

V veselem razpoloženju smo skoraj pričakali jutro. Na Lisci pa smo preživeli skoraj ves dan, do popoldneva. To je bil

Materam so zapeli tudi otroci v lepih narodnih nošah

naš pravi pomladni praznik sredi Slovenije.

Člani sekcije se iskreno zahvaljujemo tovarišema Martinu Dolinšku in Tonetu Kranjcu za izvrstno organizacijo tega srečanja na Lisci.

Dragica Nunčič

Ansambel Avsenik je gostoval pri klubu »Triglav« v Münchnu

Za Slovence v Münchnu in okolici je bilo to gostovanje v soboto 18. maja 1974 izreden dogodek, zato so prihiteli na koncert iz krajev, ki so tudi po sto in več

kilometrov oddaljeni od Münchna. Za organizacijo tako kvalitetnega kulturnega in družabnega večera pa zasluži vodstvo Slovenskega kulturnoprosvetnega kluba »Triglav«, ki ga vodi predsednik Franc Gerjovič, vse priznanje.

Izvajanja sedemčlanskega Avsenikovega ansambla so naše tamkajšnje rojake tako navdušila, da zlepa ne bodo pozabili tega edinstvenega večera. Veliko, sijajno opremljeno dvorano »Löwenbräukeller« v Nimphenburgerstrasse je napolnilo okrog 1700 naših delavcev in njihovih družin. V nedeljo zjutraj ob treh je bila dvorana še vedno polna in neutrudni plesalci še vedno na plesišču.

Prireditelj pa je v program pritegnil še druge ansamble: naj na prvem mestu omenimo klubski otroški ansambel »Bambinos«, ki ga sestavlja šest instrumentalistov v starosti od 9—12 let, ki pa po kvaliteti izvajanja ni dosti zaostajal za drugimi ansambli. Množica v dvorani jih je nagradila z burnimi aplavzi, vse priznanje pa so otrokom izrekli tudi »Avseniki«. Njim na čast so otroci naštudirali nekaj Avsenikovih skladb in to res — odlično! Ansambel vodi harmonikar Darko Soršak.

Za ples je igral tudi klubski ansambel, ki ga vodi Stane Valentan, dalje ansambel Lojzeta Landekarja in ansambel Jožeta Krofliča, ki sicer nastopata na raznih krajih v Münchnu. Dve točki je pripeljal tudi 20 članski folklorni ansambel »Triglava«, ki je zaplesal valček in polko v lepih slovenskih narodnih nošah. Več o tej lepi prireditvi bomo še poročali.

Veseli planšarji med rojaki v Eisdenu

Ansambel Veseli planšarji iz Ljubljane se je 4. maja 1974 odzval vabilu Slovenskega društva Sv. Barbara iz Maasmechelen v belgijskem Limburgu in našim tamkajšnjim rojakom priredil veseli večer z domačimi napevi.

Poskočne planšarske viže so dvignile na ples staro in mlado, godci in plesalci so

se umirili šele v poznih jutranjih urah. Vsi so bili zadovoljni: planšarji, da so v enolično življenje naših rudarjev in delavcev prinesli nekaj veselja in sprostitve, ter rojaki, ki so v tako velikem številu obiskali prireditve in izrazili željo, da jih planšarji čimprej spet obiščejo. To so jim seveda prav radi obljubili. Da so bili z gostovanjem resnično zadovoljni, so pokazali tudi z obiskom v »Tirolerhofu«, kjer je ansambel igral še naslednja dva večera.

Več o srečanju z našimi rojaki v Maasmechelenu bomo povedali v naslednji številki »Rodne grude«, ko bomo objavili tudi nekaj fotografij s tega večera.

M. Š.

Slovenska prireditve v Charleroi

V soboto 27. aprila je bila v Gilly-Haies v Charleroi v dvorani Familia 21. slovenska prireditve. Nastopili so: moški in mešani pevski zbor Slovenskega pevskega zbora Jadran iz Charleroi, folklorna skupina Vesela mladina iz Limburga ter dramski krožek F. S. Finžgar iz Charleroi. Na prireditvi se je zbralo blizu tristo rojakov in rojakinj. V uvodni besedi je izseljenski duhovnik g. Kazimir Gaberc naglasil, da so nam potrebne tovrstne prireditve, saj k uspehu v življenju pomaga tudi razvedrilo. Skrb vseh rojakov in rojakinj, vključenih v Zvezo slovenskih kulturnih delavcev v Charleroi, ki te prireditve organizira, je, da ne bo zamrla slovenska beseda, pesem in melodija med nami v zahodni Belgiji.

Za prireditve so izdali tudi lepo izdelan program. Moški in mešani pevski zbor Jadran iz Charleroi pod vodstvom prizadevnega pevovodje Ivana Kodeha je obrano zapel vrsto slovenskih narodnih pesmi, ki so in ostanejo večno lepe in slovenskemu srcu najbolj blizu. Tudi skupina Vesele mladine iz Limburga se je postavila. Pod vodstvom učiteljice Anice Kosove so zaplesale nekaj slovenskih narodnih plesov in kolo. Posebej prisrčen je bil nastop najmlajših, v katerem so sodelovali Peter in Jana Fele iz Bruslja in Milan Bizjak iz Mont-sur-Marchienne. Sledila je veseloigra iz treh dejanjih v priredbi in režiji g. Kazimirja Gaberca, ki jo je uprizoril Dramski krožek F. S. Finžgar iz Charleroi. Vsi igralci in igralki so lepo podali svoje vloge. Seveda pa je vse še posebej navdušil naš »slovenski Fernandel« Jaka Gorjanc iz Roselies v glavni vlogi hišnega posestnika Petelina. Vsem je igra zelo ugajala in so se številnim smešnim prizorom do solz nasmejali.

Programu je sledila družabna zabava, kjer je neumorno igral zabavni ansambel Veseli bratci iz Charleroi.

Sporazum o pravni pomoči med Jugoslavijo in Belgijo

V mesecu februarju 1974 je Jugoslavija ratificirala konvencijo o pravni pomoči v civilnih in trgovskih stvareh s kraljevino Belgijo (Uradni list SFRJ, št. 7/74). Namen sporazuma je olajšati trgovinsko in civilnopravno poslovanje s to državo, s katero ima Jugoslavija vedno intenzivnejše gospodarske in druge odnose.

Predvsem določa sporazum, da lahko državljani obeh držav prosto nastopajo pred sodišči druge države-podpisnice sporazuma. Pri tem omogoča novi sporazum neposredno vročanje sodnih in nesodnih aktov med obema državama brez posredovanja diplomatsko-konzularnih predstavništev, temveč med pravosodnimi organi obeh držav (v Jugoslaviji republiški sekretariati za pravosodje, v Belgiji pravosodno ministrstvo). Po isti poti gredo tudi vročilnice in potrdila o vročitvi posameznih sodnih in drugih aktov. Pod akti se razumejo civilno-pravni in trgovinski akti, pa tudi akti o rodbinskih stvareh, nepravdnih zadevah ter akti v upravnem sodstvu ter stečaju.

Sporazum omogoča v zelo nujnih stvareh tudi neposredno pošiljanje sodnih in trgovinskih aktov prizadetim strankam prek diplomatsko-konzularnih predstavništev, ali pa tudi priporočeno proti receptu strankam osebno.

Sporazum govori tudi o zaprosilih v civilnih in trgovskih stvareh, ki se vročajo prek jugoslovanskih republiških sekretariatov za pravosodje oziroma prek belgijskega ministrstva za pravosodje. V teh primerih pa mora biti zaprosilu priložen prevod v enem od jezikov zaprosene države (za jugoslovansko stran v srbohrvaščini in hrvaškosrbščini, makedonščini ali slovenščini, za belgijsko pa v francoščini, flamščini ali nemščini). Zelo važna so določila o overitvah. Po določbah sporazuma ni potrebno legalizirati aktov in listin, ki jih sestavi ali overi neko od sodišč obeh držav-podpisnic sporazuma in imajo tudi sodni pečat. Isto velja tudi za akte in listine s podpisom pooblaščenega sodnega uradnika, če takšen podpis zadostuje po predpisih države, ki ji pripada tisto sodišče.

Kljub novemu sporazumu ostanejo med obema državama po izrečnem določilu sporazuma v veljavi tudi določbe haaške konvencije iz leta 1954, razen če novi sporazum nečesa drugače ne ureja.

dr. Lev Svetek

Namesto navadne vode – Radenska – tri srca

Radensko in druge brezalkoholne in alkoholne pijače lahko kupite tudi v Baden-Württembergu pri:

- Anton Kranjc, prodaja pijač Sindelfingen, tel.: 07031/8 18 09 in v skladišču Holzgerlingen, Schlossstrasse 46, tel.: 07031/46 90,
- Frau Emma Binder, Ruit a.d. Filder bei Esslingen, Brühlstr. 4,
- Herrn Karl Vogrinec, Mittelstadt-Reutlingen, Reutlingerstr. 1,
- Herrn Milič Čedo, Reichenneck-Reutlingen, Weingartenstr. 9,
- Fa. Bernhard Dettinger, 722 Schwenningen, Pestalozzistr. 36,
- Fa. Manfred Peter, 722 Schwenningen, Wilhelmstr. 47,
- Fa. Steffan, 722 Schwenningen,
- Fa. Mauch, Villingen, Schimmelweg 8,
- Fa. Hähn, Unteraichen 7022, Schulstr. 52,
- Fa. Josef Vidervol, Jockrin-Wörthb-Karlsruhe, Trüfelsstr. 6,
- Gaststätte Maria Smej, 708 Aalen, Langestr. 45,
- Fa. Novak, 7 Stuttgart, Olgastr. 71
- Mini-Markt Kunz
7 Stuttgart — 1 Augusten str. 69
Podružnice: Rotenwald str. 1
Reinsburgerstr. 136
Forst str. 167

Radensko ste pili doma, pijte jo tudi v tujini!

Narava daje najboljše!

Izboljšanje socialne varnosti jugoslovanskih delavcev v Avstriji

V dneh od 17. do 19. aprila 1974 so bili v Ljubljani pogovori med jugoslovansko in avstrijsko delegacijo o socialni varnosti delavcev v smislu določb obstoječega meddržavnega sporazuma o socialni varnosti med obema državama.

Pogovori so bili na vladni ravni in so zajeli vprašanja čim boljšega in tekočega izvajanja določb sporazuma o socialni varnosti, možne spremembe in dopolnitve tega sporazuma, kakor tudi pregled izvršitve sklepov lanskoletnega sestanka predstavnikov socialnega zavarovanja obeh držav na Dunaju.

Glede izvajanja določil obstoječega sporazuma sta bili obe strani soglasni, da je potrebno pospešiti postopek za zagotovitev pravic iz sporazuma. Pri tem je šlo predvsem za vprašanje zdravstvenega varstva družin jugoslovanskih delavcev, ki ostanejo v domovini in često nimajo zagotovljenega tega varstva zaradi pomanjkljivosti v postopku. Avstrijska stran je predložila, da bi se en izvod potrdila, s katerim avstrijska bolniška blagajna prevzame stroške takšnega varstva, dostavil naravnost družini v Jugoslaviji, da bi s tem potrdilom lahko uveljavila pri jugoslovanskih nosilcih pravice iz sporazuma. Sedaj se namreč precej takšnih potrdil, ki romajo v Jugoslavijo po uradni poti, izgubi ali vsaj zelo zakasni, kar vse onemogoča ali vsaj zavlačuje zagotovitev zdravstvenega varstva družinam. Drugo pereče vprašanje je bilo zagotovitev rehabilitacije in usposobitve za delo jugoslovanskim delavcem, ki postanejo na delu v Avstriji invalidni in se potem vrnejo v Jugoslavijo. Avstrijska stran je zagotovila, da bo omogočila takšnim delavcem nadaljevanje rehabilitacije in poklicne usposobitve tudi v Jugoslaviji, seveda ob ustrezni garancijah in predložitvi računov za takšno poklicno rehabilitacijo ali celo prekvalifikacijo.

Glede sprememb in dopolnitev obstoječega sporazuma o socialni varnosti so bile težave v tem, ker ima Avstrija sklenjene podobne sporazume tudi z drugimi državami in bi bile morebitne spremembe sporazuma z Jugoslavijo hkrati tudi prejudic za spremembe v drugih konvencijah, česar pa Avstrija ne želi. Tu je šlo predvsem za delni prevzem stroškov administracije, ki nastajajo jugoslovanski strani pri zagotavljanju pravice do zdravstvenega varstva družinskim članom v Jugoslaviji, ki gre načelno v avstrijsko breme, administrativne stroške pa vseeno nosi jugoslovanska stran. Drugo vprašanje spremembe konvencije, to je prehod na sistem samostojnih pokojnin in

rent (podobno, kakor je urejen sličen sporazum med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo), je naletel na enake težave, zato ta dva predloga jugoslovanske strani nista mogla biti sprejeta. Pač pa je avstrijska stran prevzela v svoje breme vse obveznosti in pričakovane pravice, ki so jih dosegli v jugoslovanskem zavarovanju t.i. Volksdeutscherji v času pred 1. 1. 1956, ki po preselitvi v Avstriji na dan 1. 1. 1956 kot kritični dan za prevzem obveznosti, še niso imeli avstrijskega državljanstva. Avstrijska stran je zagotovila, da bo prevzela te pridobljene in pričakovane pravice iz jugoslovanskega zavarovanja za vse tiste Volksdeutscherje, ki so izgubili jugoslovansko državljanstvo, niso pa imeli na dan 1. 1. 1956 avstrijskega državljanstva. Prav tako je avstrijska stran pristala tudi na neposredno izplačevanje avstrijskih pokojnin in rent upravičencem v Jugoslavijo (in ne več prek zveze skupnosti pokojninskega zavarovanja v Beogradu).

Pri pregledu izvršitve sklepov zadnjega zasedanja obeh organov za zvezo na področju socialnega zavarovanja na Dunaju v letu 1973 sta obe strani z zadovoljstvom ugotovili, da so bili sklepi izvršeni. Predvsem je razveseljivo, da skoraj ni več primerov, ko bi avstrijske policijske oblasti izgnale jugoslovanskega delavca, obolelega za neko nalezljivo boleznijo, ne da bi mu hkrati zagotovile uveljavitev pravice do nadaljevanja zdravljenja v Jugoslaviji na stroške avstrijskega bolniškega zavarovanja. Takšnih primerov je bilo v letu 1973 samo še 19, v letošnjem letu pa niso zabeležili še nobenega primera. Prav tako je avstrijska stran dosegla, da avstrijske bolniške blagajne prevzemajo stroške prevoza ponesrečenih jugoslovanskih delavcev od kraja nesreče v Avstriji pa vse do kraja prebivališča delavca v Jugoslaviji (poprej so prevzemale stroške prevoza le do avstrijsko-jugoslovanske meje). Avstrijska stran je tudi zagotovila, da v primerih t.i. »črni«² zaposlitev brez delovnega dovoljenja nastane kljub temu obveznost zavarovanja takšnega delavca, ki se mora izvesti tudi naknadno, če avstrijski delodajalec tega sam ne stori.

Še vedno pa je ostalo odprto vprašanje nadaljevanja zavarovanja jugoslovanskih sezonskih delavcev v času, ko prek zime odidejo v domovino, pa do ponovnega povratka na sezonsko delo v Avstrijo. Po avstrijskih predpisih (16. člen avstrijskega splošnega zakona o socialnem zavarovanju) ni mogoče podaljšati avstrijskega zavarovanja takšnim delavcem za čas bivanja v Jugoslaviji, tako da se bo moralo to vprašanje še naprej reševati po internih jugoslovanskih predpisih.

dr. Lev Svetek

Čestitamo k jubileju!

V Zimingu v Franciji praznuje 10. junija svoj 70. rojstni dan zavedna Slovenka, rojakinja Ivanka Zakoškova. Z iskrenimi željami ji čestitamo k življenjskemu jubileju. Zdravja in še mnogo let, draga naša Ivanka!

Slovenska izseljenska matica

YUGOSLAV TOURIST OFFICES ABROAD

Office de Tourisme Yougoslave

Paris 2e, 31 Boulevard des Italiens
(Palais Berlitz)
Tel. 292-10-59, 292-11-19

Ufficio del Turismo Jugoslavo

00 187 ROMA, Via Vittorio Veneto,
10, Tel. 461-455

Jugoslaviska Turistbyran

10341 STOCKHOLM 40, Hötorgs-City,
Slöjdgatan 10, Tel. 10-19-93

Jugoslawisches Verkehrsbüro

8001 ZÜRICH, Limmatquai 70,
Tel. (051) 34-12-70, 34-14-38

Yugoslav State Tourist Office

NEW YORK N. Y. 10022, 509 Madison Avenue, Tel. 753-8710

Yugoslav National Tourist Office

LONDON, W 1, 143 Regent Street,
Tel. 734-5243, 734-8714

Jugoslawisches Verkehrsbüro

FRANKFURT am Main, Goetheplatz 7,
Tel. 28-56-25, 28-51-63

Jugoslawisches Verkehrsbüro

4 DÜSSELDORF, Hüttenstrasse 6,
Tel. 32-67-35

Jugoslawisches Verkehrsbüro

8 MÜNCHEN 15, Sonnenstrasse 14

Jugoslawische Fremdenverkehrswerbung

1010 WIEN, Mahlestrasse 3,
Tel. 52-54-81

National Joegoslavisch Verkeersbureau voor de Benelux

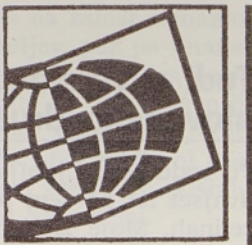
AMSTERDAM, Vijzelstraat 4,
Tel. 220-483

Office national Yougoslave du tourisme

1000 BRUXELLES, Rue Royale 103 c
(L'Hotel Astoria), Tel. 19-08-95

Yugoslav Tourist Information Bureau

ATHENS (133), 4 Voukourestion Street, Tel. 230-818, 223-675

Belgija

Slovenec, dirigent Kraljevskega pevskega zbora v Belgiji

Kraljevski pevski zbor iz Belgije je v letu 1973 razpisal mednarodni natečaj za novega zborovodjo, na katerem je v močni mednarodni konkurenci zmagal 25-letni diplomant Akademije za glasbo v Ljubljani Jože Fürst. Mladi dirigent je pri vseh članih zbora zelo priljubljen. To se je pokazalo tudi med nedavno turnejo tega zbora po Jugoslaviji, kjer je v slovenščini zapel lepo slovensko narodno pesem »Nocoj pa, oh, nocoj«. Belgijski kraljevski pevski zbor deluje že 48 let in uživa velik mednarodni sloves.

Francija

V Aumetzu so bili lani pri društvu delavni

V aprilski številki Rodne grude smo že na kratko poročali o novem odboru Slovenskega društva v Aumetzu, ki je bil izvoljen na občnem zboru 27. januarja letos. Zadnji predsednik in naš dolgoletni dopisnik Jože Peternel nam je zdaj poslal obširnejše poročilo, ki zajema predvsem delo društva v preteklem letu. Obenem nam je obljubil, da nam bo v najkrajšem času poročal tudi o načrtih društva za letošnje leto ter uspehu prvih prireditev. Prepričani smo, da nam bo to obljubo tudi čimprej izpolnil. Lani je bilo za aumeško slovensko delavsko društvo zares zelo razgibano leto. Predvsem je imela čez glavo dela skupina članov in odbornikov, ki je vedno srce in duša vsake prireditve. Društvo ima 120 članov, a mnogi od teh ne živijo v Aumetzu, temveč so naseljeni po okolici. In tudi niso zaposleni v rudniku. Mnogi delajo v tovarnah v raznih izmenah. Društvo ima vsako prvo nedeljo v mesecu redne sestanke. Včasih so primorani, če je nujno, sklicati tudi izrednega.

Prvi pomembnejši dogodek v lanskem letu je bil avtobusni izlet k rojakom v rudniški revir Freyming-Merlebacha, kjer je otroški pevski zbor društva zapel ne-

Otroški pevski zbor Slovenskega delavskega društva v Aumetzu pod vodstvom Marije Petkovšek

kaj pesmi, dva mladince sta pa recitirala. Oboje je snemala RTV Ljubljana.

Dne 31. maja so se v dveh avtobusih odpeljali na izlet v lepo saarsko pokrajino v Nemčijo. Prav prijetno so se imeli.

Dne 2. junija je društveni moški zbor nastopil v Stuttgartu na prireditvi, ki jo je organiziral SKUD Triglav iz Stuttgarta. V Stuttgartu so bili lepo sprejeti. Rojak Modic jim je razkazal znamenitosti mesta, za kar se mu iskreno zahvaljujejo. Na koncertu je zbor zapel več slovenskih pesmi ter po eno italijansko in eno angleško. Prav prisrčno je bilo srečanje z rojaki iz Stuttgarta. Veselo presenečeni so bili, ko jih je neposredno zatem obiskal rojak Modic iz Stuttgarta z družino v Aumetzu. Zahvaljujejo se za njegovo darilo društvu — 50 DM.

Festival slovenskih pevskih zborov zahodne Evrope, ki je bil 16. junija lani v Freyming-Merlebachu, je bil za člane Slovenskega delavskega društva iz Aumetza prav vesel dan. Na festivalu je nastopil njihov moški in otroški pevski zbor z bogatim in pestrim programom.

Prav veselo je bilo tudi srečanje s prijatelji in znanci iz Merlebacha-Freyminga kakor tudi z novimi prijatelji, rojaki, ki živijo in delajo v Švici. Tudi v svečani povorki ob francoskem prazniku 13. julija je društvo sodelovalo z okrašenim vozom pod parolo: Slovenski rudarji v rudniku železa od l. 1924 do danes. Vozilo je vzbudilo splošno pozornost in se uveljavilo zaradi samoniklosti in pristnosti.

V juliju je odhajal na novo službeno mesto jugoslovanski konzul Anton Lah iz Strasbourga. Kakor ostala naša društva je tudi Slovensko delavsko društvo v Aumetzu težko prizadel njegov odhod, saj je bil tov. Lah v stalnih stikih z društvom, prihajal na obiske in društvu vedno rad pomagal. Bil je tudi pobudnik za prvi festival slovenskih pevskih društev iz zahodne Evrope, ki je bil leta 1972 v Aumetzu. Ob odhodu priljubljenega konzula mu je društvo v zahvalo priredilo poslovilno slavo.

Vinska trgatev je vsako leto ena najbolj priljubljenih in obiskanih družabnih pri-

Moški pevski zbor iz Aumetza

reditve. Lani so jo priredili posebej za rojake 29. septembra. Igrali so Veseli bratci iz Charleroi v Belgiji, s katerimi so navezali stike na festivalu v Freymingu. Ker je vinska trgatev v Aumetzu tako priljubljena tudi med domačini, so jo iz finančnih razlogov ponovno priredili. Državni praznik Jugoslavije 29. november so praznovali skupaj s prijatelji v Freymingu. Na slovesnosti je nastopil moški in otroški pevski zbor iz Aumetza. Po zaključku programa pa so vsi v dvorani skupaj zapeli. Vedra družabna zabava se je zavlekla, saj se je bilo težko posloviti. Ob miklavževanju 16. decembra je društvo razdelilo darila otrokom članov.

Vesela prireditve v Tucquegnieuxu

Pred nedavnim je bila v Tucquegnieuxu lepo uspeša prireditev, kjer so sodelovali Slovenci, Poljaki in Francozi. Aumeškemu pevskemu zboru, katerega vodi Andrej Pišlar, šaljivemu brivcu, ki sta ga uprizorila Poljanškova oče in sin, pa mandolinskemu klubu, ki ga vodim, so klicali še in še. Ganljivo je bilo tudi mladinsko petje pod taktirko Marije Petkovškove, ki je mlade pevce spremljala tudi s harmoniko. Naj povem za konec še to, da so bili krajevni francoski časopisi kar tri dni zaporedoma polni hvale in so objavljali naše fotografije. Janko Jankovič

Tudi v Londonu imamo slovensko društvo

Po rodu sem Ljubljčan. Zadnjih petindvajset let pa sem preživel na ameriških celinah. Moje življenje je bilo združeno z mnogimi potovanji, večidel iz službenih dolžnosti. Prepotoval sem mnoge kraje od Ognjene zemlje v Južni Ameriki do arktičnega področja v Kanadi, od Atlantika do Pacifika; prevozil sem pampe v Argentini in prerije v Kanadi, bil sem v Paragvajskem Chacu in v deželi Inkov — v velemestih in vasicah, na svetovnih plažah Copacabana in v Acapulcu, ob izlivih Amazonke in Missisipija in še in še bi lahko našteval. Vse to mi je nudilo mnogo doživetij in globoko spoznanje življenja na teh čudovitih kontinentih. Vendar pa se mi je po dolgoletnem skrivnem hrepenenju izpolnila tudi želja obiskati Jugoslavijo. Ta obisk je potisnil v ozadje vse prejšnje spomine in doživetja, ker čeprav je bil moj obisk kratek, sem odšel prepoln vtisov. Ko bi imel kaj več pisateljskega talenta, bi morda lažje opisal, kaj sem čutil ob povratku v domovino po skoraj tridesetih letih. Ko sem odhajal, je bila moja dežela od vojne opustošena in oropana. Zdaj ste jo obnovili in dvignili življenjsko raven na visoko stopnjo. To sem videl in doživljal na vsakem koraku. Žive priče tega so mi bili ljudje, s katerimi sem se srečaval od Skopja do Ljubljane: veseli, zadovoljni in ponosni državljani, ki tudi nas v tujini niste pozabili.

Zdaj živim v Londonu v Kanadi, kjer nas je kar veliko Slovencev v bližnji okolici. Pred približno štirinajstimi leti smo ustanovili tudi Slovensko kulturno in družabno društvo z namenom, da ohranimo našo kulturo in tradicije našega rodu ter utrdimo slovensko zavest v našem mlajšem rodu. Naše društvo je nepolitično. Edini pogoj za vpis v članstvo je, da si Slovenec. Med našimi člani so stari, manj stari in novi priseljenci. Kar precej nas je. Seveda jih pa še nekaj stoji ob strani, najhuje pa je, da nekateri taje svoj rod. Večina članov so vzorni in ugledni kanadski državljani. Bili smo zastopani tudi ob zadnjem obisku angleške kraljice Elizabete II. na slavnostnem kosilu.

Naše društvo priredi vsako leto razstavo slovenskih narodnih umetnin pod okriljem »London folk art komiteja«, ki je pri kanadski javnosti prejela lepa priznanja in pohvale.

Tudi naš novoustanovljeni pevski zbor lepo napreduje. Zdaj se pripravljajo za javni koncertni nastop v maju. Društvo redno prireja družabne večere. Veseli smo tudi gostovanj. Doslej je gostoval pri nas Frankie Jankovič iz Clevelanda, letos je pa že trikrat gostoval pri nas ansambel Veseli vandrovčki iz Toronta.

lebachu smo doživeli lep sprejem. V imenu slovenskega društva Jadran nas je sprejel rojak Anton Škruba, ki nas je zatem povabil na krajši ogled mesta in okolice. Med drugim smo blizu Merlebacha obiskali znano ameriško pokopališče, ki služi danes kot spomenik padlim. Na tem pokopališču počiva, kakor nam je zatrdil rojak Škruba, tudi okoli 1800 Jugoslovancev, kar povedo tudi imena vklesana v kamen. G. Škruba nam je tudi povedal, da vsako leto obišče svoj rojstni dom, kjer preživi svoj letni oddih, saj se mu zdi, da je v Laškem vsako leto lepše.

Po povratku sta nas pred rudniško dvorano, kjer smo zatem nastopili, sprejela predsednik Jadrana Franc Pouh in tajnik Jože Zdravič. Pri predstavi so se vsi igralci potrudili, da je igra res lepo uspela. To so dokazali tudi gledalci, ki so prišli od blizu in daleč. Posebej veseli smo bili vsi, da je bil kot častni gost navzoč tudi naš konzul iz Strasbourga. Igrri je sledila družabna zabava s plesom, za kar so skrbeli ansambel Triglav ter pevki Štuhčevi. Vsi so se potrudili, da bi ustvarili čimbolj prijetno vzdušje. Plesišče je bilo prepolno, da je kar zmanjkalo prostora. Za uspeh tega gostovanja velja zahvala predvsem družini Štuhčevi, ki je sodelovala z vsemi svojimi družinskimi člani, kakor tudi nosilcu glavne vloge Francu Skledarju, ki je res zelo dobro podal svojo vlogo. Vsi ostali pa se bodo morali v prihodnje še malo bolj potruditi.

Kot režiser in predsednik SKUD Triglav iz Stuttgarta se iz srca zahvaljujem vsem požrtvovalnim članom Slovenskega društva Jadran v Merlebachu, posebej še predsedniku Francu Pouhu in njegovim ožjim sodelavcem, da smo kot gostje iz Stuttgarta odnesli najboljše prijateljske vtise. Skupni sklep je bil, naj bi se takšna gostovanja še ponovila.

Vladislav Kiderič, Stuttgart

Švedska

Jugoslovane prejel »Malo Nobelovo nagrado«

Mladi Jugoslovane Miodrag Danilović, dijak tretjega (zadnjega) razreda gimnazije v Nordköpingu, je prejel »Malo Nobelovo nagrado« — to je eno izmed osmih najvišjih priznanj, ki jih na Švedskem podeljujejo mladim talentom za dela in raziskave na področju znanosti in tehnike. Miodrag Danilović, devetnajstletni Beogradčan, ki živi s starši na Švedskem že sedem let, je prejel to visoko priznanje za znanstveno delo »Poenostavljanje tehnike izdelave amaterskih barvnih fotografij«. Znano podjetje fotografskih aparatov Kodak, katerega predstavniki so prisostvovali svečani podelitvi nagrade, se zelo zanima za Miodragove nadaljnje raziskave na tem področju.

Praznovanje dneva žena v klubu Balkan v Lindau

Nemčija

Tudi v Lindau je živahno

V Lindau ob Bodenskem jezeru uspešno deluje Jugoslovanski klub Balkan. Predsednik kluba je rojak Omer Muratović, predstavnica Slovencev, ki jih precej živi v okolici, pa je odbornica Gizela Kodranova. Za klubske knjižnice je Slovenska izseljenska matica poslala zbirko slovenskih knjig in gramofonskih plošč. V imenu kluba je rojakinja Kodranova sporočila zahvalo Slovenski izseljenski matici za vse poslano. Obenem pa tudi poroča o delu kluba:

»Poslane knjige so nam res dobrodošle, ker imamo precej Slovencev na bližnji avstrijski strani, ki bodo zdaj v naši knjižnici lahko brali tudi slovenske knjige. V naši klubske knjižnici že imamo precej srbskih, makedonskih in ostalih knjig, vendar je za nas Slovence veliko bolj prijetno branje v našem jeziku. Po lastnem občutku najbolje občutim, da sem doma, ko berem slovensko knjigo. Obenem se v imenu našega kluba zahvaljujem tudi uredništvu Pavlihe in Ljubljanskega dnevnika za poslane revije in časopise. Zelo smo jih veseli.

Za dan žena smo se v našem klubu zbrali v velikem številu in poskušali tu v tujini v krogu naših žena vsaj malo oživeti tisto, kar doživljajo ob tem prazniku naše žene v domovini. Bilo je res prijetno. S svečanosti smo odposlali pozdrav predsedniku SFR Jugoslavije Josipu Brozu-Titu.

Za prvi maj pripravljamo večjo proslavo in praznovanje s športnimi tekmovanji in zabavo na prostem. Upamo, da nam bo uspelo pripraviti res prijetno praznovanje.

Vtisi iz Merlebacha

Na povabilo Slovenskega društva Jadran v Freyming-Merlebachu je naša dramska skupina SKUD Triglav iz Stuttgarta 30. aprila obiskala rojake v Franciji, da tam uprizori Remčevo dramo Užitkarji. To srečanje je uresničilo obojestransko željo. Vreme je bilo zelo lepo, ko nas je jutraj avtobus odpeljal proti Franciji. V Mer-

Slovenske šole pri nas na žalost nimamo, ker tudi nimamo učiteljev, pač pa imamo majhen dom, ki pa je premajhen za večje prireditve. Imamo tudi 50 akrov zemljišča, kjer nameravamo sčasoma urediti slovensko letovišče. Že zdaj, ko še ni urejeno, je naše društveno zemljišče postalo priljubljeno zbirališče Slovencev.

Zdi se mi, da je vredno pohvale tudi to, da vodijo naše društvo v pretežni večini preprosti delovni ljudje, ki se s tem ukvarjajo poleg rednega dela in skrbi, ki jih ima vsakdo posebno še v tujini. Res se žrtvujejo za našo skupnost. Tako kakor smo dobri kanadski državljani hočemo biti v ponos svoji rodni domovini in slovenskemu narodu.

Vsak mesec Rodno grudo nestrpno pričakujem. Posebno so mi všeč pokrajinske slike, ki jih tudi pokažem svojim kanadskim prijateljem. Ob naslednjem obisku v domovini vas pridem obiskat v uredništvo. Lepo vas pozdravljam kakor tudi vse rojake po svetu in doma.

Frank Jemec
London, Ontario

Dragi rojak! Vaše pismo je res zelo zanimivo. Veseli bomo, če se nam kmalu spet kaj oglasite. Prav zanimivo bi bilo, če bi nam ob priliki kaj več povedali, kakšen poklic vas je povedel po tolikih deželah sveta in če ste se kje srečali z našimi rojaki. Takšna srečanja ste prav gotovo doživeli. Seveda se toplo priporočamo tudi za nadaljnje novice o slovenskem društvu v Londonu. Morda boste kdaj dopisu lahko priložili tudi kakšno fotografijo s takšne prireditve in podobno. Lepe pozdrave vam in vsem pridnim sodelavcem Slovenskega kulturnega in družabnega društva v Londonu, ki mu želimo nadaljnjih uspehov. Uredništvo.

**Naš novi
predsednik**

Okraj Niagara v provinci Ontario zajema Slovence iz mest: St. Catharines, Niagara Falls, Welland, Beamsville, Grimsby in bližnja manjša naselja. Na tem področju deluje za ohranitev slovenske kulture v kanadskem življenju društvo Slovenski narodni dom — Lipa park v St. Catharine, kjer smo nedavno izvolili nov odbor. Naš novi predsednik, ki vam ga predstavljamo tudi na sliki, je Lojze Tomažin iz St. Catharines.

Tone Krašovec
drugi podpredsednik

Za dan žena v Torontu

Kanadsko-jugoslovansko kulturno združenje »Bratstvo in jedinstvo« je, kakor prejšnja leta, tudi letos na dan žena 8. marca pripravilo jugoslovanskim rojakinjam lepo počastitev. Dvorana Polish hall je bila v ta namen lepo okrašena in je kmalu postala preporna. Saj se je letos te lepe z vsakim letom bolj popularne prireditve udeležilo nad tristo udeleženk (in udeležencev) in to ne le iz Toronta temveč tudi iz sosednjih mest južnega Ontaria — Hamiltona, Kitchenerja, Londona, Oshawe, Oakwilla in Windsorja. Slavje je bilo zelo svečano. Rojakinjam so pripeli na prsi rdeče nageljne. Za razpoloženje je lepo poskrbel jugoslovanski ansambel Mladi iz Toronta z domačimi pesmimi in glasbo. Gostom je bil na razpolago tudi bife, ki je bil bogato založen z jugoslovanskimi specialitetami.

Petnajsti občni zbor Bratstva in jedinstva

V nedeljo 24. marca je bil v Torontu petnajsti letni občni zbor Kanadsko-jugoslovanskega združenja Bratstvo i jedinstvo, ki so se ga poleg povabljenih gostov udeležili tudi predstavniki klubov in organizacij iz Toronta in južnega Ontaria. Naših novina in delegati Združenja. V živi razpravi so navzoči s svojimi predlogi podali okvirni obris bodočih nalog združenja ter najbolj praktičen način, kako uskladiti skupne naloge naprednih izseljenskih organizacij in društev. S tem v zvezi je občni zbor dal novoizvoljenemu odboru naslednja priporočila oziroma sklepe:

Da se radijski oddaji še nadalje nudi potrebna pomoč, enako naj se tudi moralno in gmotno podpira SK Maple Leaf pri razvijanju športnih aktivnosti med mladino. Ustanovi naj se odbor za gradnjo doma, ki naj bi zbiral sredstva na podlagi prostovoljnih prispevkov in posojil. Vse investicije v letu 1974 naj bodo planirane na podlagi realnih možnosti in potreb. Izdatke ki presegajo 50.00 dolarjev, mora odobriti nadzorni odbor. Začno naj z akcijo za ustanovitev koordinacijskega odbora za sodelovanje naprednih klubov, organizacij in tista, kjer je to možno in potrebno. Petnajsto obletnico Združenja naj društva in klubi počaste s posebnimi prireditvami, akademijami in podobno. Da se Mrs. Helen Jones, vdova pokojnega Williama Jonesa, imenuje za častno predsednica Združenja in končno, da odpošlje vsem izseljenskim maticam v Jugoslaviji z občnega zbora pozdravno pismo.

Naši v Vancouvru

V Vancouvru imamo tudi nekaj jugoslovanskih hotelirjev. Eden izmed njih je Nedeljko Sorajič, lastnik hotela Evropa. Ta

hotel stoji na vogalu Alexandra in Povell ulice, ki se stekata v Maple Leaf Square, v tako imenovanem Gastownu. Stara hotelska zgradba je edinstvena po svoji zunanji podobi, kakor nekakšen spomenik se dviga nad sosedne zgradbe že več kakor pol stoletja. Zgradili so jo italijanski gradbeniki, ki so nalašč zato prispeli iz Italije.

V hotelski avli posebej pritegne pogled napis na medeninasti plošči: Varujte se in pazite na svoje zdravje! Široke stopnice iz belega marmorja vodijo do prvega nadstropja. Tudi tla so iz belega marmorja in ustvarjajo vzdušje lepote in urejenosti. Levo od vhoda je točilnica, trafika in prostor za zakuske. Nad dvajset let stoji za točilnico Nedeljko. To je poleg družinskega, drugi del njegovega vsakdanjega življenja. Prijazno sprejema goste, svetuje, pomaga, če je pomoč potrebna. V zadnjem času, ga za barskim pulptom včasih zamenjuje visokorasel fant, njegov dvajsetletni sin Sammy, sicer študent trgovske šole. Ta bo kmalu zamenjal očeta in prinesel v hotelsko delo novih pobud. Tako postaja Gastown, kjer se v središču nahaja hotel Evropa, vse bolj tudi shajališče mlade generacije. A tudi za starejše naseljenje bo ostalo tu dovolj prostora. Sammy je odličen študent in se rad pogovarja s starimi priseljenci. Zanima ga, kdaj so prišli in od kod in kako so se prebijali skozi življenje. Velike, čiste in svetle sobe, so zdaj večidel zasedene z upokojenci, samci in vojnimi invalidi. Nekateri od njih stanujejo tam že po dvajset in tudi več let. Med temi je tudi Bob Gollmore, ki se je rodil tisto leto (1914), ko so ta hotel zgradili.

Za stanovalce budno skrbi Ana »toplega nasmeha«, po rodu iz Ukrajine, omožena s Škotom, ki je zaposlena v tem hotelu že nad osemnajst let. Prijazna je, razumevajoča in delovna.

Nedeljko Sorajič je po rodu iz Hercegovine, tam od Trebinja. Ponosen je, da je s svojim trudom dosegel v življenju tisto, kar je želel doseči.

(Po članku I. Čolaka — Naše novine, Toronto)

Jožeta Šerjaka ni več

Dan po svojem 74. rojstnem dnevu je v bolnišnici v Torontu umrl za pljučnim rakom znani slovenski javni in društveni delavec Jože Šerjak. Doma je bil iz Pijave gorice. V Kanado pa se je izselil leta 1926. Prva leta je preživel v Winnipegu, kjer je spoznal tudi svojo kasnejšo soprogo Helen. V Toronto pa se je z družino priselil leta 1941. Bil je izučen mesar. Prizadevno je delal v svojem poklicu, v prostem času pa se je pridno udeleževal v društvenem delu. Vrsto let je bil glavni predsednik Zveze jugoslovanskih Ka-

nadčanov. Bil je urednik naprednega kanadskega slovenskega lista Edinosti vse do njegove ukinitve v letu 1948, zatem pa je urejeval slovensko rubriko v časopisu Jedinostvo. Stalno je tudi dopisoval v čikaško Prosveto in v Naše novine. Dolga leta je bil tajnik društva Slovenske narodne podporne jednote. Sodeloval je tudi pri drugih društvih.

Pokopali so ga v sredo 6. marca poleg njegove soproge Helen, ki je umrla leta 1955. Ob grobu sta mu spregovorila v slovo urednik Naših novina Stjepan Miošić in John Manestar, predsednik odseka št. 832 Bratske zajednice, h kateri je pokojni Jože Šerjak pripadal kot član torontskega društva SNPJ, ki se je priključilo Hrvatski bratski zajednici.

Pokojnega bomo ohranili v častnem spomenu!

ZDA

Štipendija za Oxford

Mathew Valenčič, 23-letni sin Mathewa in Dorothy Valenčič, znane slovenske pionske družine iz Clevelanda, ki zdaj že vrsto let žive v Waukeganu, je nedavno prejel štipendijo Rhodes Scholarship. Takšno štipendijo je prejelo letos le dvaintrideset mladih Američanov in pomeni res lepo priznanje, saj omogoča triletni študij na svetovno znani univerzi v Oxfordu v Angliji.

Urednica Zarje — zaslužna žena leta

Corinne Leskovarjeva iz Chicaga, znana društvena delavka in dolgoletna urednica revije Zarja, uradnega glasila Slovenske ženske zveze, je bila nedavno deležna lepe počastitve — imenovana je bila za zaslužno ženo leta. To častno imenovanje je prejela ne samo za njeno delo in zasluge med Slovenci kot urednica Zarje in radijska napovedovalka v slovenski uri, temveč tudi za njen prispevek vsej ameriški javnosti. V njeno počastitev je bil prirejen slavnostni banket. Čisti dobiček tega slavlja 7000 dolarjev je bil na njeno željo poklonjen chikaškemu vzgojnemu zavodu — Chicago Boys Club.

Tristo novih članic

V kampanji, ki jo je razpisala Slovenska ženska zveza za pridobivanje novih članic, so ob zaključku dosegli lep uspeh. Organizacija se je povečala za tristo novih članic. Najbolj se je pri tem izkazala podružnica št. 43 iz Milwaukee Wis., ki se je povečala za 56 novih članic. Od teh je tajnica podružnice Rose Kramer sama pridobila 36 članic.

Miss Yugoslavia 74 — Detroit: Kata Milosavljevska in njena spremljevalka Sophie Hristova

V Detroitu so izbrali miss Jugoslavije

V soboto 16. marca je jugoslovanska radijska oddaja v Detroitu priredila svojo tradicionalno prireditve — izvolitev Miss jugoslovanskih izseljencev v Detroitu in Windsorju. Na tej zabavni prireditvi so nastopili znani pevci iz Detroita in New Yorka z orkestroma Melos in Banat. Nad osemsto obiskovalcev je v uvodu pozdravila urednica jugoslovanske radijske oddaje Zlata Mijatović. Kot častni gost prireditve je bil navzoč tudi jugoslovanski konzul iz Chicaga Frane Krnić, ki je navzoče pozdravil s toplim nagovorom.

Za izbor Miss so glasovali obiskovalci in posebna žirija. Izbrana je bila Kata Milosavljevska, devetnajstletna študentka iz Makedonije. Njena prva spremljevalka je Svetlana Ristavska, druga spremljevalka pa Sofi Hristovaž. Novoizvoljena miss je prejela za nagrado brezplačno potovanje v Jugoslavijo.

B. Rajcovski-Pelisterski

Pozdrav iz Pittsburgha

Iz Pittsburgha v Pennsylvaniji se je oglasila 17-letna Mojca Kobalova, ki se je s starši pred letom in pol izselila v Ameriko. Piše, da je ena izmed redkih mlajših Slovencev, ki se zdaj preselijo v ZDA. Doma je iz Prebolda v Savinjski dolini, ki je zanjo eden najlepših slovenskih krajev. Tam ima številne sošolce in prijatelje in brata, ki obiskuje v Celju 4. letnik tehnične šole. V Ameriki je imela največje težave z jezikom, saj se je v šoli od tujih jezikov učila nemško in angleško ni znala niti besedice. V Pittsburghu obiskuje 3. letnik High School.

To je velika šola, ki ima 3500 učencev. Profesorji in sošolci so z njo zelo dobri in ji radi pomagajo. Zdaj že kar dobro govori angleško, le s pisanjem ima še težave. Malo se je že vživela v zelo drugačno življenje v Ameriki, še vedno pa je trdno prepričana, da je vse lepše in boljše doma v Sloveniji. Upa, da se bo s starši po nekaj letih vrnila in da bo lahko zaključila študije na naši univerzi. Njeno bivanje v Ameriki pa ji bo v dragoceno izkušnjo in ji bo obogatilo znanje, predvsem kar zadeva angleščino. Ob koncu nas je naprosila, da sporočimo njene tople pozdrave vsem njenim znancem in domačim v Preboldu in drugod po Sloveniji, predvsem bratu Jožetu in sošolcem in sošolkam.

Slovenec - izumitelj v Ameriki

Naš ameriški rojak Jaka Peternel iz Clevelanda nas je pred kratkim seznanil s svojim patentom — inštrumentom za šivanje žil pri operacijah. Kot je razvidno iz priloženega gradiva, se različne tvrdke v ZDA, Kanadi in tudi v Švici zanimajo za izdelavo njegovega aparata, rojak Peternel pa medtem izdeluje nove prototipe. Seveda pa se mora tudi naš rojak kot številni drugi izumitelji spopadati z raznovrstnimi težavami. Polno razumevanje ima tudi s strani šefa Raziskovalnega oddelka clevelandske klinike dr. Yukihiko Noseja. Peternelov inštrument bo posebno primeren pri transplantacijah, ki jih vse bolj uporablja sodobna medicina.

Rojaku Peternelu želimo še veliko uspehov pri njegovem izumiteljskem delu, hkrati pa tudi, da bi se njegovi patenti kmalu začeli tudi praktično uporabljati.

Jakob Peternel iz Clevelanda s hčerko

Feliks Štrumbelj na izseljenskem pikniku

Feliks Štrumblju v slovo

Presenetila nas je novica, da prijatelja Feliksa Štrumblja iz Clevelanda ne bo nikoli več k nam na Matico. V torek 2. aprila je za vselej zaspal v clevelandskem slovenskem domu za ostarele. Njegov pepel počiva v drobni kovinski žari.

Pred nekaj meseci nam je njegova soproga Jenny sporočila, da je hudo bolan in da je moral prestati težko operacijo. Prav za Novo leto pa se je vrnil iz bolnišnice in vse je kazalo, da bo kar dobro okrevale. Jenny je bila polna upanja, saj so ji zdravniki zagotovili, da se bo vse srečno izteklo. Tako smo po tem sporočilu tudi mi upali, da se bomo letos poleti spet srečali na domačih tleh. Žal pa se je obrnilo drugače.

Feliks Štrumbelj iz Clevelanda, naš dolgoletni zvesti naročnik, je petkrat obiskal stari kraj. Dvakrat sam, trikrat s svojo soprogo Jenny. Rada sta prihajala k nam. Obiskovala sta sorodnike, šla v toplice, na izlete in izseljenske prireditve. Vmes pa sta vselej našla kakšno prosto urico za obisk in pomenek v našem uradu na Matici. Tako smo se res dobro poznali. Feliks je bil doma iz Vinkovega vrha na Dolenjskem. Tam se je rodil l. 1897 v družini, ki je imela kar devet otrok. Izučil se je kovaštva. Leta 1921 pa je odšel za delom v Ameriko. Polnih osemindeset let je delal v veliki tovarni dvigal W. S. Tyler Co. v Clevelandu in bil leta 1962 upokojen. Ponosen je bil na to, da je delavec in vselej je krepko zastavil besedo, če je šlo za delavske pravice. Bil je član društva Naprej št. 5 SNPJ, kjer je bil deset let tudi podpredsednik, kasneje pa zapisnikar, ter član društva Slovenec št. 1 Ameriške dobrodelnice zveze. S prvo ženo in hčerko je aktivno sodeloval pri Slovenskem delavskem pevskem zboru Zarji, kjer je ostal vse do smrti podpor- ni član. V mladih letih je tudi igral pri nekdanjem vodilnem slovenskem dram- skem društvu v ZDA »Ivan Cankar«. Nastopil je v Jurčičevi igri Domen, Gor- kega Na dnu in drugih. Po upokojitvi

je bil tudi aktiven član kluba slovenskih upokojencev v Euclidu.

Žalne svečanosti za pokojnim so bile v Žetovnem pogrebem zavodu, kjer so se poslovili od njega tudi pevci Zarje. V slovo je pokojnemu toplo spregovoril predsednik Zarje Andy Turkman, zbor pa mu je zapel žalostinko.

Dragi naš prijatelj Feliks! V svetlem spo- minu boš ostal vsem, ki smo te poznali in cenili na domačih tleh in tudi v deželi onkraj morja, kjer si dolga leta živel in delal. Vdovi Jenny in vsem ostalim do- mačim izrekamo iskreno sožalje!

Uredništvo

Umetnik-samouk Josip Bogdanich je umrl

V »Zajedničarju« smo prebrali članek glavnega predsednika Hrvatske bratske zajednice Johna Badovinca, v katerem se s toplo besedo poslavlja od umetnika samouka hrvaškega rodu Josipa Bogda- nicha iz Eveletha v Minnesoti, ki je lani med božičnimi prazniki tam umrl star 83 let. Avtor v svojem članku pripovedu- je, da je dolgo vrsto let glavni urad Hrvatske bratske zajednice občasno pre- jemal od Josipa Bogdanicha iz Eveletha darila — lesene izrezljane predmete in oljnate slike, ki so predstavljali po- membne dogodke iz življenja te organi- zacije in njenih odsekov ali pa motive iz železarskih predelov Minnesote. Zad- nje Bogdanichevo darilo je bila lesena rezljana plaketa, v katero so bili vdeleni skrbno izbrani kamenčki iz raznih mest države Minnesote.

Tudi pri Slovenski izseljenski matici in v uredništvu Rodne grude smo pokojne- ga Josipa Bogdanicha poznali po njego- vih lepo napisanih pismih in pesmicah, s katerimi se je od časa do časa oglašal. Zadnje njegovo darilo je bila velika le- sena rezljana spominska plaketa posve- čena Rodni grudi, ki nam je je poslal pred nekaj leti.

Pokojni je pol stoletja kopal železno rudo v železarskih okrožjih Minnesote, kamor je prispel kot mlad fant iz svoje rojstne Hrvaške. Ni se učil ne slikanja ne rezbarjenja na visokih šolah, vse to znanje je nosil v sebi, v svojem pošte- nem preprostem srcu, ki je bilo vneto za vse lepo. Rad in veliko je bral. Bil je reden naročnik na več domačih in tudi tujih listov in zvest član HBZ. V Evele- thu, kjer je živel, je uredil svoj lastni spominski muzej, kjer so zbrani števil- ni dragoceni in zanimivi predmeti, ki so povezani z zgodovino Minnesote in nje- nim železarskim okrožjem. V poletnih mesecih, ko je bil ta muzej odprt, je imel številne obiskovalce.

Tiho in skromno je Josip Bogdanich za vselej odšel in legel k počitku tam v daljnem Evelethu, a vse tisto, kar je ustvaril, je ostalo in bo še dolgo ohrani- lo spomin na tega samoniklega moža, umetnika in človeka.

Ali ste kdaj pomislili na to, kdo si je izmislil poštne predale pred ameriški hišami, kamor lahko odloži pisma tudi motoriziran poštar? To je bil Jakob Zupan iz Los Gatos v Kaliforniji, naš zvesti naročnik in mož pokojne ameriško-slovenske pesnice Katke Zupančič. Vest in sliko o svojem »izumitelju« je pred meseci objavil lo- kalni list v Los Gatosu.

Pokojnina iz Argentine

Po 40 letih dela v Argentini bom dobil od argentinskega zavarovanja — po ogromnih odbitkih — komaj kakih 65 dolarjev (preračunano iz argentinskih pesosov). Tolikšna pokojnina bi se mi tudi transferirala (izplačevala) v Jugo- slavijo, kamor se mislim kmalu vrniti. Ker znese to, preračunano v dinarje, komaj kakih 1.000 dinarjev, s tem ne bi mogel živeti v Jugoslaviji. Zato me za- nima, ali bi se z delovno dobo, ki sem jo dopolnil v Jugoslaviji, preden sem odšel v Argentino (kakih 5 let), dala po- večati argentinska pokojnina, za kar sem tudi pripravljen plačati prispevke.

J. S., B. A., Argentina

Na žalost med Jugoslavijo in Argentino ne obstaja sporazum o socialnem zava- rovanju, po katerem bi se seštevata ju- goslovanska in argentinska pokojninska doba. Zato za jugoslovanskih 5 let ne boste mogli dobiti niti samostojne jugo- slovanske pokojnine — Jugoslavija terja najmanj 20 let pokojninske dobe — niti se ne more ustrezno povečati argentin- ska pokojnina. Zato se boste morali za- dovoljiti s pokojnino, ki vam jo je priznala Argentina. Vendar mislimo, da boste lahko tudi s to pokojnino živeli, posebno če imate vsaj nekaj prihrankov, s katerimi boste vsak mesec dopolnjeva- li pokojnino. Pri tem naj navedemo, da znaša letos minimalna pokojnina v Slo- veniji 995 dinarjev in mora s tem živeti precej tisoč upokojencev. Seveda mora- te vzeti v račun še to, da boste morali od svoje pokojnine plačevati še prispe- vek za zdravstveno zavarovanje, ki znaša okoli 10 % od pokojnine, s čimer pa boste imeli popolno zdravstveno varstvo kakor drugi jugoslovanski upokojenci.

Starša, ki sta zavrgla otroka

Življenje v družini pa tudi v širši družbeni skupnosti, zahteva od vsakogar, da vlaga del svoje osebnosti, če že ne vso osebnost v številne in pisane medosebne odnose. Tistim, ki druge obravnavajo človeško medosebni odnosi ne delajo posebnih preglavic ali težav. Kajti, če imamo ljudi radi, brez večjih težav prebrodimo vse krize, pa tudi splošno znano nihanje od ljubezni do sovraštva in obratno.

Žal pa večkrat srečamo tudi takšne, ki so čustveno zakrneli. Ne premorejo niti malo skupnih čustev, ki bi jih morali dajati drugim. Krivično bi bilo obsoditi vse, katerih čustveno življenje je tako revno, posebno zaradi tega, ker so čustva do drugih oseb tisti del osebnosti, ki ga pridobivamo med vzgojo. Toda, tudi med »čustveno revnimi« najdemo ljudi, ki v svojem vedenju do drugih uporabljajo »nadomestke« za čustva, predvsem svojo vest in odgovornost, ki jim omogočata, da ohranijo in negujejo medosebne odnose ter spoštujejo osnovna pravila, ki smo jih vsi sprejeli pač zato, ker smo prisiljeni živeti v skupnosti — družbi.

Naposled so med nami posamezniki, ki kljub svoji čustveni revnosti ne poznajo pravil o medosebnih odnosih in pri katerih lahko ugotovimo tudi odsotnost vesti in odgovornosti.

Pred nedavnim smo v ljubljanski vzgojni posvetovalnici (kjer svetujemo otrokom in staršem pri različnih težavah) obravnavali primer 14-letnega fanta. Že tisoče 14-letnih fantov smo obravnavali, toda ta je bil zlasti težaven. Z njim smo se pogovarjali brez prisotnosti staršev. Primer je prijavila socialna služba občine Metlika. Socialna delavka pravi: »Ko je bil fant star dve leti, je njegova mati odšla v Nemčijo na delo. Otroka je pustila pri svoji materi, otrokovi stari mami. Otrokov oče je nekaj časa bil z otrokom in staro mamo v Metliki. Kmalu je tudi on odšel za ženo v tujino. Vse kaže, da je otrokova mati v Nemčiji našla dobro službo, saj sta kmalu začela zidati novo hišo. Fantov oče je večkrat prekinil delo v tujini, prišel domov, bil nekaj časa tukaj in se ponovno vračal k ženi v tujino. Tako je mineval čas in celih deset let je otrok rasel in se razvijal ob stari materi, občasno prisotnem očetu, svojo mamo pa je zelo redko videl.

Ne, z otrokom ni bilo težav. Ni problematičen. Lahko rečem, da je takšen kot vsi

otroci, kljub tako neurejenim življenjskim razmeram. Stara mati je že v letih in zaradi boleznih in starosti ni sposobna skrbeti za vnuka. Kljub temu se je otrokov oče ponovno odpravljal na pot v tujino — za ženo. Za otroka ni hotel skrbeti. Zato smo bili prisiljeni, da mu zasežemo potni list, dokler ne izpolni svojih očetovskih obveznosti. Pod pritiskom je le poskrbel za otroka. Našel je neko žensko, ki bo ta čas, dokler se mati in on ne vrne, za fanta skrbela. Zdaj ta ženska živi v že zgrajeni novi hiši s fantom. Toda ob odhodu nam je oče dejal: »Ne želiva videti fanta, ne jaz in ne žena, ko se vrneva nazaj. Občina in vi poskrbite zanj!«

In štirinajstletni fant. Zaenkrat niti ne ve, da je oče ob odhodu izrazil željo in skoraj ukaz, da ga ne želi videti. Sami ne vemo, kaj storiti, pravi socialna delavka, zato smo prosili vas strokovnjake v vzgojni posvetovalnici, da poveste, kje bi našli najbolj ustrezen zavod ali dom za fanta, katerega starši nočejo več?

Foto: Milenko Pegan

Čustva?! Vest?! Odgovornost?! Vsi smo se že srečali z ljudmi brez čustev, vesti ali odgovornosti. Nekaterim smo v določenih trenutkih življenja mogoče celo oprostili brezvestno ravnanje, neodgovornost. Toda, verjetno težko razumemo ravnanje staršev, ko zavrnejo svojega otroka, ko v njihovem starševskem poslanstvu ne zasledimo niti čustev, še manj pa vesti ali odgovornosti za tistega, ki so ga spravili na svet.

Kakšni so ti starši, ki zavrnejo otroka, ne glede ali so to zdomci ali starši, ki so še vedno tu, v domovini? O osebnostih takšnih staršev bi lahko na dolgo in široko razglabljali. Toda dejstvo je, da obravnavana mož in žena nista želela otroka. Veliko je ljudi, ki se ne zavedajo, da je starševstvo sestavljeno iz dveh nagonov: iz prvotnega — spočetja otroka in drugega, ki je bolj socialen — skrbeti, negovati in vzgajati otroka. Tistih, pri katerih je nagon po spočetju otroka bolj izrazit, je veliko, manj pa je tistih, ki imajo usklajen ta nagon s tistim, ki terja nego, skrb in vzgojo otroka. Ugotovitev, da smo pač ljudje različni, pa zahteva od vsakega, da sam sebe dobro spozna, svoje sposobnosti in zmognosti, tudi na področju starševstva.

Skrb, nega in vzgoja otroka nimajo ničesar skupnega s krvnim sorodstvom. Za človeka je značilno, da se rodi, živi in ne more obstajati brez družbe. Zato se pogosto dogaja, da zaradi odsotnosti ali dolgotrajne ločenosti staršev in otrok, kljub krvnemu sorodstvu, čustvene vezi splahnijo ali docela izginejo. Neizogibna je odtujenost zaradi večletne ločenosti tako staršev kot tudi otrok. Dajati čustva ljubezni in jih vračati je lahko za tistega, ki jih ima. Tisti pa, ki teh čustev nima dovolj razvitih, navadno to skuša z drugimi sredstvi ali načini nadomestiti, toda žal neuspešno. Življenje nam to tudi dokazuje. Z veliko hišo ali drugimi materialnimi dobrinami ljubezni svojih otrok ne moremo kupiti. Prav tako pa tudi s temi istimi materialnimi dobrinami ne moremo nadomestiti pomanjkljivosti ali celo odsotnosti čustev do svojih otrok.

Sicer pa za primere, podobne temu, ki nam ga je opisala socialna delavka iz Metlike, ni opravičila. Če otroka spravimo na svet, ga ne moremo odvreči kot »igračko«. Saj gre za človeka, ki bo nekoč bržkone tudi oče!

Okence

»Tudi jaz sem eden od tistih, ki nisem šel na tuje po avtomobil ali traktor, ampak zato, ker se mi je življenje zavozlalo, pa sem menil, da ga bom na ta način najlaže razvozlal...« Tako pripoveduje v začetku svojega obširnega pisma naš »zvesti naročnik Marjan«.

To je zgodba o mladem možu, ki je odrasčal v prvih povojnih letih. V tistih letih naše silne delovne vneme, stisk in odrekani ter prekipevaločega veselja, da smo po vsem hudem končno dočakali svobodo. Oče, ki je imel za seboj tri leta koncentracijskih taborišč, je umrl, ko mu je bilo dve leti. Mati je vse dneve delala, zvečer je dostikrat hodila na sestanke. Tako je bolj samotno odrasčal. A bil je vesel fantič, »vseh muh poln« in tudi družino podobnih je imel. To in ono so ušpičili, da so včasih očetje kleli in vih-teli palice, mame pa jokale, a vse skupaj ni dosti pomagalo. Izučil se je za ključavničarja, a ker je rad veseljačil, se zabaval z dekleti in dobro jedel pa tudi pil, mu je bilo zaslužka vedno premalo. Pa se je zadolžil tu in tam, ko pa je treba dolg vrniti, jo je pobrisal iz službe in se zaposlil drugje. Tudi vojaščina ga ni spametovala. Kmalu je spet začel živeti po starem. Potem pa se je zgodilo. Na divji avtomobilski vožnji z znancem, oba sta bila močno vinjena, se je hudo ponesrečil.

Šest mesecev je preležal v bolnišnici, nad dva meseca je njegovo življenje viselo na nitki. Ko mu je bilo malo boljše, ko njegove misli niso bile več tako zbegane kakor trop preplašenih ptic, je začel prvič razmišljati o sebi in spoznal, da je bilo do tedaj njegovo življenje divje, prazno in brez vsebine. Njegov pogled je dan za dnem z večjim zanimanjem sledil mirnim uravnovešenim gibom bolničarke Marte, ki je skrbela zanj, mu previjala rane, ga v prvih mesecih pitala kakor otroka.

Z vsakim dnem bolj všeč mu je postajalo to resno dekle in kar čutil je, kako jo bo pogrešal, ko pride iz bolnišnice. Ker nikoli ni rad ovinkaril, jo je nekoč naravnost vprašal, če ima fanta. V zadregi je zardela in odkimala, ne, fanta nima, pač pa hčerkico staro pet let.

To ga je presenetilo. Na otroka ni pomislil. Ves dan je mlel v sebi, zatem pa jo je vprašal, če bi bila za to, da bi se vzela. Zaposlil se bo. Dom si bosta uredila in njena punčka bo dobila očeta. Nič preveč ni bila vesela. Povedala je, da si je življenje kar dobro uredila. Punčko ima pri dobri rejnici. Kadar je prosta, jo obišče in sploh, tudi po letih sta si nara-zen, štiri leta je starejša od njega. Kljub vsemu ni odnehal.

Po poroki pa mu je Marta dejala: »Če boš kdaj hotel proč od mene, ti ne bom branila. Tudi za prvim, ki mi je pustil otroka, nisem tekala. Čeprav mi bo za te-

boj morda zelo hudo, bom že prestala...«

Uredila sta si dom in bila sta srečna. Tudi Marjanovi mami je bilo dekle všeč. Ob njej se bo fant ustalil, je bila prepričana. Mala Marjetica pa ga je klicala očka. Spet je delal. Ob uri prihajal domov. Marta je bila dobra, varčna gospodinja. Ob nedeljah so šli skupaj na sprehode. Tako se je leto prevesilo v drugo, ko ga je znaneč seznanil s svojo sestrično Ivico. Dekle je bilo šest let mlajše od Marte in bila je en sam živ plamen. Ob delu in doma mu je v ušesih zvenel njen zvonki smeh in dlan ga je žgala od stiska njenih drobnih prstov. Tisto, kar je sledilo, ni počenjal več današnji Marjan, temveč oni iz prejšnjih dni, ves pijan od tega dekleta.

Znaneč se je s svojo mlado ženo in sestrično odpravljaj na delo v Nemčijo. Pregovarjali so ga, naj gre z njimi. Kot ključavničar bi dobro zaslužil.

Skrivaj je vse uredil, se pripravil za odhod. Kovčke je odnesel na postajo, ko je bila žena zdoma in zjutraj, ko je Marta v kuhinji pripravljala zajtrk in je mala Marjetica mirno sopla v svoji posteljici, se je skrivaj odtihotal na doma. Na mizi je pustil pismo. V njem je spomnil Marto na njun pogovor ob poroki. Hitel je, tekel je, in se spotikal po tako znani poti ter se oziral. Razsvetljeno kuhinjsko okence pa je gledalo za njim in ga kot tih očitek spremljalo vse do ovinka.

Ah to okence, svetlo sijoče sredi teme, kolikokrat mora zadnji čas misliti nanj!! Kakor da je šele včeraj odšel, ga vidi in kar čuti kako mu tiho očitajoče tipa v srce.

Vmes je pet let. Veliko trdega dela. Plamen Ivičine ljubezni, ki je tako živo gorel, je kmalu ugasnil in se spremenil v pepel. Že dolgo je, kar Ivica objema drugega ali tretjega fanta. »Takšna sem pač. Hočem biti svobodna, neodvisna. Ti si vse preresno vzel. Malo okrog poglej. Dosti je babnic...«

Marta se ni nič oglasila. Nič ni terjala, nič zahtevala, nič očitala. Mati pa mu je pisala. Hudo je bila bolna. Kap jo je zadela. Noge so ji ohromele. Če bi ne bilo Marte, te zlate duše. K sebi jo je vzela. Obe z Marjetico skrbita zanj in ji strežeta... Oh, Marjan, kaj si zapravil...« In pridejo prazniki. Ljudje se pripravljajo za obisk domačih. Kupujejo darila. Vesele se. Potem se drug za drugim odpeljejo. On pa je sam. Kako tiho in samotno je tiste dni v samskem domu.

Samo na tisto svetlo domače okence mora misliti. Včasih celo sanja o njem... Kako naj se iz vsega tega iztrga? Kako naj razvozla, kar je sam tako nespametno zavozlal?

Marjan, pot pod noge in to čimprej. Sedite na prvi vlak. In potem krepko potrkajte na tisto okence, dokler je še svetlo za njim!

NEKAJ JEDILNIKOV IZ JUGOSLOVANSKE KUHINJE

Pečeni mokronoški žlikrofi

Iz moke, 2 jajc, mlačne vode in potrebnih soli zamesimo bolj mehko testo za rezance, ga dobro pognetemo, oblikujemo v hlebček ali dva in pustimo, da pokrito s prtičem počiva pol ure. Zatem testo razvaljamo in razrežemo na kvadratke (s stranico 8 do 10 cm). Za nadev skuhamo v mleku 10 dkg prosene kaše. Ohlajeni primešamo četrt kg kuhanega prekajenega svinjskega mesa, ki smo ga drobno sesekljale, dodamo 2 raztepeni jajci, nekaj žlic goste kisle smetane, sesekljan peteršilj in popramo. Če je nadev preredit, ga zgostimo z drobtinami. Kvadratke iz testa nadevamo s tem nadevom, zatem pa vsakega zavijemo od obeh strani proti sredini, da dobimo žemlji podobno obliko. Žlikrofe namažemo z raztepenim jajcem in jih zlatorumeno spečemo na pomaščenem pekaču. Ponudimo jih kot samostojno jed s solato, lahko pa tudi kot prilogo k mesu, ali hladno k vinu ali čaju. Zrezane na polovice lahko porabimo tudi kot vložek v goveji juhi.

Telečja glava v kisli omaki po slavonsko

Dobro očiščeno in oprano telečjo glavo skuhamo z jušno zelenjavo (korenje, peteršilj, zelena, nekaj strokov česna, nekaj zrnca celega popra). Ko se meso loči od kosti, vzamemo glavo iz lonca, odstranimo kosti, meso pa narežemo na rezine. Če so v glavi še tudi možgani, tudi te izluščimo in narezane dodamo mesu. Vse to zložimo v večjo toplo skledo. Posebej naredimo omako: trem trdo kuhanim jajcem izločimo rumenjake, te pretlačimo, beljake pa narežemo na majhne kocke. Pretlačenim rumenjakom dodamo žličko gorčice, žličko kisa, sol in poper po okusu ter vsemu počasi dolivamo kozarec dobrega olja, da dobimo majonezo. Nato dolijemo kozarec belega vina, dodamo narezan beljak ter tri narezane kisle kumarice. Vse dobro premešamo ter polijemo po mesu.

Pasticada po dalmatinsko

Kilogram govejega stegna ali pljučne pečenke operemo, obrišemo, solimo ter pretaknemo s 5 dkg na kosce narezano prekajeno slanino, 4 podolgovato narezanimi česnovimi stroki in nekaj nageljnovimi klinčki. Po okusu popramo. Tako pripravljeno meso naj stoji v hladilniku čez noč. Naslednji dan v kozici segrejemo 4 žlice olja in dodamo pripravljeno meso, da se od vseh strani lepo popraži. Zatem dodamo mesu glavico drobno sesekljane čebule in dušimo, dokler meso ne vpije vsega soka. Nato pečenko zalijemo s kozarcem dobrega belega vina in dodamo žlico paradiznikove mezge ali dva do tri sveže narezane paradiznike in pokrijemo, da se meso dobro prekuha. Končno dolijemo dve do tri zajemalke tople vode ali juhe in pustimo meso dušiti dve do tri ure. Če se sok preveč zgosti, ga razredčimo z juho ali vodo. Pečeno meso zrežemo na rezine, sok pretlačimo in z njim prelijemo meso. Zatem naj vse skupaj še enkrat prevre. Sok mora biti temnorjav. K pasticadi ponudimo makarone ali krompirjeve cmočke in na posebnem krožniku nastrgan sir parmezan.

Ina

Ljudska NAROBÉ SVET

Sonce sije, dežek gre,
mlinar melje brez vodé,
pometa dekla brez metlé,
hlapec pleše brez nogé,
petelin poje brez glavé,
mojškra šiva brez iglé,
vse na svet narobe gre.

Niko Grafenauer NOVICE

Po vodi ribe,
po zraku ptice,
a čez hribe novice.

Ribe pod skalo,
ptice na vejo,
novice v centralo
prispejo.

Ribe se skrijejo,
ptice zaspijo,
novice zasijejo
s televizijo.

Vlasta Tavčar UGANKA

Prečuden kovaček
v telesu živi,
neutrudno nabija
vse dni in noči.
Se slednjič upeha
in z delom preneha,
a človek zaspi,
se več ne zbudi.

(srce)

Jože Šmit UGANKA

Če nič ni kriv,
dobi po glavi jih samo,
a če je kriv,
mu najprej stepejo telo.

(žebel)

Jana Milčinski ZAKAJ ZVEZDE OB POLNI LUNI NE SVETIJO

Kot vsak dan, je zvezda Večernica tudi tistega večera prva prižgala svojo luč na temnem nebu. Ozrla se je na zemljo in pogledala, če je vse tako, kot je treba: če so otroci že doma, če mame že kuhajo večerjo in če je pes čuvaj že pripravljen na nočno službo.

Kako se je začudila, ko je na samotni poti zagledala Majo, ki se je šele zdaj vračala iz šole domov. Le zakaj se je tako zamudila? Ali je učiteljica predolgo razlagala učno snov? Ali je šolski zvonec prepozno zazvonil? Ali pa je Maja po končanem pouku predolgo klepetala s sošolkami? Kdo bi to vedel?

Naj bo tako ali tako — v mraku in samoti je Majo postalo strah. Drevo, ki je rastlo ob poti, se je spremenilo v grozečega velikana, zajček, ki se je smukal skozi grmovje, je postal strašni volk, še odmev lastnih korakov je slišala kot topot neznane pošasti, ki bo zdaj planila nanjo. Obstala je sredi poti in si ni upala ne naprej ne nazaj.

Večernici se je deklica zasmilila. Poklicala je sestrice-zvezdice in jih prosila, naj se hitro prižgo in s svojo

svetlobo preženejo temo, da se deklica ne bo več bala. Zvezdam pa se še ni ljubilo v službo. Rade bi še malo dremale, rade bi še malo počivale. Zato so rekle:

»Kar naj se še nekaj časa boji, bo vsaj za drugič vedela, da ne sme predolgo klepetati.«

»Saj ne veste, če je klepetala. Mogoče je šolski zvonec prepozno zazvonil, mogoče je učiteljica predolgo razlagala učno snov.«

»Vemo, kar vemo,« so rekle zvezde in spet zadremale.

To je slišala luna, ki se je že pripravljala na nočni sprehod čez nebo. Oštela jih je:

»Sram vas bodi, zaspanke! Za kazen boste nocoj ostale doma!«

Sama pa je napela lica in zažarela s tako močjo, da je postalo svetlo kot podnevi.

Zdaj so vsi strahovi izginili. Velikan ob poti je spet postal navadno drevo, zajček pa, ki se je prestrašil nenadne svetlobe, se je skril v svoj brlog in se ni več prikazal.

Maja se zdaj ni več bala. V luninem svitu se je varno in brez strahu vrnila domov.

In od tedaj, kadar sveti polna luna, zvezde le zaspano brlijo.

Le zvezda Večernica sije svetlo in prijazno kot vsak večer.

Draga Tarman LE ČEMU MAHA PES Z REPOM?

Pravijo, da kaže pes svoje zadovoljstvo, kadar z repom maha sem in tja. Z repom pa maha tudi tedaj, ko sreča svojega gospodarja. Ali je mahanje z repom pasji pozdrav? Tudi naravoslovci, ki preučujejo vedenje živali, so se vprašali: kdaj in zakaj miga pes z repom?

Opazujte pse! Na vaši cesti ali v mestnem parku se srečujejo psi. Psi, ki se zagledata, za trenutek obstane-

ta in potem znova nadaljujeta pot. Najprej stečeta drug proti drugemu in ko je med njima le še nekaj korakov, začneta hoditi zopet počasi. Ves čas mahata z repom. Če eden od njiju pri srečanju preneha migati z repom ali če stisne rep med noge in maha komaj opazno, pomeni, da se je podredil drugemu.

Zmagovalec pa še naprej giblje z repom. Kadar pa nobeden ne pokaže, da se je voljan podrediti, se vname pretep.

Danilo Gorinšek

MATI ŽANJE

Vselej, kadar srp zamahne,
mati gorko željo dahne:
Zdaj požanjem za očeta —
naj bo čvrst še dolga leta,
zdaj za sina med mornarji —
naj ne stró ga zli viharji,
zdaj za hčerko sred tujine —
naj se spomni domovine,
zdaj za sina, ki rudar je —
naj pod zemljo zla se varje.
Vselej, kadar srp zamahne,
mati gorko željo dahne.
Ko že davno je dožela,
zmeraj ni še doželela,
bi želela večne čase,
a ne ene želje — zase ...

Kristina Brenkova

V GOZDU

Gozd je zrasel tam, kjer se je naša
dolina dvignila v hrib.

Gozd je poln skrivnosti in prečudnih
strahov.

Mah je najmehkejša preproga. Meh-
kejša, kot jo je imela učiteljica v
svoji sobici.

Smrekovi storži so pohlevne, gladke
živalce in se plazijo pod bosimi otro-
škimi nogami.

V odpadle smrekove iglice vrtaš s
palci in privrtaš do vlažne, po gobah
dišeče prsti.

Nalomiš zelenih vej od grma brez
imena in zasadiš ogrado nemirni čre-
di svetlo rjavih češarkov.

Zazdi se ti, da te je nenadoma pokli-
cal tuj, hripav glas in prestrašeno
zavpiješ: Teta, teta.

Teta seklja suhe veje, jih veže v bu-
tare za krušno peč in pravi:

— Ne boj se, saj sem tu.

Mesto, kjer živim

Köping je švedsko mesto, kjer živim s starši. Leži 160 km zahodno od Stockholma ob koncu jezera Mälare v pokrajini Svealand. Letos praznujemo 500-letnico obstoja mesta Köping, ki pa se je šele v zadnjem času močno razvilo. Ima osemindvajset tisoč prebivalcev različnih narodnosti. Industrija je zelo razvita. Med najvažnejše spadajo: tovarna avtomobilov VOLVO, kemična tovarna, cementarna in še druge manjše tovarne. Ob пристanišču so tudi veliki žitni silosi, kamor kmetje iz okolice prodajajo žito, ki ga tu veliko pridelajo. V pristanišče priplujejo ladje iz vseh dežel. Tam so nameščeni veliki žerjavi, ki ladje natovarjajo. V južnem mestnem delu so velike trgovine avtomobilov ter gradbenega in industrijskega materiala. Tudi v središču mesta je veliko trgovin, ki so dobro založene. Imamo tudi veliko novo bolnišnico in več kinodvoran. V mestu je šest osnovnih šol in ena gimnazija. Je tudi zimsko in letno kopališče, saj imamo v šoli enkrat tedensko med poukom tudi plavanje. Podnebje je milo, zrak pa ni najboljši, ker ga zastrupljajo plini tovarn. Dobro je, da imamo tudi veliko smrekovih gozdov, kjer poleti nabiramo gobe, jagode, maline in brusnice. Čeprav je tukaj lepo, vsako leto komaj čakamo počitnic, da obiščemo še lepšo domovino Slovenijo.

Slavko Arih
5. razred

Švedska je drugačna od moje domovine

Švedska ima okrog osem milijonov prebivalcev, ki so najbolj goste naseljeni v južnih predelih in v velikih mestih. Po podnebjju se Švedska zelo razlikuje od Jugoslavije. Tu ne prehajajo letni časi polagoma eden v drugega kot doma. Pomlad in jesen sta tukaj komaj opazni. Zelo pa so dolge in temačne zime, ki pa zadnja leta niso več tako mrzle. Letošnja zima je bila brez trajnega snega in mraz ni presegel — 15 stopinj Celzija. Poletja so krajša, vendar včasih zelo vroča.

Švedska ima velike gozdove, kjer rastejo smreke, bukke, največ pa breze. Drevesa so visoka a ne debela, ker so tla kamnita. Kmetje imajo velika polja, največ porasla z žitaricami, krompirjem in oljno repico. Koruza tu ne uspeva. Polja, ki pa niso tako lepo oblikovana kakor naša doma, obdelujejo strojno. Švedi izvažajo največ rude in lesa. Zelo razvito imajo tudi kovinsko industrijo. Ker ima Švedska veliko tujih delavcev, lahko vsak od njih najde v trgovinah kaj iz svoje domovine. Mi si večkrat privoščimo Podravka juhe, vloženo papriko in kumarice iz Koprivnice, golaž, kisló vodo iz Radenc in drugo. Švedi niso preveč družabni ljudje, so pa veliki prijatelji živali. To mi je všeč.

Angelca Meglič
7. razred

Ljudski običaji na Švedskem

Švedi praznujejo veliko praznikov, največ cerkvenih. Najbolj pa se veselijo praznika, ki se imenuje »midsomar«, po naše sredina poletja. To je 22. julija. Takrat je dan najdaljši, noč pa najkrajša. Za ta dan pripravijo zabave in to najraje ob jezerih. Tam postavijo dva kola v obliki križa in ju okrase z zelenjem in cvetjem. Popoldan se zbere veliko ljudi, ki plešejo okrog tega stebra. Sam prostor okrase tudi z brezami. Breza je švedsko narodno drevo.

Drugi tak ljudski običaj je praznik svete Lucije, ki je 13. decembra. Takrat je noč najdaljša in dan najkrajši. Za ta dan je izbrana najlepša de-

klica z dolgimi lasmi. Oblečena je v dolgo belo obleko, na glavi pa ima zelen venec, v katerem so svečke na baterije. Tudi v roki drži prižgano svečo. Lucija hodi po mestu v spremstvu belo oblečenih deklet. Vse svečke gorijo in z njimi sveta Lucija razsvetljuje temno noč.

Marjan Bestjak
4. razred

Kaj Švedi jedo

Švedska ima veliko jezer, lepe gorske reke in velik del morja, zato je tam zelo razvit ribolov. Zelo znana ljudska jed je »sil«. To je ribja solata. Narejena je iz surovih rib, vloženi v sladki kis in čebulo. Tudi jaz imam rad to solato.

Švedi pojedó tudi veliko krompirja, ki ga imajo pri vsakem večjem obroku. Dajejo ga tudi h klobasam. Na splošno imajo radi sladko hrano. Ne marajo nič kislega. Kave in čaja veliko popijejo. Alkohol je zabranjen mladim ljudem. Gostilni tukaj ni. V hotelih ne dobite samih alkoholnih pijač, če zraven ne naročite tudi kaj za jesti. To je kar pametno, ali ne?

Zvonko Breznik
3. razred

Moj oče

Moj oče je doma iz Mlač blizu Loč. Na Švedskem smo že devet let. Očetu je ime Jože, je strojinik in dela v tovarni avtomobilov VOLVO v Köpingu. Dela v izmenah: en teden od pol šestih do dveh popoldne, drugi teden pa od dveh do enajstih zvečer. Tudi mama dela v VOLVU isti delovni čas, samo v drugi izmeni. Tako čez teden nista nikoli skupaj doma. Veseлим se sobote in nedelje, ko sta oba doma.

Moj oče je priden tudi doma. Živimo na deželi, kjer imamo nekaj zemlje. Oče pridno dela na njivi in okrog hiše. Ob praznikih pa nas zapelje k jezeru, kjer lovimo ribe. Ponosen sem nanj in želim, da bi ostal zdrav.

Jožek Meglič
2. razred

Srečanje v slovenski šoli

Enkrat v tednu imamo slovensko šolo. Učimo se slovensko čitati, pisati, včasih pa tudi risati. Slovenska šola se začne ob 15. uri in konča ob 16.30. Slovensko šolo v Göteborgu so odprli pred tremi leti. Jaz sem jo začel obiskovati že takrat in hodim zdaj v tretji razred. Mi se bomo za stalno vrnili v Slovenijo čez šest let. Tega se veselim.

Slavči Ratajc
3. razred slov. šole
v Göteborgu

Dragi dopisniki!

Najprej vsem lepe pozdrave in hvala za pismenca! Danes objavljamo pismenca, ki so nam jih poslali naši mladi dopisniki s Švedske. Kajne, da so zanimiva? Kar veliko povedo o daljni Švedski deželi, ki jo bomo odslej bolj spoznali. V mapi je pa ostalo še veliko pismenec, predvsem so pridni dopisniki naši otroci iz Nemčije. Dragi dopisniki Dušan, Vesna, Marija, Rozika, Metka, Erika, Danilo, Andreja, Lojzek, Jožica, Milena in še nekateri, za trdno vam obljubljam, da bodo vaša pismenca objavljena v prihodnji številki naše revije. Če jih bo za vašo stalno rubriko preveč, jih bomo pa objavili še na posebni strani. Pa še nam pišite!

Uredništvo

Anton Pevec

Motika

Ded Filip

Ob gozdu je steza. Skoraj ravna je, le tam, kjer so akacijeve veje segle prenizko, da bi človek stopal zravnano, je ovinek.

Po stezi pristopica fazan. Drobno glavo obrača sunkoma na vse strani — zmeraj oprezen. Zdi se bolj vznemirjen kot drugokrat. Mogoče ga moti zven motike, ko ta zadene ob kamen. Res je, da je zven pridružen, ker prihaja od daleč; med gozdom in vinogradom je majhen sadovnjak, same jablane. Zlati delišes, mošančke. Herbet reneta je podrta, prav tako je — še nerazžagan — na tleh tudi bobovec.

Čisto pri stezi sta še dve ozimiki, okoreli in stari drevesi. Veje so nekam divje razkročene, ko da so se navzele svobodne razraščnosti gozdnega podrastja.

Naenkrat zvoki iz spodnjega konca gorice utihnejo. Sključena postava med razmetanimi trsi šmarnice se zravna in predahne. Prsti, umazani od zemlje, sežejo v sive lase.

Stari Grbarjev Filip.

Grbarji so prastara korenina, vendar najstarejši tu niso. Prvi so naselili te kraje Kocjani iz Godeninec. Tako stoji zapisano v kroniki v Velki Nedli. Petinšestdesletni Filip je — kadar ni med trsi — raven in močne rasti. V nedeljo, ko

sede v gostilno »Pri nasmejani »Zofi«, je močno ponosen, če doseže, da ga drugi poslušajo. Pesti upre ob kolena. Nagiba se naprej in govori z naprej pomaknjeno brado:

»...pa imam v spodnjem talu, kjer se svet prevesi v ravnino, šmarnico. Vmes je kakih sedem mozlarjev. Pravim, da se šmarnica splača. Kar se pa kolja tiče, prmejzunaj, dobro poslušajte: lesa je dnes dosti, čez glavo. A računaj, da stalno podiramo. Če bi akacija rasla ko konoplja, bi šlo. Ker pa ni tako, bo — zdaj smo v osemstotriindevetdesetem — okrog devetstodvainsedemdesetega že zmeda. Kriza za les, cene vrtoglave. Takrat, prmojzunaj, bo kolje tenko, ko da so ob trtah vžigalice.«

Grbar! Blizu resnice si bil. Če pa bi tvoja misel tipala še dalje, bi zadela ob granitno trdo resnico: napredek, vse-splošni.

Kolja danes skoraj ni več. Namesto nje ga se belijo med trsi betonske sohe. Čeznje podrhteva v vetru napeta žica. Da, danes so to džični nasadi in terase. V dolini ni vrste dvinaric in njihovoga živega klepeta. Čez ogone se samozavestno žene rdeči traktor.

Preteklost? To so le še zeleni bakreni novci, ki jih čisto pod zidanico izbrska Grbarjeva motika.

Vnuk Franci

Devetnajstletni Franci Grbar je ob gramofonu. Posebno rad ima enkratnega Grka Theodorakisa: melanholija tonov

seže v dušo globlje od vsakega psihologa.

Franci je nestrpen. Izpete plošče meče po vsej postelji. Na mizi je poziv za služenje obveznega vojaškega roka. Artilerija. Fant gleda skozi okno in si megleno predstavlja, da mora biti to nekakšno topništvo. Skozi šipe pronica januarski dan in osvetluje kontrast med starinskim pohištvom in Francijevimi trapez hlačami. Nad posteljo je orume nela fotografija, ki ima skoraj arheološko vrednost: ded Filip Grbar v uniformi. Brki, zaviti do ušesa in pokončni ovrtnik, ki ga je poznala cesarska Avstrija. Zunaj na stopnicah je led. Cementno prevleko je načel močan mraz. Tudi robovi so okrušeni. Franci opoldne zbere hrabrost, stopi iz hiše in sklene, da bo led razsekal.

V pivnici je za stolitrskim sodom stara motika.

Rezilo je razklano po vsej dolžini. Ročaj, najbrž jesenov, je spodaj v železnem ušesu ovit s polivinilom; tako prst ne nagrize lesa. Vrh ročaja je izdolbena luknjica, iz katere je ded nekoč praskal loj. Takrat so vsi kopači rabili loj za mazanje dlani. Niže na ročaju sta dve vdolbinici. V dolgih desetletjih ju je zdrgnil sredinec in kazalec leveice. Ker je na rezilu močnejše obrušena desna stran, ni težko sklepati, da je motiko uporabljal desničar. Pravak.

Franci pridno seka led.

Kmalu je opazil, da mora to klasično preleško orodje držati pod določenim kotom, da ostri delci ne bi leteli v oči. Mlademu študentu agronomije se dozdeva, da bi mu motika morala biti pravzaprav nekako domača. Toda ne. Teorija je eno, praksa pa povsem drugo. Kot kolajna, ki ima prav tako dve plati.

Po kosilu je kazal inkasantu visoko okovano, leseno posodo, ki jo je našel v pivnici: »Kaj neki je to?«

»Kaj ne veš, Franci? Stupica vendar! V njo je tvoja babica nasula suho papriko in jo z ročajem sekire stolkla v poper. Hm, zares je to stara stupica. Stavim, da bi od kakšnega nemškega turista zanjeno dobil lep denar.«

x x x

Noč je. Mesec sveti na Grbarjevino.

V spodnjem delu, kjer se svet prevesi v ravnino, je zdaj nov nasad. Večinoma muškata sorta. Plasti zemlje, med katerimi je stari Filip Grbar spuščal znoj v resasto travo, so večkrat prekopane. Zrigolane.

Le takrat, ko se zimski dolgčas raztegne od peči na olje k udobnemu kavču, se ob pogledu na orumenelo fotografijo na steni utrne drobci spomina na moža, ki je svojo mladost in moči zakopal v teh bregih.

Pavel Meglen

Meglenovi so živeli na Dobu. Življenje je bilo trdo, a bili so doma in govorili so v materinem jeziku. Ko je Pavel še hodil v šolo, ga je mati poklicala ob štirih zjutraj, da je še prej napasel kravico. Potem pa brž v šolo.

Mama je imela enega svojega brata na Nemškem. Večkrat mu je pisala, kako slabo se jim je godilo. Stric jim je včasih poslal nekaj mark, neko jesen pa je prišel iz Westfalije na Dob na dopust. Takrat so se dogovorili, da gredo z njim. Oče je prodal kravico, da so imeli za vožnjo, koč in zemljo pa je dal v najem. Potem pa — zbogom domovina!

Kmalu so prišli v Oberhausen. Dobili so delo in stanovanje in začelo se je življenje v tujini. Pavel je imel takrat že šestnajst let, zato je že lahko postal rudar. Po malem so se vsi kmalu privadili novega kraja, a večkrat so se spomnili na kraje, od koder so prišli.

Tako je tekel čas. Minilo je že deset let življenja v Oberhausnu. Imeli so že nekaj prihrankov in oče je sklenil: Dokler bom mogel delati, ostanem v rudniku, na starost pa se vidimo spet na lepem Dobu. Še prej pa moramo sezidati novo hišo, da se ne vrnemo v tisto staro bajto.

Meglenov sin Pavle je rad hodil na delo, rad pa je tudi igral na bandonjo, še raje na loterijo in mati ga je vedno kregala, koliko denarja stran vrže. Nekega dne pa je spet kupil srečke. Ko je prišel vprašat, kako je z njimi, mu je uradnik po nemško rekel: »Pavel, sie haben gewonnen zwanzig tausend mark!« To je bila v tistih časih lepa vsota — 20.000 mark! Pavle je delal še nekaj dni, potem pa se je odpravil domov. Saj sem bogat, si je mislil, zakaj bi še delal! Vrnil se je na Dob, kjer ga mlajši niti poznali niso več. Kupil si je nekaj zemlje in začel zidati lepo hišo z rdečo streho, ki se je videla daleč naokoli. Doma ni imel namena ostati dalj časa, računal pa je na to, da se bodo vrnili starši in bodo imeli lepo, udobno stanovanje. Hišo so si pogosto hodili ogledovat tudi drugi ljudje. Nekega dne sta ga obiskala tudi Pavletov boter in botra. Zanimala sta se, kakšne namene ima, če se bo vrnil v tujino, seveda pa sta ga tudi vprašala, če se misli kaj ženiti. Rekel jima je, da se še ni odločil. Boter pa ga je nagovarjal: »Veš, Pavle, jaz vem za nevesto. Kremenova Julka. Lepo dekle je in veliko posestvo ima, pa tudi ti si zdaj bogat. Julka ima svoj vinnograd ne daleč od tod in jutri pride tja, pa bi se lahko tam kaj srečali. Pridem tudi jaz, pa se bomo pogovorili...« Naslednji dan so se res sestali in dogovorili so se, da se pomenijo čez osem dni. Ti dnevi so kmalu minili in dogovorili so se, da bo poroka samo pri Julki, ki ni

imela doma nobenega brata in sestre, vsi so bili že starejši, starši pa so tudi že umrli.

Kmalu po Novem letu sta se poročila. Svatba je bila seveda samo pri Julki. Veliko ljudi je bilo, seveda le z Julkine strani, saj so bili Pavlovi starši še vedno v Nemčiji. Dan po poroki se je Pavle preselil k Julki. Težko se je poslovil od svoje lepe, nove hiše. Kar naenkrat je postal velik kmet. Bilo je veliko dela, saj je bilo gospodarsko poslopje že staro in je kar klicalo po popravilu. Pavle je kmalu spoznal, da je bila to predvsem poroka zaradi denarja in da je bil on dobrodošel predvsem zaradi tega, ker je imel denar. Njegova žena je bila zelo ošabna, vse je sama kupovala ali prodajala. Pavle je bil pri njej samo za delo. Večkrat se je pokesal, da se je priženil na to posestvo, kjer je bil le zastojnkarski hlapec. Nekaj časa je plačeval dolgove, nato pa je le vprašal: »Ti, Julka, koliko časa pa misliš, da bom še plačeval tvoje dolgove? Saj ni še nič prepisano name in če bi ti slučajno umrla, bi jaz ne imel kaj iskati na tem posestvu. Od danes naprej nisem več plačnik tvojih dolgov; misliš, da mi denar raste kot gobe po dežju? Sama gospodariš, pa še sama plačuj svoje dolgove!«

Pavle je šel večkrat pogledat k svoji novi hiši, kjer je bilo treba še marsikaj postoriti. Zavedal se je, da je bila le ta njegova. Žena pa je godrnjala, češ kakšnega moža ima. Pavle pa je še vedno imel denar na banki in Julki tega ni hotel povedati.

Prišla je pomlad. Na polju je bilo veliko dela. Žena je Pavletu rodila sina. Življenje je mirno teklo naprej. Dve leti po poroki je bilo še vse po starem, žena je bila še vedno sama gospodar na posestvu. Tedaj je iz okolice več moških odšlo v Ameriko. V nedeljo po maši je Julka poslušala, kako so se hvalile ženske, da so jim moške poslali denar iz Amerike, nekatere pa so imele tudi že karte, da pojdejo za njimi. Julka je prišla od maše zelo slabe volje. »Si slišal, kako moške pošiljajo dolarje iz Amerike? Tudi ti bi lahko šel tja, saj vidiš, da imamo staro hišo,« je Julka zbadala Pavla. Pavle pa jo je podražil: »Jaz imam novo, tvoje pa nisem jaz zidal!« »Tebe bomo doma že nekako pogrešali, samo da boš poslal dolarje,« je rekla Julka. In tako se je Pavle odločil, da gre na pot tudi on. Odpravil se je na okrajno glavarstvo po potni list. Ko je glavarju povedal, da bi šel rad v Ameriko, se je ta začudil, češ, saj ima doma dovolj veliko posestvo. Ko pa mu je Pavle razložil, da je posestvo od njegove žene, se je strinjal z njim. V nekaj dneh je imel Pavel Meglen zbrane že vse papirje in prtljago za odhod. Predno je odšel, se je odpravil še k notarju, kjer je naročil, da v primeru, da se ne bo vrnil, pripada vse njegovo imetje sinu. Odpotoval je.

Julka si je brisala solze in mu naročala, da ja ne bo pozabil poslati dolarjev. Napravila da si bosta lepo hišo in gospodarsko poslopje. Pavle je bil čez dva dneva že v Hamburgu. Tam je moral še čakati na ladjo, ki naj ga prepelje v Ameriko. S seboj je imel bandonjo, da si je krajšal čas med potjo. Ladja je odpeljala. Vozili so se celih deset dni do New Yorka. Pri-

šel je k stricu, ki ga ni spoznal, saj je bil Pavle še majhen, ko je odšel v Ameriko. Povedal mu je, da išče kako delo. Stric mu je rekel, da je v bližini bakren rudnik, a da je delo v tem rudniku zelo nevarno. Veliko se jih smrtno ponesreči in v takih primerih jemljejo na delo novince. Vprašati sta pa vseeno šla. Rekli so, naj počaka štirinajst dni. Stric mu je rekel, da je lahko pri njem, dokler ne najde dela. Pavle stricu ni hotel biti v breme, a videl je, da se je ukvarjal s kurami, zajci in čebelami in da je imel veliko zemlje. Strica je tudi vprašal, če živi sam in zakaj nima žene. A stric mu je odvrnil, da mu je že zdavnaj odšla z drugim.

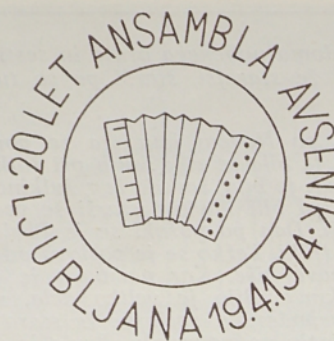
Čez nekaj dni je šel Pavle ponovno vprašat v rudnik in tedaj je bil sprejet. Naslednji dan je že začel z delom. Delo v jami je bilo težko, a prav so mu prišle tudi rudarske izkušnje z dela v Nemčiji. Ko je čez nekaj mesecev videl, da je v rudniku slaba plača, si je začel iskati kaj boljšega. Kmalu je spoznal nekega gostilničarja, ki je bil po rodu Nemec in je bil vesel, ko mu je Pavle povedal, da je prej delal v Westfaliji. Takoj sta se dogovorila za delo. Pavle je podnevi razvažal pivo, zvečer pa je goste zabaval s svojo bandonjo. Zaslužek je bil tedaj boljši in začel je pošiljati domov dolarje in tudi stricu je povrnil dolg za dni, ko je živel pri njem.

V novi službi je bil Pavel zelo zadovoljen. Domov je lahko pošiljal veliko denarja. Srečal je tudi rojake, ki so pred nedavnim prišli v Ameriko prav iz krajev, kjer je bil doma. Spraševal jih je, kako gospodari njegova žena. Tedaj pa so mu povedali, da živi z nekim moškim in da je z njim tudi že noseča. »Prej je imela enega sina,« so mu rekli, »ko pa prideš domov, bo tvoja družina že velika!« A zato mi vselej piše »pozdravlja te žena in otroci«, si je mislil Pavle. Od takrat je bilo konec pošiljanja denarja in pisem. Pavle je pri novem gospodarju delal še kaki dve leti, potem pa so začeli tam graditi železniško progo in so govorili, da bodo to hišo podrli. Odločil se je, da gre pogledat v stari kraj. Seveda ni o tem ničesar sporočil svoji ženi, prepričan pa je tudi bil, da ga ne bo takoj spoznala, ker si je pustil rasti brado.

Vrnil se je v domačo vas. Imel je dolgo brado, glas si je spremenil, da bi ga ne spoznali. Videl je, da je Julkina hiša taka, kakršno je pred leti zapustil. Kam je šel denar, ki sem ga pošiljal? je takoj pomislil. Pavle je v vasi prespal in videl njegovega namestnika, ki je hodil spat k Julki. Tedaj je bil trdno prepričan, da se je Julka možila z njim samo zaradi denarja, da ni čutila do njega niti malo ljubezni.

Naslednje jutro je Pavle odšel na svoj novi dom, ki si ga je sam prislužil. Tam se je spet obril in začel sam gospodariti po svoje, pozneje pa si je našel tudi gospodinjo, ki mu je skrbela za dom.

Julka je pri ljudeh izgubila ves ugled. Zgubila je moža, ki ga ni nikoli ljubila, saj ga je prav zato, da bi imela doma prostost, nagnala v Ameriko. Njen ljubček je iz bojazni pobegnil iz vasi. Julka je ostala sama.

Spet precej novosti

V aprilu so se naše znamke obogatile s tremi priložnostnimi znamkami in petimi rednimi.

Prva priložnostna znamka je izšla 20. aprila ob petdesetletnici smrti velikega revolucionarja, vodje in duhovnega tvorca oktobrske revolucije Vladimirja Iljiča Lenina. Rodil se je 22. aprila 1870 v današnjem Uljanovsku v ZSSR in umrl 21. januarja 1924 v Gorkah pri Moskvi.

Na znamki za 2 din je njegova glava, delo akademskega kiparja Nandorja Glida iz Beograda. Natisnil jih je beograjski zavod za izdelavo bankovcev v tribarvnem ofsetu in v polah po 9 znamk. Znamka je pokončna, velika 30 × 27,5 mm, brez belega roba 26 × 33,5 mm in z grebenastimi zobci 13 1/2.

Kot članica evropske ptt skupnosti (CEPT) je naša poštna uprava 29. aprila izdala tudi letos priložnostni znamki EVROPA CEPT. Za letos je bilo določeno, naj se na teh znamkah prikažejo stvaritve iz narodnih umetniških bogastev, in sicer s področja kiparstva.

Na prvi znamki za 2 din je kamniti kip, imenovan Lepenski vir. Vzidan je bil na svetišču v staroselskem naselju na Lepenskem viru v Djerdapski soteski na Donavi. To naselje je eno izmed najstarejših naselij, ki je bilo odkrito v Evropi in segajo njegovi začetki tja v čas okoli leta 5810 pred našim štetjem. Za kip sodijo, da je iz časa 4950 pred našim štetjem.

Na drugi znamki za 6 din je velika umetnina našega kiparskega vele mojstra Ivana Meštroviča (1883–1962), imenovana Vdova z otrokom. Marmornati kip je iz njegovega Vidovdanskega ciklusa, posvečenem kosovski simboliki. Tuji kritiki so

ga šteli za enega največjih predstavnikov svetovnega kiparstva.

Znamki je natisnila švicarska tiskarna »Courvoisier« v štiribarvni heliogravuri in v polah po devet znamk. Znamki sta podolgovati in veliki 26 × 36 mm, brez belega roba pa 23 × 33 mm. Zobčane so grebenasto 11 1/2 : 113/4.

V promet prihajajo tudi nove redne znamke s podobo predsednika republike maršala Tita. Do sedaj so izšle štiri znamke, in sicer 26. marca temnomodra za 2 din, 1. aprila rdeča za 80 par, 9. aprila temno-olivnozeleno za 50 par in 16. aprila črno-olivna za 1,20 din. Te znamke so tiskane v enobarvnem ofsetu in v polah po 100 znamk, in sicer s fosfornimi črtami in brez njih. 26. marca je izšla tudi nova avtomatska znamka za 80 par.

V petek 19. aprila je bil v ljubljanski dvorani Tivoli slavnostni koncert svetovno znanega slovenskega narodno zabavnega ansambla bratov Avsenik ob njihovi dvajsetletnici nastopanja doma in v tujini z njihovimi gorenjskimi vižami. Po šta 61100 Ljubljana je uporabljala ta dan poseben priložnostni poštni žig.

Spominski koledar junij 1974

1. 6. 1941 so začeli Nemci izseljevati prebivalstvo Gorenjske

5. 6. 1971 je bil v Zürichu ustavni občni zbor Slovenskega planinskega društva Triglav

8. 6. 1508 je bil rojen Primož Trubar, utemeljitelj slovenske književnosti. Umrl je 29. junija 1568 v Derendingenu v Nemčiji

8. 6. 1882 je bil rojen slovensko ameriški pisatelj, publicist Ivan Molek. Umrl je v ZDA 16. marca 1962

9. 6. 1965 je v Clevelandu umrl pevo-vodja Anton Šubel, ki je 25 let vodil razne slovenske pevske zборе v ZDA

10. 6. 1920 je bil v Clevelandu ustanovljen pevski zbor Jadran, danes eden najstarejših slovenskih pevskih zborov v ZDA

11. 6. 1949 je umrl slovenski pesnik Oton Župančič

15. 6. 1867 je bil rojen Ivan Grohar, slovenski slikar. Umrl je 19. aprila 1911 v Ljubljani

20. 6. 1940 je bil v Clevelandu ustanovljen pevski zbor Glasbene matice, vodilni slovenski pevski zbor v ZDA

22. 6. 1942 je bilo ustanovljeno glavno poveljstvo partizanskih čet Slovenije

24. 6. 1957 je izšla v Buenos Airesu v Argentini prva številka slovenskega polmesečnika Lipa, ki je izhajal do decembra 1966

29. 6. 1943 so Nemci pobili v Kruševcu tri tisoč prebivalcev

29. 6. 1948 je bilo v Freyming-Merlebachu v Franciji ustanovljeno Jugoslovansko pevsko podporno društvo Slavček, ki se je leta 1966 združilo z društvom Sava in odtlej deluje pod imenom Rudarsko pevsko podporno društvo Jadran

30. 6. 1936 je bila v Clevelandu ustanovljena Cankarjeva ustanova.

vaš
kotiček

Osamljena

SLOVENKA, živeča v severni Nemčiji, razočarana, mlada in atraktivna, išče plemenitega, visokoraslega življenjskega tovariša od 45 let naprej, od kjerkoli na svetu.

Postfach 260 252
5 Köln 1
Telefon 21 27 29

Parcela

Prodám gradbeno parcelo, 1080 m², v Dobu pri Domžalah z vsemi potrebnimi dokumenti za pričetek gradnje.

Informacije:

Boris KOCJAN
Ried 831
8498 GIBSWIL/ZH
SCHWEIZ

V času dopusta od 15. 7. do 15. 8. 1974 pa na naslovu:

Franz KOCJAN
IMO VACA 1
61225 LUKOVICA pri Domžalah

Hiša

Prodám ali zamenjam dvostanovanjsko hišo, vrt, sadovnjak, ca. 16 arov, v lepem kraju Slovenije.

Joseph STRAUSS
5 rue de la 5eme Div. Blindée
68000 COLMAR
France

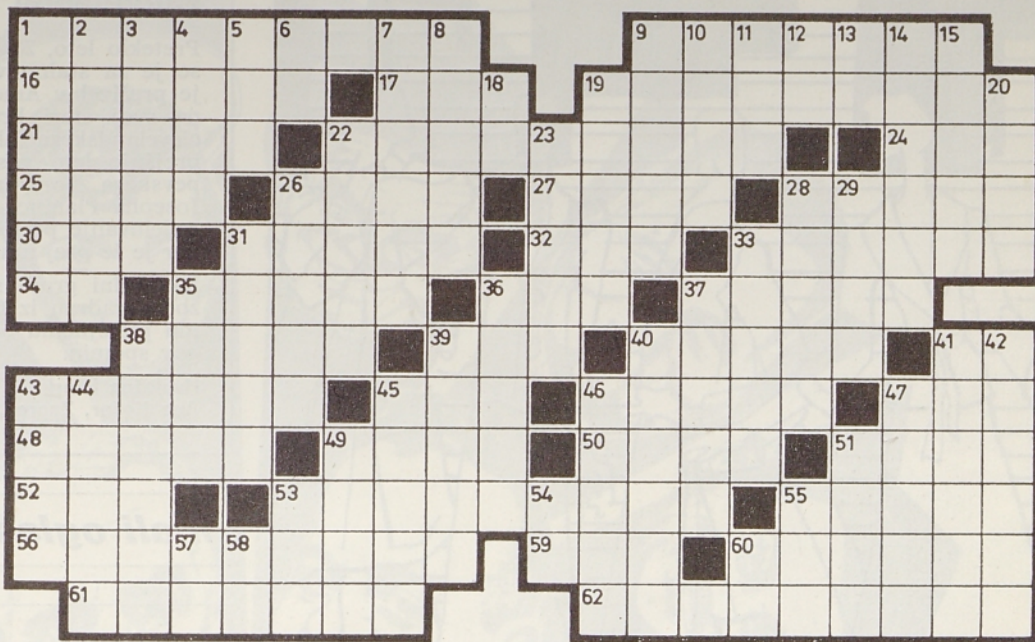
Posest

Med Ljubljano in Kamnikom, ob asfaltni cesti prodám posestvo s takoj vseljivo, enonadstropno hišo, primerno za gostilno ali drugo obrt. Okrog hiše je 5 ha zemlje, v bližini še 3 ha obdelovalne površine in 5 ha zaraščenega gozda.

Pišite na naslov:

Andrej KALAN
Klanc 45
61218 KOMENDA

Križanka

VODORAVNO: 1. plačilo za ogled kakšne prireditve, 9. osmi del celote, 16. konec gobca ali cel gobec pri nekaterih sesalcih, 17. starogrška boginja nesreče, 19. najvišja, idealna popolnost, vzornost, 21. zelo trda kovina srebrokasto sive barve, podobna siliciju (znak Ti), 22. slovenski mladinski pisatelj in humorist (Fran, 1867—1932, »Ptički brez gnezda«), 24. skandinavski izraz za smuči, 25. vzhodnoindijsko žganje iz riževga ali palmovega vina, 26. najdaljša jugoslovanska reka, pritok Donave pri Beogradu, 27. vzlet, 28. naslov Jurčičeve zgodovinske povesti, 30. starocerkvenoslovanski polglasnik in znamenje zanj (iz istih črk kot REJ), 31. reka v spodnjem svetu v starogrški mitologiji, čez katero je brodnik Haron prevažal duše umrlih, 32. doba, era, 33. japonski borilni šport z golimi rokami, 34. kratica za »atletski klub«, 35. reka na Dolenjskem, pritok Save pri Sevnici, 36. sukanec, 37. majhno namizno pregrinjalo, 38. glavno mesto Francije, 39. starogrški potujoči ljudski pevec (iz istih črk kot ADE), 40. važna vrtna zelenjadnica; zelje, 41. okrajšava za »delavski svet«, 43. spopad s pestmi, ravs, 45. trata, ruša, 46. najetje, 47. orodje žanjic, 48. pesnik, ki izraža svoja notranja doživljanja in čustva, 49. razpoka, zarez; tudi zelena drevesna žabica, 50. ogródje iz desk pri betoniranju; ostane, dokler se beton ne strdi, 51. vrsta iglavca, hoja, 52. levi pritok Rena iz Švicarske Jure, 53. samovladar, nasilnik, avtokrat, 55. svedrc las, 56. raku podobna žival iz razreda pajkov, ki ima členast zadek s strupenim želom; osmo znamenje zodiaka, 59. afriški veletok, najdaljša reka na svetu, 60. premoženje, lastnina, 61. zaščiten, zdravilna rastlina, svišč, 62. čarovnica.

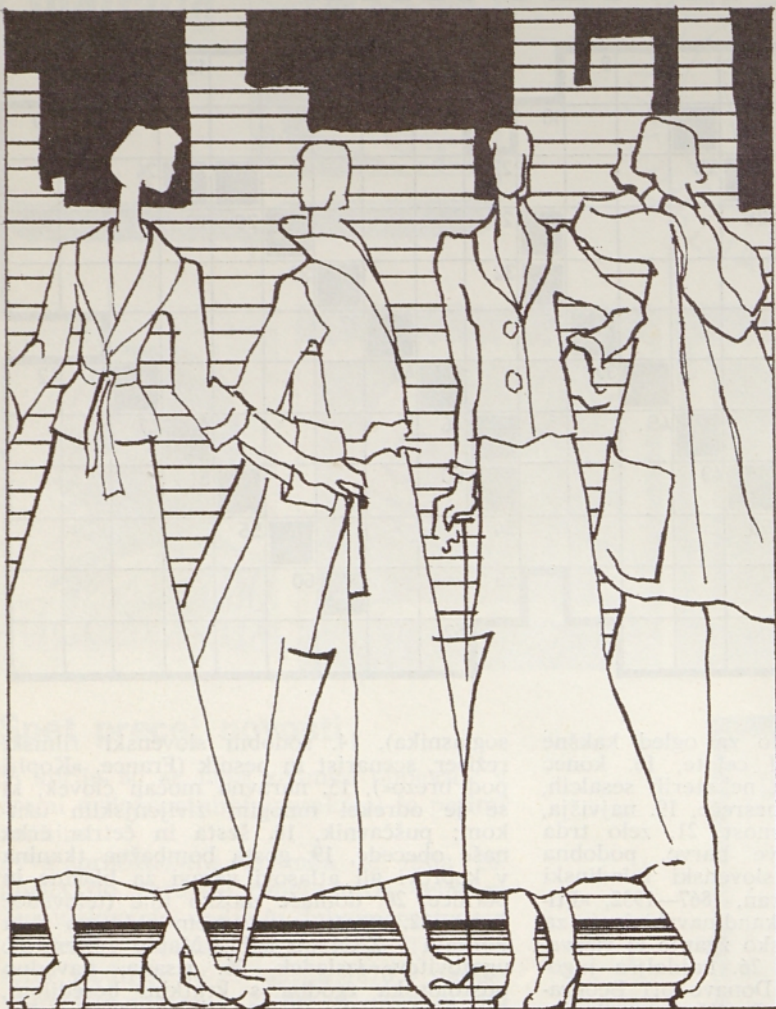
NAVPIČNO: 1. oborožen upor kakemu političnemu režimu ali državi, punt, 2. drobno zrnat, trd mineral, zvrst korunda; uporablja se kot brusilno sredstvo, 3. vrsta hrošča, 4. gorski vršac, 5. mednarodno združenje književnikov in založnikov, 6. kratica za »nogometni klub«, 7. igralka, ki igra vloge mladih, naivnih deklet, 8. knjiga zemljevidov, 9. oddelek, sekcija, segment, 10. peneče se vino, 11. ime švedske filmske igralka in režiserke Zetterling, 12. italijanski spolnik, 13. oznaka za neznanca (enaka

soglasnika), 14. sodobni slovenski filmski režiser, scenarist in pesnik (France, »Kopljí pod brezo«), 15. naravno močan človek, ki se je odrekal mnogim življenjskim užitek; puščavnik, 18. šesta in četrta črka naše abecede, 19. gosta bombažna tkanina v keprovi ali atlasovi vezavi za blazine in pernice, 20. domače moško ime (telovadeč Šrot), 22. mesto v severnem zoženem delu Porenja v ZRN ob izlivu Maine v Ren, 23. ugotovitev, izsledek, 26. risana, navadno pustolovska zgodba s kratkim besedilom, zlasti kot priloga v časopisih, 28. označba časa in kraja na pismih in listinah, 29. opis, očrt, 31. koruzi podobna rastlina, 33. krpanje, krparija, 35. eden od roditeljev, 36. ime zagrebškega plavalca Miloša, 37. delovna obleka, 38. umetno tekstilno vlakno, močnejše od najlona, 39. žlahten plin brez barve in vonja (znak Ar), 40. manjši prostor za bogoslužne obrede; tudi glasbeni zbor, 41. močan udarec, ki ga spremlja rezek glas, 42. poleg Aten najvažnejše mesto stare Grčije (v starem veku Lakadaimon), 43. žametno podobno volneno, bombažno ali svilenó blago za plašče ali dekoracije, 44. nemški pesnik, ki je izražal samoto, otožnost in tesnobo (Rainer Maria, 1875—1926, »Devinske elegije«), 45. nadnaravno bitje pri primitivnih ljudstvih, ki so si ga predstavljali včasih kot dobro, včasih kot zlo, 46. pripomoček za rezanje (pomanjševalno), 47. sodobni slovenski slikar in grafik (Maksim), 49. krščanski turški podložniki, 51. špansko moško ime, 53. blesk, blišč, sijaj, 54. kemijski znak za radon, 55. ključ, po katerem prevajajo informacije v drug »jezik« (pri računalnikih — iz istih črk kot DOK), 57. različna soglasnika, 58. grška črka, 60. najdaljša italijanska reka (Pad).

Rešitev križanke iz prejšnje številke:

Vodoravno: 1. gospostvo, 9. salama, 16. obris, 17. reka, 19. sršenar, 20. slast, 21. grozota, 23. škis, 24. lama, 25. dan, 26. trik, 27. Nen, 28. IS, 29. Vače, 30. eklogit, 32. total, 35. SK, 36. pokal, 38. polmrak, 41. osel, 42. I(talo) S(vevo), 44. srp, 45. Atal, 46. dar, 47. kost, 49. opal, 50. tiranka, 52. garje, 53. Kovačič, 55. Dior, 56. areal, 57. Arakan, 58. španjolka.

Kako se oblačijo Slovenke

Značilnost letošnje jesenske mode so široki plašči in krila, velike kapuce na jopicah, ki so brez gumbov in imajo pas, ali pa se zapenjajo z velikimi gumbi. Ovratniki so izredno veliki, značilnost rokavov pa so večji ali manjši zavihki. Dolžina kril in plaščev je po okusu — od pod kolen do gležnjev. Štirje modeli na skici v grobem prikazujejo značilnosti jesenske modne linije.

Prvi model je kostim s širokim šal ovratnikom, jopa je brez gumbov in se zapira s pasom iz istega materiala. Ramena so široka, rokavi se zvonasto širijo in se zaključijo z zavihkom. Krilo je lahko krojeno iz šest ali več pol.

Tipičen za novo modno sezono je izredno širok plašč v obliki šotora. Rokavi so krojeni kimono, proti koncu se širijo in končujejo s širokim zavihkom. Do ramen segajoč ovratnik se pod prsmi zoži. Žepi so skriti v stranskih šivih.

Jopica je ravno krojena, zapenja se z velikimi gumbi. Ramena so široka in podložena. Rokavi so ozki. Dolžina jopice sega do bokov. Krilo je široko.

Naslednji model prikazuje hlače in jopico, ki je široko krojena. Značilni so našiti žepi in velika kapuca. Rokavi so široki in ravno krojeni. Jopica lahko sega do bokov ali pa pokriva kolena.

Zahvala pevskeму zboru Jadran iz Clevelanda

Preteklo leto, 28. junija, je umrl moj oče Joseph Planinc, ki se je za stalno vrnil v rojstno domovino leta 1969. Čeprav je preživel v Ameriki skoraj pet desetletij, ni nikoli pozabil na svoj stari kraj. Bil je petinštirideset let član znanega clevelandskega slovenskega pevskega zbora Jadran, ki je prejšnje leto gostoval v Sloveniji. Ob tej priliki so člani pevskega zbora prinesli s seboj zlato plaketo za mojega očeta Josepha Planinca kot priznanje za njegovo dolgoletno zvesto sodelovanje pri zboru. Žal, pa mu je niso mogli več izročiti, ker je že prej umrl.

Po Rodni grudi se najtopleje zahvaljujem članom pevskega zbora Jadran iz Clevelanda za njihovo toplo priznanje mojemu pokojnemu očetu in za pesem, s katero so počastili njegov spomin.

Hvaležna hčerka
Ana Košar, Zagreb, Martičeva 14/IV

mali oglasi mali oglasi mali oglasi

Hiša v Planini

Hiša in zemlja 40 km od Ljubljane v PLANINI pri Raketu ugodno naprodaj. Hiša ima lokal, primeren za obrt. Vseljivo.

Marija Da DAMOS
Korytkova 23
61000 LJUBLJANA
Telefon: 311-419

Popravek

Majhno posestvo, 8 km od Maribora proti Koroški, 3 ha gozda, 2 ha obdelovalne zemlje z vinogradom, *prodam* z inventarjem za 200.000,00 dinarjev (ne 20.000,00 din), kakor je bilo pomotoma objavljeno v majski številki Rodne grude.

Hiša je vseljiva. Pišite na naslov:

Hanibal PISTOR
Partizanska 71
62000 MARIBOR, Slovenija
JUGOSLAVIJA

DRAGI ROJAKI!

Ob ponovnem obisku starega kraja vas pričakuje

HOTEL LEV LJUBLJANA

vodeči hotel, moderen komfort, sobe s kopalnico, telefonom in radio-aparatom, dancing bar, plesna glasba, odlična kuhinja z veliko izbiro domačih in tujih specialitet — garaže in parkirni prostori

Pričakuje vas in pogostil vas bo po domače
HOTEL LEV LJUBLJANA, Vošnjakova 1
telefon 310-555, telex 31-350

Bleščeča dvajsetletnica

Jubilejnega koncerta ansambla bratov Avsenik, ki je bil 19. aprila v ljubljanski dvorani Tivoli, se je udeležilo kar prek 6.000 navdušenih ljubiteljev Avsenikovih melodij. To je bil pravi zaključek nekega zmagoslavnega obdobja tega ansambla, hkrati pa napoved še novih uspehov. Te dni bo imel ansambel svoj pettisoči nastop, na jubilejnim ljubljanskem koncertu pa je dobil doslej največje število odličij naenkrat: od nemške gramofonske trdke Telefunken so v Ljubljani prejeli deveto in deseto zlato ploščo, za prodanih deset milijonov pa še platinasto ploščo; prvi zlati plošči sta jim podelila švicarska in avstrijska podružnica Telefunkna, prvo zlato ploščo za rekordno prodajo plošč pa jim je podelila tudi ljubljanska tovarna gramofonskih plošč Helidon. Avsenikov ansambel smo našim bralcem predstavili že pred nekaj meseci, zato naj tokrat le še na kratko ponovimo nekatere misli. Že leta 1955 so Avseniki prek celovškega radia posredno prodrli v Zahodno Nemčijo in od tam se je začela njihova osvajalna pot po svem svetu. Do danes so posneli več kot trideset velikih plošč in brez števila malih, na vseh pa je okrog 500 izvirnih kompozicij Slavka Avsenika v aranžmajih Vilka Avsenika. Ansambel je nastopal že v dva-

najstih državah, povabila pa imajo tudi že za nastope v Skandinaviji in Avstraliji, sami pa bi radi šli tudi v vzhodnoevropske države. V prihodnje nameravajo imeti tudi več nastopov doma tako po Sloveniji kakor tudi v drugih glavnih mestih Jugoslavije.

Ustanovitelj ansambla je Slavko Avsenik, ki je tudi edini samouk med njimi. Njegova glasba izhaja iz ljudske gorenjske melodiike, na kateri je Slavko zgradil popolnoma novo dimenzijo slovenske zabavne glasbe — narodno-zabavno glasbo. Kmalu so jo vzeli za svojo milijoni ljudi po vsem svetu. Slavka Avsenika so v Nemčiji proglasili za »svetovnega kralja polk«.

V začetku smo omenili tudi napoved novih uspehov. Na ljubljanskem jubilejnim koncertu se je od ansambla poslovil dolgoletni pevec Franc Koren, hkrati pa sta se predstavila nova pevka člana Avsenikovega ansambla — Jožica Svete in Alfi Nipič. Seveda pa ostane v ansamblu tudi pevka Ema Prodnik, vsem trem pa pomaga tudi klarinetist Albin Rudan. Poslušalci so novo pevsko zasedbo sprejeli izredno lepo in morda bo prav ta popestritev tudi obet, da bo ansambel z mlajšimi močmi vzdržal še desetletje in več.

Celoten čisti dobiček jubilejnega koncerta so Avseniki namenili za boj proti raku, ljubljanskemu onkološkemu inštitutu pa so podelili tudi aparat za operacije.

J. P.

Anton Repnik v svojem domačem ateljeju

Samorastnik s čopičem in barvami

Na Muti v Dravski dolini živi eden izmed najbolj znanih slovenskih slikarjev-naivcev Anton Repnik, ki se je v mladosti izučil za čevljarja, vendar je kmalu spoznal, da se s tem poklicem v svojem kraju ne bo mogel dostojno preživljati. Zavaljo premajhnega zaslužka se je poslovil od zasebnega mojstra in si poiskal delo v Tovarni poljedelskega orodja na Muti.

Slikar Anton Repnik zdaj živi z ženo in petimi otroki v majhnem stanovanju v bloku. Previdno sem stopil v pol kletno sobo, kamor je prihajala svetloba skozi veliko okno. Ob njem si je Repnik uredil svoj slikarski kotiček s slikarskim stojalom. Vse, kar ga obdaja, pa je videti kot pribežališče pregnancev. Tako številna družina si v teh majhnih prostorih očitno ne more privoščiti nobenega ugodja.

»Še malo moramo potrpeti, potem pa bo vse drugače,« je dejal in s pridržanim veseljem povedal, da gradi hišo, ki bo kmalu gotova. V njej bo za vse dovolj prostora, tudi za njegovo umetnost, ki mu pomeni življenje. Zavaljo slabega zdravja je namreč moral predčasno v pokoj. Od tedaj naprej samo slika in je zadovoljen, da mu ni treba več v tovarno.

Na vprašanje, kako je začel svojo umetniško pot, se je najprej malo zamislil, velike nemirne oči so za hip postale še bolj nemirne, potem pa se je zazrl v nedokončano oljno sliko in počasi spregovoril: »Jo, že iz šole sem čutil neko nagnjenje do tega, do svinčnikov.« Vendar do tega, kar je danes, je bila dolga pot. »Najprej sem samo risal, risal sem obraze delavcev v tovarni.«

Anton Repnik: Kosci

»Zakaj so vas prav obrazi najbolj zanimali?«

»Takrat me je zanimalo vse, v čemer sem lahko potešil svoj nemir, ki sem ga nosil v srcu. Imel sem majhne otroke in majhno plačo, pa sem občutil razliko med tistimi, ki so lahko živeli in preprostim delavci s hribov, ki so hodili na šiht več kot dve uri peš. Njihovi obrazi so me najbolj zanimali. Trdo življenje se človeku zapiše v obraz in telo. Gledal sem jih take zgarane, no, pa sem jih risal. Oj, saj tega, da si revež, ne moreš skriti, na zunaj se ti takoj vidi...«

»Kje ste se potem učili slikanja na platno?«

»Na Muti v tovarni sem enkrat na sestanku vprašal, če je kaka možnost, da bi se izpopolnjeval v tem slikanju, pa so mi priporočili profesorja Pečka. In potem sem slikal.«

Mladi delavec in slikar, oče in umetnik Anton Repnik se je potem začel zanimati za Umetnostni paviljon v Slovenj Gradcu. »Bil sem zelo nemirne narave,« se spominja. »Včasih sem ves dan hodil okoli. Hodil sem iz gostilne v gostilno, jo. Pa nisem

posebno veliko pil. Težko sem se prilagodil družbi, ker sem vedno mislil na svoje slikanje. To pa tedaj še nobenega izmed mojih znancev in prijateljev ni posebno zanimalo. Zategadelj sem se počutil zelo osamljenega. Potem sem se pa ojunčil in šel v Umetnostni paviljon v Slovenj Gradec. To me je spodbudilo, da sem se še bolj zagrizel v slikanje, ki me je veliko bolj zanimalo kot pa delo v tovarni.«

Njegove podobe, ki visijo po stenah delovne sobe, so polne pristrčne naivnosti, ki se razkriva v malce grobih realističnih potezah. Ne spominja se, koliko slik je že naredil, vendar jih nikjer ne bi bilo težko prepoznati. Na njih so robustne in obenem zelo žive upodobitve ljudi, kmetov iz neposredne okolice pri njihovih vsakdanjih delih in opravilih. Včasih so ti ljudje trdi, uporni, včasih prestrašeni ali začudeni, na nekaterih slikah pa se smejejo svojim težavam in nas prevzamejo s svojo ljubko pretresljivostjo.

Dela Antona Repnika poznajo že v mnogih državah Evrope. Razstavljali jih je v Italiji, Franciji, Nemčiji, na Nizozemskem, na Dunaju in na Švedskem. Povsod je naletel na ugoden odmev tako pri obiskovalcih kot pri kritikih. Toda vsa ta priznanja niso spremenila njegove preproste človeške narave. Vesel je, da ga imajo ljudje radi in da mu ni treba več pretirano skrbeti, kako bo preživel številno družino. Vesel je otrok, ki se pridno učijo. Najstarejši sta dvojčici Tončka in Elica, zdaj sta stari že 17 let. Tretji otrok, 13-letni Branko že stopa po očetovih stopinjah. Slika v njegovem slogu, slika ljudi z velikimi začudenimi očmi, ki so značilnost vseh članov Repnikove družine in mnogih ljudi iz njihove okolice. To so oči preprostih, potrpežljivih, delavnih ljudi, ki začudeno zro v življenje in v svojo prihodnost. Za očetovim umetniškim naslednikom Brankom je prišla na svet zdaj 11-letna Marija, takoj za njo Danica, pa še Anica nazadnje Janez, ki je star šele pet let.

Oče Anton je zdaj bolj miren, kot je bil nekoč. Ne pije, kadi pa samo včasih, zavaljo družbe. Uspeh v njegovi umetnosti ga je pomiril. Toda s tem se ni končalo njegovo živo zanimanje za domače ljudi, ki jih upodablja na svojih platnih. Lahko bi rekli, da se jim je še bolj približal, jih še laže razkriva v vsej njihovi trpki življenjski resničnosti. Vzljubil jih je in jih s slikami približal svetu.

Besedilo in slike:
Rado Vouk

VHODNA VRATA, NOTRANJA VRATA, GARAŽNA VRATA

LIP BLEĐ

LESNA INDUSTRIJA

bled, ljubljanska 32, tel. (064) 77-384, telex 34525

**LESOL
LESOL
LESOL
LESOL
LESOL
LESOL**

LESOL je zaščitno premazno sredstvo za zunaj in znotraj. Je brezbarven ali prozorno obarvan ter vsebuje dodatke proti gnitju.

TOVARNA BARV IN LAKOV

FRUCTAL

**FRUCTA
SOKOVI**

v družinski

HYPHA

embalaži

FRUCTAL-ALKO

SADNO LIKERSKI KOMBINAT AJDOVŠČINA

LJUBLJANA

vas vljudno vabi v svoje obrate
HOTEL, RESTAVRACIJO,
KLETNO RESTAVRACIJO,
KAVARNO, SMREKARJEV HRAM,
TAVČARJEV HRAM

Postreženi boste solidno, v prijetnem okolju

Elektrotehna

LJUBLJANA, TITOVA 51

TRGOVSKO
UVOZNO
IN IZVOZNO PODJETJE
Z ELEKTROTEHNIČNIM MATERIALOM

Dragi bralci!

Naročila za

Slovenski koledar

knjigo s stenskim koledarjem
in mesečno ilustrirano revijo

Rodna gruda

publikaciji za Slovence po svetu

sprejema SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
v Ljubljani in naši zastopniki po vsem svetu.

V ZDA boste koledar in revijo najhitreje prejeli od:

PROSVETA, SNPJ
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, **Illinois** 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, **Ohio** 44103
telefon: 431-5296

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, **Ohio** 44119

Ana KLUN
206 1 St.
PITTSBURGH, **Pennsylvania** 15215
telefon: 781-8984

Kristina PUGELY
3121 N 76th St.
MILWAUKEE, **Wisconsin** 53222

Frank L. TEKAUTZ
211 7th St. South West
CHISHOLM, **Minnesota** 55719

Če želite revijo in koledar od nas, odrežite naročilnico, prosimo, čitljivo izpolnite in pošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
61001 LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II., p. p. 169
SLOVENIJA — **Jugoslavija**

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR

za leto

RODNO GRUDO od

Pošiljajte mi na naslov:

panorama

Nova člana v družini
televizorjev PANORAMA

castor

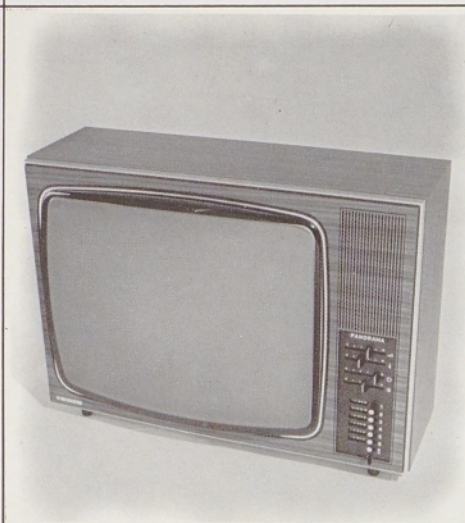
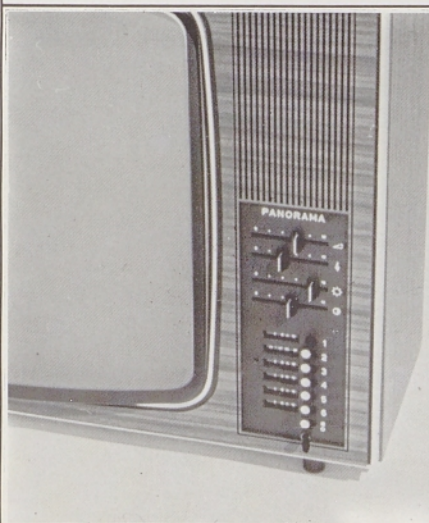
alkor

Kadar dobi družina PANORAMA novega člana, to pomeni, da je nov krog potrošnikov prišel na svoj račun. Nov član družine PANORAMA pomeni novo obliko in izgled, vendar staro, preizkušeno kvaliteto. Tisoči uporabljajo to kvaliteto in tisoči zaupajo vanjo.

Družina PANORAMA:

barvni televizor PANORAMA, ki je še vedno edini domači popolnoma tranzistoriziran televizor

Iskra

črno-beli prenosni televizor MINIRAMA, nosilec mednarodnih priznanj za obliko

PANORAMA ATAIR je še vedno najbolj iskan Iskrin črno-beli televizor

Iskra

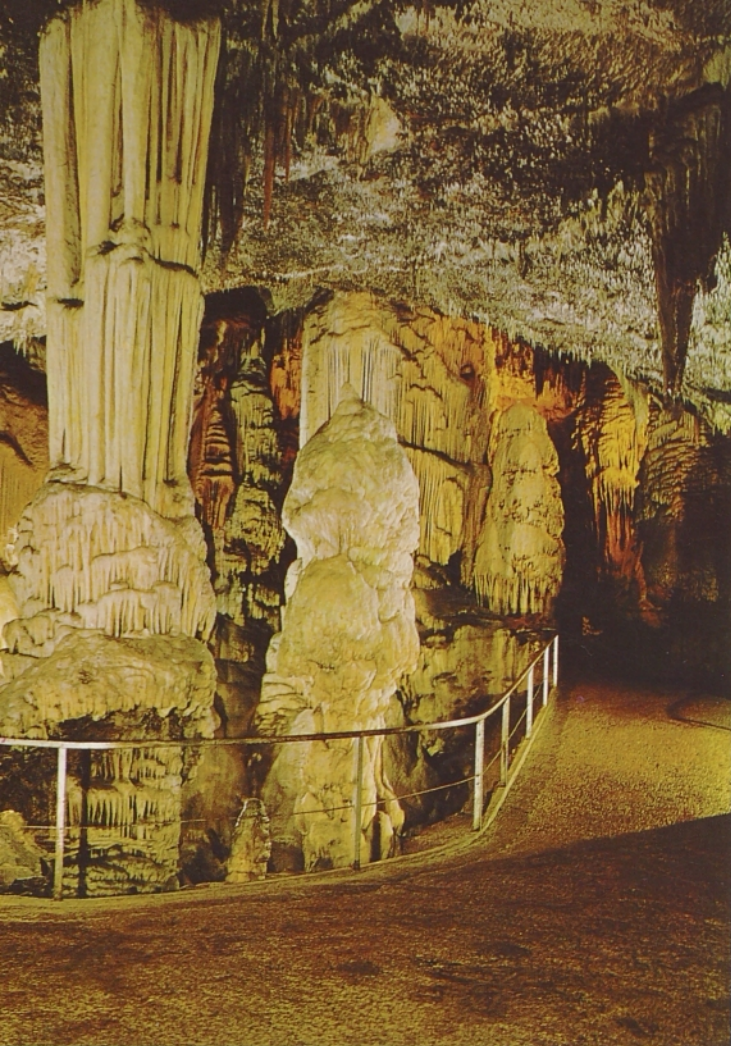
in tu sta sedaj še nova člana
črno-bela televizorja

PANORAMA ALKOR
PANORAMA CASTOR,

ki nadaljujeta tradicijo
televizorjev ISKRA
PANORAMA.

Televizorje PANORAMA dobite v vseh Iskrinih prodajalnah in drugih trgovinah z elektrotehničnimi izdelki.

Hotel »KRAS«, B kat., tel. 067/21-071

Hotel »JAMA«, B kat., tel. 067/21-172, 21-161

LETOS DVANAJSTMILIJONTI OBISKOVALEC POSTOJSKE JAME

Dokaj velik predel Jugoslavije obsega svet s posebnimi površinskimi in podzemskimi oblikami, sestavljen predvsem iz apnenca. Tak svojevrsten svet imamo tudi v Sloveniji, imenujemo ga Kras in se razprostira v trikotju med Trstom, Reko in Postojno. Eden izmed biserov Krasa je Postojnska jama, ki s pravilčno kapniško lepoto preseneča milijone turistov po svetu. Podzemeljski svet Krasa pa je zanimiv tudi po svojem živalstvu. Vse do danes je predmet živega zanimanja zoologov najznamenitejša žival podzemlja — človeška ribica ali *Proteus anguinus*, ki živi v Postojnski jami v umetni vodni kotanji.

Postojnska jama leži kilometer stran od mesta Postojne. Njena pravilčna lepota, 21 km dolgi sistem podzemeljskih prostorov, edinstvena jamska železnica, ki popelje obiskovalce po notranjosti, in sama lega Jame ob evropski cesti na Jadran so dejavniki, ki postavljajo Postojnsko jamo med prve turistične jame na svetu. To potrjujejo milijonski obiski turistov, predvsem iz zahodne Evrope. V letu 1973 je obiskalo Postojnsko jamo 868.579 obiskovalcev kraških lepot. Zanimiv je podatek, da je bilo dne 14. avgusta 1973 (v 1 dnevu) 11.384 obiskovalcev, kar je do sedaj največji obisk v Postojnski jami. Od leta 1818 do danes pa je bilo v jami že 12 milijonov turistov.

Uprava Postojnske jame je poskrbela, da se njihovi gostje počutijo čimbolj domače in prijetno. Turistom je na voljo 5 km oddaljeni kamping »Pivka jama« sredi zelenega smrekovega gozda. V številnih hotelih, restavracijah, motelih in kampu je poskrbljeno za dobro počutje vseh gostov, za tiste skromne, pa do najbolj razvijenih obiskovalcev kraških lepot. Hotel »JAMA« se ponaša z moderno restavracijo, bifeji, prodajalnicami in samopostrežbo. Vabi vas paviljon za prodajo spominkov in menjalnice. Prijazni uslužbenci vam povedo, da je podobno v hotelu »KRAS«, motelu »ŠPORT«, v motelu »PROTEUS« in »ERAZEM«, v restavracijah »JADRAN« in »JAMSKA RESTAVRACIJA« v Postojni. Vabi vas kolektiv restavracije »JADRAN« v Senožečah... Po počitku vas prijazno povabijo še na ogled PIVKE JAME, ČRNE JAME in PLANINSKE JAME, ki nas presenečajo s svojo lepoto. Ne smemo pozabiti na PREDJAMSKI GRAD z jamo na koncu romantične slepe doline. V gradu je arheološki muzej s predmeti od novokamene dobe pa vse do srednjega veka. Posebna soba je posvečena narodnoosvobodilni borbi.

Poleg Postojnske jame so Škocjanske jame pri Divači največja znamenitost klasičnega Krasa. Izdolbla jih je ponikalnica Reka, ki izvira pod najvišjim slovenskim kraškim vrhom, Snežnikom in ponikne v globokih tesneh pod vasico Škocjan.

Po kraških posebnostih in lepotah slovi tudi Notranjska, svet od Planinskega polja proti Snežniku. V RAKOVEM ŠKOCJANU, dolinici pod temnimi gozdovi Javornikov, je zbran na majhnem prostoru pravcat muzej kraških pojavov. Tudi Cerkniško jezero je zaradi svojih sprememb, ko se suho dno kraškega polja jeseni in spomladi spremeni v veliko kraško jezero, zanimivo za marsikaterega obiskovalca. Za KRIZNO JAMO vedo ljudje povedati, da je tretje notranjsko čudo, ki se hvali s podzemeljskimi jezeri in svojevrstnim kapniškim bogastvom, zlasti na Kalvariji in na Kristalni gori. Tudi tukaj se lahko okrepčate v restavracijah »Jelka« na Rakeku, »Jezero« v Cerknici, »Snežnik« v Starem trgu ter v restavraciji »Stari trg«. Dobra kuhinja, osvežujoča pijača in čudovite naravne lepote vas bodo vedno spominjale na te kraje.

Središče tega kraškega sveta pa je še vedno ostala Postojna. Stoletna železnica in nova moderna avtocesta, ki teče skozi Postojnska vrata, povezujeata srednjo Evropo s Trstom in Reko, mesto Postojno pa postavlja na raven turističnih mest, ki jim desetine milijonov turistov zagotavljajo izjemen in hiter razvoj. Najbolj obiskana in edinstvena Postojnska jama v neposredni bližini Postojne pa še vnaprej ostaja dragulj, last vsega človeštva.

Cerkniško jezero

Gostišče Rakov Škocjan, tel. 061/791-066

english section 19-25

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

junij 1974

številka 6

slovenija

Foto: Milenko Pegan

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Nobene »Cone B« ni več!	5
Po domačih krajih	6
Šport	7
Spomin na delavsko barikado v Trbovljah	8
Slovenski »zeleni načrt«	12
Bertoncljeva poezija železa	14
Slovenska kmečka noša	16
Prijazna dolina Podlipa	17
Umr! je Janko N. Rogelj	18
ZAČASNO NA TUJEM (I)	19
ENGLISH SECTION	19
Naši po svetu	27
Starša, ki sta zavrgla otroka	32
Otroci berite	34
Anton Pevec: Motika	36
Ivan Gradišnik: Pavel Meglen	37
Filatelija	38
Križanka	39
Kako se oblačijo Slovenke	40
Bleščeča dvajsetletnica Avsenikov	41
Samorastnik s čopičem in barvami	42

Mladost na pomolu v koprskem pristanišču. Koper je res kljub vsej svoji starodavnosti novo mesto, ki se je prav razvilo šele v povojnih letih. Dobilo je vrsto novih tovarn, ki so znane po vsej Jugoslaviji, sem pa so se za delom priseljevali ljudje iz vse države. V Koper in v druga naša mesta ob obali so bile v preteklih mesecih uprte oči skoraj vsega sveta, ko je italijanska vlada uradno zanikala, da bi bilo to ozemlje del Jugoslavije. Naši ljudje, posebno še prebivalci prizadetih krajev, pa so odločno povedali: »Tukaj je Jugoslavija!«

Foto: Rado Vouk

Izdaja — Published by
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p.p. 169
Slovenija, Jugoslavija

Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega izvoda 5.— din; Argentina 5.— am. dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija 220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija 2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica 19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg, U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575

pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočnem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Jože Prešeren
odgovorni urednik

iz vaših pisem

Vrnitev v domovino — to je tiha želja skoraj vsakogar izmed vas, ki živite na tujem. Izseljenci, to je tisti, ki ste se odločili, da se za stalno naselite na tujem, se vračate k nam »po obrokih«, skoraj redno na počitnice, včasih na obiske sorodnikov, včasih pač iz gole želje, da bi spet videli domače kraje. Neki naš rojak iz Avstralije je po vrnitvi z večmesečnega bivanja v domovini prijatelje prepričeval, da je »en sam dopust v Sloveniji več vreden kot deset dopustov v Avstraliji«. To so mu vsi radi verjeli, saj kdo si pa ne želi domov! Neki drugi, naš v Ameriki rojeni Slovenec, je po vrnitvi s počitnic v Sloveniji vzkliknil: »Tam bi živel sto let!« Med našimi ljudmi po svetu skoraj ni potrebna reklama za obisk Slovenije, take izjave, kot sta bili ti dve, pa so veliko več kot zgolj reklama.

Ko sem bil pred nedavnim med našimi ljudmi v Stuttgartu v ZR Nemčiji, so mi pripovedovali, da se v kratkem namerava vrniti v domovino zelo veliko naših ljudi. Prišlo je, kaže, do nekega prelomnega obdobja, ko je tam že veliko ljudi po deset let in več, torej po dobi, ko ob vrnitvi že lahko pripeljejo v domovino brez carine večino gospodinj-skih predmetov. Mnogi čakajo, da dopolnijo to dobo, pa čeprav je sorazmerno dolga. V tem času pa si tudi že zgradijo dom v Jugoslaviji, si ustvarijo pogoje za začetek zasebne obrti ali podobno. Seveda pa vsi gradijo doma hiše. Ko bi kdo delal anketo med našimi ljudmi, ki so v tujini začasno zaposleni, bi prav gotovo vsaj tri četrtine izmed njih odgovorile, da že zidajo ali da nameravajo zidati. Med nami pač pogosto še velja staro načelo »Najprej štalca, pol pa kravca«.

Zanimivo pri vsem tem se mi zdi, da ni več toliko vprašanj in tudi ne očitkov glede naše carine. Carinske olajšave za povratnike so v glavnem vsem znane, vsi pa se tudi zavedajo, da carina mora biti. Nihče več je ne jemlje kot nujno zlo, temveč kot nekaj samo po sebi razumljivega kot povsod po svetu.

Ponosni smo na napredek domovine

Rada bi se vam zahvalila za trud, ki ga vlagate v to revijo, ki je med našimi ljudmi po svetu tako priljubljena. Na mnogo bi vam rada odgovorila, da bi boljše razumeli naše ljudi, posebno tukaj v Avstraliji. Slovenskih izobražencev tukaj je zelo malo, smo bolj preprosti ljudje in domači. Dolga leta smo bili nekako pozabljeni od domovine, sami veste, da je za to veliko vzrokov. Jaz sem prišla sem s potnim listom pred dvajsetimi leti in sem se počutila kar nekako nedobrodošlo, ker se nisem strinjala s tistimi, ki o starem kraju nočejo slišati veliko dobrega. Vsi ljudje si pač nismo enaki. Trdno pa sem prepričana, da je Slovenec najbolj prijazen in gostoljuben človek na tem svetu.

Prosila bi vas, če bi v reviji malo več pisali, kaj delate v Sloveniji, kaj je novega v različnih krajih. Mi smo zelo ponosni na vse, kar pomeni napredek rojstne domovine.

Z zanimanjem sem prebrala članek o Vavpotičevi družini, ki se je v Slovenijo vrnila iz Avstralije, tam pa se ni več mogla vživeti. Rada bi vam odgovorila na zadnji odstavek, zakaj se je laže privaditi tujini kakor domačim krajem. Jaz sem komaj pred leti začejala razumevati, kaj se dogaja. Jezika ne razumeš, način življenja tukaj je kot dan in noč, prijateljev skoraj nimaš in hočeš nočeš, moraš vse dati na stran in trdo delati za obstanek, da nisi odvisen od drugih. Verjemite mi, solze, ki so bile tu prelite v samoti, bi lahko tekle v potokih. Ljudje doma ne vedo, kako neprijazna zna biti tujina. Pogosto se sprašujem, zakaj ljudje ne pišejo resnice, zakaj vse zavijajo v svilen papir, ko pa je resnica zelo drugačna.

V veliko zadovoljstvo nam je vsaj to, da naša sinova dobro delata v šoli. Oba sta bila vedno odličnjaka. Zelo smo ponosni na to, da lahko tudi mi Slovenci nekaj dosežemo, če hočemo.

Sonja Petek
Albert Park, S.A., Avstralija

Slika domače vasi

Tu v Torontu nas živi sedem iz ene vasi in vsi imamo tudi svoje družine. V Rodni grudi si zelo rada ogledujem slike in tudi naši otroci občudujejo te lepe kraje. Zelo me zanima, kako bi tudi jaz prišla do tega, da bi bila slikana naša vas. Slikana naj bi bila takrat, ko pšenica še ni požeta. Stroške sem pripravljena povrniti. Naša rojstna vas je Hrastov dol na Dolenjskem.

Marija Kastelic
Willoudale, Ont., Kanada

Upamo, da nam bo uspelo kmalu izpolniti vašo željo. Stroški so seveda naši.

Praznik posebne sorte

Dan, ko prejmem Rodno grudo, se mi zdi, kot da bi bil praznik. Zanimiva so tudi pisma, ki jih pišejo rojaki iz različnih dežel. Lepe slike in črtice, povestice, ko rojaki opisujejo svoje življenjske poti. Vesela sem tudi angleške sekcije, ki pomaga, da naši vnuki bolj spoznajo običaje rodne grude. Z veseljem smo brali tudi razgovor z Johnom Fabcem.

Veste, jaz sem ravno tako daleč od Pitsburgha, kakor je Ljubljana od Ribnice. Iz Ribnice sem šla leta 1913. Leta 1968 sem bila na obisku in takrat sem videla velikanski napredek. Zelo boste razveselili Ribničane, če boste vsake kvatre kaj napisali o njej in objavili kako sliko. Bili smo tudi pri Novi Štifti. Kako bi bilo lepo, ko bi tam imeli kako gostilno s prenočišči. Mislim, da bi se izplačalo.

Tončka Opeka
Oakdale, Pa., ZDA

Kozolec. Foto: Jaka Čop

Belokranjci

Rodno grudo prebiramo zelo radi in smo zelo zadovoljni z lepimi slikami. Če vas pot kaj zanese v Belo krajino, skočite na Črešnjevce pri Semiču ali pa v Praproče. Od tam smo namreč doma. Moj ata bo dopolnil 84 let, mama pa 75 let. Živita na Črešnjecih št. 25. Priimek Ivanetič. Moževi starši pa živijo v Prapročah št. 2. Zelo nas bo veselilo, če dobimo kakšno sliko v Rodni grudi.

Anton Stariha
Merrylands, NSW, Avstralija

Materina ljubezen

Pri nas je na obisku naša teta iz lepega Prekmurja. Že od mladih let nimam mame in nam je ona nadomestila materino ljubezen. Tu je že pet mesecev in kmalu bo prišel čas, ko nas bo zapustila. Zelo ji je bilo všeč pri nas, a vseeno jo srce vleče nazaj, ker ima tam svojo družino. Mene srce boli, ko berem oglase, da matere iščejo otroke, namesto da bi otroci matere. Mi vsi, ki nismo imeli materine ljubezni, jo iščemo, a je več ne najdemo.

Družina Flisar
Marvickville, NSW, Avstralija

Spomini na Tabor

Prišla je preljuba pomlad. Z veseljem smo jo sprejeli, saj se bodo zdaj malo otoplele naše stare kosti. Sedim pri oknu in opazujem otroke, ki veselo skačejo po zeleni travi. Moje misli pa gredo nazaj v moja otroška leta. O, kako so bila lepa! Rodila sem se v Ponovi vasi pri Grosupljem. Otroška leta sem preživela pri moji stari mami v vasi Cerovo pod Taborom blizu Taborske jame. Za mežnarja so bili takrat Tomšičevi. Imeli so štiri otroke in najmlajša je bila mojih let. Skupaj sva hodili v šolo. Lepo je bilo takrat. Od spomladi do jeseni sem šla vsako nedeljo k moji prijateljici na Tabor. Koliko veselja smo imeli takrat otroci!

Zdaj ne bom nikoli več videla tiste cerkvice, kjer sem preživela toliko lepih dni. Lepo bi vas prosila, če bi imeli kakšno sliko od tam, ki bi mi obudila toliko lepih spominov.

Ana Florjančič
Grand Junction, Colo., ZDA

Darilo za rojstni dan

Aprilsko številko Rodne grude sem dobila ravno za moj rojstni dan. Lepšega darila si res nisem mogla želeči. Zelo lepo ste uvrstili moj dopis ob dvajsetletnici Rodne grude. Pred dvajsetimi leti

je bilo resnično lepo. Vseh mojih dvajst najst obiskov je bilo nepozabnih.

Zdaj moram še za nekaj dni v bolnišnico na pregled in če bodo zdravniki rekli O. K., potem kdo ve, če vas ne bom letos še enkrat iznenadila v vašem uradu.

Jennie Troha
Barberton, Ohio, ZDA

Pomoč našemu listu

Slovenski napredni časopis »Prosveta« tukaj v Ameriki je prišel v težave zaradi vedno večje draginje. Ko se je to zvedelo, smo sami prostovoljno začeli zbirati finančno pomoč. V okrog petih mesecih se je nabralo okrog 6.000 dolarjev prostovoljnih prispevkov, ki pa še vedno dotekajo. Če bo potrebno, smo pripravljeni plačevati tudi višjo naročnino, ker nam je list neobhodno potreben. Mislim, da bi bilo pravilno, če bi tudi učenci v šolah kaj več vedeli o življenju slovenskih izseljencev širom po svetu prek Rodne grude. To bi jim dalo več vpogleda in razumevanja za bodoče življenje. Zato prilagava z ženo 5 dolarjev za enoletno naročnino Rodne grude za osnovno šolo v Knežaku.

Jack in Mary Tomšič
Cleveland, Ohio, ZDA

Zahvala in pozdravi

V teh kratkih vrsticah bi se želela zahvaliti za Rodno grudo vam in sestri, ki mi jo je naročila. V njej vedno najdem košček domače besede, ki jo na tujih tleh vsi pogrešamo. Še enkrat lepa hvala in lepe pozdrave družini Žmavc v Beienfurtu ter družini Vrhovnik v Stuttgartu, kakor tudi vsem rojakom po svetu.

Elizabeta Senica
Helsingborg, Švedska

Bojim se, da bom pozabil naš jezik

Oprostite, če vam pišem tole pismo, a jaz potrebujem pomoči, ne materialne. Bojim se, da bom čisto pozabil naš jezik. Tukaj nimam slovenskih prijateljev in skoraj nimam priložnosti govoriti slovensko. V Nemčiji delam v uradu za tuje delavce, a to so v glavnem Italijani in Francozi, tako da sem že čisto zmešan, ker moram vsako minuto govoriti drug jezik. Na žalost pa ne slovensko. Vse, kar imam, je Rodna gruda, ki mi jo pošilja prijatelj iz Ljubljane. Zelo sem zadovoljen z njo. Posebno me pa veseli, da imate take izvrstne fotografije in papir. Če primerjam druge revije iz Jugoslavije, potem človek vidi »kje stoje Slovenci«. Tej kvaliteti se čudijo celo Nemci.

Rajmund Musar
Düsseldorf, ZR Nemčija

»Slovenka sem«

Ne morete si zamisliti, kako sem vesela, kadar prejmem revijo. Vedno je dosti novosti in prelepih fotografij naše lepe slovenske domovine, po kateri mi vedno srce hrepeni.

Upam, da bo prišel čas za vsakega slovenskega rojaka in tudi za mene, da obiščem svojo domovino in svoj rojstni kraj. Ni tolikšne daljave, da bi človek pozabil svoj rojstni kraj in materin jezik. Ponosna sem na naš narod in na domovino. »Slovenka sem...«

Mnogo pristrčnih pozdravov Slovencem po svetu in doma!

Anita Barwa
Adelaide, Sth., Avstralija

Tudi razočarani

Vsebina Rodne grude je odlična. Še bolj mi je všeč, odkar ste v 9. številki objavili dopis z naslovom »Razočarani na Kmečki ohceti«. Vidim, da so v uredništvu tudi ljudje, ki prenesejo kritiko. Tudi jaz sem bil razočaran ob mojem obisku Slovenije v preteklem letu. Težave sem imel zaradi avtomobila, ki sem ga naročil iz ZDA in dvignil v Frankfurtu v Nemčiji. Preglavice so mi delali na carinarnici in na tehničnem pregledu. Tudi pri Ljubljanski banki sem moral po nepotrebnem čakati šest tednov na izplačilo potovalnih čekov. Bilo pa je še veliko nevšečnosti, o katerih bolje, da ne pišem. Zahvaliti pa se moram gospe Erbežnik pri Ljubljanski banki, ki mi je resnično pomagala iz težav in se mi lepo oprostila. Na obiskih sem bil tudi v letih 1965, 1969, 1971, vendar pa je bilo prej vedno vse v redu. Z bratskimi pozdravi

Justin Udovch
San Francisco, Calif., ZDA

Vez z rojaki

Pošiljam naslova dveh novih naročnikov in prilagam naročnino. Kar je več, naj bo za tiskovni sklad. Pred dvema leti, ko sem obiskala rojstni kraj, sem zelo ustregla, ko sem naročila Rodno grudo kot darilo dvema mojima prijateljicama. Vselej, kadar prebiram Rodno grudo, se mi zdi, da se pogovarjam z dragimi rojaki na vseh kontinentih sveta, kjer nas povezuje lepi materinski jezik. Želim vam veliko naročnikov, saj je revija lepa in zanimiva.

Rojaški pozdrav vsem v domačem kraju in tujini.

Agnes Repovž
Renton, Wash., ZDA

Prve delegatske skupščine

V začetku maja se je konstituirala prva slovenska delegatska skupščina in tako pokazala svojo neposredno povezanost in nadaljevanje delegatske zasnove kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda leta 1943. Delegati so za predsednika nove skupščine izvolili dr. Marjana Breclja, za podpredsednika pa Vladimirja Logarja in Bena Zupančiča. Razglasili so tudi predsedstvo SR Slovenije, ki ga sestavljajo: Sergej Kraigher, predsednik, Tone Bole, Anica Kuhar, Jože Lončarič, Vida Tomšič, Josip Vidmar in Janez Vipotnik. Po položaju sta člana predsedstva tudi predsednik CK ZKS France Popit in predsednik republiške konference Socialistične zveze Mitja Ribičič. Za člana predsedstva SFRJ pa je skupščina izvolila Edvarda Kardelja. Delegati so z navdušenjem sprejeli tudi predlog, naj skupščina SFRJ Jugoslavije izvoli Josipa Broza Tita za predsednika republike brez omejitve trajanja mandata.

Neomejeno zaupanje Titu

Na prvi seji zveznega zbora ter zbora republik in pokrajin novoizvoljene skupščine SFRJ so Josipa Broza Tita izvolili in ga slovesno razglasili za predsednika republike brez omejitve mandata. Za ta predlog je glasovalo vseh 300 navzočih delegatov.

Neupravičene zahteve italijanske vlade so zavrnilo tudi tržaški Slovenci in napredni Italijani. Pri-
zor z demonstracij v Trstu. Foto: E. Šelhaus

Zlata priznanja Osvobodilne fronte slovenskega naroda so letos prvokrat dobili tudi trije ugledni slovenski izseljenci iz Združenih držav Amerike. Vsi trije so se tudi odločili za vrnitev v domovino. Janko N. Rogelj (levo) — nekaj dni po podelitvi priznanja je umrl — je prejel priznanje za kulturno delo med rojaki v ZDA, posebej pa še za delo med zadnjo vojno. Ana Krasna (v sredini) je dobila priznanje za kulturno in publicistično delo ter za politično delovanje med vojno in po vojni. Vatro Grill (desno) je prejel priznanje za obsežno publicistično, društveno in uredniško delo med ameriškimi Slovenci.

Predsednik Tito obiŝče ZR Nemčijo

Na povabilo predsednika Zvezne republike Nemčije Gustava Heinemanna in njegove žene bo predsednik Josip Broz Tito z ženo Jovanko v juniju obiskal ZR Nemčijo. Novico o tem obisku, ki so jo nemški listi objavili na vidnih mestih, so z zadovoljstvom sprejeli tudi številni naši ljudje, ki so zaposleni v tej državi.

Priznanja Osvobodilne fronte

Na obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, 27. aprila, je bila v prostorih slovenske skupščine slovesna podelitev letošnjih zlatih priznanj OF, ki so jih prejeli: Danila Gril iz Kranja, Vatro Grill iz Ljubljane, Milena Groeblacher iz Celovca, Marija Ivkovič iz Vira pri Domžalah, Zdenka Kidrič iz Ljubljane, dr. Janez Kanoni iz Ljubljane, Pavle Kovač iz Trbovelj, Vladimir Krivic iz Ljubljane, Ivan Maček iz Ljubljane, dr. Metod

Mikuž iz Ljubljane, Ana Krasna Praček iz Ajdovŝine, Stane Repar iz Ljubljane, Janko Rogelj iz Kranja, Franc Stajanko iz Maribora, Tone Turnšek iz Slovenskih Konjic, Tone Ulrih iz Kamnice pri Mariboru, Stane Šmid iz Novega mesta, Janko Źevat iz Celja, Partizanski pevski zbor, ki letos proslavlja 30-letnico, in taborniki »Rod modrega vala« iz Trsta.

Odpravljeni vizumi za Ŗvedsko

Od 1. junija dalje naši drŹavljani lahko ponovno potujejo na Ŗvedsko brez vizuma. Po veljavnih Ŗvedskih predpisih lahko ostane tujec na Ŗvedskem brez vizuma 3 mesece, v tem času pa se ne sme zaposliti brez delovnega dovoljenja.

Jubilej Partizanskega pevskega zbora

Partizanski invalidski pevski zbor je 21. aprila slavil 30-letnico svojega obstoja. Jubilej je poŝastil s slavnostnim koncertom v dvorani Tivoli v Ljubljani.

Ta reprezentativni zbor, ki je znan doma in tudi v tujini, vodi skladatelj Radovan Gobec. Slovenske in jugoslovanske borbene pesmi je zbor Źe veĉkrat ponesel tudi v tujino.

Solidarnost rojakov

Ob notah italijanske vlade, v katerih so bile izraŹene trditve, da ozemlje bivŝe »cone B« ne sodi v suverenost Jugoslavije, je prispelo v domovino tudi veĉ solidarnostnih brzojavk posameznikov, skupin in druŝtev naŝih rojakov, ki so zaĉasno zaposleni v tujini.

Nobene »cone B« ni več

Po dvajsetih letih zelo uspešnega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo, sodelovanja, ki so ga tudi drugod po svetu pogosto ocenjevali kot vzor odnosov med sosednimi državami, je v prvi polovici marca meseca prišel iz Rima nepričakovan korak: italijanska vlada je v diplomatski noti uradno znikala, da bi bil del slovenske in hrvaške Istre s Koprom in Bujami jugoslovansko ozemlje, češ, da je to ozemlje dejansko pod italijansko suverenostjo. Tako početje italijanske vlade, ko le-ta postavlja nedvoumno zahtevo po delu jugoslovanskega ozemlja, je umevno sprožilo po vsej Jugoslaviji razumljivo hudo ogorčenje. Vsa Jugoslavija se je kot celota odločno postavila po robu italijanskim pohlepom po jugoslovanskem ozemlju. Zvezni izvršni svet je takoj odločno odgovoril: Meja je dokončna, če smo znali osvoboditi našo zemljo, jo bomo znali tudi braniti. Nihče naj si ne dela utvar, da bi lahko kakorkoli spreminjal to dejstvo. Predsednik Tito je bil v Sarajevu še bolj jassen in odločen: Nobene cone B ni več, tu je Jugoslavija in o tem se ne bomo z nikomer ničesar pogovarjali.

Kaj je napolnilo italijansko vlado, da po dvajsetih letih vnovič odpira vprašanje meje, ki je bilo rešeno že z Londonsko spomenico o soglasju leta 1954, po kateri je Trst pripadel Italiji, Koper in Buje z okolico pa Jugoslaviji. Očitno je rimska vlada — spričo notranje politične in gospodarske stiske — popustila pod pritiskom desničarskih, neofašističnih sil, ki ves povojni čas niso prenehali s sovražnimi početji proti Jugoslaviji in so vedno znova podžigale k ozemeljskim zahtevam proti Jugoslaviji.

Vendar je Italija dobila Trst, ki ga je zgubila med vojno prav po zaslugi zavestne žrtve Jugoslavije, ki je dosti prispevala, da je stanje med Italijo in Jugoslavijo po vojni uredilo tako, da so bile dane možnosti za miroljubno sodelovanje. Vse ozemlje, kjer prebivajo Slovenci in Hrvati, se pravi vse Slovensko primorje z Beneško Slovenijo vred in vso Istro je osvobodila jugoslovanska armada v težkih bojih z nacisti. Toda zaradi nenaklonjenosti zahodnih sil do Jugoslavije na mirovnih pogajanjih, je Italiji uspelo vnovič pridobiti posamezne dele slovenskega narodnega ozemlja s Trstom. Da zahodne sile po vojni niso priznavale Trsta za italijansko ozemlje, priča že samo dejstvo, da so na mirovnih pogajanjih

Demonstranti v Kopru: TUKAJ JE JUGOSLAVIJA

(ker pač Trsta niso hoteli prepustiti Jugoslaviji) ustanovili posebno državičo Svobodno tržaško ozemlje, razdeljeno do tedaj na dve coni, v coni A s Trstom so imele vojaško upravo zavezniške sile, v coni B s Koprom in Bujami pa je bila od vsega začetka jugoslovanska vojaška uprava. Ker se niso mogli zmeniti o tem, kdo bo guverner nove državiče, so končno privolili na razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo. To so storili z Londonsko spomenico o soglasju leta 1954. Trst je prišel pod Italijo, Koper in Buje pod Jugoslavijo. Tedaj so potegnili tudi mejo in od tedaj dalje je meja med Italijo in Jugoslavijo dokončna. Toda v Italiji so vedno bile sile (tudi v krogih vodilne krščansko demokratske stranke), ki so skušale dokazati, kako meja ni prava meja, je le demarkacijska črta in torej Koper in Buje nista pod jugoslovansko suverenostjo. S takimi trditvami so prihajali vselej, kadar je bilo znotraj Italije kaj narobe, ali kadar se je bilo treba pridružiti kakršnikoli gonji proti Jugoslaviji, ker je Jugoslavija kot odločna in dosledna neuvrščena država kaj pogosto trn v peti vsem tistim silam po svetu, ki jim je neuvrščenost zaradi njenega protiimperialističnega bistva trn v peti.

Tako je bilo tudi to pot. Toda to pot se je italijanska vlada kot tudi svetovna javnost kaj lahko prepričala, kaj sodijo jugoslovanski narodi. Prav ob vprašanju nedotakljivosti meja so pokazali takšno enotnost in takšno odločenost braniti svoje ozemlje, da res ne more nihče več dvomiti v to. Torej,

če hoče italijanska vlada zares, kot pravi, nadaljevati dobre odnose z Jugoslavijo, če hoče zares zatreti pojave neofašizma v lastni deželi, če hoče zares prispevati k pomiritvi v Evropi, potem mora javno, jasno in nedvoumno izpovedati, da nima nikakršnih ozemeljskih zahtev proti Jugoslaviji. Odreči se mora enkrat za vselej vsakršnemu odkritemu ali prikritemu pohlepu po jugoslovanskem ozemlju. Čim prej bo italijanska vlada to storila, tem bolje bo za italijansko ljudstvo, ki si želi prijateljstva z Jugoslavijo. Vsi nasprotniki pa naj vedo: Nobene cone B ni več, tu je Jugoslavija.

Drago Košmrli

V zadnjih dneh aprila je v prostorih Slovenske izseljenske matice član direktorija slovenskega kluba »Triglav« iz Sydneya v Avstraliji Fred Mavko podelil diplomu častnega člana znani slovenski pianistki Dubravki Tomšič-Srebotnjakovi. Za častno članico so jo proglasili med njenim gostovanjem v Avstraliji leta 1971. Skromni slovesnosti ob tej priložnosti je prisostvoval tudi predsednik Matice Drago Seliger.

Slovenski klub Triglav namerava ob primernej priložnosti izročiti diplomu častnega člana tudi nekdanjemu jugoslovanskemu konzulu v Sydneyu Stjepanu Trampušu.

V Celju bo od 27. do 30. junija jubilejna dvajseta prireditev Mladinskih iger bratstva in enotnosti. Na teh igrah, ki utrjujejo prijateljsko sodelovanje in povezavo med mladimi iz jugoslovanskih republik, bo letos sodelovalo nad petsto mladincev in mladink iz šestih jugoslovanskih mest — Celja, Ohrida, Titograda, Vinkovcev, Tuzle in Zrenjanina. Vsem je posebej v ponos, da bo letošnja prireditev pod pokroviteljstvom predsednika Tita.

V Zagradcu na Krki že petdeset let brez večjih motenj deluje manjša elektrarna, ki pa seveda ni posebej pomembna po energiji, ki jo danes daje skupnemu slovenskemu elektrogospodarstvu, vsekakor pa zasluži, da o njej spregovorimo, saj je bila zelo pomembna posebej še med drugo svetovno vojno. Elektrarno so zgradili leta 1921 z denarjem, ki ga je prispevalo šestnajst zasebnikov. Tem pa je zmanjkalo sredstev za daljnovode. Tako je elektrarna zaživela šele leta 1924, ko jo je prevzela država. Najprej je oskrbovala z elektriko le bližnje kraje, ko pa so l. 1934 zgradili daljnovod do Grosupljega, pa se je elektrarna v Zagradcu vključila v električno omrežje, ki je takrat povezovalo že pretežni del Slovenije. Posebej pomembna je bila elektrarna med vojno, ko je oskrbovala z elektriko večino krajev na osvobodjenem ozemlju. Njeni monterji so popravljali in napeljevali električne žice po potrebah partizanskih enot na tem področju, čeprav je bil sam Zagradec takrat še v rokah okupatorja. Z izgradnjo velikih hidro in termoelektrarn je po vojni elektrarna v Zagradcu, ki ima le dve francisovi turbini in dva generatorja s skupno močjo do 150 kilovatov, izgubila svoj pomen, saj v enem letu proizvede toliko električne energije kolikor termoelektrarna Šoštanj v slabih dveh dneh. Vseeno pa je pomembna za industrijska podjetja v bližnjih krajih posebej še v tistih dneh, ko pride do redukcije električnega toka.

Gorenje je mala vasica ob Paki, ki je danes znana širom po svetu, ker se po njej imenuje znana tovarna gospodinj-ske opreme iz Velenja. Ta tovarna je v Gorenju zgradila v pretekli zimi nov obrat za izdelovanje keramičnih plo-

ščic, po katerih je veliko povpraševanja. Obrat bo začel poskusno obratovati v avgustu, za Dan republike 29. november pa bodo začeli z rednim delom. V novem obratu bodo zaposlili delavce iz okoliških krajev in gornje Savinjske doline.

V Ljubljani so v aprilu ob Dnevu železničarjev podelili zlate spominske značke 244 železničarjem iz Slovenije za 30-letno neprekinjeno službovanje pri železnici.

Radovljica, rojstni kraj prvega slovenskega dramatika Antona Tomaža Linharta, je dobila novo zanimivost. V eni izmed soban radovljiške graščine so uredili Linhartovo spominsko sobo. V njej so zbrani dokumenti in razno gradivo, ki govore o nastanku Linhartovih del ter njegovih kasnejših natisih in uprizoritvah.

V Kopru povečujejo tovarno pristanišče. Gradnja nove tovarne obale, ki bo sedanjó povečala za novih 114 metrov, je precej zapletena, saj jo grade tam, kjer je bilo prej morje. V novo nasuto zemljo so morali s posebnim pnevmatičnim kladivom zabiti 76 jeklenih pilotov. Računajo, da bodo ob novi obali privezali prvo ladjo v juliju. To bo ladja, ki bo služila za pretovarjanje lesa, posebej tistega, ki ga pripeljejo iz gozdov centralne Afrike.

V koprskem pristanišču

Na Trojanah je znana gostilna, ki že dolgo slovi med domačini in tujci po okusnih krofih. V soboto, 6. aprila, so nekateri izmed gostov, ki so si takrat privoščili krofe, doživeli zares veselo presenečenje. Ta dan so namreč spekli jubilejni desetmilijonski krof. Ta jubilej so tako počastili, da so v tri kro-

Sodražica

fe — zadnjega pred desetim milijonom, desetmilijontega in prvega v enajstem milijonu vpekli nagradne listke. Trojanjska gostilna bo letos sodelovala tudi pri prireditvah kmečke ohceti. Zetini bodo letos imeli fantovščino v Ptuj, opoldne pa se bodo ustavili na Trojanah, kjer bodo obedovali. Seveda jih bodo postregli po domače s kokošjo obaro, ajdovimi žganci in sirovi-mi štruklji.

Tirosek je majhen skrit zaselek med Gornjim gradom in Kamnikom. Tam živi s svojo sestro in kmetuje na manjši kmetiji 52-letni Ivan Špeh, po domače Pečnikov, ki ima poleg svojega vsakdanjega trdega dela eno samo veliko ljubezen: zaljubljen je v knjige. Že petinštirideset let jih kupuje, zbira in hrani. Osnovno šolo ima. Brati pa se je naučil sam, še preden je šel v šolo. Prva knjiga je bila Pratika, ki se jo je na pamet naučil. Skoraj ves denar, ki ga zasluži s priložnostnimi deli, največ pomaga zidarjem, izda za knjige. Nad dva tisoč jih že ima. Kupuje predvsem knjige domačih pisateljev in največ broširane, saj za dražje nima denarja. Veliko knjig kupi v Ljubljani v antikvariatu. Med temi tudi šolske čitanke in razne druge učbenike. Med svojimi knjigami je najbolj srečen, pravi. Še in še bo bral, dokler mu bodo oči to dopuščale.

Na Ravnah na Koroškem in v Mežici je bilo od 17. do 20. aprila srečanje najboljših amaterskih gledaliških skupin iz severovzhodne Slovenije. Kar devet jih je bilo, deseta pa je kot gost nastopila gledališka skupina slovenskega prosvetnega društva iz Globasnice z dramo Mihe Remca Mrtvi kurent. Tudi

ostali so lepo podali zahtevna gledališka dela. Tako je bilo to srečanje naših gledaliških skupin zelo zanimivo za gledalce, pa tudi za sodelujoče same, saj so svojo ustvarjalnost lahko primerjali in ocenjevali z drugimi.

V Metliki je znana vinska klet, ki slovi po kvalitetnih vinih. Med kupci je zadnji čas posebej dosti povpraševanja po znani metliški črnini. Iz lanskega pridelka grozdja so v metliški kleti proizvedli 450.000 litrov črnine, kar je za trideset odstotkov več kakor preteklo leto. Prodali pa bi je lahko še več. Zato priporočajo belokranjskim vinogradnikom, da v obnovljenih vinogradih zasadijo čimveč modre franknje in žametne črnine.

Ribnica je končno dobila svoj hotel. Zanj je trgovsko in gostinsko podjetje Jelka preuredilo in popolnoma renoviralo prostore nekdanje največje ribniške restavracije Pri Ribničanu. V novem ribniškem hotelu so vsi prostori zelo sodobno in lepo urejeni. Restavracija ima 160 sedežev. Za manjše zaključne družbe so na voljo tudi manjši prostori, kakor banketna soba in lovska soba. Pridobitev za Ribnico so tudi tujske sobe, ki jih doslej v tem kraju niso imeli. Hotel ima enajst sob z 28 ležišči. Vse so moderno urejene. Kolektiv trgovskega in gostinskega podjetja Jelka ima za bodoče še več načrtov, da bo Ribnica še bolj privlačna za domače in tuje obiskovalce. Predvsem nameravajo urediti parkirišče, obsežen restavracijski vrt za dvesto gostov, depandanso s sedmimi sobami in končno štiristezno avtomatsko kegljišče, za kar pa bi morali prispevati sredstva tudi ostali ribniški delovni kolektivi, saj bi bilo avtomatsko kegljišče zelo potrebno ne samo za obiskovalce Ribnice, temveč tudi za domačo mladino in društva.

V Murski Soboti so začeli graditi novo tovarno mesnih izdelkov. Zamisel za njeno gradnjo sega že nekaj let nazaj, ker sedanji objekti mesne industrije v Soboti več ne ustrezajo potrebam. Nova tovarna bo zgrajena na polju med Soboto in Rakičanom, dograjena pa bo konec prihodnjega leta. Investicijska vrednost objekta bo nekaj nad 114 milijonov dinarjev. K temu bo prispeval Industrijski kombinat Pomurka 22 milijonov, nadaljnjih 160 milijonov in 160 tisoč dinarjev bo kreditirala Ljubljanska banka, nekaj sredstev bodo zagotovili partnerji, najeli pa bodo tudi nekaj inozemskih posojil.

V Vidmu ob Ščavnici se spominjajo letos 50-letnice ustanovitve Zveze kmečkih fantov in deklet in 35-letnice otvo-

ritve doma Matije Gubca. Ta dom so zgradili člani tamkajšnjega društva kmečkih fantov in deklet, pomagali pa so jim ostali vaščani in člani drugih društev kmečkih fantov in deklet po Sloveniji. Svečano so dom odprli 30. junija 1939, to je v času, ko je bil nacifašizem na pohodu na vzhod in

si je že podvrigel Avstrijo in Čehoslovaško. Otvoritev doma se je takrat spremenila v eno zelo pomembnih manifestacij kmečko delavskega gibanja in slovenske ljudske fronte za obrambo proti fašizmu. Odprl ga je član ptujskega okrožja Zveze kmet Jože Lasko, kasnejši narodni heroj.

šport

Mima — svetovna potnica

Že s šestnajstimi leti je mariborska teniška igralka, članica TK Branik, Mima Jaušovec, postala svetovna potnica. Sedaj, s sedemnajstimi leti, ima nenehno pripravljene potovalne kovčke, doma je komaj toliko, da ne zanemari učenja, nato pa jo pot spet popelje s turnirja na turnir.

Mima Jaušovec ni čez noč postala naša najboljša teniška igralka. Kdor jo pozna, ga to posebno ne preseneča: njena volja, zagrizenost pri vadbi, ljubezen do tenisa, vse to je rodilo igralko, ki sodi tudi že v vrh svetovnega tenisa.

Ko je konec lanskega leta Mima zmagala na velikem mladinskem turnirju v Miami Beachu, je postala s tem tudi

neuradna mladinska svetovna prvakinja. To je bil uspeh, po katerem je na mah postala slavna. V Združenih državah so jo nato vabili s turnirja na turnir.

Za nasprotnice je imela najboljše teniške igralkе na svetu, ki se jim je na splošno presenečenje izvrstno upirala. Slovita igralka Kingova je na primer zelo spoštljivo govorila o Mariborčanki in jo celo povabila naj trenira z njo. Zadnji uspehi so Jaušovčevi odprli vrata na vse velike svetovne turnirje. Tako bo Mima kmalu spet odšla s teniškim loparjem v širni svet. Sredi maja jo čaka znano tekmovanje Federation cup v Neaplju, nato pa veliki turnirji v Hamburgu, Rimu, Parizu... Kljub uspehom pa je mlada Branikova igralka ostala skromna, kot je bila tedaj, ko je na lepih igriščih Ljudskega vrta v Mariboru naredila prve teniške korake. To je zelo pomembno. Tudi Mimin trener, Čehoslovak Vladimir Krch, ki ji je pravzaprav odprl pot v svet, meni, da je najvažnejše, ker Mime uspehi niso zanesli v oblake. Za vnaprej pa trener priporoča mlademu dekletu: »Trening in še trening, borbenost in skromnost. To so ključi do nadaljnjih uspehov.«

Jože Dekleva

Mima Jaušovec — na desni njen trener Vladimir Krch

**Ob 50-letnici spopada z
»ORJUNO« v Trbovljah**

Spomin na delavsko barikado v Trbovljah

Petdeset let je minilo od takrat in medtem se je veliko spremenilo. Veliko bi lahko o tem povedali in pisali toliko, da bi nam zmanjkalo prostora. Zato se bomo ustavili le ob najpomembnejših dogodkih. Letos slovensko delavstvo praznuje namesto enega, kar dva svoja pomembna praznika: mednarodni delavski praznik 1. maj in 1. junij 50-letnico zloma fašistične ORJUNE v srcu slovenskih rudarskih revirjev — v Trbovljah. Ob obletnici tega pomembnega zgodovinskega dogodka so vse tri zasavske občine pripravile vrsto prireditev, ki so se zvrstile od 23. maja in se iztekle 1. junija v osrednjo slovensko delavsko proslavo v Trbovljah, kjer je bilo ta dan veliko zborovanje slovenskih delavcev, odkritje spomenika in vrsta drugih prireditev.

Takrat pred petimi desetletji

To je bil pri nas čas delavskih barak in kapitalističnih palač. To je bil čas fašističnega škornja, ki je že grozeče odmeval po Italiji. Rdeče ožarjeno nebo nad slovenskim narodnim domom v Trstu, ki so ga fašistične tolpe zažgale leta 1920, preganjanje slovenskega življa, ki se je začelo množično izseljevati v tujino, predvsem v južno Ameriko, je bilo kot živ opomin in klicalo na budnost in odpor.

V Jugoslaviji so v letih 1922 in 1923 zaživele fašistične organizacije, med katerimi je postala najmočnejša ORJUNA (Organizacija jugoslovanskih nacionalistov), ki sta jo podpirala dvorna generaliteta in velekapital. Orjuna je mobilizirala svoje čete po vsej Jugoslaviji. Pri svoji široko zasnovani agitaciji je uporabljala tudi grožnje in teror. Orjunaši so bili na zunaj in znotraj podobni fašistom: bili so oboroženi, nosili so fašistične uniforme: črne čepice in bluže, jahalne hlače in škornje. Kakor drugod po svetu so tudi naši fašisti na svoj prapor napisali nacionalizem, da bi pod to krinko prikrili svoj pravi obraz — jugofašizem. Niso ostali le pri svojih gromovniških govorih na shodih in izzivalnih pohodih po ulicah. Po ulicah so izzivali tudi spopade, ponovno izzivalno obkoljevali delavski dom v Ljubljani itd.

Temu izzivanju je sledila dejanska obramba delavstva. SKOJ (zveza komunistične mladine Jugoslavije) je leta 1923 organiziral delavske obrambne odrede — proletarske akcijske čete po posameznih krajih in okrožjih. Te čete niso bile oborožene kakor orjunaši. Največ, kar je kdo premogel razen lastne trdne pesti, je bil boksar ali gumijevka.

V zasavskih revirjih so se nasprotja še posebej zaostрила

Črni revir, ki zajema Zagorsko, Trboveljsko in Hrastniško dolino, je največje rudarsko središče na Slovenskem. V Zagorju kopljejo premog že nad dvesto let, v trboveljskem revirju pa dvajset let manj. Lastniki rudnikov so bili najprej razni tuji zasebniki, zatem družbe, ustanovljene s tujim kapitalom. Kmečka naselja so se spremenila v industrijske kraje, kmetje so postali delavci. Trdo delo jim je kovalo razredno zavest.

Karel Razboršek iz Trbovelj: še vedno živi spomini na spopad z »orjuno« (zgoraj). V tej sto let stari hiši stanuje Karel Razboršek. Na levi je še vedno viden vhod v opuščeni rudniški rov »Neža« (spodaj).

Po prvi svetovni vojni so delavci črnega revirja večkrat nastopili proti izkoriščevalski politiki kapitalistične družbe. Jeseni leta 1919 so zahtevali socializacijo premogovnikov. Leto zatem so rudarji s stavko dosegli, da so jim zvišali mezde. Največja stavka je bila leta 1923. Trajala je skoraj dva meseca, točno devetinpetdeset dni, ko jo je oblast zlomila. Ob tej stavki so se nasprotja med delavstvom in nacionalisti v zasavskih revirjih še posebej zaostрила, saj so slednji stopili na stran kapitalističnega delodajalca Trboveljske premogokopne družbe.

Napredni rudarji, ki so sodelovali v stavki, so bili odpuščeni

Ni jim preostalo drugega kakor delo v tujini. Začeli so se množično izseljevati v Zahodno Evropo, predvsem v francoske, belgijske in holandske rudnike. Po njihovi odselitvi je režimovskim nacionalistom zrasel greben. Začeli so po Zasavju prirejati delavske shode, ki pa zanje niso bili uspešni. Saj njihovih govornikov delavci sploh niso poslušali. Odobravali so le besede delavskih govornikov, ki so odkrito in ostro izražali ogorčenje proti ravnanju Trboveljske premogokopne družbe. Kljub odkritemu nerazpoloženju delavstva so se leta 1924 pri Organizaciji jugoslovanskih nacionalistov — ORJUNI odločili, da organizirajo eno svojih osrednjih slovesnosti: zborovanje in razvitje prapora prav v srcu črnih revirjev v Trbovljah. S tem so hoteli dokazati, da se (oboroženi do zob) nikogar ne boje, obenem so pa najbrž pričakovali, da bo to njihovo »pogumno dejanje« pridobilo njihovi trboveljski podružnici nove privrženice iz delavskih vrst, ki jih dotlej na noben način niso mogli pridobiti. Shod z razvitjem prapora so sprva napovedali na sam delavski praznik 1. maj 1924, kar je pomenilo višek izzivanja. Tega so se zavedeli končno tudi Orjunaši sami in so datum pomaknili za mesec naprej, na 1. junij.

Trbovlje, 1. junija 1924

O trboveljskih dogodkih v letu 1924 je veliko napisanega. Obširen članek, ki je izšel ob 35-letnici teh dogodkov v treh nadaljevanjih od 31. maja do 2. junija 1959 v ljubljanskem dnevniku Delo, je napisal France Klopčič, ki je bil takrat kot tajnik komunistične delavske mladine eden izmed organizatorjev odpora v Trbovljah proti Orjuni. Iz njegovega članka povzemamo na kratko nekaj osnovnih podatkov o vzrokih in o pripravih ter sam potek dogodkov 1. junija v Trbovljah, na dan, ko so delavci iz Zasavskih revirjev s trdo odločno pestjo in s svojo krvjo potrdili, kaj so in kaj ostanejo.

V letih 1923–24 je bil po vsej Jugoslaviji dosežen viden vzpon delavskega gibanja. Naraščal je tudi boj zatiranih nesrbskih narodov, zlasti hrvatskega, proti velesrbski buržoaziji in hegemoniji. Tako so se v Jugoslaviji krepile sile, ki so postajale režimu nevarne. Velesrbska vlada Pašiča in Pribičevića je odločila, da z nasiljem zatire naraščajoče nezadovoljstvo in opozicijsko gibanje. Po načrtu reakcije je bila Orjuni postavljena posebna naloga proti komunistični partiji. Njena akcija naj bi bila signal, za začetek splošne protidelavske hajke. Z izgovorom, da bo v Trbovljah razvila svoj prapor, je Orjuna pripravila velikopotezno akcijo in zbrala zanesljive sile iz vse države, ki naj bi navalile na to trdnjavo razredno zavednih delavcev. To je bilo politično izzivanje delavskega razreda vse Jugoslavije. Jugoslovanski fašizem je predrzno napovedal svoj pohod.

Vsega tega so se naši delavci zavedali in se pripravili. Ker so orjunaši svoj pohod napovedali že mesec in pol prej, je bilo dovolj časa za priprave. Vse prvomajske proslave, ves delavski tisk, vse je bilo v letu 1924 usmerjeno proti Orjuni. Posebno odločno se je to čutilo v rudarskih revirjih.

Dne 4. maja je bilo na pokrajinski konferenci neodvisne delavske stranke sklenjeno, da bodo delavci nudili v Trbovljah oborožen odpor. Na voljo so imeli Proletarske akcijske čete, ki so bile prve borbene enote delavskega razreda Slovenije. Sklenjeno

je bilo, da nastopijo združeno. A oborožene so bile slabo. Komaj tretjina je premogla stare samokrese, ki jim jih je popravil kovač Ivan Božjak v Zagorju. Orjunaši pa so bili oboroženi do zob. Da bi bil nastop delavstva čimbolj množičen, so sklenili, da skličejo volilni shod, ker so bile napovedane občinske volitve. Okrajno glavarstvo v Laškem jim je, na njihovo začudenje, ta shod tudi dovolilo. Naredili so podroben načrt, kje in kako bodo postavili barikado in zaprli pot orjunaškemu pohodu.

Prvi junij je bil lep nedeljski dan. Na shod so prišli revirski rudarji, hrastniški steklarji, železničarji in drugi delavci — okrog 500 zborovalcev. Ko so prišli kurirji s kolodvora in povedali, da so vlaki z orjunaši prispeli in se ti formirajo v povorko, so zborovalci shod zaključili. Pred rudarskim domom so delavci zaprli cesto. Spreddaj so bili člani proletarskih enot, ostali za njimi. Tako je živa delavska barikada čakala, da zaustavi pohod domačih fašistov.

Orjunaši so prikorakali z vojaško godbo na čelu. Ko so godbeniki videli zaprto cesto, so nehali igrati. Iz delavskih vrst so zadoneli vzkliki: »Dol z Orjuno, dol s fašisti!«

Dogodki so nato stekli bliskovito. Za godbenike je bilo dogovorjeno, da jih bodo spustili skozi. Porazgubili so se na vse strani. Orjunaši, najprej zastavonoše, zatem glavnina, nekaj sto izvežbanih oboroženih mož v uniformah, pa je nezadržno korakalo proti živi steni delavcev. Njihov korak je glasno odmeval v zlovesči tišini.

Tedaj se je iz prve delavske vrste iztegnila žuljava roka trboveljskega zidarja Jožeta Zupana. Iztrgal je orjunašu iz rok zastavo, jo vrgel na tla in poteptal. Takoj zatem je Zupan izkraval pod streli orjunašev. Vnela se je bitka. Delavski bojovníki so se odločno in pogumno borili z orožjem, ki so ga pač premogli: z noži, gumijevkami, s pestmi; fašisti so streljali.

Zatem so bojišče zasedli orožniki in naperili bajonete proti delavcem. Pod njihovo zaščito so se orjunaši ponovno zbrali v sprevod. Na bojišču so obležali mrtvi in ranjeni. Delavci so imeli štiri mrtve in več ranjenih, orjunaši so izgubili tri voditelje. Peta žrtev iz delavskih vrst je bil dvajsetletni rudar iz Zagorja Franc Fakin, ki so ga orjunaši odvzeli orožnikom in po hudem mučenju popoldne ustrelili. Ta zločin in požig trboveljskega rudarskega doma je bil nov dokaz, kako blizu so bili po svojih metodah orjunaši in italijanski fašisti.

Prvi junijski dan v letu 1924 je dokončno prikazal pravi obraz Orjune in pokopal njen ugled med ljudstvom ter onemogočil njene nadaljnje podobne fašistične pohode pri nas.

Bil sem v prvi vrsti med bojovníki

Malo in vse manj je tistih, ki so spopad z Orjuno v Trbovljah osebno doživeli. Eden od teh je sedemdesetletni upokojeni rudar Karel Razboršek z Neže 23. Obiskala sem ga.

Na Nežo vozi iz Trbovelj lokalni avtobus. Če vprašaš domačine za naselje Nežo, ti povedo, da je rudarsko naselje Neža nad naseljem Terezija. To je ime starega že zdavnaj opuščenege rudniškega rova. Le delavsko naselje ob njem še živi. Celo razraslo se je, saj so v bližini prvih rudarskih hiš, starih od stotrideset do sto let, zrasli novi moderni domovi vnukov in pravnukov rudarjev, ki so nekoč kopali v Neži in drugih rovih, mnogi od teh pa so danes zaposleni v industriji ali obrti. Razborška sem srečala pred sto let staro rudarsko hišo, kjer živi že štirideset let. To je velik, močan, na palico oprt mož. Pa ne mislite, da se opira na palico zaradi onemoglosti. Temu je kriva nesreča, ki jo je doživel v rudniku leta 1956. Takrat mu je hudo raztrgalo mišice na nogi, ki je zdaj nekaj krajša od druge in zato mora pri hoji rabiti palico. Njegov obraz je dobrodušno nasmejan, levo oko pa stisnjeno, kakor da neprestano hudomušno mežika. Povzpela sva se v prvo nadstropje tiste sive, stoletne hiše. V majhni svetli kuhinji sva sedla.

»O Orjuni bi se pogovarjala, kajne?« me je pogledal. Prikimala sem.

Zasmejal se je in pokazal na levo stisnjeno oko.

»To je moj spomin na tisti dan. Že petdeset let tako mežikam v svet z mrtvim očesom.«

Potem je razpletel spomine.

»Trboveljčan sem. Moj oče je bil knap. Petintrideset let je delal v jami. Jaz sem naredil prvi šiht, ko sem imel štirinajst let in pol. Oja. Težko delo je to, a ponosen sem bil nanj.«

In je udaril po mizi s pestjo, kakor da je nekaj pribil.

»Bil sem član Zveze delavske mladine. Dvajset let sem imel takrat, ko so prišli orjunaši izzivat v Trbovlje. Dogovorili smo se za akcijo proti tem izzivačem. Ali naj podrobno govorim o vsem tem? Mislím, da ni treba. Delavci smo se zbrali na shodu pred rudarskim domom. Ko smo zvedeli, da orjunaši prihajajo, smo shod zaključili in pred rudarskim domom zaprli cesto, kakor smo se dogovorili. Bili smo prava živa barikada, v prvih vrstah bojovníki, ostali pa za nami.

Stal sem v prvi vrsti med bojovníki. Zagledali smo povorko. Spredej so šli godbeniki Dravske divizije. Ko so nas zagledali, so nehali igrati. Godbenike smo spustili skozi. Kot zajci so se razbežali. Orjunaši in pred njimi zastavonoše pa so korakali naravnost nad nas. Nismo se premaknili. Bili smo kot živ zid.

Bili so že tik pred nami, ko je zidarski delavec Jože Zupan, ki je stal poleg mene, zastavonoši iztrgal zastavo in jo poteptal. Orjunaši so začeli streljati. Zupan je dobil strel v glavo in se zgrudil v krvi. Potem je strel zadel mene. Nisem se prav zavedel, kako je bilo. Kroglá mi je predrá levo oko in izstopila nad levim ušesom. Omedlel sem. Vse ostalo so mi povedali drugi pozneje.

Ranjene in mrtve so gasilci prenesli v bolnišnico. Tam se je zanje zavzel rudniški zdravnik dr. Jenšterle, ki je bil zelo dober za nas delavce. Ker je mene prej vzel na mizo in preiskal kakor

orjunaša, so ga orjunaši ozmerjali, da drži s komunisti. On pa jih je mirno zavrnil, da je zdravnikova prva dolžnost pomagati živim, ne pa mrtvim.

Izposloval je tudi moj takojšen prevoz v Ljubljano na kirurško kliniko. Tako so me nezavestnega skupaj s tremi mrtvimi orjunaši naložili na poštni vagon v vlaku. Spremljala me je mati. Hudo ranjeni so bili še nekateri tovariši. Kako so ti prišli v Ljubljano, ne vem. To so bili Hrastničani: Veinberger, ki je kasneje umrl v Rusiji, Ludvik Fajn, ki so ga Nemci ustrelili kot talca in Ludvik Hlebec, ki je lani umrl...«

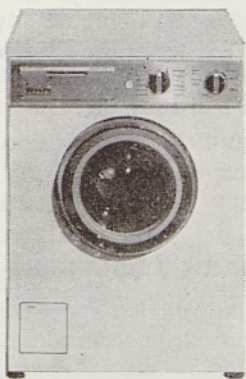
Mesec dni se je potem Karel Razboršek zdravil v bolnišnici. V prvem času mu je življenje viselo na nitki, a zdravniki so mu pomagali in ga rešili. Mesec dni je bil zatem v bolniški. Potem pa je spet odšel na delo v jamo, odslej slep na eno oko. Potem so se vrstili šihti skozi štirideset let. Dve leti pred upokojitvijo mu je v jami razrgalo mišice na nogi, ki je zdaj krajša. No, pa kaj to, saj ni iz cukra... Ja, oče je bil knap in tudi njegov sin dela v jami. Pri vnukih pa se je ustavilo. Eden dela v cementarni, drugi, ki je za ključavničarja izučen, pa je zdaj začasno na delu v Nemčiji, v Berlinu. Z ženo Marijo zdaj živita sama v tej stari hiši na Neži, kjer je sedemnajst strank, večino ma upokojenci. Rad je tukaj.

Na zastekleno verando je posijalo sonce. Onkraj ozkega dvorišča so bile v strm breg kot lastovičja gnezda pripete majhne in še manjše lesene kolibe, obdane z ograjami. Mnoge od njih so že razpadale. Razboršek mi je razložil, da so v teh kolibah rudarske družine nekoč redile pujske, zajčke ali kokoši. Zdaj se reja teh živali več ne izplača. Pa tudi takšne stiske ni za denar. Tudi v rudarsko Trbovlje je prišel nov čas.

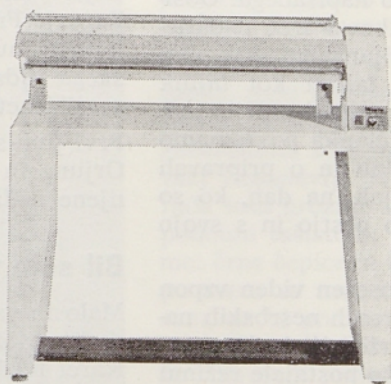
Pogledal me je in se nasmehnil. In spet se mi je zazdelo, da mi z mrtvim levim očesom mežika, češ: Oko sem izgubil, ampak onim izzivačem takrat smo pa le dali vetra.

Ina Slokan

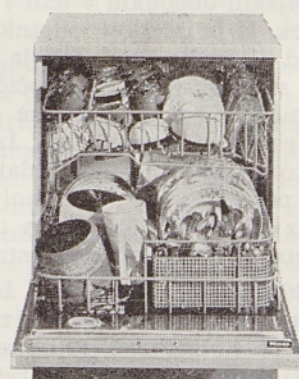
Miele
Miele

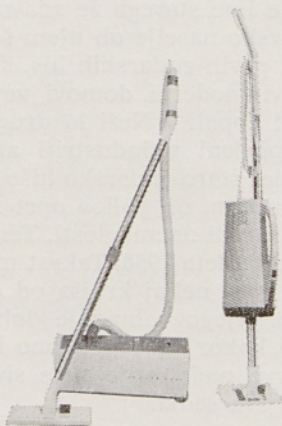
Miele W 436 — pralni stroj

Miele BM 856 — likalni stroj

Miele G 550 — pomivalni stroj

Miele — sesalci za prah

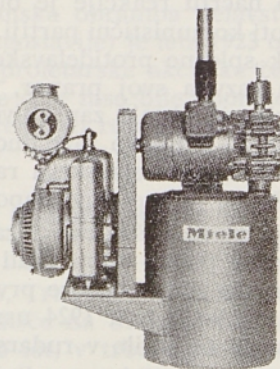
Miele

uvoznik:

emona

proizvodnja
trgovina
turizem

Miele — molzne naprave, agregat
LM 130 z bencinskim motorjem za dva
molznjaka

V **Kostanjevici** pričakujejo tudi letos precejšnji obisk kiparjev. Njihova kiparska kolonija Forma viva je zdaj že svetovno znana. Tudi letos se je bo od 1. julija do 31. avgusta poleg jugoslovanskih tudi veliko gostov iz tujine. Prišli bodo kiparji iz Zvezne republike Nemčije, Avstrije, Velike Britanije, Japonske in drugod.

Ob Krki

V **Črnomlju** so se uspešno lotili akcije za ureditev rojstne hiše pesnika Otona Župančiča na Vinici ter spominske sobe v hiši v Dragatušu, v kateri je pesnik živel. Akcija zbiranja prispevkov je zajela že vso Slovenijo. Doslej so zbrali okrog tretjine potrebnega denarja. Odkup in ureditev hiše na Vinici ter ureditev spominske sobe v hiši v Dragatušu bodo veljali skupaj okrog 350 tisoč novih dinarjev.

V **Mengšu** so začeli graditi novi obrat ljubljanske tovarne zdravil Lek. V novem obratu bodo iz zelišč pridobivali zdravilne substance. Za proizvodnjo bodo surovine-zdravilna zelišča prispievali okoliški kmetje, ki so že zdaj, na primer, okrog 1.100 hektarov njiv posejali z ržjo, ustrezno cepljeno, da bo na njej veliko rožičkov.

Na **Brniku** bo letos poleti zelo živahno. Med 24. junijem in 26. avgustom bodo namreč na brniško letališče preusmerili tudi ves letalski promet z zagrebškega letališča. Le-to bo nekaj časa zaprto, ker ga bodo preurejali in povečevali. Tako bo moral Brnik poleti sprejemati po štirideset do šestdeset letal na dan. Ob konicah pa bo na njem pristajalo tudi po deset letal na uro. Povečanje prometa bo po predvidevanjih močno opazno, saj računajo, da bo v juliju in avgustu potovalo prek brniškega letališča več kot 300 tisoč potnikov. Za primerjavo lahko navedemo podatek iz lanskega leta: v omenjenih dveh mesecih je Brnik imel okrog 120 tisoč potnikov.

Na **Vipavskem**, blizu Branika, nastaja nov sodoben vinograd, ki obsega osem ha. Zasadili so ga s pet tisoč sadikami

žlahtnega grozdja barbere in dvanajst tisoč sadikami nič manj imenitne trte, ki daje vino kabernet. Po štirih letih bo ta novi vinograd dal okrog 800 stotov kakovostnega grozdja. Posebna zanimivost tega novega vinograda je ta, da je skupna last devetih kmetov iz okolice Branika, ki bodo združili svoje delo pri obdelovanju vinograda in pridobivanju pridelka v pravo vinogradniško skupnost. Zemlja, kjer je zdaj novi vinograd, je bila prej razdeljena kar na 45 parcel in približno prav toliko je bilo tudi njenih lastnikov. Po posredovanju kmetijskega kombinata Vipava, so lastniki odstopili svoje krpe zemlje, ki so jih dobili v zameno druge, tu pa bo zdaj devet novih lastnikov ob pomoči vipavskega kmetijskega kombinata na sodoben način obdelovali novi vinograd. Posamezniki bodo obdelovali po 0,5 do 1,5 ha vinograda. Pravijo, da vinograd ne bo poceni zadeva. Vsega skupaj bodo vložili vanj okrog 64 milijonov starih dinarjev. Tu so všteti vsi stroški do četrtega leta obdelovanja, ko bodo začele trte polno roditi in vložena sredstva vračati.

Vsak vinogradnik bo plačal okrog 4 milijone starih dinarjev na ha. Kombinatski bo dal posojilo s 3 % obrestmi z rokom vračila od 5 do 10 let. V posojilo so všteti stroški rigolanja, trajno gnojilo, žica in cepljenke. Vinogradniki bodo posojilo vračali s pridelkom grozdja. Z buldožerjem so znižali hrib za cele štiri metre, da je dobil pravi naklon za oranje in pridobil čimveč površine. Pravijo, da je to doslej največji in najbolj sodoben vinograd, ki ga imajo zasebni kooperanti na Vipavskem.

V **Ajdovščini** so v zadnjih letih delovne organizacije namenile precej sredstev za modernizacijo proizvodnje in za gradnjo novih prostorov. Zdaj dokončujejo nove proizvodne hale v tovarni sadnih sokov in žganih pijač Fructal-Alko, tovarni testenin Mlinotest, Lipi in SGP Primorju, v Vipavi pa se pripravljajo na gradnjo nove vinske kleti. Tekstilna tovarna je ogromna sredstva porabila za nakup najsoodnejših strojev itd. Pomemben napredek so dosegli tudi v trgovini in gostinstvu. S tem v zvezi Ajdovščini vse bolj manjka delovne sile. Trenutno manjka okrog tisoč delavcev, medtem ko dela okrog šeststo ajdovških občanov v drugih občinah. Vzrok, da domači delavci odhajajo na delo drugam, je predvsem pomanjkanje stanovanj. Zdaj se nekatera podjetja dogovarjajo, da bi skupaj zgradila za svoje delavce samski dom.

Šest mesecev porodniškega dopusta?

V Sloveniji je že nekaj časa slišati govorice, da bodo porodniški dopust podaljšali od sedanjih treh na šest mesecev. Tak predlog je namreč dala republiška skupnost otroškega varstva in to ne brez osnove, saj našo republiko daje vrsta vprašanj, ki se ne tičejo le pomanjkljivega otroškega varstva, ampak tudi rasti prebivalcev. Le-ta je namreč ena najnižjih v Jugoslaviji. S podaljšanim porodniškim dopustom seveda ne bi rešili vsega, rešili pa bi marsikaj. Med materami je zadnje čase vse več zaposlenih žena. Tako se v Sloveniji na leto rodi približno 27.000 otrok, od tega 20.000 zaposlenim materam. V vseh vrtcih v Sloveniji pa je komaj nekaj čez tisoč mest za dojenčke. Matere si pomagajo na vse mogoče in nemogoče načine. Vsaka seveda nima matere oziroma babice, da bi varovala malčka, medtem ko je ona na delu, zato se na veliko zatekajo k varuškam. S temi pa so spet svojevrstni problemi, bodisi da jih je težko dobiti, bodisi da ne ravnaajo z otroki tako, kot je treba.

Menijo, da je šestmesečni dopust optimalen, saj je mati z otrokom v njegovi najnežnejši dobi. Zveza mladine Slovenije se je zavzemala za eno leto, pediatri pa celo za tri leta porodniškega dopusta. Za zdaj je govor o šestih mesecih, vendar je vmes vprašanje denarja, saj bi to družbo stalo nič več kot 32,7 milijona dinarjev; v sklad pa bi delovne organizacije prispevale 0,12 odstotka bruto osebnega dohodka. Nekateri menijo, da bi to preveč obremenilo gospodarstvo. Če pa bo gospodarstvo reklo »da«, potem bo predlog še letos sprejet.

Drugi pa menijo, da gospodarstvo finančno niti ne bo prizadeto, ker bodo v ta sklad prispevale vse ustanove in delovne organizacije, pač pa bodo trpela tista podjetja, v katerih je pretežno ženska delovna sila. Takih pa ni malo glede na to, da v Sloveniji dela skoraj 47 odstotkov žena. Takšne organizacije bodo pač morale računati z večjo odsotnostjo žensk in ustrezno poskrbeti za primerno organizacijo dela.

Odrto je nadalje še vprašanje osnove za nadomestilo osebnega dohodka v času porodniškega dopusta. Spričo inflacije je sedanja osnova za leto dni nazaj prav gotovo krivična, saj ženske dobivajo najmanj denarja ravno takrat, ko ga najbolj potrebujejo. Zato ni čudno, da nekatere matere ne izkoristijo niti tistih 105 dni, kolikor jim gre. Po sredi je premajhno nadomestilo. Tega se na republiški skupnosti otroškega varstva dobro zavedajo in prav zato hkrati za daljši dopust predlagajo tudi novo osnovo za izračun nadomestila. Sicer utegne predlog ostati samo na papirju.

Albina Podbevšek

Slovenski »zeleni načrt«

Slovenija ne bo mogla nikoli pokriti vseh svojih potreb po hrani, za kar tudi nima naravnih pogojev. Nekatere proizvode kot so sladkor, riž, olje, moka, kava, južno sadje itn. bo morala uvažati iz drugih republik ali tujine. Ima pa zato zelo ugodne naravne in druge pogoje za živinorejo, pridelovanje krompirja, grozdja, sadja, hmelja in še nekaterih pridelkov. Zato je njen cilj, ki si ga je zadala s tako imenovanim »zelenim načrtom«, da bo za domače potrebe in tudi za izvoz pridelala tiste pridelke, za katere ima naravne in druge pogoje pridelovanja.

Tako je naravnan tudi zeleni načrt. Pripravljenih je deset razvojnih programov, ki bodo v naslednjih petih letih zahtevali okoli sedem milijard din. S temi naložbami bi po končanih investicijah pridelali znatno več hrane, kot je sedaj. To pa je tudi temeljni cilj zelenega načrta. Kmetijska proizvodnja se namreč v zadnjih letih ni povečala tako, kot je bilo predvideno s srednjeročnim razvojem kmetijstva. Tam je zapisano, da se bo kmetijska proizvodnja v obdobju 1971—1975 povečevala za 3 % letno. Že sedaj je jasno, da tega ne bomo dosegli. Kaže, da bomo lahko zadovoljni le z 1,4 % rastjo kmetijske proizvodnje, kar pa je seveda precej manj kot smo predvidevali. Zaradi tega in vedno večjega povpraševanja po hrani — to se vsako leto poveča za okoli 5 % — se je pomanjkanje hrane vse bolj povečevalo. Primanjkljaj smo krili iz uvoza. Ker pa se je uvoz hrane iz leta v leto hitro povečal in že resno ogrozil našo že tako neugodno plačilno bilanco, je postalo jasno, da tak razvoj ne vodi nikamor. Še zlasti, ker imamo doma dovolj zemlje, ugodne naravne razmere, delovno silo,

strokovnjake, pa tudi tradicije in izkušnje.

Odločili smo se za korenit preobrat v kmetijski politiki. Prvič po vojni so bile narejene bilance. Sedaj vemo, koliko hrane potrebujemo doma, koliko jo lahko pridelamo in koliko še izvozimo. Ko je bil narejen ta obračun, se je pokazalo, da nam primanjkuje veliko hrane in da bomo morali, če bomo hoteli več pridelati, vložiti veliko denarja.

Slovenska prehrabena bilanca kaže, da z lastno kmetijsko proizvodnjo pokrijemo okoli 80 odstotkov potreb po hrani. Najbolje je pri mesu. Prireja namreč precej presega povpraševanje po mesu, zlasti pri govejem in perutninskem, medtem ko svinjskega mesa še vedno primanjkuje. Leta 1968 so živinorejci priredili 7.500 vagonov mesa, porabili pa smo ga le 6.600 vagonov. Po naših načrtih naj bi se presežki še povečali. V srednjeročnem programu razvoja kmetijstva je zapisano, da bo prireja leta 1975 znašala že 10.330 vagonov, potrošnja pa 8.400 vagonov, kar bi pomenilo, da bomo imeli v prihodnjem letu že 1.900 vagonov več mesa, kot ga potrebujemo. Kljub presežkom Slovenci pojedjo malo mesa. Na prebivalca odpade le 39 kg. V drugih državah je poraba mesa precej večja. V Italiji znaša 42 kg na prebivalca, v Avstriji 70 kg, Nemčiji 71 kg, ZDA 106 kg itn.

Presežke imamo tudi pri krompirju, pivu in v zadnjem času tudi pri mleku. Leta 1968 je slovenski pridelek krompirja znašal 22.000 vagonov, od tega smo porabili le 15.000 vagonov. V tem letu so naše pivovarne zvarile 6.800 vagonov piva, popili pa smo ga 5.270 vagonov. Potrošnja piva se bo tudi v prihodnje hitro povečevala.

Načrtujemo, da bo v letu 1975 Slovenec popil 75 litrov piva, kar bi bilo 42 litrov več kot leta 1968. Naše pivovarne bodo v prihodnjem letu zvarile že 18.000 vagonov piva. Od tega naj bi ga doma spili 13.500 vagonov.

Načrtujemo tudi večjo porabo mleka. Leta 1968 je znašala potrošnja mleka 174 litrov na prebivalca, leta 1975 pa naj bi znašala že 190 litrov. Pred osmimi leti smo v Sloveniji namolžli manj mleka, kot smo ga porabili. Primanjkljaj je znašal 23 milijonov litrov. Leta 1975 pa naj bi namolžli 360 milijonov litrov mleka, potrošili pa 343, tako da bi znašal presežek že 17 milijonov litrov. Velik razmah mlečne proizvodnje v zadnjih letih pa kaže, da bo presežek mleka precej večji, kot smo predvidevali.

Prehranska bilanca je pokazala, katerih pridelkov oziroma živil nam bo najbolj primanjkovalo. Računamo, da bomo morali v prihodnjem letu kupiti drugje okoli 13.000 vagonov moke, 1.700 vagonov zelenjave, 4.200 vagonov sadja (všteto je tudi južno sadje), 700 vagonov vina, 300 vagonov masti, 1.800 vagonov olja, 8.300 vagonov sladkorja in 700 vagonov riža. Olje, riž in sladkor skoraj v celoti kupujemo v drugih republikah ali v tujini. Velik je tudi primanjkljaj krušnih žit, saj v drugih republikah kupujemo nad 60 odstotkov žit. Nekoliko boljša je preskrba s sadjem, z zelenjavo in z vinom, vendar je zelo nestalna. Zgodi se, da nam ob dobrih letinah pridelki ostajajo, ob slabih pa jih kupujemo v drugih republikah ali tujini. Glede na to, da je živinoreja naša glavna kmetijska panoga, nam zelo primanjkuje tudi koruze.

Pri povpraševanju po kmetijskih pridelkih ne moremo pričakovati večjih sprememb. V svetu se zmanjšuje poraba žit, narašča pa poraba mesa, sadja in zelenjave. Ocene kažejo, da tak razvoj povpraševanja lahko pričakujemo tudi pri

V štajerskih goricah

Trde brazde

Foto: Joco Žnidaršič

nas, kar so sestavljavci srednjeročnega programa in zelenega načrta zelo upoštevali.

Tako računamo, da se bo poraba žit v naslednjih letih precej zmanjšala. Medtem ko je leta 1968 odpadlo na Slovence še 128 kilogramov moke, naj bi v naslednjem letu le še 116 kilogramov. Ker planiramo nekoliko večje pridelke žit in manjšo porabo na prebivalca, se bo samopreskrba z žiti povečala na 37 %. Kljub temu pa bo treba večino žit še vedno uvažati iz drugih republik.

Razen tega naj bi Slovenec v prihodnjem letu pojedel 5 kg krompirja manj kot leta 1968. Zmanjšala se bo tudi poraba masti, in sicer za 1 kilogram. V naslednjem letu naj bi pojedli le še 7,5 kg masti.

Precej večjo potrošnjo načrtujemo pri mesu. Leta 1975 naj bi Slovenec pojedel 48 kg mesa, kar bi bilo za 9 kg več kot leta 1968. Prav pri mesu pa je treba zapisati, da tega po vsej verjetnosti ne bomo dosegli. Zaradi hitrega dviga življenjskih stroškov se je po nekaterih podatkih poraba mesa precej zmanjšala. Nekateri omenjajo celo 10 kilogramov na prebivalca. Povečala naj bi se tudi potrošnja sadja (od 50 kg na prebivalca leta 1968 na 70 kg leta 1975), mleka (od 174 na 190 litrov), jajc (od 140 na 160 kosov), sladkorja (od 38 na 46 kg) in piva (od 31 na 75 litrov). Za malenkost pa se bo povečala tudi potrošnja zelenjave, vina in olja.

Zaradi večje porabe hrane, velikega priliva prebivalstva v mesta, turizma in izvoza kmetijskih pridelkov bo seveda treba precej povečati kmetijsko proizvodnjo. Povečali pa bomo proizvodnjo tistih kmetijskih pridelkov, za katere imamo naravne in druge pogoje, kot smo uvodoma že zapisali. To pa so predvsem meso, mleko, sadje, vino, koruza, hmelj in zelenjava. Nekatero kmetijsko organizacije so razvojne programe že začele uresničevati.

Za večje pridelke hrane bomo v obdobju 1974 do 1980 vložili v kmetijstvo blizu sedem milijard din, upoštevajoč lanske cene. Od tega bo vloženo v osnovna sredstva 5 milijard 400 milijonov din v trajna obratna sredstva milijardo in 340 milijonov din. Na družbeno proizvodnjo odpade 3 milijarde 220 milijonov din in na kooperacijo 3 milijarde 540 milijonov din. S temi vlaganji, ki bodo usklajena z dolgoročnimi tržnimi gibanji in potrebami živilske industrije, naj bi dosegli okoli štiri odstotno rast kmetijske proizvodnje, kar je precej več kot v zadnjih letih, ko se je gibala le nekaj nad enim odstotkom.

Po končanih investicijah bi se letna organizirana proizvodnja povečala za 121 milijonov litrov mleka, 20.000 ton pitanih goved, 8.000 glav plemenske živine, 28.000 ton mesnatih prašičev, 30.000 ton perutnine, 28 milijonov enodnevnih piščančkov, 92 milijonov jajc, 3.500 vagonov vina 7170 vagonov sadja, 2.200 ton hmelja

Macenikova domačija pod Olševo. Ena izmed najvišjih slovenskih kmetij. Kmetija ima 24 raznih naprav na vodni pogon.

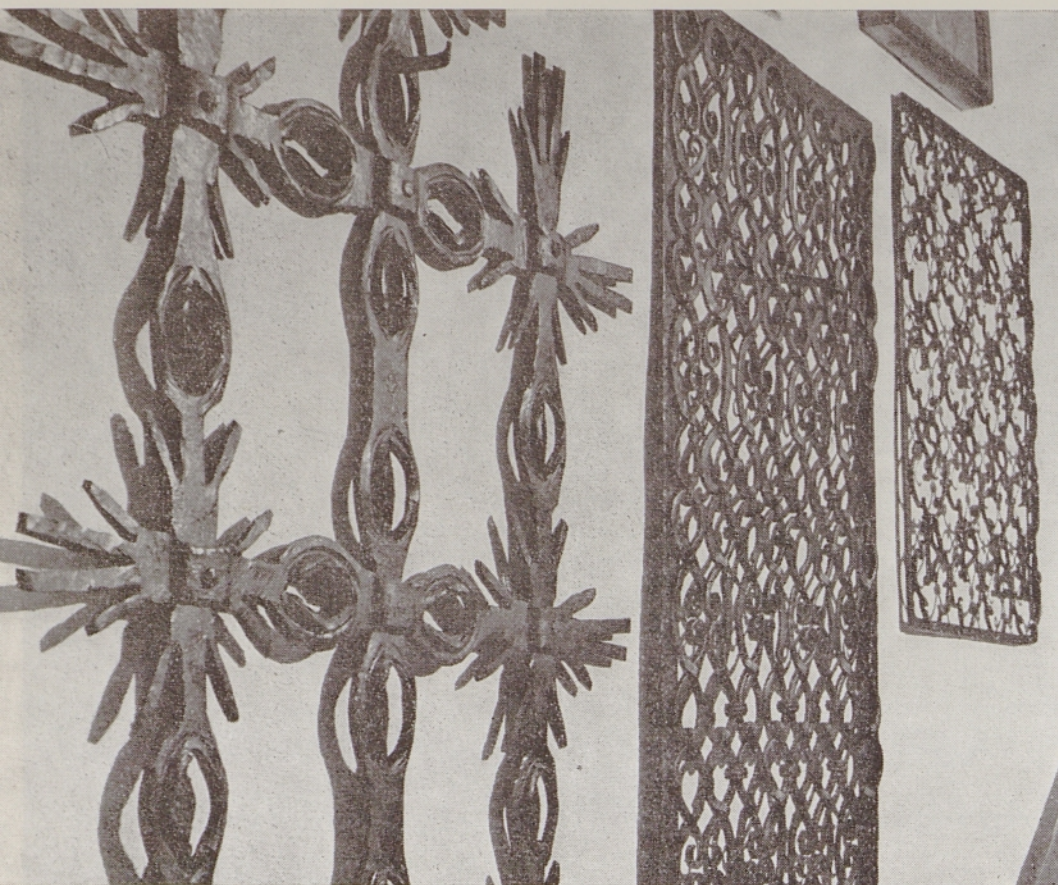
in 10.00 vagonov krompirja. Organizirana kmetijska proizvodnja bi se na ta način povečala za 2.762 milijonov din letno. S tem bi Slovenija krila prek 85 % lastnih potreb po hrani, z nekaterimi pridelki pa bi pokrivala tudi potrebe drugih republik, nekaj pa tudi izvažala.

Da bodo ti cilji res doseženi in da bo denar racionalno naložen, bo skrbela kmetijska razvojna skupnost, ki jo bodo v kratkem oblikovale vse kmetijske organizacije. Brez dvoma bo pred to skupnostjo vrsta težkih vprašanj, ki jih bodo morali reševati hkrati z vlaganji. Marsikaj bo treba spremeniti, dopolniti, saj se razmere na trgu zelo hitro menjajo. Zelo pomembno bo vprašanje plasmaja vseh tržnih viškov. Marsikaj bo odvisno tudi od cen kmetijskih pridelkov. Kmetijci že sedaj jasno povedo, da ne bodo vlagali, če ne bodo zagotovljene ekonomske cene

njihovih pridelkov. Precej nejasnosti je povzročila tudi energetska kriza, ki je precej zmanjšala kupno moč prebivalstva. Še več težav pa je s preskrbo z reprodukcijskim materialom in kmetijskimi stroji. Primanjkuje traktorjev, kosilnic, rezervnih delov, in umetnih gnojil itn., kar je osnovnega pomena za povečanje kmetijske proizvodnje.

Da se kmetijci ne bi sami ubadali s temi problemi, ki so bili doslej večkrat za njih nerešljivi, bodo ta prizadevanja za večjo kmetijsko proizvodnjo podprli tudi drugi. Tako bo program dolgoročnega razvoja kmetijstva v letih 1974 do 1980 stekel po posebnem družbenem dogovoru, ki ga bodo razen kmetijske razvojne skupnosti podpisali še gospodarska zbornica, združna zveza, izvršni svet, poslovne banke in občinske skupščine.

Rajko Ocepek

Detajl z razstave Bertoncjevih umetnin

Bertoncljeva poezija železa

Na nedavnem mednarodnem obrtnem sejmu v Münchnu so se med nešteti izdelki umetne obrti odlikovali tudi izdelki našega znanega kovača — umetnika Jožeta Bertoncija. Križ, skovan iz enega samega kosa železa, mu je prinesel zlato medaljo. Ko smo izvedeli za to priznanje, smo ga obiskali v Kropi, da bi nam kaj več povedal o svojem delu.

Kovačeva kobila ni zmeraj bosa

Tisto, da je kovačeva kobila vedno bosa, včasih tudi ne velja. Mojstrova hiša namreč že na daleč kaže, čigava je, saj jo pred vhodom varuje in krasi kovan zmaj, z verigo priklenjen na steno. Težka starinska vrata so zamolklo zaječala od svoje teže, ko smo prišli na obisk, železen zvonec pa je rezko zabingljal in mojstra opozoril, da je nekdo »vdrl« v njegov hram.

V obokani veži je toliko umetnin in starinskih predmetov, da se človek vpraša, ali morda ni prišel v muzej. Svečniki,

Jože Bertonec v svoji delavnici

svetilke, laterne, iz železa pletene košare za cvetje, okenske mreže-gautre, razni drobni predmeti, vse je na svojem mestu, tako da prostor kljub množici predmetov ne daje vtisa o skladišču, temveč daje vedeti, da jih je tako razstavila večša roka.

Tu je mojster: resnoben, slovesen in včasih odsoten, kakršni so velikokrat umetniki, ki živijo za svojo umetnost.

— V Münchnu ste razstavili svoje predmete...

»Razstavljali so trije predstavniki slovenske obrti, nekaj pa jih je bilo še iz drugih republik. Na razstavo sem dal okensko mrežo, svečnik, kovano ovno glavo in križ.«

— Dobili ste zlato medaljo...

Zlato medaljo za kovani križ

»Da, tako so pisali časopisi pa tudi na podelitev so me povabili, vendar nisem šel. Z leti postane človek bolj 'komod'... kajti življenje se odmika,« je nekam utrujeno dejal mojster, ki si je že nadel sedmi križ.

— In vendar ste še naprej ustvarjalni in vihtite svoje kladivo?

»Pravzaprav ne delam več veliko. Sem na koncu poti. Veliko sem že naredil. Veliko,« je mojster ponovil in si s težko kovaško roko popravil nepogrešljivo čepico na glavi.

Da, mojster je ogromno delal in zdaj se počuti kot reka, ki se vsa mirna, samozavestna in težka izteka proti svojemu iztoku.

O kovaštvu govori tudi njegova knjiga »Kovaške zgodbe.«

»Koliko izdelkov sem naredil? Vprašate me po nemogočem,« se je nasmehnil češ, kako naj preštejemo kaplje dežja, drevesa v gozdu, kamenje na cesti! Že dvanajstletnemu dečku so namreč oče potisnili kladivo v roke. Najprej je izdeloval žeblice, kot je narekovala družinska tradicija. V tistih časih so namreč vsi, tudi ženske in otroci v Kropi kovali in oblikovali žareče železo. Vihtenje kladiv je tako odmevalo po celi kotlini. To nekdanje tiktakanje pa je že zamrlo, kajti v Kropi so samo še trije kovači, pa še ti se le od časa do časa spravijo k svojim nakovalom, kajti »življenje se izteka«, da ponovimo mojstrov stavek.

»To ni lahko delo in mladi gredo rajši v pisarne, kot pa da bi ostali v kovačijah. Nekaj jih je še. V podjetju. Vendar pa na žalost prevelikokrat zahajajo v kič. Če hočeš biti umetniški kovač, moraš izbrati najtežjo pot: izoblikovati moraš kos železa, ne da bi ga 'švasal' ali 'popal'.«

Bo mojstrov sorodnik nadaljeval njegovo delo?

Mojstrova merila so stroga, zahtevna, sicer pa mojster ne bi bil to, kar je: pojem umetnega kovaštva.

— Umetno kovaštvo v Kropi kljub prizadevanju tovarne, pravite, da počasi izumira. Ali imate kakega naslednika?

»Da, učim svojega sorodnika, da bi nadaljeval moje delo.«

— Kaj je umetno kovaštvo za vas?

»To, da iz kosa brezobličnega železa skuješ nekaj, kar ima obliko, lepoto, življenje.«

Mojster nas vodi po svojem stanovanju in razkazuje predmete, ki se prepletajo po stenah in stropih kot ovijalke. Vse življenje, ves svoj zanos, svojo mladost in vso svojo ljubezen jim je posvetil. Ni čudno, da jih tiplje in boža, kot da bi bili njegovi otroci.

»Veliko sem delal, pa tudi veliko grešil. Tudi meni je kdaj kaj 'fratalo', je dejal pošteno in ponosno hkrati. Dadanšje umetno kovaštvo ni več tisto, kar je bilo. Preveč je kiča. Kovači hočejo predvsem zaslužiti. Uporabijo mehanične pripomočke, varijo in 'štancajo'...« se je jezil.

Železo kot življenje in znoj nekega človeka

— In kdo je za vas pravi umetniški kovač?

»Tisti, ki ima železo, roko in glavo, ki vodi to roko; kajti brez občutka za lepo obliko ne gre.«

Mojstrova hiša je vredna občudovanja. Toliko umetnin je tu nakopičenih, da se ti v glavi vrti. To pa zato, ker si vsakega predmeta ne moreš posebej ogledati, ga otipati in občudovati. Dozdevajo se kot knjiga stihov, katerih se vseh ne moreš naučiti na pamet. To je poezija železa, življenje in znoj nekega človeka. Tu je vse kovano; od obešalnikov, luči, žlice za obuvanje čevljev do smetišnice. Da, tudi

Motiv iz Kroke, kjer je tudi kovaški muzej

smetišnica je umetniški predmet, predmet narejen s srcem.

Ni čudno, da je mojster utrujen; železo mu je izpilo veliko življenjskega soka, saj ga kuje že skoraj šest desetletij. Njegovi izdelki so romali domala po vsem svetu. Mnogokaj so odnesli tudi turisti, saj je mojster Bertoncelj in njegova hiša postala že turistična znamenitost Kroke.

»Sem kar hud, da veste, ko ljudje kar naprej in naprej hodijo sem. Poleti se vsi ustavljajo ob mojem zmaju in mi za spomin puščajo vse polno čikov,« se je hudoval Joža Bertoncelj.

Bertoncljeve umetnine krasijo marsikateri dom v Franciji, na Nizozemskem, na

Svedskem, v Kanadi itd. Tudi papež ima njegov svečnik. Največ pa jih je seveda v Sloveniji oziroma na Kropi, kjer imajo morda enega najlepših pokopališč, saj je prenekateri nagrobnik prišel izpod mojstrove roke.

»Rad delam nagrobnike. Zadnjega sem skoval za pokojnega Metoda Bandjuro,« je povedal mojster.

Med drugim je Bertoncljevo delo tudi znani spomenik taboriščnikom pod Ljubljem in nešteto drugih mlajših ali večjih spomenikov iz kovanega železa. Tako je Bertonceljevo ime vpisano v prenekatero železo, katerega čas ne bo hitro izbrisal.

Umetnine iz skromne delavnice

— Če bi si kdo zaželel kaj lepega od vas, ali bi si lahko naročil oziroma kje bi lahko kupil?

»Bil bi prepozen, ker za prodajo ne delam več. Dovolj je bilo,« je odločno odgovoril mojster. Mojster se prav gotovo še ni izpel, morda je nekoliko utrujen.

Ko so se težka vrata na pročelju zaprla za nami, je mojster ostal sam samcat med svojimi umetninami, saj je svojo ljubezen posvetil le njim in zdaj nima nikogar, razen njih.

Radovednost nas je peljala še do skromne delavnice ob potoku. Delavnica oziroma kovačija je tako majhna, stara in neugledna, da si človek preprosto ne more zamisljati, kako so v njej lahko nastale vrhunske umetnine, ki žanjejo pohvale, nagrade in zlate medalje; toda teh bo, žal vse manj. Mojster nam je dal vedeti, da je kot drevo, ki je od sebe že dalo svoje najboljše sadeže.

Albina Podbevšek

Kovana svetilka

Zmaj pred Bertoncljevo hišo

Slovenska kmečka noša

od konca 19. stoletja do danes

Tudi v noši slovenskega kmeta — predvsem velja to za praznjo nošo premožnejših in mestom bližjih kmetov — se pokažejo že kmalu po sredini, še bolj pa proti koncu 19. stoletja, če jo primerjamo z nošo prve polovice 19. stoletja, vidnejše spremembe tako na zunaj v krojih, barvah in oblačilnih materialih, kot tudi v kmetovem odnosu do oblačenja. Tako se prvič v zgodovini oblačilne omike pokaže vidnejše posnemanje modnega oblačenja nekmečkih ljudi, ki uravnavajo prevzemanje modnih novosti, zdaj z večjim zdaj z manjšim časovnim zamudništvom. Ob tem pa seveda ne smemo mimo ugotovitve, da so bile različne oblike noš prejšnjih obdobij na začetku prav tako modni pojav.

Vidnejše in intenzivnejše spremembe v noši slovenskega kmeta so prav tako povzročile spremenjene družbene in gospodarske okoliščine. Šele na njihovi podlagi se je dotedanja, pretežno iz domačih surovin izdelana kmetova obleka, noša, sploh lahko začela močneje preoblikovati in se približevati ter poenotovati, vsaj do neke mere, z oblačenjem po modi opravljenih nekmečkih, pretežno po mestih živčih slojev.

Nedvomno je tudi slovenska kmečka noša ob koncu 19. stoletja in nadalje, kot se lahko poučimo tudi na Slovenskem etnografskem muzeju, kar najvidnejši odraz tega bistveno predrugačenega oblačilnega razvoja pri nas. V kratkem naj nanizamo splošne vzroke, ki so povzročili močnejše spremembe v noši šele v 19. stoletju in ne že prej.

Značilno za kmečko nošo starejših obdobij je, da se je pretežno razvijala le v okviru stanovskih razločkov, ki so jih družbeni redi uvajali tudi v noši z namenom, da bi se ljudje razločevali tudi na zunaj po obleki glede na družbeni položaj. V 18. še posebej v 19. stoletju pa takšnih oblačilnih predpisov ne zasledimo več ali pa so predvsem le moralnega značaja. Ker so se spremenile tudi dotedanje družbene razmere in z njimi povezano vrednotenje ljudi, se je torej tudi slovenski kmet sploh lahko začel oblačiti tako, kot so se nosili drugi sloji, ker njegovega oblačenja niso več ovirale in uravnavale razne odredbe. Kmetovo osvobajanje izpod družbene in gospodarske podrejenosti se tako pokaže v celotnem načinu življenja v noši.

Mimo tega je začelo tudi na naše podeželje v drugi polovici 19. stoletja v vedno večji meri vdirati industrijsko izdelano tekstilno blago. Tehnična revolucija, ki jo je izzvala iznajdba parnega stroja in mehaničnih statev, je tudi na Slovenskem krepko posegla v dotedanje izdelovanje oblačilnih materialov, saj je mehanizirana proizvodnja blaga omogočila hitrejšo in s tem tudi cenejše izdelovanje blaga. Nadalje so sejmarji, med njimi so bili najuspešnejši židovski prekupčevalci, prinašali predvsem z Moravskega kmečkemu okusu primerna, gladko izdelana in svetleča, poglajena blaga, ki so bila v primerjavi z grobim in težkim domačim platnom tudi za nošenje veliko

Kmečka nedeljska noša iz Sada, leto 1950

Žanjica iz Gabrka v Brkinih, leto 1955

lažja. Sejmarstvo je imelo pri vdiranju tekstilnega blaga in nekaterih izdelkov na podeželje pomembno vlogo. Kupovanje po sejmih je ponekod še danes priljubljena oblika kmečkega trgovanja, saj so se kramarji spretno prilagodili prodajanju konfekcijskih izdelkov, ki si vedno bolj utirajo pot tudi v kmečko nošo.

Vzporedno z naraščajočo oblačilno industrijo in vedno večjo porabo industrijskega tekstilnega blaga pa je proti koncu 19. stoletja vedno bolj zamiralo domače predilstvo in tkalstvo, saj je postalo izdelovanje platna in sukna, zavoljo zastarelih načinov, nedvomno precej dražje.

V času po prvi in drugi svetovni vojni se je oblačilna omika slovenskega kmeta na splošno zelo dvignila. Na vas so nenehno vdirala nova spoznanja, ki se kažejo v vseh oblikah kmečkega življenja, torej tudi v kmetovi noši. V vedno večji meri vplivajo na oblačenje tudi vedno številnejši domači modni časopisi ali vsaj nasveti v nekaterih tedanjih časnikih. Stan izučeni ali največkrat samouških krojačev in šivilj na podeželju se nekako vse do druge svetovne vojne povečuje. Največkrat šivajo prvi ali vsaj spretnejši boljše, praznje obleke, drugi pa vsakdanje, delovne. Po posameznih vaseh se nadalje razločijo celo šivilje, ki šivajo obleke samo za vaško »elito« — »gruntarje«, ostali pa nosijo oblačila v delo k tako imenovanim »navadnim mojškram«.

Izseljenci zlasti pa zdomci vnašajo v zadnjih letih v kmečko nošo vedno nove in nove poteze. Medtem po so še nekaj let po prvi svetovni vojni zahajale na naše podeželje iz tujine, največkrat iz Amerike, le poročne obleke, pošiljajo ali prinašajo v zadnjih letih nekajletni zdomci domov najrazličnejše praznje in delovne obleke ter perilo. Mimo tega pa opazamo, da se na splošno nenehno izboljšuje tudi kmetova življenjska raven, ki obenem s povečanimi medsebojnimi stiki in njegovo od dne do dne večjo razgledanostjo spreminjajo kmetov odnos do oblačenja in vplivajo na vedno hitrejšo prevzemanje sodobnejših potez oblačenja. Zato si v zadnjih letih sledijo spremembe v noši od dne do dne hitreje, razločki v oblačenju v mestu in na deželi, zlasti pri mlajših, praznično opravljenih ljudeh pa se vedno bolj zabrisujejo ali pa jih ponekod že sploh ni več opaziti. Nedvomno pa način kmečkega življenja tudi danes, tako kot v preteklosti, narekuje določene razločke v oblačenju kmetov in mestnih prebivalcev, o čemer nas želi poučiti tudi razstava v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani. dr. Marija Makarovič

Podlipa

Prijazna dolina Podlipse

Domači pa tudi številni tuji turisti, ki obiskujejo Slovenijo, se včasih prav radi izognejo najbolj znanim in modernim turističnim krajem. Iščejo si predvsem miru, kjer bi se v miru spočili od mestnega živčava, vedo pa tudi, da so le taki mirni kraji še ohranili nekaj svoje starožitnosti. Ena izmed takih je v Sloveniji tudi dolina Podlipse. Če na Vrhniki, ki jo vsi poznate kot rojstni kraj pisatelja Ivana Cankarja, zavijete na desno proti severovzhodu, boste prišli v to prijazno dolinico Podlipse ali Podlipsko dolino. Na obeh straneh jo obkrožajo nizki griči. Na koncu se proti Smrečju pobočje strmo dvigne tja do vrha Treh kraljev, od koder se vam nudi prekrasen razgled daleč naokrog. Po dolini teče potok Podlipščica, ob njem pa cesta, ki vas pelje skozi prijazno vasico Podlipa, od tam naprej pa prispete tudi na Rovte-Lučine. Lahko pa v kraju zavijete čez Zaplano na Logatec, vmes pa se ustavite pod Ulovko, kjer je lep razgledni stolp, v bližini, na Jamniku, pa je na novo zgrajena brunarica, kjer boste prav gotovo lepo postreženi.

Vrtno se v vas Podlipa. Vas leži po pobočju nizkega grička, na katerem stoji cerkva, poleg nje pa stara lipa. Niti najstarejši ljudje ne pomnijo več, koliko bi bila stara. Menda je še iz časov, ko so iskali »skrivače«, ki so se hoteli izogniti vojaškim služnostim. Ti skrivači so imeli v krošnji lipe lep

razgled daleč po okolici in so lahko takoj opazili, če so se vasi približevali orožniki. Drugim skrivačem je opazovalec dal dogovorjeni znak, da so se lahko poskrili. Po tej lipi je vas dobila tudi ime.

Vaščani so v glavnem zaposleni po tovarnah in drugih službah na Vrhniki, pa tudi doma skrbno obdelujejo vsako ped zemlje. Velikih kmetov v vasi skoraj ni. V vasi v zadnjem času veliko obnavljajo hiše in res se pozna, da je več možnosti za zaslužek. Včasih v vasi ni bilo tako. Pred in po prvi svetovni vojni so ljudje tod slabo živeli in so se mnogi izseljevali za bolj šim kosom kruha. Še zdaj ima skoraj vsaka hiša v vasi sorodnike v Ameriki. Številni prihajajo na obisk v domače kraje, če pa ne uspejo oni, pa pridejo njihovi otroci ali celo vnuki. Nekateri, ki so že upokojeni, prihajajo v »stari kraj« vsako leto in veseli so, ko vidijo, kako uspeva njihova rojstna vas. Številni so vasi tudi veliko pomagali, posebno med zadnjo vojno in po vojni, za kar so jim vsi vaščani hvaležni.

Še marsikaj bi lahko napisali in vam povedali zanimivega o tej mirni dolini, vendar pa vas vabimo, da nas obiščete sami in si ogledate naše kraje. V gostilni sredi naše vasi vam bodo radi postregli z domačimi specialitetami — domačim sadjevcem, črnim ajdovim kruhom, domačo salamo, orehi in še kaj.

Julka Fortuna

»Dvojna« vstopnina v Postojnski jami

Ko prebiram skrbno napisane vrstice naših rojakov v Rodni grudi, reviji, ki je namenjena ljudem, ki živijo daleč od svoje domače zemlje, nehote pomislim, kako jim je pri srcu, ko na dopustu doživijo kak neprijeten dogodek.

No, ena takih neprijetnosti se je pripetila tudi našim rojakom iz Berlina in Švedske, pa morda še kateremu pri plačilu vstopnine za obisk Postojnske jame.

Najprej bi povedal, da nas pri nudenju storitev v naših objektih vodi želja, da vsakega gosta maksimalno zadovoljimo, pa ne glede na to, kje živi oz. kje dela, ali je to obiskovalec Postojnske jame ali kakega našega hotela.

To je naše osnovno vodilo. Globoko se namreč zavedamo, da smo delovna organizacija, o kateri glas, bodisi dober ali slab, odjekne po vsem svetu, zato nam ni vseeno, kaj govorijo ali pišejo o nas.

In še pojasnilo o oblikovanju cen za obisk Postojnske jame: obiskovalec Postojnske jame plača normalno vstopnino za ogled Postojnske jame, prevoz z jamsko železnico in vodniško službo.

Vendar določene kategorije obiskovalcev, kot so otroci, skupine učencev osnovnih šol, skupine slušateljev srednjih, višjih in visokih šol ter člani množičnih organizacij SFRJ ne plačajo polne vstopnine, ampak vstopnino s popustom. Te vstopnine s popustom pa so deležni tudi naši državljani, ki so začasno zaposleni na tujem.

Na koncu še tole: storili bomo vse, da bi take in podobne, seveda izjemne primere, odpravili. Vam pa, dragi rojaki, želimo, da bi se čimprej spet srečali v domovini, na obisku v Postojnski jami, kjer vas bomo zadovoljili z našimi storitvami, svojim prijateljem in znancem v tujini pa le povejte, naj si ogledajo našo domovino in njene lepote.

za Postojnsko jamo
Srečko Šajn

Umrl je Janko N. Rogelj

V četrtek 9. maja 1974 so na kranjskem pokopališču spremili k zadnjem počitku ameriškega Slovenca Janka N. Roglja, ki je več kot pol stoletja živel v Ameriki, njegovo srce pa je bilo vedno doma, kot je ob neki priložnosti sam zapisal. Pred dvema letoma se je preselil na rodno Primskovo, ker je želel preživeti jesen življenja. Žal mu ni bilo dano, da bi dalj časa užival lepote slikovite pokrajine pod Storžičem in sprehodov v Učanov boršt, ki so mu bili tako ljubi, in svetel spomin iz mladostnih let.

Vsak obisk na njegovem domu na Primskovem je bila za obiskovalca prijetna osvežitev, saj je bil še vse do zadnjega tako poln življenja, humorja in načrtov za prihodnost. Toliko bi še rad napisal. Žal pa je toliko še ostalo nedorečenega.

Nadvse je bil ponosen, da je domovina cenila njegovo delo. Zaradi njegovih neprecenljivih zaslug, ki si jih je pridobil kot borec za priznanje narodnoosvobodilne vojne in socialistične Jugoslavije v organizacijah ameriških Slovencev in v ameriški javnosti je 26. aprila prejel zlato priznanje Osvobodilne fronte. Še zadnji večer pred smrtjo je o tem govoril. Njegove črtice in pesmi so izšle v Sloveniji v treh knjigah. V njih so njegovi mladostni spomini in dragoceni prispevki k osvetlitvi življenja našega izseljenega človeka.

Njegovo priljubljenost v domačem kraju je izpričala velika množica ljudi, ki ga je spremljala na zadnji poti. Ob krsti mu je v imenu skupščine občine Kranj, občinske konference Socialistične zveze in drugih družbenopolitičnih organizacij Kranja in Primskovega izrekel zadnje slovo in besede zahvale Andrej Babič, ob odprtem grobu pa mu je v imenu Slovenske izseljenske matice spregovoril njen predsednik Drago Seliger. Z ganljivimi besedami je orisal pot mladeniča, ki je leta 1913 zapustil domovino, v tujni pa dozoreval v zavednega Slovenca, pot prijatelja, književnika in — borca!

Od njega so se poslovili tudi predstavniki javnega in kulturnega življenja Slovenije in njegovi znanci — ameriški povratniki.

Ob tej priložnosti izrekamo naše globoko sožalje pokojnikovemu sinu Iku in hčerki Carol.

Govor predsednika Slovenske izseljenske matice Draga Seligerja ob odprtem grobu Janka Roglja:

Boleče, kot je lahko boleče samo zadnje slovo od človeka, smo sprejeli na Slovenski izseljenski matici sporočilo iz Kranja, da je prenehalo biti plemenito srce našega dolgoletnega sodelavca in prijatelja Janka Roglja. Čeravno bi v tem mesecu slavil 79-letnico svojega rojstva, je bil še ves klen in delaven ter poln načrtov. Nam in našim potomcem je želel zapustiti kar najpopolnejše izročilo o času, delu, trpljenju in uspehih slovenskega življa v Ameriki, saj mu je večidel svojega bogatega življenja pripadal in je tako radodarno razdal samega sebe.

Iz 18-letnega fanta s Primskovega, ki se je podal v širni svet, je s trdim delom v tovarnah in rudnikih in učenjem ob delu, zrasel v moža, ki je užival velik ugled in spoštovanje v novi domovini. Pripadal je tisti generaciji slovenskih izseljencev, ki sta jih gmotna in duhovna revščina domačih razmer vodila prek »velike luže« v »novi svet«, ki pa nikoli ni zatajila svojega rodu in je bila vseskozi povezana s svojo domovino. Ta odnos med novo in staro domovino je pokojni Janko najlepše izpovedal sam z besedami: »Živim v deželi, ki mi daje kruh, a s srcem sem v domovini in visim z vsako žilico na domači grudi. Zasledujem rast nove Jugoslavije in spremljam vsak korak vašega napredka, kajti: domovine ne pozabiš nikoli!«

Temu, lahko bi dejali življenjskemu načelu, je pokojnik posvečal svoje misli in delo v več kot pol stoletja trajajočem bivanju v ZDA. Mimo svojega poklicnega dela ga srečujemo kot časnikarja, urednika, publicista, družbenopolitičnega in kulturnega delavca. »Glas naroda«, »Glas svobode«, »Čas«, »Enakopravnost«, »Prosveta«, »Napredek« in »Nova doba« so le nekateri od naslovov slovenskih časopisov in revij, v katerih je sodeloval pokojnik s svojimi prispevki. Iz vseh nje-

govih del, pa naj bodo to črtice, novele, preprosti članki ali knjige diha velika ljubezen do rodne domovine, do svoje Gorenjske in očetove domačije. Tako je v svoji knjigi »Kruh in srce« napisal med drugim tudi tole: »Stalna misel je v meni, kdaj grem spet pogledat rojstno domovino. To je največji in najpomembnejši užitek v mojem življenju. Vsakdo ima nekaj v srcu, kar mu je najljubše, za čemer stremi. Za mene je to pot v domovino, v rojstno vas, v hišo mojega očeta. Dajte mi priliko, dali ste mi vse. Zato delam in živim!«

Ljubezen do lastnega naroda je bila tisti neskalski studenec čistosti, ki mu je uravnavala njegovo pokončnost in ga plemenitila kot moža, ki je znal spoštovati tudi vse druge narode. Zato se je zavzel za medsebojno razumevanje vseh narodov in posebej za boljše odnose med narodi njegove nove in stare domovine. Zadnje slovo od človeka gotovo ni prilika, da bi o njem na dolgo govorili. In vendar bi bili krivični do pokojnega Jankota, če ne bi rekli besedo, dve, o njegovem delu, na katerega je bil sam najbolj ponosen. Tudi danes namreč slišimo njegove odločne besede »Takojšnjo pomoč domovini!«, ki jih je izrekel v za naš narod usodnem času — 19. aprila 1941. leta na zgodovinski konferenci sedmih slovenskih podpornih organizacij v Chicagu, kjer je zastopal Ameriško bratsko zvezo. Naslovi člankov izpod njegovega peresa, napisani po tem dogodku, kot so: »Za takojšnjo pomoč naši rodni zemlji«, »Pomagajmo nesrečni domovini«, »Kvišku slovenska srca v Ameriki«, »Za njegovo vstajenje« in podobni nam povedo, da je bil pokojnik v družbi s svojimi prijatelji pokojnimi Louisom Adamičem, Etbinom Kristanom, Mirkom Kuhljem in drugimi, med tistimi Amerikanci slovenskega rodu, ki so odločilno posegli v boj za svojo staro domovino in njen pravičen osvobodilni boj. Temu gibanju se je pridružila velika večina naprednega slovenskega izseljenstva. Njim gre velika zasluga, da je ameriška javnost zvedela resnico o naši nadčloveški borbi za svobodo. In v tem boju pripada častno mesto Janku Roglju.

Dragi Janko! Slovenska izseljenska matca in prek nje vsa domovina se globoko klanja tvojemu delu in ti izrekata neizmerno hvaležnost za tvoje veliko srce. Tvojim najdražjim naše iskreno sožalje.

Letters to the Editor

Hello Slovenia:

I am one who made the statement that »I would live in Slovenia a 100 years.« Thank you very much for the photograph and if things go well this summer I should be making another visit. I really enjoyed the visit and I remember dancing with the Vadnal orchestra. Thank you again and help the good work going in the Rodne grude. Lepo pozdravljeni!

Bert Velicevic
Cleveland, Ohio, U.S.A.

Dear Sir:

My apologies for writing this letter in English, as my Slovene spelling leaves a lot to be desired. I was born in Yugoslavia, but was raised in America since the age of six, so you understand my Slovene shortcomings.

I have now received Rodna Gruda for about four years and enjoy it very much.

I do want to take this opportunity to tell you how much the English section of your magazine means to us here. Although I read Slovene a little, I do have to do it with a dictionary at hand. However, the English section is a real breeze for me and my friends. My magazine is passed around to many homes, most of them Croats and Dalmatians. By the time I get it back it is pretty dog-eared. You see this section of California is heavily populated with the sons and grandsons of Croatian immigrants. Most of them don't know any Slavic at all, but are very interested in the land of their ancestors. My Croatian friends who came here from Yugoslavia find it easy to read the Slovene part too. You would be surprised how awed some of my young friends are at the correct English in the many articles. Some of our students here could use some of that knowledge.

I also would like to compliment the people in charge of the photos. They are beautiful and the covers are real works of art.

Looking forward to seeing you, I remain,

Kathryn E. Zavertnik

On the Lake Bohinj

Around Slovenia

Celje

The Youth games »Bratstvo in enotnost« (»Brotherhood and Unity«) will be held in Celje from June 27th till June 30th.

This will be the twentieth time that these games have been held, and therefore a jubilee. The friendly relations which already exist between young people from all the different republics of Yugoslavia will be further strengthened by these games. This year over 500 young men and women from the six Yugoslav towns of Celje, Ohrid, Titograd, Vinkovci, Tuzla and Zrenjanin will be taking part in the games.

Gorenje is a small willage which lies on the Paka River, and has become known all around the world because the well known factory of household appliances in Velenje has been given its name. Last winter this factory had a new plant built. At this plant ceramic tiles, which are in great demand at present, will be manufactured. The plant is to start trial working in August and in November, regular work on the plant is to be started. At the new plant workers from nearby places and from the Upper Savinjska Valley will be employed.

Ljubljana

In April, on the Day of Railway Men, 244 railway men were awarded gold memorial badges for their 30 years' service to the railways.

Ribnica has finally got a hotel. For this purpose »Jelka«, the trade and catering enterprise, has entirely renovated the pre-

mises of the formerly largest restaurant in Ribnica, »Pri ribničanu«. The new hotel Ribnica is very modern and pleasant. Its restaurant has a seating capacity of 160. There are other smaller rooms, such as the Banquet Room and the Hunter's Room, available to individual parties. There are also eleven rooms with bathrooms (28 beds altogether). This is a particularly important acquirement for Ribnica since, up till now, there were no tourist rooms available in this town.

The people working at »Jelka« have several plans for the future to make Ribnica even more attractive for Yugoslav and foreign tourists. First of all they want to arrange the parking place, then an outdoor space for 200 visitors, an annex with seven rooms, and finally, an automatic, four lane bowling-alley. The building of the latter should be financed also by other working organizations in Ribnica, for an automatic bowling-alley is not necessary for the tourists only but also for the local youth and for various societies and clubs.

The Avsenik Quintet is celebrating its 20th anniversary this year. The Avseniks had their jubilee concert on April 19th at the Tivoli Hall in Ljubljana. The fact that the tickets for this concert had been sold out in a few days shows how well-known and popular this ensemble is. A group of Carinthian Slovenes who had come from Austria by a special bus also attended the Avseniks' concert. The trip was organized by Slovenska prosvetna zveza (The Slovene Cultural and Educational Association) in Celovec (Klagenfurt). On the occasion of their jubilee the Avseniks got their ninth gold record and, in addition, a platinum record for their

10th million record sold. A platinum record has never been awarded to any other Slovene ensemble.

All profit from their jubilee concert went to the funds for building a new Onkological Institute in Ljubljana. Besides this, the ensemble presented the Institute with operation equipment which cost them 25,000 Deutsch marks. At the jubilee concert two new permanent members of the ensemble appeared for the first time. These were the pop-singers Alfi Nipič and Jožica Svete.

Negova, Prekmurje

This village prides itself with a mill which has been, with a few breaks, working for 350 years. It was built by the owner of Negova Castle, Count Trautmansdorf and in those days only the wheat from the castle was ground at this mill. In 1946 the mill was nationalized and given to the Negova farming community. The last miller, Franček Frasov who came to the mill when he got married, ran the mill as a tenant until 1956 when he bought it for 850 thousand dinars. Since 1972 the Negova mill, like many others, has not worked any more. The building has been taken over by the Institute for the Protection of Monuments in Maribor.

Koper

The port of Koper is being enlarged. The construction of a new quay which will make the present one 114 meters longer, is rather complicated since it is built where the sea previously was. 76 concrete piles had to be put into the freshly tipped earth by means of a special pneumatic hammer. It is expected that the first ship will sail into the new part of Koper port in July. This will be the ship used for the on-and off-loading of wood, particularly of that transported from Central Africa.

Trojane

Here there is a restaurant which has been for many years well-known among our people as well as among foreigners for its excellent »krofi« (»doughnuts«). On Saturday, April 6th, some of the guests who treated themselves to »krofi« were pleasantly surprised. That day the 10 millionth »krof« was baked. The jubilee was celebrated by putting prize-winning coupons into three doughnuts, into the one before the 10 millionth, the ten millionth and into the first in the eleventh million. The restaurant at Trojane will also take part in this year's »Kmečka ohcet« (Peasant's Wedding). The bridegrooms will have their stag party in Putj and on the way there they'll stop at Trojane for lunch. Of course they'll be served tradi-

tional Slovene country dishes: chicken soup with meat, buckwheat »žganci« and cheese »štruklji«.

In Metlika there is a well known wine cellar famous for its high-quality wines. Of all wines the red wine, »metliška črnina«, has recently been in greatest demand. At the wine cellar in Metlika 450,000 liters of »metliška črnina« has been produced out of last years' vintage. This is 30 % more than in the previous year, but even more wine could be sold. Therefore the wine growers of Bela Krajina have been advised to plant as much as possible of the »modra frankinja« and »žametna črnina« grape-vine varieties in their newly-planted vineyards.

Slovenes Among The World's Best Blood Donors

Slovenes are among the World's best blood-donors. Last year the Red Cross organizers brought over 85 thousand blood-donors to the transfusion-stations. This means that every twentieth Slovene is a blood-donor. From this point of view the uninterrupted work and development of our health service is well assured. This achievement is, of course, not just incidental. It is the result of 20 years' work. The demand for blood has been constantly increasing around the world as well as in our country. Operations on open heart, for instance, require enormous quantities of blood. It can be mentioned that the success of Slovene medicine, especially of some surgery branches, e.g. in gynecology, open heart surgery, treatment of burns, depends a great deal on a sufficient ever-ready supply of blood.

The crowds which wait every day at the Institute for Transfusion to give blood are because of their modesty and good humour the best proof that the system of voluntary blood donation works better than any other. Further support for this statement can be shown by considering some figures.

From June 4th, 1945 till December 31st, 1952 only 8993 blood donors were registered at the Institute for Transfusion. During the first year of unpaid donation blood was given by 15,402 people. By 1970 this figure had reached 76,243. Last year, 1973, there more than 85,000 blood-donors. The reason for such good figures lies on the one hand in the excellent organized collection of blood-donors, the efforts and hard work of the local Red Cross committees, and of its active members, who bring people to the transfusion stations. On the other hand it lies also in the realization that preserved blood and its

products are most urgently needed for the saving of lives and for the successful treatment of patients.

So five percent of all Slovenes have decided to be blood-donors. That is the second highest percentage for the whole world. We are only beaten by the Finns with 5.2 %, but they include donations made by soldiers, whereas we don't.

Do we have blood, then? Up till now there's never been a shortage of blood in our hospitals. Her nobody has died of lack of blood for transfusion, whereas elsewhere in the world this frequently happens.

The head committee of the Red Cross says that they get one third of new blood-donors every year, most of them being relatively young. In their opinion, if every Slovene gave blood four times during his life, then there would be enough blood for the present generation. Every healthy Slovene should give the matter serious consideration. There are still too few donors among potential acceptors. Here we are thinking primarily of car-drivers and not of people with chronic diseases, women giving birth to children and others. There are relatively few blood-donors among drivers.

Pharmaceutics Factory To Be Set Up In Kenya By The Novo Mesto Firm »Krka«

The construction of the first pharmaceuticals factory in Kenya has been entrusted to »Krka« of Novo mesto. The factory is to become the centre of the Kenyan pharmaceutical industry.

During the construction of the factory »Krka« will be co-operating with the Kenyan State Company, and a common enterprise with limited guarantee will be set up. The partners will each join in with a third part. The factory will get the name DAWA, and each of the partners will deposit 190,000 dollars of basic establishment capital.

The technical, technological, business and commercial management of the factory has been entrusted to »Krka« and specialists are to be specified by the latter. Quite a large number of »Krka's« experts will be working at the factory, and will stay there until replaced by Kenyan experts.

The factory will stand in the industrial part of Nairobi. First to be built will be a production hall, laboratories and administrative quarters, together with energy-producing equipment, altogether covering a space of 400 sq. m.

Tablets, pills, capsules, antibiotics, syrups and ampules will be made in the factory. »Krka's« investment of course means a definite help for this African country. At »Krka« people are convinced that on account of this factory they will be able to establish relation with other African countries more easily. From these countries they can buy up large quantities of herbs and process them right there, or else encourage some other kind of co-operation.

Prolific Scientists

In 1972 there were 47 independent scientific-research institutes in Slovenia. Twenty of them were concerned with the technical sciences, fifteen with the social sciences, five with agriculture, four with medicine and four with the natural sciences and mathematics.

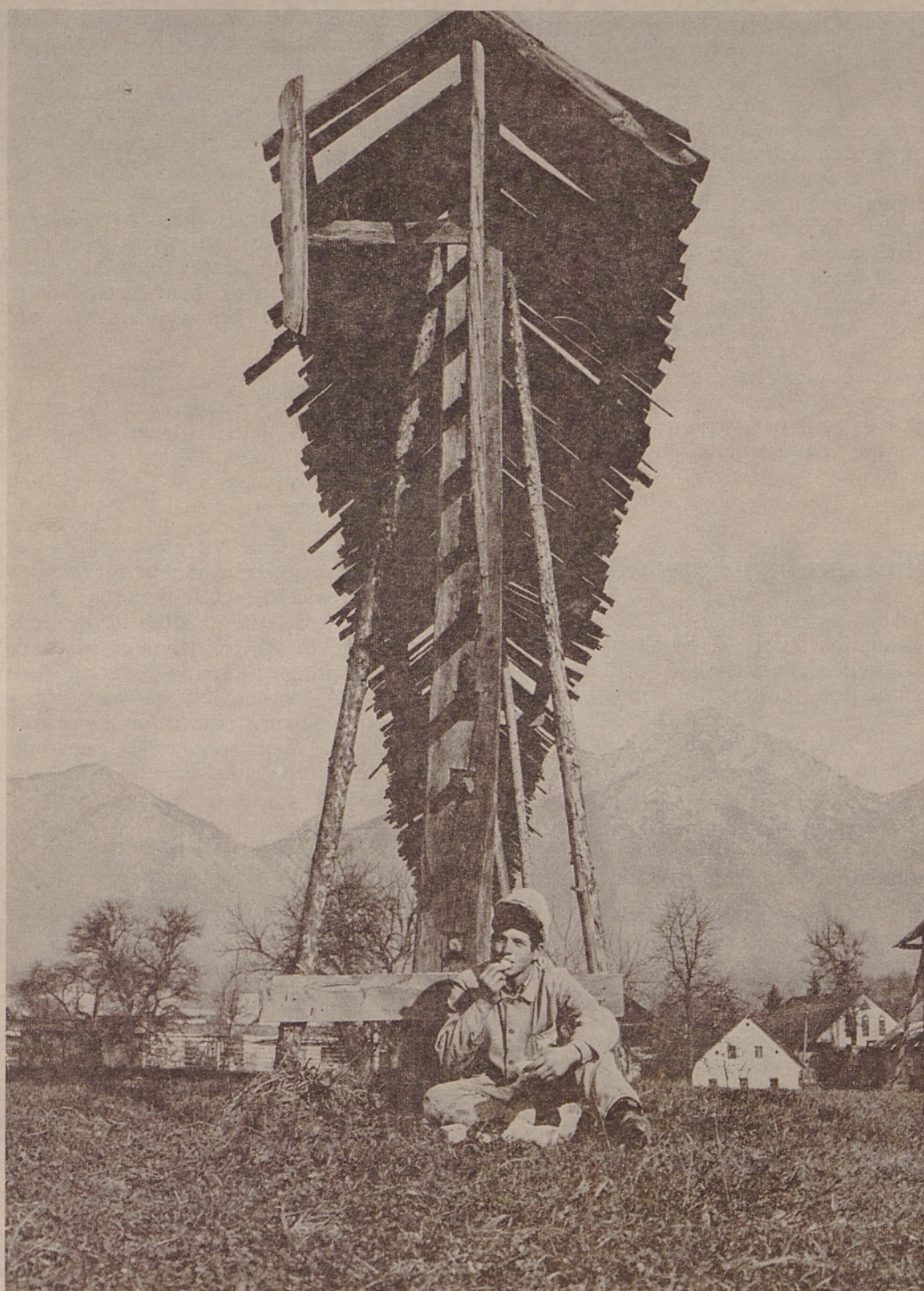
At that time there were 12 scientific sections within the Academies of Science, 8 of them being concerned with the social sciences and 4 with natural sciences and mathematics.

In 1972 there were 57 research and development departments within working organizations in Slovenia, 53 of them being involved with the technical sciences, two with medicine, and two with agriculture. A total of 3543 research projects, most of them involving the technical sciences, were completed in 1972 by Slovenia's independent research institutes. Fifty research projects, 31 from the social science field and 19 from the natural science/mathematics field, were finished during the year by the scientific research sections of the Academies of Science. 829 research projects were completed by the research and development departments within working organizations, almost all of them in the field of technical science.

In 1972 a total of 1891 scientific and specialist works were published in Slovenia.

36.5 % of Employed Slovenes Work In Industry

In 1971 Yugoslavia had an active population of 8,890,000, including 837,000 Slovenes (9.4 %). The figure for Yugoslavia includes 41.4 % of private farmers. In 1971 Slovenia had the smallest percentage of private farmers with respect to the total active population 22.6 %. The corresponding percentage for Croatia was 34.4 %, for Vojvodina 35.8 %, for Macedonia 40.2 %, for Montenegro 40.8 %, for Bosnia/Hercegovina 44.2 %, for Kosovo 49.9 %, and 52.1 % in Inner Serbia.

Short meal under the hay-rack

Throughout the whole of Yugoslavia there were 1,530,800 workers employed in industry in 1971, 258,000 or 16.9 % of them being employed in Slovenia. At that time Slovenia had the highest percentage of workers in industry with respect to the whole of the working population, 36.5 % to be exact. Vojvodina was in second place with 24.8 %, followed by Croatia (24.5 %), Montenegro (21.4 %), Bosnia/Hercegovina (21.3 %), Macedonia (21.1 %), Inner Serbia (17.9 %) and Kosovo (14.8 %). In Slovenia, apart from the 36.5 % of the active population employed in industry

and the 22.6 % of private farmers, in 1971 there were also 9.9 % employed in commerce, hotel-keeping and catering, and service activities; 8.5 % were specialists in different fields, 7.8 % were administrative and finance staff, 5.4 % were temporarily employed outside Yugoslavia, 1.8 % were farm-workers, 1.6 % were craftsmen and tradesmen, 1.5 % were security personnel, 1.4 % were management staff, 1.2 % were miners, 0.4 % were owners of private inns, shops and other plants, and 0.2 % were artists and of other related professions.

Over One Hundred Partners

Today Slovenia has trade relations with over 100 countries. Slovenia's two main export partners are West Germany and Italy, each taking 17 % out of all exports in 1972. They are followed by the United States of America, the Soviet Union and Austria. In imports much the most important place is taken by the Federal Republic of West Germany (providing 28 % of all imports during 1972), followed by Italy, Austria, France and Czechoslovakia. Goods exchange with the under-developed countries is still far too small. The Algiers conference has set new tasks before us and will encourage the development of co-operation with these countries in particular.

The Farming Population

During the period 1948—71 the farming population decreased by about 330,000; at the same time the share of the farming population within the total population fell from 49 % to about 20 %. The average annual decrease in the farming population in the Post-War period was 2.6 %. The migration of people from the country to the towns and industrial centres took place at the same time. The part of the population living in towns increased from 27 % in 1948 to almost 39 % in 1971.

Increased Trade Expected In Yugoslavia's Adriatic Ports

The possibilities for increasing trade in Yugoslavia's Northern Adriatic ports, which should come as a result of the reopening of the Suez Canal, has been analyzed by the representatives of the ports of Rijeka and Koper. When the shortest route to Asian countries via Suez was closed, many ships switched the North European ports. It was a shorter distance to the countries of Central Europe via these ports than if the goods were brought by ships across the whole Mediterranean to the ports of the Northern Adriatic. When the Suez Canal is cleaned up so that ships will again be able to pass safely through it then the ports of the Northern Adriatic will once more be able to take over to a greater extent the role of acceptance ports for goods from Asia going to the countries of Central Europe, and in the opposite direction.

With the exclusion of general goods, it is estimated that trade could be increased by 500,000 tons both in the Port of Koper and in Rijeka.

»If the Suez Canal is opened by the end of this year, then the effect on our trade would be felt during the middle of next year,« explained Egon Prinčič, general director of the Port of Koper. »Of course we must be ready for the occasion. At the North European ports everything possible will be done to minimize the time spent there on off-loading and on-loading of ships, so that a saving in the loss of time involved in sailing via the Suez Canal and the Mediterranean to them instead of to the ports of the North Adriatic could be made.

It is considered that the operative quays at Koper should be lengthened as much as possible, so that, together with even better mechanization and a modern load-transferring organization, Koper Port would become competitive.

At the present time there are 978 metres of operative quays available for long-distance ships and 145 metres for short-distance ships. Three landing bridges make possible the direct transfer of crude oil and liquid chemicals and the transport of maize. A further 150 metres of quay are now being constructed for the on-and off-loading of timber, as well as new operative areas; by Summer 1974 the bulk-goods handling terminal will certainly be completed.

Junior Nobel-Prize Winner

Yugoslav Miodrag Danilović (19), a student of the third, final year of the high-school in the Swedish town of Norköping was awarded one of the eight highest acknowledgements known as »The Junior Nobel Prize«, which are yearly given in Sweden to talented young people in the field of science and engineering.

Danilović and his parents have been living in Sweden since 1967. He was awarded »The Junior Nobel Prize« for his work which is entitled »A Simplified Technique for the Making of Amateur Colour Photos.«

The scientific work of the young Yugoslav, which he had been working on for a year, comprises of 70 pages of text and will be published in Swedish and in English. Danilović financed the necessary experiments himself and carried them out in his own amateur laboratory. The Kodak Company, whose representatives from the United States were present at the distribution of awards, is highly interested in further research and improvement of the new method in the technique of making colour pictures which has been developed by the Yugoslav high-school student.

Historical Description Of Rihemberk Castle

Rihemberk Castle, which lies above the village which bore its name for many centuries but which has been known over the last twenty years as the village of Branik, is one of the most interesting and most beautiful castle complexes in Slovenia. Although the restoration of the castle is not yet finished, the Republic's Institute for the Protection of Monuments considered it proper to present this castle in its collection of guide books about the cultural and natural monuments of Slovenia. The author of the guide-book to Rihemberk castle is Ing. arch. Nataša Štupar-Šumi who has also drawn up the plans for the restoration of the castle. She has contributed several plans and sketches to the guide-book, in addition to the text itself. In the course of thirty pages the author presents through the text, and by means of drawings and photos, the history of the castle and also an exact description of the castle's architecture and the changes in the latter over the centuries; in fact, the main part of the text is devoted to this latter problem. In the guide books previously published by the Institute for the Protection of Monuments there was a distinct lack of descriptions of the historical monuments of Primorska. The monograph about Rihemberk will perhaps induce writers and the publisher to present gradually the other Primorska monuments. The 1974 plan of the Institute for Protection of Monuments includes a survey of the historical monuments concerning the Great Peasant Uprising at Tolmin and a description of Kromberk castle near Nova Gorica which will be similar to that of Rihemberk castle. In the guide-books published so far the following monuments in the Primorska region have been described: Divje jezero (The Wild Lake) near Idrija, Hraštovlje Church and the house at Vrsno where Simon Gregorčič was born. In the future one should certainly not put off the publishing of guide books to Vipavski križ, Štanjel, Trenta, Vipava, Breginje, Brda castles, the partisan hospital »Frana« and the »Slovenija« printing house, the Gothic churches in Posočje, the Roman parts of Ajdovščina, the Šentviška Plateau, and the towns along the Slovene sea-coast.

DC-9's at Maribor in 1976

Maribor is going to get an airport. This has been decided, as has already been reported, by the Maribor Town Council. It is interesting to note that only six mem-

bers of the committee, mainly those from the farming regions, held their votes, whereas all the others voted for the establishment of the Maribor Airline Enterprise.

We shall not repeat here all the economic and other reasons which have dictated the construction of the airport at Slivnica near Maribor. The fact is that this airport is necessary mainly for the economy of the north-eastern part of Slovenia, for its long-term development and expansion plans. It is true that half of the Arja vas — Hoče high-way comes near to Maribor; this town has also opened out in the direction of Zagreb by means of the Zagorsko high-way and the electric railway is approaching Maribor as well, although slowly. But it is an airport which connects various places most, which gives the strongest impulses for the economic and social development of a certain region. The decision made by the Maribor Town Council will thus really have long-term consequences; at the same time it was the last opportunity for Maribor to finally get an important infrastructural object. There are fifty-five million dinars of state capital available which should stay together rather than be split up into various funds.

Maribor has won the battle for its airport. Now come the »actions« which are to enable the building to start as soon as possible. Dušan Vutković, a member of the committee for the construction of Maribor Airport says: »We are hoping to start the construction works this year. According to our plans the runway should be concreted next year already...« For many years Maribor had fought fiercely for an airport. Now the battle for the carrying out of all financial and other agreements as soon as possible has started, for the first planes are supposed to land at Maribor airport in 1976.

The members of the Maribor Town Council have chosen a project which will cost about 91 million dinars. The project includes a runway 2,200 meters long and 45 meters wide, connecting runways, maneuvering pad, a building with control tower, hangers, part of a central heating plant, a transformer station and some other smaller buildings. For the time being a special building for passengers will not be built; passengers will be able to use temporary premises near the control tower which will later be used for offices.

Australians at Bled

Bled will soon be taken over by Australians. It was already last year but, as we were told at the Kompas tourist agency,

The Spring-time in Slovenia

this year even more Australians are expected, about 2,400 of them.

Bled is included in the program of grand touring of Australian tourists around the world. This is special recognition for our tourist town since the visit to Bled will be the only contact of Australian tourists with our country and with what we have to offer to tourists. At Kompas they pointed out that even more Australian tourists would like to visit Bled but the capacities for over-night stays are not big enough, besides that, some hotels are not

interested in the Australian program since they give priority to individual guests over the tourist groups.

Cancer Discovered At Once

Two Yugoslav doctors have found a method for the discovering of cancer

Last year a special way of determining cancer was discovered in England, but this news only reached the public quite recently, when it was found that the met-

hod is both effective and successful. Much credit for the discovery of this method must go to two Yugoslav doctors, who work at a Medical Institute in Manchester, England.

Lea and Boris Čerček, Yugoslav doctors and specialists in physical chemistry and radiological biology, during team work with a Hungarian doctor Laszlo Laithaj found out that it is possible to discover cancer by analysis of the blood. Every tumour produces anomalous proteins which affect certain of the constituents of the white blood corpuscles. The anomalous proteins themselves cannot be distinguished at the present time, but by means of the blood-analysis developed by the three doctors it is possible to determine changes in the white blood corpuscles. As soon as these changes are observed it is a sign that has a malignant tumour has grown somewhere in the body. By means of the blood-analysis it is not possible to tell where the tumour is located, but its discovery has very great value as it helps in diagnosis, particularly if the doctor is aware of the presence of the tumour, but can't tell for certain whether it's just an ordinary cyst or else a real tumour. The new method has great possibilities for the early determination of the danger of falling ill. By periodic check-ups it will be possible to check the health of people working in professions where there is a particularly high number of cases of cancerous diseases.

The greatest value of the method lies in its simplicity and its accuracy, as the result of the analysis clearly shows whether it's a case of cancer or not.

Ten New Air-Ports

In the next two or three years about ten new airports, already either in the planing or the construction stage, will be built in Yugoslavia.

Airspace and passengers are being continually won over by air travel. In the year 1972 approximately 400 million passengers were carried by world airline companies. This figure has much increased since then. The main arguments in favour of air travel — time, comfort and safety — are well-known and so new places for landing and taking-off are continually needed.

At the present time there are 12 airports in Yugoslavia, 14 of them being international airports. With so many air-ports Yugoslavia can be considered to be among the countries of the world with a well-developed network of international airports. However it is necessary to build smaller airports as well for domestic air-

travel and touristic or business purposes.

There is a great deal of interest in the constructions of airports in Yugoslavia, although it is impossible to realize all plans, as the construction of airports demands not only large financial means but also a detailed analysis of airport operation after construction work is finished. Proposals for runways usually ask for longer runways than are really needed.

The geographical position of Yugoslavia, which links the East with the West and whose airports are used by 85 airline companies for scheduled and charter flights, demands the construction of smaller-sized airports, says director Milan Djokanović. It is known that in two or three years time at the latest airports will be built at: Žabljak, Niš, Kragujevac, Vršac, Maribor, Novo mesto, Lički Otočec, Banja Luka, Murska Sobota, Slovenj Gradec and Portorož. The airport at Portorož will be used mainly for tourist and business purposes.

About 10 million dinars will be contributed by the Federal Aviation Administrative Authorities for the purchase of navigation systems. Here are concerned the airports which are already being built or whose designing is almost complete.

So that the full capacity of these airports will be used the possibility of purchasing smaller-sized planes is being investigated; Yugoslavia has an insufficiently well developed business air-fleet. Our companies have 42 planes, most of which have more than 90 seats, so the use of such planes on small airports would not be economic.

»Holiday Inns« In Yugoslavia?

The international hotel organization »Holiday Inns«, which has its head-quarters in America and branches all over Europe, and now includes a world network of 1631 hotels, is interested in the sale of its management and marketing services in Yugoslavia. Within the Yugoslav legal framework they are prepared to arrange via their business partners the import of the legally allowed capital (49 % of the total value of the investment). With respect to our regulations about the import of foreign capital and of compulsory deposits the goods-exchange variant would probably be the most satisfactory.

At the moment Hotel Union of Ljubljana and Energoinvest of Sarajevo are taking interest in such an arrangement, which undoubtedly brings advantages in the joining in of Yugoslav enterprises into the international tourist market. The representatives of »Holiday Inns« are also

interested in building new hotels in Zagreb, Belgrade or anywhere else in Yugoslavia, if their analysis department determined that it would be a profitable business. At the moment there are no such contracts in Yugoslavia. The Yugoslav agent for the American firm is IMOS.

Thirty Years Of The Partizan Song

Thirty years have now passed since the Partizan Invalid Singing Group was founded, on the initiative of Boris Kidrič, under the summit of Mirna gora, in the small Kočevje village of Planina, where there was a partizan hospital. Over those thirty years the group has grown, developed and with unreduced zeal cared for the partizan song, and at the same time increased the repertoire with new songs, whose aim was to preserve the Yugoslav and foreign fighting songs for this generation and for the generations to come.

On April 26th the group celebrated its 30-year anniversary with a grand concert, and opened an exhibition about the development and work of the group.

The festive event, which was held in the Tivoli Sports-Hall, included all the group's fields of activity; the development of our fighting songs from its origin at the foundation of the group, up to the time of the coming of the group to Ljubljana. The group's own original creativity grew up from the modest repertoire of songs made up during battle and from foreign battle songs. The group widened its repertoire with the arrangement of national songs, and with the songs of Yugoslav and other nations, who were fighting and who still are fighting for their freedom.

»Pleso 2000« Soon

The reconstruction and modernization of Pleso Airport near Zagreb, where traffic increases by 30 % every year — so that last year a total of 1,250,000 passengers was achieved — is expected to cost a bit more than 200 million new dinars. Work was in fact started in 1972, and will be completed next year. Between June 24th August 26th the airport will be closed for passenger traffic.

At a recent press conference the representative of JAT told reporters that international traffic will be directed to Brnik Airport (Ljubljana) in a somewhat reduced form. There will be some changes in domestic routes during July and August. The new airport will satisfy the needs of Zagreb until the year 2000.

A Car In Every Sixth Yugoslav Home

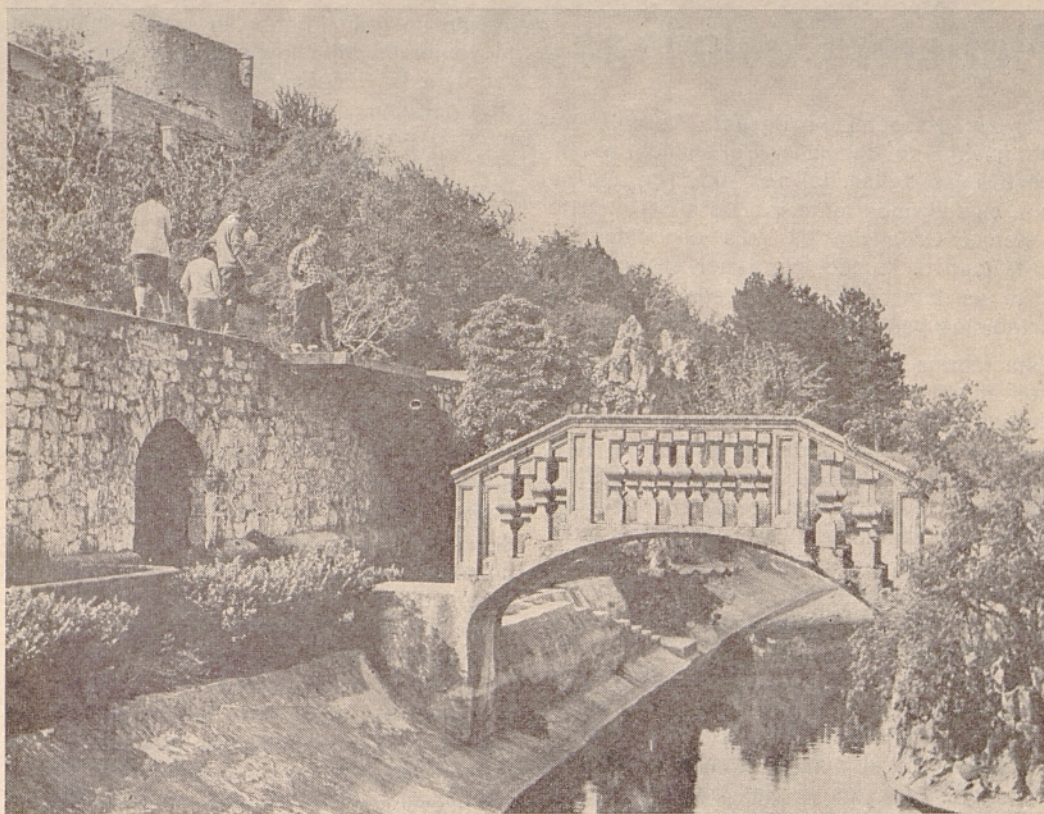
A survey included 18,000 households has shown that the typical Yugoslav household now has quite a lot more premanent consumer goods than in 1968. In 1968 there was a private motor-car in every 13th family, in 1973 already in every 6th family. The precentage of families owning washingmachines increased from 11 to 35, so that every third household now has a washing-machine. There is an electric or a gas cooker in 60 % of all households, and a washing-up machine in 0.6 % of all homes. 1.3 % of interviewed households also had a weekend-house in addition to their flats.

The non-farming households are best provided with material consumer goods, the farming households being the worst-off. For example 3 out of 4 non-farming households have a TV and a refrigerator, more than half of them have a washing-machine, 80 % have an electric or a gas stove, and every fourth househod a car. However in the country only 18 % of farming households have a fridge; 13 % have a TV, 20 % have an electric stove, 5 % have a washing-machine, and 2.3 % have a car. Families in Slovenia are best provided with permanent material goods, whereas families in Kosovo are in the worst position. Every third Slovene household has a car, whereas only 7,7 % of all the households in Kosovo have one. In Slovenia 63 % of families have a TV, and 20 % have a fridge and a washing machine.

However, in Kosovo only every third family has a TV, every fouerth has a fridge, whereas only 15 % have washing-machine.

Space Communications Satellite For A Third Of The World

At the end of 1973 Yugoslavia will have officially joined the countries where space research work is used for peaceful purposes. From the beginning of the new year we should be able to watch TV programs from one third of the world without the formerly-needed mediation of other organizations. Yugoslav telephone subscribers will then be able to call up their business friends in North and South America, in Africa, the Persian Gulf, the Mediterranean, Great Britain and Scandinavia via the Intelsat-4 satellite which is suspended motionless in space high above the Atlantic Ocean.

The ancient village Štanjel na Krasu (Štanjel on the Karst)

The satellite station at Ivanjica is fixed firmly on our own ground and its hemispherical aerial with a diameter of 32 metres opens up to us a new, most up-to-date window for the exchange of information with one third of the globe. From March 1972 until now our telephonic operators have had to call Rome where through the same satellite their colleagues there connected them with any country in this third of the world. Until March 1972 telephonic and telegraphic communications with the countries on the other side of the Atlantic were handled by intercontinental under-sea cables. After all costs had been paid for such calls very little money remained for our post office.

In 1974 the United States, as the owner of the satellite, will be charging 25 dollars for the use of one telephone channel within 24 hours, which is several ten times cheaper than the charges made for previous services. This was the reason why Yugoslavia decided to build a satellite station. So far more than 110 million dinars have been invested in the construction works.

Three years ago a contract was concluded with the International Bank for Reconstruction and Development by means of which Yugoslavia was able to get a twenty-year loan to the amount of four million dollars with an interest rate of 6.5 %. The Belgrade PTT (Postal/Telegraph/Telephone Services) company pro-

vided the money to cover the remaining one third of the costs and invited bids. The best tender came from the »Nippon Electric Company« of Japan, so a contract was concluded with this firm in August 1972. Soon after this installation was able to start. Trial operation of the Ivanjica Satellite Station started on October 15th, 1973.

Inside the »earth-to-space« station, which is situated about 40 kilometres away from Titovo Užice, a »crew« consisting of 16 Yugoslavs and 4 Japanese have been watching television transmissions of hockey on roller-skates, which was played in Spain, or BBC TV programs, Scandinavian TV reports, as well as catching the latest news from the Middle East.

The Satellite Station is now finished. The aerial points directly towards the satellite. On account of the fact that the Intelsat-4 sometimes moves as much as several hundred kilometres out of its allocated position, the inclination of the aerial sometimes has to be adjusted a millimetre or two in one direction or another so as to compensate for this. The satellite is put back to its original position by a control station in the U.S.A. Since during the day the Ivanjica Satellite Station is periodically switched off, it sometimes takes quite some time to find the satellite again. With practice, however, it is taking less time every day.

Noticiero esloveno

Gorenje. Hace mucho de ésto Gorenje era un pueblo de campaña. Se encuentra ubicado a las orillas del río Paka. Hoy día es una ciudad importante y cabeza del distrito Velenje. Cada día es más conocida por casi todo el mundo, por tener entre otras, a la ya famosa y renombrada fábrica de artefactos para el hogar GORENJE.

Esta fábrica ha conquistado varios galardones en el orden internacional por sus modernos y funcionales modelos. Su línea no sólo es exclusiva para los artefactos eléctricos, sino que ahora está expandiendo un plan de industrias afines. Es así que hace poco se inauguró en uno de sus establecimientos anexos, una fábrica de azulejos. Ultimamente hay una gran demanda por este tipo de chapitas de cerámica. Provisoriamente se comenzará a elaborar una serie de azulejos en el mes de agosto. Se calcula que para el 29 de noviembre, Día de la República, ya funcionará la fábrica en pleno. En el nuevo establecimiento se emplearán obreros de la zona vecina del Valle superior de Savinja y de otras zonas linderas a Velenje.

KOPER. En esta ciudad marítima eslovena se han ampliado en estos últimos años los muelles y edificaciones pertinentes. Ahora se están ampliando los muelles de carga y descarga. Como el puerto actual cada día es más pequeño, se deberá pensar en el futuro. La construcción del nuevo muelle de carga es bastante complicada por la serie de edificaciones y trabajos previos que deberán hacerse. Esto debido a la constitución geológica del terreno, pues donde ahora se está edificando antes era mar. Es decir que el nuevo terreno conquistado al mar será dentro de poco un área terrestre más para Koper. Para ello se están haciendo trabajos de relleno con tierra y piedra. Además se tuvieron que enclavar con un pisón neumático 76 pilotes de acero. Calculan que para fines del mes de julio ya podrá amarrar al nuevo muelle la primer nave de carga. Esta servirá para efectuar los trabajos de recarga de madera y troncos que llegan desde el Africa Central.

METLIKA. En esta simpática ciudad de Belokrajina se encuentra una de las bodegas más conocidas de Eslovenia. En ella se envasan vinos de excelente calidad. Entre los clientes — muchos también del extranjero — se encuentran los más famosos hoteles de Europa. Estos prefieren sobre manera, en estos últimos tiempos, el vino tinto de esta zona: la METLIŠKA ČRNINA. Este fino vino se está haciendo famoso y va to-

mando un gran interés su consumición. En la vendimia del año pasado se han elaborado en la Bodega de Metlika, 450.000 litros de vino tinto. Esto significa un 30 % más de producción que la efectuada en el año 1973. Si se quisiera se podría vender todavía mucho más vino. Es por ello que las autoridades recomiendan a los productores y dueños de viñedos que en los nuevos terrenos y en las parcelas renovadas, se intensiven las plantaciones en gran cantidad de las siguientes variedades de uva: azul franca y aterciopelada negra.

VIPAVA. Cerca del pueblo de Branik se encuentra un nuevo y bien organizado viñedo. Su superficie no es superior a las 8 hectáreas. Plantaron sobre su fértil tierra cinco mil cepas pequeñas de la conocida variedad de uva »barbera«. Además doce mil cepas de la no menos famosa uva que nos da el vino **cabernet**. Este viñedo producirá al cabo de cuatro años cerca de 800.000 kilos de uva de gran calidad. Una de las particularidades de este viñedo es la participación, en la compra del mismo, de nueve campesinos que se unieron para formar así, en los alrededores de Branik, una especie de cooperativa agraria. Sus esfuerzos y trabajo están compensados por la forma en que se reunieron. Cada uno aporta, a demás del dinero y trabajo físico individual, las máquinas correspondientes para el mejoramiento de la tierra. Así reunirán en este viñedo, no sólo su trabajo, experiencia y maquinaria, sino también la futura obtención de los frutos de este trabajo como así también los correspondientes beneficios que aquel arroje. Es decir, una verdadera unión de vinicultores.

La tierra que ahora pertenece a esta unión, y que será el nuevo viñedo, antes era una superficie comunal que estaba dividida en 45 parcelas con aproximadamente el mismo número de dueños. Por intermediación de la Cooperativa Agraria de Vipava y gracias a la buena predisposición de los dueños de aquellas parcelas, se pudo así formar una nueva cooperativa. De esta manera los ex-dueños recibieron nuevas parcelas a cambio de las que ellos dejaron a los nueve campesinos vinicultores. Estos recibirán también ayuda de la Cooperativa Agraria de Vipava y de otras instituciones. Así se podrá realizar un nuevo conjunto cooperativo de trabajo y de esta manera se podrá lograr un nuevo viñedo modelo.

Los integrantes podrán además trabajar en sus viñedos particulares. Estos son parcelas de 0,5 hasta 1,5 ha. Este nuevo viñedo no saldrá tan barato. Entre todos colaborarán en la inversión del capital necesario. Se calcula que saldrá cerca de 64 millones de dinares viejos. En esta cifra están incluidos todos los gastos hasta el cuarto

año de trabajo, es decir hasta cuando las viñas comiencen con su rendimiento total y pueda irse así devolviendo los intereses del capital invertido.

Cada vinicultor pagará cerca de 4 millones de din. viejos por ha. La Cooperativa les dará un empréstito con el 3 % de intereses a pagar en el término de 5 a 10 años. En el empréstito están incluidos los gastos de regulación, riego, abonos, alambres y cepas. Los vinicultores devolverán los intereses con la producción de uva a granel.

La sierra donde se encuentra el nuevo viñedo fue rebajada en cuatro metros con palas mecánicas. Así se consiguió darle al terreno el ángulo de inclinación necesario para el arado del mismo. Además se hizo esta obra para poder tener el mayor número de superficie útil. Dicen que hasta hoy, es el viñedo más moderno que existe entre los cooperativistas privados de Vipava.

AJDOVŠČINA. En esta hermosa ciudad de Primorska, en estos últimos años que han pasado se han logrado grandes conquistas económicas. Las organizaciones laborales han dedicado gran parte de sus capitales gananciales para la modernización de la producción y construcción de nuevos edificios y establecimientos laborales.

En estos momentos se está dando fin a la nueva parte de la sala de producción de la conocida fábrica de jugos de fruta y bebidas aguardientes FRUCTAL-ALKO. Así también, se están ampliando los lugares y edificios del molino y fábrica de fideos MLINOTEST. Así mismo se están haciendo mejoras en las firmas LIPA y SGP Primorje. En Vipava se están preparando en la construcción de una nueva bodega. La fábrica de tejidos ha invertido enormes cantidades de dinero para la compra de las máquinas textiles más modernas, etc. También se han logrado grandes adelantos en el comercio y en el turismo. A este fin se suma otro problema que sufre Ajdovščina, la falta de mano de obra. En estos momentos faltan cerca de 1.000 obreros a tal fin. Mientras tanto cerca de 600 habitantes del lugar están trabajando en otros municipios. La falta de alojamiento hace que los obreros busquen trabajo en otros lugares. Por ello varias de las empresas se están poniendo de acuerdo para poder construir en conjunto alojamientos o blocks para obreros que trabajan en sus respectivos establecimientos.

Belgija

Slovenec, dirigent Kraljevskega pevskega zbora v Belgiji

Kraljevski pevski zbor iz Belgije je v letu 1973 razpisal mednarodni natečaj za novega zborovodjo, na katerem je v močni mednarodni konkurenci zmagal 25-letni diplomant Akademije za glasbo v Ljubljani Jože Fürst. Mladi dirigent je pri vseh članih zbora zelo priljubljen. To se je pokazalo tudi med nedavno turnejo tega zbora po Jugoslaviji, kjer je v slovenščini zapel lepo slovensko narodno pesem »Nocoj pa, oh, nocoj«. Belgijski kraljevski pevski zbor deluje že 48 let in uživa velik mednarodni sloves.

Francija

V Aumetzu so bili lani pri društvu delavni

V aprilski številki Rodne grude smo že na kratko poročali o novem odboru Slovenskega društva v Aumetzu, ki je bil izvoljen na občnem zboru 27. januarja letos. Zadnji predsednik in naš dolgoletni dopisnik Jože Peternel nam je zdaj poslal obširnejše poročilo, ki zajema predvsem delo društva v preteklem letu. Obenem nam je obljubil, da nam bo v najkrajšem času poročal tudi o načrtih društva za letošnje leto ter uspehu prvih prireditev. Prepričani smo, da nam bo to obljubo tudi čimprej izpolnil. Lani je bilo za aumeško slovensko delavsko društvo zares zelo razgibano leto. Predvsem je imela čez glavo dela skupina članov in odbornikov, ki je vedno srce in duša vsake prireditve. Društvo ima 120 članov, a mnogi od teh ne živijo v Aumetzu, temveč so naseljeni po okolici. In tudi niso zaposleni v rudniku. Mnogi delajo v tovarnah v raznih izmenah. Društvo ima vsako prvo nedeljo v mesecu redne sestanke. Včasih so primorani, če je nujno, sklicati tudi izrednega.

Prvi pomembnejši dogodek v lanskem letu je bil avtobusni izlet k rojakom v rudniški revir Freyming-Merlebacha, kjer je otroški pevski zbor društva zapel ne-

Otroški pevski zbor Slovenskega delavskega društva v Aumetzu pod vodstvom Marije Petkovšek

kaj pesmi, dva mladince sta pa recitirala. Oboje je snemala RTV Ljubljana.

Dne 31. maja so se v dveh avtobusih odpeljali na izlet v lepo saarsko pokrajino v Nemčijo. Prav prijetno so se imeli.

Dne 2. junija je društveni moški zbor nastopil v Stuttgartu na prireditvi, ki jo je organiziral SKUD Triglav iz Stuttgarta. V Stuttgartu so bili lepo sprejeti. Rojak Modic jim je razkazal znamenitosti mesta, za kar se mu iskreno zahvaljujejo. Na koncertu je zbor zapel več slovenskih pesmi ter po eno italijansko in eno angleško. Prav prisrčno je bilo srečanje z rojaki iz Stuttgarta. Veselo presenečeni so bili, ko jih je neposredno zatem obiskal rojak Modic iz Stuttgarta z družino v Aumetzu. Zahvaljujejo se za njegovo darilo društvu — 50 DM.

Festival slovenskih pevskih zborov zahodne Evrope, ki je bil 16. junija lani v Freyming-Merlebachu, je bil za člane Slovenskega delavskega društva iz Aumetza prav vesel dan. Na festivalu je nastopil njihov moški in otroški pevski zbor z bogatim in pestrim programom.

Prav veselo je bilo tudi srečanje s prijatelji in znanci iz Merlebacha-Freyminga kakor tudi z novimi prijatelji, rojaki, ki živijo in delajo v Švici. Tudi v svečani povorki ob francoskem prazniku 13. julija je društvo sodelovalo z okrašenim vozom pod parolo: Slovenski rudarji v rudniku železa od l. 1924 do danes. Vozilo je vzbudilo splošno pozornost in se uveljavilo zaradi samoniklosti in pristnosti.

V juliju je odhajal na novo službeno mesto jugoslovanski konzul Anton Lah iz Strasbourga. Kakor ostala naša društva je tudi Slovensko delavsko društvo v Aumetzu težko prizadel njegov odhod, saj je bil tov. Lah v stalnih stikih z društvom, prihajal na obiske in društvu vedno rad pomagal. Bil je tudi pobudnik za prvi festival slovenskih pevskih društev iz zahodne Evrope, ki je bil leta 1972 v Aumetzu. Ob odhodu priljubljenega konzula mu je društvo v zahvalo priredilo poslovilno slavo.

Vinska trgatev je vsako leto ena najbolj priljubljenih in obiskanih družabnih pri-

Moški pevski zbor iz Aumetza

reditve. Lani so jo priredili posebej za rojake 29. septembra. Igrali so Veseli bratci iz Charleroi v Belgiji, s katerimi so navezali stike na festivalu v Freymingu. Ker je vinska trgatev v Aumetzu tako priljubljena tudi med domačini, so jo iz finančnih razlogov ponovno priredili. Državni praznik Jugoslavije 29. november so praznovali skupaj s prijatelji v Freymingu. Na slovesnosti je nastopil moški in otroški pevski zbor iz Aumetza. Po zaključku programa pa so vsi v dvorani skupaj zapeli. Vedra družabna zabava se je zavlekla, saj se je bilo težko posloviti. Ob miklavževanju 16. decembra je društvo razdelilo darila otrokom članov.

Vesela prireditve v Tucquegnieuxu

Pred nedavnim je bila v Tucquegnieuxu lepo uspela prireditev, kjer so sodelovali Slovenci, Poljaki in Francozi. Aumeškemu pevskemu zboru, katerega vodi Andrej Pišlar, Šaljivemu brivcu, ki sta ga uprizorila Poljanškova oče in sin, pa mandolinskemu klubu, ki ga vodim, so klicali še in še. Ganljivo je bilo tudi mladinsko petje pod taktirko Marije Petkovškove, ki je mlade pevce spremljala tudi s harmoniko. Naj povem za konec še to, da so bili krajevni francoski časopisi kar tri dni zaporedoma polni hvale in so objavljali naše fotografije.

Janko Jankovič

Tudi v Londonu imamo slovensko društvo

Po rodu sem Ljubljčan. Zadnjih petindvajset let pa sem preživel na ameriških celinah. Moje življenje je bilo združeno z mnogimi potovanji, večidel iz službenih dolžnosti. Prepotoval sem mnoge kraje od Ognjene zemlje v Južni Ameriki do arktičnega področja v Kanadi, od Atlantika do Pacifika; prevozil sem pampe v Argentini in prerije v Kanadi, bil sem v Paragvajskem Chacu in v deželi Inkov — v velemestih in vasicah, na svetovnih plažah Copacabana in v Acapulcu, ob izlivih Amazonke in Missisipija in še in še bi lahko našteval. Vse to mi je nudilo mnogo doživetij in globoko spoznanje življenja na teh čudovitih kontinentih. Vendar pa se mi je po dolgoletnem skrivnem hrepenenju izpolnila tudi želja obiskati Jugoslavijo. Ta obisk je potisnil v ozadje vse prejšnje spomine in doživetja, ker čeprav je bil moj obisk kratek, sem odšel prepoln vtisov. Ko bi imel kaj več pisateljskega talenta, bi morda lažje opisal, kaj sem čutil ob povratku v domovino po skoraj tridesetih letih. Ko sem odhajal, je bila moja dežela od vojne opustošena in oropana. Zdaj ste jo obnovili in dvignili življenjsko raven na visoko stopnjo. To sem videl in doživljal na vsakem koraku. Žive priče tega so mi bili ljudje, s katerimi sem se srečaval od Skopja do Ljubljane: veseli, zadovoljni in ponosni državljani, ki tudi nas v tujini niste pozabili.

Zdaj živim v Londonu v Kanadi, kjer nas je kar veliko Slovencev v bližnji okolici. Pred približno štirinajstimi leti smo ustanovili tudi Slovensko kulturno in družabno društvo z namenom, da ohranimo našo kulturo in tradicije našega rodu ter utrdimo slovensko zavest v našem mlajšem rodu. Naše društvo je nepolitično. Edini pogoj za vpis v članstvo je, da si Slovenec. Med našimi člani so stari, manj stari in novi priseljenci. Kar precej nas je. Seveda jih pa še nekaj stoji ob strani, najhuje pa je, da nekateri taje svoj rod. Večina članov so vzorni in ugledni kanadski državljani. Bili smo zastopani tudi ob zadnjem obisku angleške kraljice Elizabete II. na slavnostnem kosilu.

Naše društvo priredi vsako leto razstavo slovenskih narodnih umetnin pod okriljem »London folk art komiteja«, ki je pri kanadski javnosti prejela lepa priznanja in pohvale.

Tudi naš novoustanovljeni pevski zbor lepo napreduje. Zdaj se pripravljajo za javni koncertni nastop v maju. Društvo redno prireja družabne večere. Veseli smo tudi gostovanj. Doslej je gostoval pri nas Frankie Jankovič iz Clevelanda, letos je pa že trikrat gostoval pri nas ansambel Veseli vandročki iz Toronta.

lebachu smo doživeli lep sprejem. V imenu slovenskega društva Jadran nas je sprejel rojak Anton Škruba, ki nas je zatem povabil na krajši ogled mesta in okolice. Med drugim smo blizu Merlebacha obiskali znano ameriško pokopališče, ki služi danes kot spomenik padlim. Na tem pokopališču počiva, kakor nam je zatrdil rojak Škruba, tudi okoli 1800 Jugoslovancov, kar povedo tudi imena vklesana v kamen. G. Škruba nam je tudi povedal, da vsako leto obišče svoj rojstni dom, kjer preživi svoj letni oddih, saj se mu zdi, da je v Laškem vsako leto lepše.

Po povratku sta nas pred rudniško dvorano, kjer smo zatem nastopili, sprejela predsednik Jadrana Franc Pouh in tajnik Jože Zdravič. Pri predstavi so se vsi igralci potrudili, da je igra res lepo uspela. To so dokazali tudi gledalci, ki so prišli od blizu in daleč. Posebej veseli smo bili vsi, da je bil kot častni gost navzoč tudi naš konzul iz Strasbourga. Igrri je sledila družabna zabava s plesom, za kar so skrbeli ansambel Triglav ter pevki Štuhčevi. Vsi so se potrudili, da bi ustvarili čimbolj prijetno vzdušje. Plesišče je bilo prepolno, da je kar zmanjkalo prostora. Za uspeh tega gostovanja velja zahvala predvsem družini Štuhčevi, ki je sodelovala z vsemi svojimi družinskimi člani, kakor tudi nosilcu glavne vloge Francu Skledarju, ki je res zelo dobro podal svojo vlogo. Vsi ostali pa se bodo morali v prihodnje še malo bolj potruditi.

Kot režiser in predsednik SKUD Triglav iz Stuttgarta se iz srca zahvaljujem vsem požrtvovalnim članom Slovenskega društva Jadran v Merlebachu, posebej še predsedniku Francu Pouhu in njegovim ožjim sodelavcem, da smo kot gostje iz Stuttgarta odnesli najboljše prijateljske vtise. Skupni sklep je bil, naj bi se takšna gostovanja še ponovila.

Vladislav Kiderič, Stuttgart

Švedska

Jugoslovanc prejel »Malo Nobelovo nagrado«

Mladi Jugoslovanc Miodrag Danilović, dijak tretjega (zadnjega) razreda gimnazije v Nordköpingu, je prejel »Malo Nobelovo nagrado« — to je eno izmed osmih najvišjih priznanj, ki jih na Švedskem podeljujejo mladim talentom za dela in raziskave na področju znanosti in tehnike. Miodrag Danilović, devetnajstletni Beogradčan, ki živi s starši na Švedskem že sedem let, je prejel to visoko priznanje za znanstveno delo »Poenostavljanje tehnike izdelave amaterskih barvnih fotografij«. Znano podjetje fotografskih aparatov Kodak, katerega predstavniki so prisostvovali svečani podelitvi nagrade, se zelo zanima za Miodragove nadaljnje raziskave na tem področju.

Praznovanje dneva žena v klubu Balkan v Lindau

Nemčija

Tudi v Lindau je živahno

V Lindau ob Bodenskem jezeru uspešno deluje Jugoslovanski klub Balkan. Predsednik kluba je rojak Omer Muratović, predstavnica Slovencev, ki jih precej živi v okolici, pa je odbornica Gizela Kodranova. Za klubsko knjižnico je Slovenska izseljenska matica poslala zbirko slovenskih knjig in gramofonskih plošč. V imenu kluba je rojakinja Kodranova sporočila zahvalo Slovenski izseljenski matici za vse poslano. Obenem pa tudi poroča o delu kluba:

»Poslane knjige so nam res dobrodošle, ker imamo precej Slovencev na bližnji avstrijski strani, ki bodo zdaj v naši knjižnici lahko brali tudi slovenske knjige. V naši klubski knjižnici že imamo precej srbskih, makedonskih in ostalih knjig, vendar je za nas Slovence veliko bolj prijetno branje v našem jeziku. Po lastnem občutku najbolje občutim, da sem doma, ko berem slovensko knjigo. Obenem se v imenu našega kluba zahvaljujem tudi uredništvu Pavlihe in Ljubljanskega dnevnika za poslane revije in časopise. Zelo smo jih veseli.

Za dan žena smo se v našem klubu zbrali v velikem številu in poskušali tu v tujini v krogu naših žena vsaj malo oživeti tisto, kar doživljajo ob tem prazniku naše žene v domovini. Bilo je res prijetno. S svečanosti smo odposlali pozdrav predsedniku SFR Jugoslavije Josipu Brozu-Titu.

Za prvi maj pripravljamo večjo proslavo in praznovanje s športnimi tekmovanji in zabavo na prostem. Upamo, da nam bo uspelo pripraviti res prijetno praznovanje.

Vtisi iz Merlebacha

Na povabilo Slovenskega društva Jadran v Freyming-Merlebachu je naša dramska skupina SKUD Triglav iz Stuttgarta 30. aprila obiskala rojake v Franciji, da tam uprizori Remčevo dramo Užitkarji. To srečanje je uresničilo obojestransko željo. Vreme je bilo zelo lepo, ko nas je jutraj avtobus odpeljal proti Franciji. V Mer-

Slovenske šole pri nas na žalost nimamo, ker tudi nimamo učiteljev, pač pa imamo majhen dom, ki pa je premajhen za večje prireditve. Imamo tudi 50 akrov zemljišča, kjer nameravamo sčasoma urediti slovensko letovišče. Že zdaj, ko še ni urejeno, je naše društveno zemljišče postalo priljubljeno zbirališče Slovencev.

Zdi se mi, da je vredno pohvale tudi to, da vodijo naše društvo v pretežni večini preprosti delovni ljudje, ki se s tem ukvarjajo poleg rednega dela in skrbi, ki jih ima vsakdo posebno še v tujini. Res se žrtvujejo za našo skupnost. Tako kakor smo dobri kanadski državljani hočemo biti v ponos svoji rodni domovini in slovenskemu narodu.

Vsak mesec Rodno grudo nestrpno pričakujem. Posebno so mi všeč pokrajinske slike, ki jih tudi pokažem svojim kanadskim prijateljem. Ob naslednjem obisku v domovini vas pridem obiskat v uredništvo. Lepo vas pozdravljam kakor tudi vse rojake po svetu in doma.

Frank Jemec
London, Ontario

Dragi rojak! Vaše pismo je res zelo zanimivo. Veseli bomo, če se nam kmalu spet kaj oglasite. Prav zanimivo bi bilo, če bi nam ob priliki kaj več povedali, kakšen poklic vas je povedel po tolikih deželah sveta in če ste se kje srečali z našimi rojaki. Takšna srečanja ste prav gotovo doživeli. Seveda se toplo priporočamo tudi za nadaljnje novice o slovenskem društvu v Londonu. Morda boste kdaj dopisu lahko priložili tudi kakšno fotografijo s takšne prireditve in podobno. Lepe pozdrave vam in vsem pridnim sodelavcem Slovenskega kulturnega in družabnega društva v Londonu, ki mu želimo nadaljnjih uspehov. Uredništvo.

Naš novi predsednik

Okraj Niagara v provinci Ontario zajema Slovence iz mest: St. Catharines, Niagara Falls, Welland, Beamsville, Grimsby in bližnja manjša naselja. Na tem področju deluje za ohranitev slovenske kulture v kanadskem življenju društvo Slovenski narodni dom — Lipa park v St. Catharine, kjer smo nedavno izvolili nov odbor. Naš novi predsednik, ki vam ga predstavljamo tudi na sliki, je Lojze Tomažin iz St. Catharines.

Tone Krašovec
drugi podpredsednik

Za dan žena v Torontu

Kanadsko-jugoslovansko kulturno združenje »Bratstvo in jedinstvo« je, kakor prejšnja leta, tudi letos na dan žena 8. marca pripravilo jugoslovanskim rojakinjam lepo počastitev. Dvorana Polish hall je bila v ta namen lepo okrašena in je kmalu postala prepolna. Saj se je letos te lepe z vsakim letom bolj popularne prireditve udeležilo nad tristo udeleženk (in udeležencev) in to ne le iz Toronta temveč tudi iz sosednjih mest južnega Ontaria — Hamiltona, Kitchenerja, Londona, Oshawe, Oakwilla in Windsorja. Slavje je bilo zelo svečano. Rojakinjam so pripeli na prsi rdeče nageljne. Za razpoloženje je lepo poskrbel jugoslovanski ansambel Mladi iz Toronta z domačimi pesmimi in glasbo. Gostom je bil na razpolago tudi bife, ki je bil bogato založen z jugoslovanskimi specialitetami.

Petnajsti občni zbor Bratstva in jedinstva

V nedeljo 24. marca je bil v Torontu petnajsti letni občni zbor Kanadsko-jugoslovanskega združenja Bratstvo i jedinstvo, ki so se ga poleg povabljenih gostov udeležili tudi predstavniki klubov in organizacij iz Toronta in južnega Ontaria, Naših novina in delegati Združenja. V živi razpravi so navzoči s svojimi predlogi podali okvirni obris bodočih nalog združenja ter najbolj praktičen način, kako uskladiti skupne naloge naprednih izseljenskih organizacij in društev. S tem v zvezi je občni zbor dal novoizvoljenemu odboru naslednja priporočila oziroma sklepe:

Da se radijski oddaji še nadalje nudi potrebna pomoč, enako naj se tudi moralno in gmotno podpira SK Maple Leaf pri razvijanju športnih aktivnosti med mladino. Ustanovi naj se odbor za gradnjo doma, ki naj bi zbiral sredstva na podlagi prostovoljnih prispevkov in posojil. Vse investicije v letu 1974 naj bodo planirane na podlagi realnih možnosti in potreb. Izdatke ki presegajo 50.00 dolarjev, mora odobriti nadzorni odbor. Začno naj z akcijo za ustanovitev koordinacijskega odbora za sodelovanje naprednih klubov, organizacij in tista, kjer je to možno in potrebno. Petnajsto obletnico Združenja naj društva in klubi počaste s posebnimi prireditvami, akademijami in podobno. Da se Mrs. Helen Jones, vdova pokojnega Williama Jonesa, imenuje za častno predsednico Združenja in končno, da odpošlje vsem izseljenskim maticam v Jugoslaviji z občnega zbora pozdravno pismo.

Naši v Vancouvru

V Vancouvru imamo tudi nekaj jugoslovanskih hotelirjev. Eden izmed njih je Nedeljko Sorajič, lastnik hotela Evropa. Ta

hotel stoji na vogalu Alexandra in Povell ulice, ki se stekata v Maple Leaf Square, v tako imenovanem Gastownu. Stara hotelska zgradba je edinstvena po svoji zunanji podobi, kakor nekakšen spomenik se dviga nad sosedne zgradbe že več kakor pol stoletja. Zgradili so jo italijanski gradbeniki, ki so nalašč zato prispeli iz Italije.

V hotelski avli posebej pritegne pogled napis na medeninati plošči: Varujte se in pazite na svoje zdravje! Široke stopnice iz belega marmorja vodijo do prvega nadstropja. Tudi tla so iz belega marmorja in ustvarjajo vzdušje lepote in urejenosti. Levo od vhoda je točilnica, trafika in prostor za zakuske. Nad dvajset let stoji za točilnico Nedeljko. To je poleg družinskega, drugi del njegovega vsakdanjega življenja. Prijazno sprejemagoste, svetuje, pomaga, če je pomoč potrebna. V zadnjem času, ga za barskim pulantom včasih zamenjuje visokorasel fant, njegov dvajsetletni sin Sammy, sicer študent trgovske šole. Ta bo kmalu zamenjal očeta in prinesel v hotelsko delo novih pobud. Tako postaja Gastown, kjer se v središču nahaja hotel Evropa, vse bolj tudi shajališče mlade generacije. A tudi za starejše naseljenje bo ostalo tu dovolj prostora. Sammy je odličen študent in se rad pogovarja s starimi priseljenci. Zanima ga, kdaj so prišli in od kod in kako so se prebijali skozi življenje. Velike, čiste in svetle sobe, so zdaj večidel zasedene z upokojenci, samci in vojnimi invalidi. Nekateri od njih stanujejo tam že po dvajset in tudi več let. Med temi je tudi Bob Gollmore, ki se je rodil tisto leto (1914), ko so ta hotel zgradili.

Za stanovalce budno skrbi Ana »toplega nasmeha«, po rodu iz Ukrajine, omožena s Škotom, ki je zaposlena v tem hotelu že nad osemnajst let. Prijazna je, razumevajoča in delovna.

Nedeljko Sorajič je po rodu iz Hercegovine, tam od Trebinja. Ponosen je, da je s svojim trudom dosegel v življenju tisto, kar je želel doseči.

(Po članku I. Čolaka — Naše novine, Toronto)

Jožeta Šerjaka ni več

Dan po svojem 74. rojstnem dnevu je v bolnišnici v Torontu umrl za pljučnim rakom znani slovenski javni in društveni delavec Jože Šerjak. Doma je bil iz Pijave gorice. V Kanado pa se je izselil leta 1926. Prva leta je preživel v Winnipegu, kjer je spoznal tudi svojo kasnejšo soprogo Helen. V Toronto pa se je z družino priselil leta 1941. Bil je izučen mesar. Prizadevno je delal v svojem poklicu, v prostem času pa se je pridno udeleževal v društvenem delu. Vrsto let je bil glavni predsednik Zveze jugoslovanskih Ka-

naščanov. Bil je urednik naprednega kanadskega slovenskega lista Edinosti vse od njegove ukinitve v letu 1948, zatem pa je urejeval slovensko rubriko v časopisu Jedinostvo. Stalno je tudi dopisoval v čikaško Prosveto in v Naše novine. Dolga leta je bil tajnik društva Slovenske narodne podporne jednote. Sodeloval je tudi pri drugih društvih.

Pokopali so ga v sredo 6. marca poleg njegove soproge Helen, ki je umrla leta 1955. Ob grobu sta mu spregovorila v slovo urednik Naših novina Stjepan Miošić in John Manestar, predsednik odseka št. 832 Bratske zajednice, h kateri je pokojni Jože Šerjak pripadal kot član torontskega društva SNPJ, ki se je priključilo Hrvatski bratski zajednici.

Pokojnega bomo ohranili v častnem spominu!

ZDA

Štipendija za Oxford

Mathew Valenčič, 23-letni sin Mathewa in Dorothy Valenčič, znane slovenske pionske družine iz Clevelanda, ki zdaj že vrsto let žive v Waukeganu, je nedavno prejel štipendijo Rhodes Scholarship. Takšno štipendijo je prejelo letos le dvintrideset mladih Američanov in pomeni res lepo priznanje, saj omogoča triletni študij na svetovno znani univerzi v Oxfordu v Angliji.

Urednica Zarje — zaslužna žena leta

Corinne Leskovarjeva iz Chicaga, znana društvena delavka in dolgoletna urednica revije Zarja, uradnega glasila Slovenske ženske zveze, je bila nedavno deležna lepe počastitve — imenovana je bila za zaslužno ženo leta. To častno imenovanje je prejela ne samo za njeno delo in zasluge med Slovenci kot urednica Zarje in radijska napovedovalka v slovenski uri, temveč tudi za njen prispevek vsej ameriški javnosti. V njeno počastitev je bil prirejen slavnostni banket. Čisti dobiček tega slavlja 7000 dolarjev je bil na njeno željo poklonjen chikaškemu vzgojnemu zavodu — Chicago Boys Club.

Tristo novih članic

V kampanji, ki jo je razpisala Slovenska ženska zveza za pridobivanje novih članic, so ob zaključku dosegli lep uspeh. Organizacija se je povečala za tristo novih članic. Najbolj se je pri tem izkazala podružnica št. 43 iz Milwaukee Wis., ki se je povečala za 56 novih članic. Od teh je tajnica podružnice Rose Kramer sama pridobila 36 članic.

Miss Yugoslavia 74 — Detroit: Kata Milosavljevska in njena spremljevalka Sophie Hristova

V Detroitu so izbrali miss Jugoslavije

V soboto 16. marca je jugoslovanska radijska oddaja v Detroitu priredila svojo tradicionalno prireditev — izvolitev Miss jugoslovanskih izseljencev v Detroitu in Windsorju. Na tej zabavni prireditvi so nastopili znani pevci iz Detroita in New Yorka z orkestroma Melos in Banat. Nad osemsto obiskovalcev je v uvodu pozdravila urednica jugoslovanske radijske oddaje Zlata Mijatović. Kot častni gost prireditve je bil navzoč tudi jugoslovanski konzul iz Chicaga Frane Krnić, ki je navzoče pozdravil s toplim nagovorom.

Za izbor Miss so glasovali obiskovalci in posebna žirija. Izbrana je bila Kata Milosavljevska, devetnajstletna študentka iz Makedonije. Njena prva spremljevalka je Svetlana Ristavska, druga spremljevalka pa Sofi Hristovaž. Novoizvoljena miss je prejela za nagrado brezplačno potovanje v Jugoslavijo.

B. Rajcovski-Pelisterski

Pozdrav iz Pittsburgha

Iz Pittsburgha v Pennsylvaniji se je oglašila 17-letna Mojca Kobalova, ki se je s starši pred letom in pol izselila v Ameriko. Piše, da je ena izmed redkih mlajših Slovencev, ki se zdaj preselijo v ZDA. Doma je iz Prebolda v Savinjski dolini, ki je zanjo eden najlepših slovenskih krajev. Tam ima številne sošolce in prijatelje in brata, ki obiskuje v Celju 4. letnik tehnične šole. V Ameriki je imela največje težave z jezikom, saj se je v šoli od tujih jezikov učila nemško in angleško ni znala niti besedice. V Pittsburghu obiskuje 3. letnik High School.

To je velika šola, ki ima 3500 učencev. Profesorji in sošolci so z njo zelo dobri in ji radi pomagajo. Zdaj že kar dobro govori angleško, le s pisanjem ima še težave. Malo se je že vživela v zelo drugačno življenje v Ameriki, še vedno pa je trdno prepričana, da je vse lepše in boljše doma v Sloveniji. Upa, da se bo s starši po nekaj letih vrnila in da bo lahko zaključila študije na naši univerzi. Njeno bivanje v Ameriki pa ji bo v dragoceno izkušnjo in ji bo obogatilo znanje, predvsem kar zadeva angleščino. Ob koncu nas je naprosila, da sporočimo njene tople pozdrave vsem njenim znanecem in domačim v Preboldu in drugod po Sloveniji, predvsem bratu Jožetu in sošolcem in sošolkam.

Slovenec - izumitelj v Ameriki

Naš ameriški rojak Jaka Peternel iz Clevelanda nas je pred kratkim seznanil s svojim patentom — inštrumentom za šivanje žil pri operacijah. Kot je razvidno iz priloženega gradiva, se različne tvrdke v ZDA, Kanadi in tudi v Švici zanimajo za izdelavo njegovega aparata, rojak Peternel pa medtem izdeluje nove prototipe. Seveda pa se mora tudi naš rojak kot številni drugi izumitelji spopadati z raznovrstnimi težavami. Polno razumevanje ima tudi s strani šefa Raziskovalnega oddelka clevelandske klinike dr. Yukihiko Noseja. Peternelov inštrument bo posebno primeren pri transplantacijah, ki jih vse bolj uporablja sodobna medicina.

Rojaku Peternelu želimo še veliko uspehov pri njegovem izumiteljskem delu, hkrati pa tudi, da bi se njegovi patenti kmalu začeli tudi praktično uporabljati.

Jakob Peternel iz Clevelanda s hčerko

Feliks Štrumbelj na izseljenskem pikniku

Feliks Štrumblju v slovo

Presenetila nas je novica, da prijatelja Feliksa Štrumblja iz Clevelanda ne bo nikoli več k nam na Matico. V torek 2. aprila je za vselej zaspal v clevelandskem slovenskem domu za ostarele. Njegov pepel počiva v drobnih kovinski žari.

Pred nekaj meseci nam je njegova soproga Jenny sporočila, da je hudo bolan in da je moral prestati težko operacijo. Prav za Novo leto pa se je vrnil iz bolnišnice in vse je kazalo, da bo kar dobro okrevail. Jenny je bila polna upanja, saj so ji zdravniki zagotovili, da se bo vse srečno izteklo. Tako smo po tem sporočilu tudi mi upali, da se bomo letos poleti spet srečali na domačih tleh. Žal pa se je obrnilo drugače.

Feliks Štrumbelj iz Clevelanda, naš dolgoletni zvesti naročnik, je petkrat obiskal stari kraj. Dvakrat sam, trikrat s svojo soprogo Jenny. Rada sta prihajala k nam. Obiskovala sta sorodnike, šla v toplice, na izlete in izseljenske prireditve. Vmes pa sta vselej našla kakšno prosto urico za obisk in pomenek v našem uradu na Matici. Tako smo se res dobro poznali. Feliks je bil doma iz Vinkovega vrha na Dolenjskem. Tam se je rodil 1. 1897 v družini, ki je imela kar devet otrok. Izučil se je kovaštva. Leta 1921 pa je odšel za delom v Ameriko. Polnih osemindeset let je delal v veliki tovarni dvigal W. S. Tyler Co. v Clevelandu in bil leta 1962 upokojen. Ponosen je bil na to, da je delavec in vselej je krepko zastavil besedo, če je šlo za delavske pravice. Bil je član društva Naprej št. 5 SNPJ, kjer je bil deset let tudi podpredsednik, kasneje pa zapisnikar, ter član društva Slovenec št. 1 Ameriške dobrotelne zveze. S prvo ženo in hčerko je aktivno sodeloval pri Slovenskem delavskem pevskem zboru Zarji, kjer je ostal vse do smrti podpor- ni član. V mladih letih je tudi igral pri nekdanjem vodilnem slovenskem dram- skem društvu v ZDA »Ivan Cankar«. Nastopil je v Jurčičevi igri Domen, Gor- kega Na dnu in drugih. Po upokojitvi

je bil tudi aktiven član kluba slovenskih upokojencev v Euclidu.

Žalne svečanosti za pokojnim so bile v Želetovem pogrebem zavodu, kjer so se poslovili od njega tudi pevci Zarje. V slovo je pokojnemu toplo spregovoril predsednik Zarje Andy Turkman, zbor pa mu je zapel žalostinko.

Dragi naš prijatelj Feliks! V svetlem spo- minu boš ostal vsem, ki smo te poznali in cenili na domačih tleh in tudi v deželi onkraj morja, kjer si dolga leta živel in delal. Vdovi Jenny in vsem ostalim do- mačim izrekamo iskreno sožalje!

Uredništvo

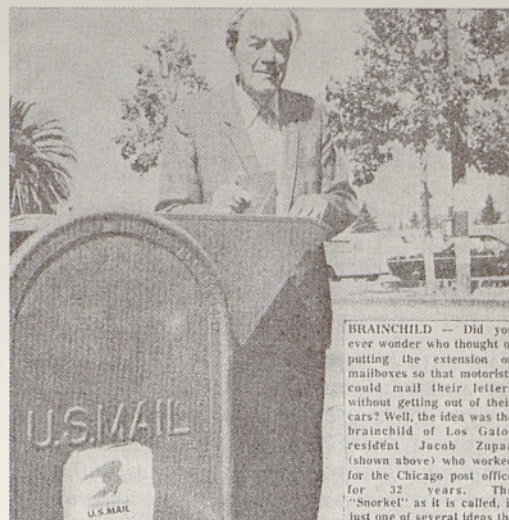
Umetnik-samouk Josip Bogdanich je umrl

V »Zajedničarju« smo prebrali članek glavnega predsednika Hrvatske bratske zajednice Johna Badovinca, v katerem se s toplo besedo poslavlja od umetnika samouka hrvaškega rodu Josipa Bogda- nicha iz Eveletha v Minnesoti, ki je lani med božičnimi prazniki tam umrl star 83 let. Avtor v svojem članku pripovedu- je, da je dolgo vrsto let glavni urad Hrvatske bratske zajednice občasno pre- jemal od Josipa Bogdanicha iz Eveletha darila — lesene izrezljane predmete in oljnate slike, ki so predstavljali po- membne dogodke iz življenja te organi- zacije in njenih odsekov ali pa motive iz železarskih predelov Minnesote. Zad- nje Bogdanichevo darilo je bila lesena rezljana plaketa, v katero so bili vdeleni skrbno izbrani kamenčki iz raznih mest države Minnesote.

Tudi pri Slovenski izseljenski matici in v uredništvu Rodne grude smo pokojne- ga Josipa Bogdanicha poznali po njego- vih lepo napisanih pismih in pesmicah, s katerimi se je od časa do časa oglašal. Zadnje njegovo darilo je bila velika le- sena rezljana spominska plaketa posve- čena Rodni grudi, ki nam je je poslal pred nekaj leti.

Pokojni je pol stoletja kopal železno rudo v železarskih okrožjih Minnesote, kamor je prispel kot mlad fant iz svoje rojstne Hrvaške. Ni se učil ne slikanja ne rezbarjenja na visokih šolah, vse to znanje je nosil v sebi, v svojem pošte- nem preprostem srcu, ki je bilo vneto za vse lepo. Rad in veliko je bral. Bil je reden naročnik na več domačih in tudi tujih listov in zvest član HBZ. V Evele- thu, kjer je živel, je uredil svoj lastni spominski muzej, kjer so zbrani števil- ni dragoceni in zanimivi predmeti, ki so povezani z zgodovino Minnesote in nje- nim železarskim okrožjem. V poletnih mesecih, ko je bil ta muzej odprt, je imel številne obiskovalce.

Tiho in skromno je Josip Bogdanich za vselej odšel in legel k počitku tam v daljnem Evelethu, a vse tisto, kar je ustvaril, je ostalo in bo še dolgo ohrani- lo spomin na tega samoniklega moža, umetnika in človeka.

Ali ste kdaj pomislili na to, kdo si je izmislil poštne predale pred ameriškimi hišami, kamor lahko odloži pisma tudi motoriziran poštar? To je bil Jakob Zupan iz Los Gatosa v Kaliforniji, naš zvesti naročnik in mož pokojne ameriško- slovske pesnice Katke Zupančič. Vest in sliko o svojem »izumitelju« je pred meseci objavil lo- kalni list v Los Gatosu.

Pokojnina iz Argentine

Po 40 letih dela v Argentini bom dobil od argentinskega zavarovanja — po ogromnih odbitkih — komaj kakih 65 dolarjev (preračunano iz argentinskih pesov). Tolikšna pokojnina bi se mi tudi transferirala (izplačevala) v Jugo- slavijo, kamor se mislim kmalu vrniti. Ker znese to, preračunano v dinarje, komaj kakih 1.000 dinarjev, s tem ne bi mogel živeti v Jugoslaviji. Zato me za- nima, ali bi se z delovno dobo, ki sem jo dopolnil v Jugoslaviji, preden sem odšel v Argentino (kakih 5 let), dala po- večati argentinska pokojnina, za kar sem tudi pripravljen plačati prispevke.

J. S., B. A., Argentina

Na žalost med Jugoslavijo in Argentino ne obstaja sporazum o socialnem zava- rovanju, po katerem bi se seštevala ju- goslovanska in argentinska pokojninska doba. Zato za jugoslovanskih 5 let ne boste mogli dobiti niti samostojne ju- goslovanske pokojnine — Jugoslavija terja najmanj 20 let pokojninske dobe — niti se ne more ustrezno povečati argentin- ska pokojnina. Zato se boste morali za- dovoljiti s pokojnino, ki vam jo je priznala Argentina. Vendar mislimo, da boste lahko tudi s to pokojnino živeli, posebno če imate vsaj nekaj prihrankov, s katerimi boste vsak mesec dopolnjeva- li pokojnino. Pri tem naj navedemo, da znaša letos minimalna pokojnina v Slo- veniji 995 dinarjev in mora s tem živeti precej tisoč upokojencev. Seveda mora- te vzeti v račun še to, da boste morali od svoje pokojnine plačevati še prispe- vek za zdravstveno zavarovanje, ki znaša okoli 10 % od pokojnine, s čimer pa boste imeli popolno zdravstveno varstvo kakor drugi jugoslovanski upokojenci.

Starša, ki sta zavrgla otroka

Življenje v družini pa tudi v širši družbeni skupnosti, zahteva od vsakogar, da vloga del svoje osebnosti, če že ne vso osebnost v številne in pisane medosebne odnose. Tistim, ki druge obravnavajo človeško medosebni odnosi ne delajo posebnih preglavic ali težav. Kajti, če imamo ljudi radi, brez večjih težav prebrodimo vse krize, pa tudi splošno znano nihanje od ljubezni do sovraštva in obra-
tno.

Žal pa večkrat srečamo tudi takšne, ki so čustveno zakrneli. Ne premorejo niti malo skopih čustev, ki bi jih morali dajati drugim. Krivično bi bilo obsoditi vse, katerih čustveno življenje je tako revno, posebno zaradi tega, ker so čustva do drugih oseb tisti del osebnosti, ki ga pridobivamo med vzgojo. Toda, tudi med »čustveno revnimi« najdemo ljudi, ki v svojem vedenju do drugih uporabljajo »nadomestke« za čustva, predvsem svojo vest in odgovornost, ki jim omogočata, da ohranijo in negujejo medosebne odnose ter spoštujejo osnovna pravila, ki smo jih vsi sprejeli pač zato, ker smo prisiljeni živeti v skupnosti — družbi.

Naposled so med nami posamezniki, ki kljub svoji čustveni revnosti ne poznajo pravil o medosebnih odnosih in pri katerih lahko ugotovimo tudi odsotnost vesti in odgovornosti.

Pred nedavnim smo v ljubljanski vzgojni posvetovalnici (kjer svetujemo otrokom in staršem pri različnih težavah) obravnavali primer 14-letnega fanta. Že tisoče 14-letnih fantov smo obravnavali, toda ta je bil zlasti težaven. Z njim smo se pogovarjali brez prisotnosti staršev. Primer je prijavila socialna služba občine Metlika. Socialna delavka pravi: »Ko je bil fant star dve leti, je njegova mati odšla v Nemčijo na delo. Otroka je pustila pri svoji materi, otrokovi stari mami. Otrokov oče je nekaj časa bil z otrokom in staro mamo v Metliki. Kmalu je tudi on odšel za ženo v tujino. Vse kaže, da je otrokova mati v Nemčiji našla dobro službo, saj sta kmalu začela zidati novo hišo. Fantov oče je večkrat prekinil delo v tujini, prišel domov, bil nekaj časa tukaj in se ponovno vračal k ženi v tujino. Tako je mineval čas in celih deset let je otrok rasel in se razvijal ob stari materi, občasno prisotnem očetu, svojo mamo pa je zelo redko videl.

Ne, z otrokom ni bilo težav. Ni problematičen. Lahko rečem, da je takšen kot vsi

otroci, kljub tako neurejenim življenjskim razmeram. Stara mati je že v letih in zaradi boleznih in starosti ni sposobna skrbeti za vnuka. Kljub temu se je otrokov oče ponovno odpravil na pot v tujino — za ženo. Za otroka ni hotel skrbeti. Zato smo bili prisiljeni, da mu zasežemo potni list, dokler ne izpolni svojih očetovskih obveznosti. Pod pritiskom je le poskrbel za otroka. Našel je neko žensko, ki bo ta čas, dokler se mati in on ne vrne, za fanta skrbela. Zdaj ta ženska živi v že zgrajeni novi hiši s fantom. Toda ob odhodu nam je oče dejal: »Ne želiva videti fanta, ne jaz in ne žena, ko se vrneva nazaj. Občina in vi poskrbite zanj!«

In štirinajstletni fant. Zaenkrat niti ne ve, da je oče ob odhodu izrazil željo in skoraj ukaz, da ga ne želi videti. Sami ne vemo, kaj storiti, pravi socialna delavka, zato smo prosili vas strokovnjake v vzgojni posvetovalnici, da poveste, kje bi našli najbolj ustrezen zavod ali dom za fanta, katerega starši nočejo več?

Foto: Milenko Pegan

čustva?! Vest?! Odgovornost?! Vsi smo se že srečali z ljudmi brez čustev, vesti ali odgovornosti. Nekaterim smo v določenih trenutkih življenja mogoče celo oprostili brezvestno ravnanje, neodgovornost. Toda, verjetno težko razumemo ravnanje staršev, ko zavrnejo svojega otroka, ko v njihovem starševskem poslanstvu ne zasledimo niti čustev, še manj pa vesti ali odgovornosti za tistega, ki so ga spravili na svet.

Kakšni so ti starši, ki zavrnejo otroka, ne glede ali so to zdomci ali starši, ki so še vedno tu, v domovini? O osebnostih takšnih staršev bi lahko na dolgo in široko razglabljali. Toda dejstvo je, da obravnavana mož in žena nista želela otroka. Veliko je ljudi, ki se ne zavedajo, da je starševstvo sestavljeno iz dveh nagonov: iz prvotnega — spočeti otroka in drugega, ki je bolj socialen — skrbeti, negovati in vzgajati otroka. Tistih, pri katerih je nagon po spočetju otroka bolj izrazit, je veliko, manj pa je tistih, ki imajo usklajen ta nagon s tistim, ki terja nego, skrb in vzgojo otroka. Ugotovitev, da smo pač ljudje različni, pa zahteva od vsakega, da sam sebe dobro spozna, svoje sposobnosti in zmožnosti, tudi na področju starševstva.

Skrb, nega in vzgoja otroka nimajo ničesar skupnega s krvnim sorodstvom. Za človeka je značilno, da se rodi, živi in ne more obstajati brez družbe. Zato se pogosto dogaja, da zaradi odsotnosti ali dolgotrajne ločenosti staršev in otrok, kljub krvnemu sorodstvu, čustvene vezi splahnijo ali docela izginejo. Neizogibna je odtujenost zaradi večletne ločenosti tako staršev kot tudi otrok. Dajati čustva ljubezni in jih vračati je lahko za tistega, ki jih ima. Tisti pa, ki teh čustev nima dovolj razvitih, navadno to skuša z drugimi sredstvi ali načini nadomestiti, toda žal neuspešno. Življenje nam to tudi dokazuje. Z veliko hišo ali drugimi materialnimi dobrinami ljubezni svojih otrok ne moremo kupiti. Prav tako pa tudi s temi istimi materialnimi dobrinami ne moremo nadomestiti pomanjkljivosti ali celo odsotnosti čustev do svojih otrok.

Sicer pa za primere, podobne temu, ki nam ga je opisala socialna delavka iz Metlike, ni opravičila. Če otroka spravimo na svet, ga ne moremo odvreči kot »igračko«. Saj gre za človeka, ki bo nekoč bržkone tudi oče!

Okence

»Tudi jaz sem eden od tistih, ki nisem šel na tuje po avtomobil ali traktor, ampak zato, ker se mi je življenje zavozlalo, pa sem menil, da ga bom na ta način najlaže razvozlal...« Tako pripoveduje v začetku svojega obširnega pisma naš »zvesti naročnik Marjan«.

To je zgodba o mlademu možu, ki je odrasčal v prvih poveljnih letih. V tistih letih naše silne delovne vneme, stisk in odrekani ter prekipevajočega veselja, da smo po vsem hudem končno dočakali svobodo. Oče, ki je imel za seboj tri leta koncentracijskih taborišč, je umrl, ko mu je bilo dve leti. Mati je vse dneve delala, zvečer je dostikrat hodila na sestanke. Tako je bolj samotno odrasčal. A bil je vesel fantič, »vseh muh poln« in tudi družino podobnih je imel. To in ono so ušpičili, da so včasih očetje kleli in vih-teli palice, mame pa jokale, a vse skupaj ni dosti pomagalo. Izučil se je za ključavničarja, a ker je rad veseljačil, se zabaval z dekleti in dobro jedel pa tudi pil, mu je bilo zaslužka vedno premalo. Pa se je zadovoljil tu in tam, ko pa je treba dolg vrniti, jo je pobrisal iz službe in se zaposlil drugje. Tudi vojaščina ga ni spametovala. Kmalu je spet začel živeti po starem. Potem pa se je zgodilo. Na divji avtomobilski vožnji z znancem, oba sta bila močno vinjena, se je hudo ponesrečil.

Šest mesecev je preležal v bolnišnici, nad dva meseca je njegovo življenje viselo na nitki. Ko mu je bilo malo boljše, ko njegove misli niso bile več tako zbegane kakor trop preplašenih ptic, je začel prvič razmišljati o sebi in spoznal, da je bilo do tedaj njegovo življenje divje, prazno in brez vsebine. Njegov pogled je dan za dnem z večjim zanimanjem sledil mirnim uravnovešenim gibom bolničarke Marte, ki je skrbela zanj, mu previjala rane, ga v prvih mesecih pitala kakor otroka.

Z vsakim dnem bolj všeč mu je postajalo to resno dekle in kar čutil je, kako jo bo pogrešal, ko pride iz bolnišnice. Ker nikoli ni rad ovinkaril, jo je nekoč naravnost vprašal, če ima fanta. V zadregi je zardela in odkimala, ne, fanta nima, pač pa hčerkico staro pet let.

To ga je presenetilo. Na otroka ni pomislil. Ves dan je mlel v sebi, zatem pa jo je vprašal, če bi bila za to, da bi se vzela. Zaposlil se bo. Dom si bosta uredila in njena punčka bo dobila očeta. Nič preveč ni bila vesela. Povedala je, da si je življenje kar dobro uredila. Punčko ima pri dobri rejnici. Kadar je prosta, jo obiše in sploh, tudi po letih sta si nara-zen, štiri leta je starejša od njega. Kljub vsemu ni odnehal.

Po poroki pa mu je Marta dejala: »Če boš kdaj hotel proč od mene, ti ne bom branila. Tudi za prvim, ki mi je pustil otroka, nisem tekala. Čeprav mi bo za te-

boj morda zelo hudo, bom že pre-stala...«

Uredila sta si dom in bila sta srečna. Tudi Marjanovi mami je bilo dekle všeč. Ob njej se bo fant ustalil, je bila prepričana. Mala Marjetica pa ga je klicala očka. Spet je delal. Ob uri prihajal domov. Marta je bila dobra, varčna gospo-dinja. Ob medeljah so šli skupaj na spre-hode. Tako se je leto prevesilo v drugo, ko ga je znanec seznanil s svojo sestrično Ivico. Dekle je bilo šest let mlajše od Marte in bila je en sam živ plamen. Ob delu in doma mu je v ušesih zvenel njen zvonki smeh in dlan ga je žgala od sti-ska njenih drobnih prstov. Tisto, kar je sledilo, ni počenjal več današnji Marjan, temveč oni iz prejšnjih dni, ves pijan od tega dekleta.

Znanec se je s svojo mlado ženo in se-strično odpravljal na delo v Nemčijo. Pregovarjali so ga, naj gre z njimi. Kot ključavničar bi dobro zaslužil.

Skrivaj je vse uredil, se pripravil za odhod. Kovčke je odnesel na postajo, ko je bila žena zdoma in zjutraj, ko je Marta v kuhinji pripravljala zajtrk in je mala Mar-jetica mirno sopla v svoji posteljici, se je skrivaj odtihotapil od doma. Na mizi je pustil pismo. V njem je spomnil Mar-to na njun pogovor ob poroki. Hitel je, tekkel je, in se spotikal po tako znani poti ter se oziral. Razsvetljeno kuhinjsko oken-ce pa je gledalo za njim in ga kot tih očitek spremljalo vse do ovinka.

Ah to okence, svetlo sijoče sredi teme, kolikokrat mora zadnji čas misliti nanj!! Kakor da je šele včeraj odšel, ga vidi in kar čuti kako mu tiho očitajoče tipa v srce.

Vmes je pet let. Veliko trdega dela. Plamen Ivičine ljubezni, ki je tako živo go-rel, je kmalu ugasnil in se spremenil v pepel. Že dolgo je, kar Ivica objema drugega ali tretjega fanta. »Takšna sem pač. Hočem biti svobodna, neodvisna. Ti si vse preresno vzela. Malo okrog poglej. Dosti je babnic...«

Marta se ni nič oglasila. Nič ni terjala, nič zahtevala, nič očitala. Mati pa mu je pisala. Hudo je bila bolna. Kap jo je za-dela. Noge so ji ohromele. Če bi ne bilo Marte, te zlate duše. K sebi jo je vzela. Obe z Marjetico skrbita zanj in ji stre-žeta... Oh, Marjan, kaj si napravil...« In pridejo prazniki. Ljudje se pripravlja-jo za obisk domačih. Kupujejo darila. Vesele se. Potem se drug za drugim od-peljejo. On pa je sam. Kako tiho in samo-tno je tiste dni v samskem domu.

Samo na tisto svetlo domače okence mo-ra misliti. Včasih celo sanja o njem... Kako naj se iz vséga tega iztrga? Kako naj razvozla, kar je sam tako nespametno zavozljal?

Marjan, pot pod noge in to čimprej. Se-dite na prvi vlak. In potem krepko po-trkajte na tisto okence, dokler je še svetlo za njim!

NEKAJ JEDILNIKOV IZ JUGOSLOVANSKE KUHINJE

Pečeni mokronoški žlikrofi

Iz moke, 2 jajc, mlačne vode in potrebnih soli zamesimo bolj mehko testo za rezance, ga dobro pognetemo, oblikujemo v hlebček ali dva in pustimo, da pokrito s prtičem počiva pol ure. Zatem testo razvaljamo in razrežemo na kvadratke (s stranico 8 do 10 cm). Za nadev skuhamo v mleku 10 dkg prosene kaše. Ohlajeni primešamo četrto kg kuhanega prekajenega svinjskega mesa, ki smo ga drobno sesekljale, dodamo 2 raztepeni jajci, nekaj žlic goste kisle smetane, sesekljan peteršilj in popramo. Če je nadev preredit, ga zgostimo z drobtinami. Kvadratke iz testa nadevamo s tem nadevom, zatem pa vsakega zavijemo od obeh strani proti sredini, da dobimo žemlji podobno obliko. Žlikrofe namaže-mo z raztepenim jajcem in jih zlatoru-meno spečemo na pomaščnem pekaču. Ponudimo jih kot samostojno jed s so-lato, lahko pa tudi kot prilogo k mesu, ali hladno k vinu ali čaju. Zrezane na polovice lahko porabimo tudi kot vložek v goveji juhi.

Telečja glava v kisli omaki po slavonsko

Dobro očiščeno in oprano telečjo glavo skuhamo z jušno zelenjavo (korenje, peteršilj, zelena, nekaj strokov česna, nekaj zrnca celega popra). Ko se meso loči od kosti, vzamemo glavo iz lonca, odstranimo kosti, meso pa narežemo na rezine. Če so v glavi še tudi možgani, tudi te izluščimo in narezane dodamo mesu. Vse to zložimo v večjo toplo skledo. Posebej naredimo omako: trem trdo kuhanim jajcem izločimo rumenjake, te pretlačimo, beljake pa narežemo na majhne kocke. Pretlačenim rumenjakom dodamo žličko gorčice, žličko kisa, sol in poper po okusu ter vsemu počasi do-livamo kozarec dobrega olja, da dobimo majonezo. Nato dolijemo kozarec belega vina, dodamo narezan beljak ter tri narezane kisle kumarice. Vse dobro pre-mešamo ter polijemo po mesu.

Pasticada po dalmatinsko

Kilogram govejega stegna ali pljučne pečenke operemo, obrišemo, solimo ter pretaknemo s 5 dkg na kosce narezano prekajeno slanino, 4 podolgovato narezanimi česnovimi stroki in nekaj nagelj-novimi klinčki. Po okusu popramo. Tako pripravljeno meso naj stoji v hladil-niku čez noč. Naslednji dan v kozici segrejemo 4 žlice olja in dodamo pri-pravljeno meso, da se od vseh strani lepo popraži. Zatem dodamo mesu gla-vico drobno sesekljane čebule in duši-mo, dokler meso ne vpije vsega soka. Nato pečenko zalijemo s kozarcem do-brega belega vina in dodamo žlico para-dižnikove mezge ali dva do tri sveže narezane paradižnike in pokrijemo, da se meso dobro prekuha. Končno dolije-mo dve do tri zajemalke tople vode ali juhe in pustimo meso dušiti dve do tri ure. Če se sok preveč zgosti, ga razred-čimo z juho ali vodo. Pečeno meso zre-žemo na rezine, sok pretlačimo in z njim prelijemo meso. Zatem naj vse skupaj še enkrat prevre. Sok mora biti temnorjav. K pasticadi ponudimo ma-karone ali krompirjeve cmocke in na posebnem krožniku nastrgan sir parme-zan.

Ina

Ljudska NAROBĚ SVĚT

Sonce sije, dežek gre,
mlinar melje brez vodé,
pometa dekla brez metlé,
hlapec pleše brez nogé,
petelin poje brez glavé,
mojškra šiva brez iglé,
vse na svet narobe gre.

Niko Grafenauer NOVICE

Po vodi ribe,
po zraku ptice,
a čez hribe novice.

Ribe pod skalo,
ptice na vejo,
novice v centralo
prispejo.

Ribe se skrijejo,
ptice zaspijo,
novice zasijejo
s televizijo.

Vlasta Tavčar UGANKA

Prečuden kovaček
v telesu živi,
neutrudno nabija
vse dni in noči.
Se slednjič upeha
in z delom preneha,
a človek zaspi,
se več ne zbudi.

(srce)

Jože Šmit UGANKA

Če nič ni kriv,
dobi po glavi jih samo,
a če je kriv,
mu najprej stepejo telo.

(žebel)

Jana Milčinski

ZAKAJ ZVEZDE OB POLNI LUNI NE SVETIJO

Kot vsak dan, je zvezda Večernica tudi tistega večera prva prižgala svojo luč na temnem nebu. Ozrla se je na zemljo in pogledala, če je vse tako, kot je treba: če so otroci že doma, če mame že kuhajo večerjo in če je pes čuvaj že pripravljen na nočno službo.

Kako se je začudila, ko je na samotni poti zagledala Majo, ki se je šele zdaj vračala iz šole domov. Le zakaj se je tako zamudila? Ali je učiteljica predolgo razlagala učno snov? Ali je šolski zvonec prepozno zazvonil? Ali pa je Maja po končanem pouku predolgo klepetala s sošolkami? Kdo bi to vedel?

Naj bo tako ali tako — v mraku in samoti je Majo postalo strah. Drevo, ki je rastlo ob poti, se je spremenilo v grozečega velikana, zajček, ki se je smukal skozi grmovje, je postal strašni volk, še odmev lastnih korakov je slišala kot topot neznane pošasti, ki bo zdaj planila nanjo. Obstala je sredi poti in si ni upala ne naprej ne nazaj.

Večernici se je deklica zasmilila. Poklicala je sestrice-zvezdice in jih prosila, naj se hitro prižgo in s svojo

svetlobo preženejo temo, da se deklica ne bo več bala.

Zvezdam pa se še ni ljubilo v službo. Rade bi še malo dremale, rade bi še malo počivale. Zato so rekle:

»Kar naj se še nekaj časa boji, bo vsaj za drugič vedela, da ne sme predolgo klepetati.«

»Saj ne veste, če je klepetala. Mogoče je šolski zvonec prepozno zazvonil, mogoče je učiteljica predolgo razlagala učno snov.«

»Vemo, kar vemo,« so rekle zvezde in spet zadremale.

To je slišala luna, ki se je že pripravljala na nočni sprehod čez nebo. Oštela jih je:

»Sram vas bodi, zaspanke! Za kazen boste nocoj ostale doma!«

Sama pa je napela lica in zažarela s tako močjo, da je postalo svetlo kot podnevi.

Zdaj so vsi strahovi izginili. Velikan ob poti je spet postal navadno drevo, zajček pa, ki se je prestrašil nenadne svetlobe, se je skrčil v svoj brlog in se ni več prikazal.

Maja se zdaj ni več bala. V luninem svitu se je varno in brez strahu vrnila domov.

In od tedaj, kadar sveti polna luna, zvezde le zaspano brlijo.

Le zvezda Večernica sije svetlo in prijazno kot vsak večer.

Draga Tarman

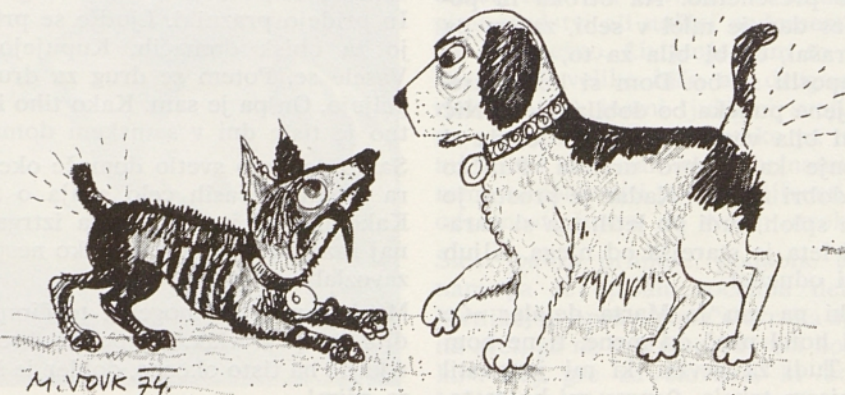
LE ČEMU MAHA PES Z REPOM?

Pravijo, da kaže pes svoje zadovoljstvo, kadar z repom maha sem in tja. Z repom pa maha tudi tedaj, ko sreča svojega gospodarja. Ali je mahanje z repom pasji pozdrav? Tudi naravoslovci, ki preučujejo vedenje živali, so se vprašali: kdaj in zakaj miga pes z repom?

Opazujte pse! Na vaši cesti ali v mestnem parku se srečujejo psi. Psi, ki se zagledata, za trenutek obstane-

ta in potem znova nadaljujeta pot. Najprej stečeta drug proti drugemu in ko je med njima le še nekaj korakov, začneta hoditi zopet počasi. Ves čas mahata z repom. Če eden od njiju pri srečanju preneha migati z repom ali če stisne rep med noge in maha komaj opazno, pomeni, da se je podredil drugemu.

Zmagovalec pa še naprej giblje z repom. Kadar pa nobeden ne pokaže, da se je voljan podrediti, se vname pretep.

Danilo Gorinšek

MATI ŽANJE

Vselej, kadar srp zamahne,
mati gorko željo dahne:
Zdaj požanjem za očeta —
naj bo čvrst še dolga leta,
zdaj za sina med mornarji —
naj ne stró ga zli viharji,
zdaj za hčerko sred tujine —
naj se spomni domovine,
zdaj za sina, ki rudar je —
naj pod zemljo zla se varje.
Vselej, kadar srp zamahne,
mati gorko željo dahne.
Ko že davno je dožela,
zmeraj ni še dozelela,
bi želela večne čase,
a ne ene želje — zase ...

Kristina Brenkova

V GOZDU

Gozd je zrasel tam, kjer se je naša
dolina dvignila v hrib.

Gozd je poln skrivnosti in prečudnih
strahov.

Mah je najmehkejša preproga. Meh-
kejša, kot jo je imela učiteljica v
svoji sobici.

Smrekovi storži so pohlevne, gladke
živalce in se plazijo pod bosimi otro-
škimi nogami.

V odpadle smrekove iglice vrtaš s
palci in privrtaš do vlažne, po gobah
dišeče prsti.

Nalomiš zelenih vej od grma brez
imena in zasadiš ogrado nemirni čre-
di svetlo rjavih češarkov.

Zazdi se ti, da te je nenadoma pokli-
cal tuj, hripav glas in prestrašeno
zavpiješ: Teta, teta.

Teta seklja suhe veje, jih veže v bu-
tare za krušno peč in pravi:
— Ne boj se, saj sem tu.

Mesto, kjer živim

Köping je švedsko mesto, kjer živim s starši. Leži 160 km zahodno od Stockholma ob koncu jezera Mälare v pokrajini Svealand. Letos praznujemo 500-letnico obstoja mesta Köping, ki pa se je šele v zadnjem času močno razvilo. Ima osemindvajset tisoč prebivalcev različnih narodnosti. Industrija je zelo razvita. Med najvažnejše spadajo: tovarna avtomobilov VOLVO, kemična tovarna, cementarna in še druge manjše tovarne. Ob pristanišču so tudi veliki žitni silosi, kamor kmetje iz okolice prodajajo žito, ki ga tu veliko pridelajo. V pristanišče priplujejo ladje iz vseh dežel. Tam so nameščeni veliki žerjavi, ki ladje natovarjajo. V južnem mestnem delu so velike trgovine avtomobilov ter gradbenega in industrijskega materiala. Tudi v središču mesta je veliko trgovin, ki so dobro zalozene. Imamo tudi veliko novo bolnišnico in več kinodvoran. V mestu je šest osnovnih šol in ena gimnazija. Je tudi zimsko in letno kopališče, saj imamo v šoli enkrat tedensko med poukom tudi plavanje. Podnebje je milo, zrak pa ni najboljši, ker ga zastrupljajo plini tovarn. Dobro je, da imamo tudi veliko smrekovih gozdov, kjer poleti nabiramo gobe, jagode, maline in brusnice. Čeprav je tukaj lepo, vsako leto komaj čakamo počitnic, da obiščemo še lepšo domovino Slovenijo.

Slavko Arih
5. razred

Švedska je drugačna od moje domovine

Švedska ima okrog osem milijonov prebivalcev, ki so najbolj gosti naseljeni v južnih predelih in v velikih mestih. Po podnebjju se Švedska zelo razlikuje od Jugoslavije. Tu ne prehajajo letni časi polagoma eden v drugega kot doma. Pomlad in jesen sta tukaj komaj opazni. Zelo pa so dolge in temačne zime, ki pa zadnja leta niso več tako mrzle. Letošnja zima je bila brez trajnega snega in mraz ni presegel — 15 stopinj Celzija. Poletja so krajša, vendar včasih zelo vroča.

Švedska ima velike gozdove, kjer rastejo smreke, bukve, največ pa breze. Drevesa so visoka a ne debela, ker so tla kamnita. Kmetje imajo velika polja, največ porasla z žitaricami, krompirjem in oljno repico. Koruza tu ne uspeva. Polja, ki pa niso tako lepo oblikovana kakor naša doma, obdelujejo strojno. Švedi izvažajo največ rude in lesa. Zelo razvito imajo tudi kovinsko industrijo. Ker ima Švedska veliko tujih delavcev, lahko vsak od njih najde v trgovinah kaj iz svoje domovine. Mi si večkrat privoščimo Podravka juhe, vloženo papriko in kumarice iz Koprivnice, golaž, kisle vodo iz Radenc in drugo. Švedi niso preveč družabni ljudje, so pa veliki prijatelji živali. To mi je všeč.

Angelca Meglič
7. razred

Ljudski običaji na Švedskem

Švedi praznujejo veliko praznikov, največ cerkvenih. Najbolj pa se veselijo praznika, ki se imenuje »midsomar«, po naše sredina poletja. To je 22. julija. Takrat je dan najdaljši, noč pa najkrajša. Za ta dan pripravijo zabave in to najraje ob jezerih. Tam postavijo dva kola v obliki križa in ju okrase z zelenjem in cvetjem. Popoldan se zbere veliko ljudi, ki plešejo okrog tega stebra. Sam prostor okrase tudi z brezami. Breza je švedsko narodno drevo.

Drugi tak ljudski običaj je praznik svete Lucije, ki je 13. decembra. Takrat je noč najdaljša in dan najkrajši. Za ta dan je izbrana najlepša de-

klica z dolgimi lasmi. Oblečena je v dolgo belo obleko, na glavi pa ima zelen venec, v katerem so svečke na baterije. Tudi v roki drži prižgano svečo. Lucija hodi po mestu v spremstvu belo oblečenih deklet. Vse svečke gorijo in z njimi sveta Lucija razsvetljuje temno noč.

Marjan Bestjak
4. razred

Kaj Švedi jedo

Švedska ima veliko jezer, lepe gorske reke in velik del morja, zato je tam zelo razvit ribolov. Zelo znana ljudska jed je »sil«. To je ribja solata. Narejena je iz surovih rib, vloženi v sladki kis in čebulo. Tudi jaz imam rad to solato.

Švedi pojedjo tudi veliko krompirja, ki ga imajo pri vsakem večjem obroku. Dajejo ga tudi h klobasam. Na splošno imajo radi sladko hrano. Ne marajo nič kislega. Kave in čaja veliko popijejo. Alkohol je zabranjen mladim ljudem. Gostiln tukaj ni. V hotelih ne dobite samih alkoholnih pijač, če zraven ne naročite tudi kaj za jesti. To je kar pametno, ali ne?

Zvonko Breznik
3. razred

Moj oče

Moj oče je doma iz Mlač blizu Loč. Na Švedskem smo že devet let. Očetu je ime Jože, je strojinik in dela v tovarni avtomobilov VOLVO v Köpingu. Dela v izmenah: en teden od pol šestih do dveh popoldne, drugi teden pa od dveh do enajstih zvečer. Tudi mama dela v VOLVO isti delovni čas, samo v drugi izmeni. Tako čez teden nista nikoli skupaj doma. Vselim se sobote in nedelje, ko sta oba doma.

Moj oče je priden tudi doma. Živimo na deželi, kjer imamo nekaj zemlje. Oče pridno dela na njivi in okrog hiše. Ob praznikih pa nas zapelje k jezeru, kjer lovimo ribe. Ponosen sem nanj in želim, da bi ostal zdrav.

Jožek Meglič
2. razred

Srečanje v slovenski šoli

Enkrat v tednu imamo slovensko šolo. Učimo se slovensko čitati, pisati, včasih pa tudi risati. Slovenska šola se začne ob 15. uri in konča ob 16.30. Slovensko šolo v Göteborgu so odprli pred tremi leti. Jaz sem jo začel obiskovati že takrat in hodim zdaj v tretji razred. Mi se bomo za stalno vrnili v Slovenijo čez šest let. Tega se veselim.

Slavči Ratajc
3. razred slov. šole
v Göteborgu

Dragi dopisniki!

Najprej vsem lepe pozdrave in hvala za pismenca! Danes objavljamo pismenca, ki so nam jih poslali naši mladi dopisniki s Švedske. Kajne, da so zanimiva? Kar veliko povedo o daljni Švedski deželi, ki jo bomo odslej bolj spoznali. V mapi je pa ostalo še veliko pisemc, predvsem so pridni dopisniki naši otroci iz Nemčije. Dragi dopisniki Dušan, Vesna, Marija, Rozika, Metka, Erika, Danilo, Andreja, Lojzek, Jožica, Milena in še nekateri, za trdno vam obljubljam, da bodo vaša pismenca objavljena v prihodnji številki naše revije. Če jih bo za vašo stalno rubriko preveč, jih bomo pa objavili še na posebni strani. Pa še nam pišite!

Uredništvo

Anton Pevec

Motika

Ded Filip

Ob gozdu je steza. Skoraj ravna je, le tam, kjer so akacijeve veje segle prenizko, da bi človek stopal zravnano, je ovinek.

Po stezi pristopica fazan. Drobnost glavo obrača sunkoma na vse strani — zmeraj oprezen. Zdi se bolj vznemirjen kot drugokrat. Mogoče ga moti zven motike, ko ta zadene ob kamen. Res je, da je zven pridušen, ker prihaja od daleč; med gozdom in vinogradom je majhen sadovnjak, same jablane. Zlati delišes, mošančke. Herbet reneta je podrta, prav tako je — še nerazžagan — na tleh tudi bobovec.

Čisto pri stezi sta še dve ozimiki, okoli in stari drevesi. Veje so nekam divje razkrečene, ko da so se navzele svobodne razraščeni gozdnega podrastja.

Naenkrat zvoki iz spodnjega konca gorice utihnejo. Sključena postava med razmetanimi trsi šmarnice se zravna in predahne. Prsti, umazani od zemlje, sežejo v sive lase.

Stari Grbarjev Filip.

Grbarji so prastara korenina, vendar najstarejši tu niso. Prvi so naselili te kraje Kocjani iz Godeninec. Tako stoji zapisano v kroniki v Velki Nedli. Petinšestdesetletni Filip je — kadar ni med trsi — raven in močne rasti. V nedeljo, ko

sede v gostilno »Pri nasmejani »Zofi«, je močno ponosen, če doseže, da ga drugi poslušajo. Pesti upre ob kolena. Nagiba se naprej in govori z naprej pomaknjeno brado:

»...pa imam v spodnjem talu, kjer se svet prevesi v ravnino, šmarnico. Vmes je kakih sedem mozlarjev. Pravim, da se šmarnica splača. Kar se pa kolja tiče, prmejunaj, dobro poslušajte: lesa je dnes dosti, čez glavo. A računaj, da stalno podiramo. Če bi akacija rasla ko konoplja, bi šlo. Ker pa ni tako, bo — zdaj smo v osemstotriindevetdesetem — okrog devetstodvainsedemdesetega že zmeda. Kriza za les, cene vrtoglave. Takrat, prmojunaj, bo kolje tenko, ko da so ob trtah vžigalice.«

Grbar! Blizu resnice si bil. Če pa bi tvoja misel tipala še dalje, bi zadela ob granitno trdo resnico: napredek, vseplošni.

Kolja danes skoraj ni več. Namesto nje ga se belijo med trsi betonske sohe. Čeznje podrhteva v vetru napeta žica. Da, danes so tod žični nasadi in terase. V dolini ni vrste dninaric in njihovega živega klepetu. Čez ogone se samozavestno žene rdeči traktor.

Preteklost? To so le še zeleni bakreni novci, ki jih čisto pod zidanico izbrska Grbarjeva motika.

Vnuk Franci

Devetnajstletni Franci Grbar je ob gramofonu. Posebno rad ima enkratnega Grka Theodorakisa: melanholija tonov

seže v dušo globlje od vsakega psihologa.

Franci je nestrpen. Izpete plošče meče po vsej postelji. Na mizi je poziv za služenje obveznega vojaškega roka. Artilerija. Fant gleda skozi okno in si megleno predstavlja, da mora biti to nekakšno topništvo. Skozi šipe pronica januarski dan in osvetljuje kontrast med starinskim pohištvom in Francijevimi trapezi hlačami. Nad posteljo je orume nela fotografija, ki ima skoraj arheološko vrednost: ded Filip Grbar v uniformi. Brki, zaviti do ušesa in pokončni ovrtnik, ki ga je poznala cesarska Avstrija. Zunaj na stopnicah je led. Cementno prevleko je načel močan mraz. Tudi robovi so okrušeni. Franci opoldne zbere hrabrost, stopi iz hiše in sklene, da bo led razsekal.

V pivnici je za stolitrskim sodom stara motika.

Rezilo je razklano po vsej dolžini. Ročaj, najbrž jesenov, je spodaj v železnem ušesu ovit s polivinilom; tako prst ne nagrizi lesa. Vrh ročaja je izdolbena luknjica, iz katere je ded nekoč praskal loj. Takrat so vsi kopači rabili loj za mazanje dlani. Niže na ročaju sta dve vdolbinici. V dolgih desetletjih ju je zdrgnil sredinec in kazalec levece. Ker je na rezilu močnejše obrušena desna stran, ni težko sklepati, da je motiko uporabljal desničar. Pravak.

Franci pridno seka led.

Kmalu je opazil, da mora to klasično preleško orodje držati pod določenim kotom, da ostri delci ne bi leteli v oči. Mlademu študentu agronomije se dozdeva, da bi mu motika morala biti pravzaprav nekako domača. Toda ne. Teorija je eno, praksa pa povsem drugo. Kot kolajna, ki ima prav tako dve plati.

Po kosilu je kazal inkasantu visoko okovano, leseno posodo, ki jo je našel v pivnici: »Kaj neki je to?«

»Kaj ne veš, Franci? Stupica vendar! V njo je tvoja babica nasula suho papriko in jo z ročajem sekire stolkla v poper. Hm, zares je to stara stupica. Stavim, da bi od kakšnega nemškega turista z njo dobil lep denar.«

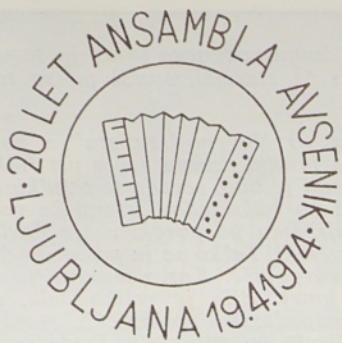
x x x

Noč je. Mesec sveti na Grbarjevino.

V spodnjem delu, kjer se svet prevesi v ravnino, je zdaj nov nasad. Večinoma muškata sorta. Plasti zemlje, med katerimi je stari Filip Grbar spuščal znoj v resasto travo, so večkrat prekopane. Zrigoane.

Le takrat, ko se zimski dolgčas raztegne od peči na olje k udobnemu kavču, se ob pogledu na orumenelo fotografijo na steni utrne drobci spomina na moža, ki je svojo mladost in moči zakopal v teh bregeh.

Julka je pri ljudeh izgubila ves ugled. Zgubila je moža, ki ga ni nikoli ljubila, saj ga je prav zato, da bi imela doma prostost, nagnala v Ameriko. Njen ljubček je iz bojazni pobegnil iz vasi. Julka je ostala sama.

Spet precej novosti

V aprilu so se naše znamke obogatile s tremi priložnostnimi znamkami in petimi rednimi.

Prva priložnostna znamka je izšla 20. aprila ob petdesetletnici smrti velikega revolucionarja, vodje in duhovnega tvorca oktobrske revolucije Vladimirja Iljiča Lenina. Rodil se je 22. aprila 1870 v današnjem Uljanovsku v ZSSR in umrl 21. januarja 1924 v Gorkah pri Moskvi.

Na znamki za 2 din je njegova glava, delo akademskega kiparja Nandorja Glida iz Beograda. Natisnil jih je beograjski zavod za izdelavo bankovcev v tribarvnem ofsetu in v polah po 9 znamk. Znamka je pokončna, velika 30 × 27,5 mm, brez belega roba 26 × 33,5 mm in z grebenastimi zobci 13 1/2.

Kot članica evropske ptt skupnosti (CEPT) je naša poštna uprava 29. aprila izdala tudi letos priložnostni znamki EVROPA CEPT. Za letos je bilo določeno, naj se na teh znamkah prikažejo stvaritve iz narodnih umetniških bogastev, in sicer s področja kiparstva.

Na prvi znamki za 2 din je kamniti kip, imenovan Lepenski vir. Vzidan je bil na svetišču v staroselskem naselju na Lepenskem viru v Djerdapski soteski na Donavi. To naselje je eno izmed najstarejših naselij, ki je bilo odkrito v Evropi in segajo njegovi začetki tja v čas okoli leta 5810 pred našim štetjem. Za kip sodijo, da je iz časa 4950 pred našim štetjem.

Na drugi znamki za 6 din je velika umetnina našega kiparskega vele mojstra Ivana Meštroviča (1883—1962), imenovana Vdova z otrokom. Marmornati kip je iz njegovega Vidovdanskega ciklusa, posvečenem kosovski simboliki. Tuji kritiki so

ga šteli za enega največjih predstavnikov svetovnega kiparstva.

Znamki je natisnila švicarska tiskarna »Courvoisier« v štiribarvni heliogravuri in v polah po devet znamk. Znamki sta podolgovati in veliki 26 × 36 mm, brez belega roba pa 23 × 33 mm. Zobčane so grebenasto 11 1/2 : 113/4.

V promet prihajajo tudi nove redne znamke s podobo predsednika republike maršala Tita. Do sedaj so izšle štiri znamke, in sicer 26. marca temnomodra za 2 din, 1. aprila rdeča za 80 par, 9. aprila temno olivnozeleno za 50 par in 16. aprila črno olivna za 1,20 din. Te znamke so tiskane v enobarvnem ofsetu v polah po 100 znamk, in sicer s fosfornimi črtami in brez njih. 26. marca je izšla tudi nova avtomatska znamka za 80 par.

V petek 19. aprila je bil v ljubljanski dvorani Tivoli slavnostni koncert svetovno znanega slovenskega narodno zabavnega ansambla bratov Avsenik ob njihovi dvajsetletnici nastopanja doma in v tujini z njihovimi gorenjskimi vižami. Po šta 61100 Ljubljana je uporabljala ta dan poseben priložnostni poštni žig.

Spominski koledar junij 1974

1. 6. 1941 so začeli Nemci izseljevati prebivalstvo Gorenjske
5. 6. 1971 je bil v Zürichu ustavni občni zbor Slovenskega planinskega društva Triglav
8. 6. 1508 je bil rojen Primož Trubar, utemeljitelj slovenske književnosti. Umrl je 29. junija 1568 v Derendingenu v Nemčiji
8. 6. 1882 je bil rojen slovensko ameriški pisatelj, publicist Ivan Molek. Umrl je v ZDA 16. marca 1962
9. 6. 1965 je v Clevelandu umrl pevovalca Anton Šubel, ki je 25 let vodil razne slovenske pevske zборе v ZDA
10. 6. 1920 je bil v Clevelandu ustanovljen pevski zbor Jadran, danes eden najstarejših slovenskih pevskih zborov v ZDA
11. 6. 1949 je umrl slovenski pesnik Oton Župančič
15. 6. 1867 je bil rojen Ivan Grohar, slovenski slikar. Umrl je 19. aprila 1911 v Ljubljani
20. 6. 1940 je bil v Clevelandu ustanovljen pevski zbor Glasbene matice, vodilni slovenski pevski zbor v ZDA
22. 6. 1942 je bilo ustanovljeno glavno poveljstvo partizanskih čet Slovenije
24. 6. 1957 je izšla v Buenos Airesu v Argentini prva številka slovenskega polmesečnika Lipa, ki je izhajal do decembra 1966
29. 6. 1943 so Nemci pobili v Kruševcu tri tisoč prebivalcev
29. 6. 1948 je bilo v Freyming-Merlebachu v Franciji ustanovljeno Jugoslovansko pevsko podporno društvo Slavček, ki se je leta 1966 združilo z društvom Sava in odtlej deluje pod imenom Rudarsko pevsko podporno društvo Jadran
30. 6. 1936 je bila v Clevelandu ustanovljena Cankarjeva ustanova.

vaš
kotiček

Osamljena

SLOVENKA, živeča v severni Nemčiji, razočarana, mlada in atraktivna, išče plemenitega, visokoraslega življenjskega tovariša od 45 let naprej, od kjerkoli na svetu.

Postfach 260 252
5 Köln 1
Telefon 21 27 29

Parcela

Prodajam gradbeno parcelo, 1080 m², v Dobu pri Domžalah z vsemi potrebnimi dokumenti za pričetek gradnje.

Informacije:

Boris KOCJAN
Ried 831
8498 GIBSWIL/ZH
SCHWEIZ

V času dopusta od 15. 7. do 15. 8. 1974 pa na naslovu:

Franz KOCJAN
IMOVACA 1
61225 LUKOVICA pri Domžalah

Hiša

Prodajam ali zamenjam dvostanovanjsko hišo, vrt, sadovnjak, ca. 16 arov, v lepem kraju Slovenije.

Joseph STRAUS
5 rue de la 5eme Div. Blindée
68000 COLMAR
France

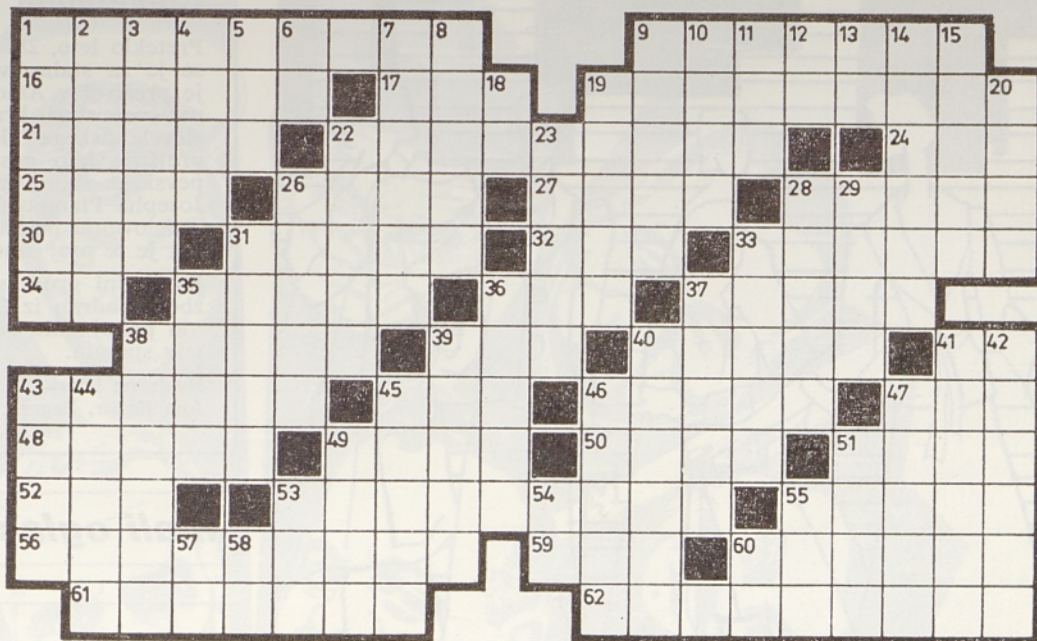
Posest

Med Ljubljano in Kamnikom, ob asfaltni cesti prodajam posestvo s takoj vseljivo, enonadstropno hišo, primerno za gostilno ali drugo obrt. Okrog hiše je 5 ha zemlje, v bližini še 3 ha obdelovalne površine in 5 ha zaraščenega gozda.

Pišite na naslov:

Andrej KALAN
Klanc 45
61218 KOMENDA

Križanka

VODORAVNO: 1. plačilo za ogled kakšne prireditve, 9. osmi del celote, 16. konec gobca ali cel gobec pri nekaterih sesalcih, 17. starogrška boginja nesreče, 19. najvišja, idealna popolnost, vzornost, 21. zelo trda kovina srebrnkasto sive barve, podobna siliciju (znak Ti), 22. slovenski mladinski pisatelj in humorist (Fran, 1867—1932, »Ptički brez gnezda«), 24. skandinavski izraz za smuči, 25. vzhodnoindijsko žganje iz riževega ali palmovega vina, 26. najdaljša jugoslovanska reka, pritok Donave pri Beogradu, 27. vzlet, 28. naslov Jurčičeve zgodovinske povesti, 30. starocerkvenoslovanski polglasnik in znamenje zanj (iz istih črk kot REJ), 31. reka v spodnjem svetu v starogrški mitologiji, čez katero je brodnik Haron prevažal duše umrlih, 32. doba, era, 33. japonski borilni šport z golimi rokami, 34. kratica za »atletski klub«, 35. reka na Dolenjskem, pritok Save pri Sevnici, 36. sukanec, 37. majhno namizno pregrinjalo, 38. glavno mesto Francije, 39. starogrški potujoči ljudski pevec (iz istih črk kot ADE), 40. važna vrtna zelenjadnica; zelje, 41. okrajšava za »delavski svet«, 43. spopad s pestmi, ravs, 45. trata, ruša, 46. najetje, 47. orodje žanjic, 48. pesnik, ki izraža svoja notranja doživetja in čustva, 49. razpoka, zarez; tudi zelena drevna žabica, 50. ogródje iz desk pri betoniranju; ostane, dokler se beton ne strdi, 51. vrsta iglavca, 52. levi pritok Rene iz Švicarske Jure, 53. samovladar, nasilnik, avtokrat, 55. svedec, 56. raku podobna žival iz razreda pajkov, ki ima členast zadek s strupenim želom; osmo znamenje zodiaka, 59. afriški veletok, najdaljša reka na svetu, 60. premoženje, lastnina, 61. zaščiten, zdravilna rastlina, svišč, 62. čarovnica.

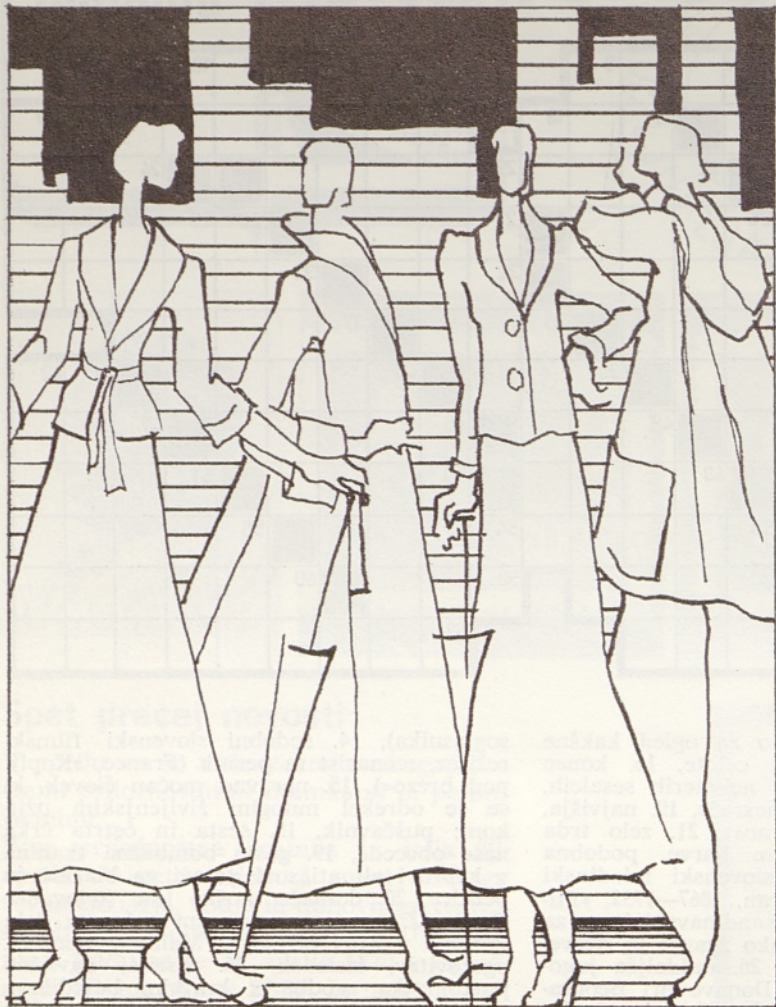
NAVPIČNO: 1. oborožen upor kakemu političnemu režimu ali državi, punt, 2. drobno zrnat, trd mineral, zvrst korunda; uporablja se kot brusilno sredstvo, 3. vrsta hrošča, 4. gorski vršac, 5. mednarodno združenje književnikov in založnikov, 6. kratica za »nogometni klub«, 7. igralka, ki igra vloge mladih, naivnih deklet, 8. knjiga zemljevidov, 9. oddelek, sekcija, segment, 10. peneče se vino, 11. ime švedske filmske igralkinje in režiserke Zetterling, 12. italijanski spolnik, 13. oznaka za neznanca (enaka

soglasnika), 14. sodobni slovenski filmski režiser, scenarist in pesnik (France, »Kopljí pod brezo«), 15. naravno močan človek, ki se je odrekel mnogim življenjskim užitek; puščavnik, 18. šesta in četrta črka naše abecede, 19. gosta bombažna tkanina v kepri ali atlasovi vezavi za blazine in pernice, 20. domače moško ime (telovadeč Šrot), 22. mesto v severnem zoženem delu Porenja v ZRN ob izlivu Maine v Ren, 23. ugotovitev, izsledek, 26. risana, navadno pustolovska zgodba s kratkim besedilom, zlasti kot priloga v časopisih, 28. označba časa in kraja na pismih in listinah, 29. opis, očrt, 31. koruzi podobna rastlina, 33. krpanje, krparija, 35. eden od roditeljev, 36. ime zagrebškega plavalca Miloša, 37. delovna obleka, 38. umetno tekstilno vlakno, močnejše od najlona, 39. žlahten plin brez barve in vonja (znak Ar), 40. manjši prostor za bogoslužne obrede; tudi glasbeni zbor, 41. močan udarec, ki ga spremlja rezek glas, 42. poleg Aten najvažnejše mesto stare Grčije (v starem veku Lakadaimon), 43. žametno podobno volneno, bombažno ali svilen blago za plašče ali dekoracije, 44. nemški pesnik, ki je izražal samoto, otožnost in tesnobo (Rainer Maria, 1875—1926, »Devinske elegije«), 45. nadnaravno bitje pri primitivnih ljudstvih, ki so si ga predstavljali včasih kot dobro, včasih kot zlo, 46. pripomoček za rezanje (pomanjševalnik), 47. sodobni slovenski slikar in grafik (Maksim), 49. krščanski turški podložniki, 51. špansko moško ime, 53. blesk, blišč, sijaj, 54. kemijski znak za radon, 55. ključ, po katerem prevajajo informacije v drug »jezik« (pri računalnikih — iz istih črk kot DOK), 57. različna soglasnika, 58. grška črka, 60. najdaljša italijanska reka (Pad).

Rešitev križanke iz prejšnje številke:

Vodoravno: 1. gospodstvo, 9. salama, 16. obris, 17. reka, 19. sršenar, 20. slast, 21. grozota, 23. škis, 24. lama, 25. dan, 26. trik, 27. Nen, 28. IS, 29. Vače, 30. eklogit, 32. total, 35. SK, 36. pokal, 38. polmrak, 41. osel, 42. I(talo) S(vevo), 44. srp, 45. Atal, 46. dar, 47. kost, 49. opal, 50. tiranka, 52. garje, 53. Kovačič, 55. Dior, 56. areal, 57. Arakan, 58. španjolka.

Kako se oblačijo Slovenke

Značilnost letošnje jesenske mode so široki plašči in krila, velike kapuce na jopicah, ki so brez gumbov in imajo pas, ali pa se zapenjajo z velikimi gumbi. Ovratniki so izredno veliki, značilnost rokavov pa so večji ali manjši zavihki. Dolžina kril in plaščev je po okusu — od pod kolen do gležnjev. Stirje modeli na skici v grobem prikazujejo značilnosti jesenske modne linije.

Prvi model je kostim s širokim šal ovratnikom, jopa je brez gumbov in se zapira s pasom iz istega materiala. Ramena so široka, rokavi se zvonasto širijo in se zaključijo z zavihkom. Krilo je lahko krojeno iz šest ali več pol.

Tipičen za novo modno sezono je izredno širok plašč v obliki šotora. Rokavi so krojeni kimono, proti koncu se širijo in končujejo s širokim zavihkom. Do ramen segajoč ovratnik se pod prsmi zoži. Žepi so skriti v stranskih šivih.

Jopica je ravno krojena, zapenja se z velikimi gumbi. Ramena so široka in podložena. Rokavi so ozki. Dolžina jopice sega do bokov. Krilo je široko.

Naslednji model prikazuje hlače in jopico, ki je široko krojena. Značilni so našiti žepi in velika kapuca. Rokavi so široki in ravno krojeni. Jopica lahko sega do bokov ali pa pokriva kolena.

Zahvala pevskeму zboru Jadran iz Clevelanda

Preteklo leto, 28. junija, je umrl moj oče Joseph Planinc, ki se je za stalno vrnil v rojstno domovino leta 1969. Čeprav je preživel v Ameriki skoraj pet desetletij, ni nikoli pozabil na svoj stari kraj. Bil je petinštirideset let član znanega clevelandskega slovenskega pevskega zbora Jadran, ki je prejšnje leto gostoval v Sloveniji. Ob tej priliki so člani pevskega zbora prinesli s seboj zlato plaketo za mojega očeta Josepha Planinca kot priznanje za njegovo dolgoletno zvesto sodelovanje pri zboru. Žal, pa mu je niso mogli več izročiti, ker je že prej umrl.

Po Rodni grudi se najtopleje zahvaljujem članom pevskega zbora Jadran iz Clevelanda za njihovo toplo priznanje mojemu pokojnemu očetu in za pesem, s katero so počastili njegov spomin.

Hvaležna hčerka

Ana Košar, Zagreb, Martičeva 14/IV

mali oglasi mali oglasi mali oglasi

Hiša v Planini

Hiša in zemlja 40 km od Ljubljane v PLANINI pri Raketu ugodno naprodaj. Hiša ima lokal, primeren za obrt. Vseljivo.

Marija Da DAMOS
Korytkova 23
61000 LJUBLJANA
Telefon: 311-419

Popravek

Majhno posestvo, 8 km od Maribora proti Koroški, 3 ha gozda, 2 ha obdelovalne zemlje z vinogradom, *prodaj* z inventarjem za 200.000,00 dinarjev (ne 20.000,00 din), kakor je bilo pomotoma objavljeno v majski številki Rodne grude.

Hiša je vseljiva. Pišite na naslov:

Hanibal PISTOR
Partizanska 71
62000 MARIBOR, Slovenija
JUGOSLAVIJA

DRAGI ROJAKI!

Ob ponovnem obisku starega kraja vas pričakuje

HOTEL LEV

LJUBLJANA

vodeči hotel, moderen komfort, sobe s kopalnico, telefonom in radio-aparatom, dancing bar, plesna glasba, odlična kuhinja z veliko izbiro domačih in tujih specialitet — garaže in parkirni prostori

Pričakuje vas in pogostil vas bo po domače
HOTEL LEV LJUBLJANA, Vošnjakova 1
telefon 310-555, telex 31-350

Bleščeča dvajsetletnica

Jubilejnega koncerta ansambla bratov Avsenik, ki je bil 19. aprila v ljubljanski dvorani Tivoli, se je udeležilo kar prek 6.000 navdušenih ljubiteljev Avsenikovih melodij. To je bil pravi zaključek nekega zmagoslavnega obdobja tega ansambla, hkrati pa napoved še novih uspehov. Te dni bo imel ansambel svoj pettisoči nastop, na jubilejnem ljubljanskem koncertu pa je dobil doslej največje število odličij naenkrat: od nemške gramofonske tvrdke Telefunken so v Ljubljani prejeli deveto in deseto zlato ploščo, za prodanih deset milijonov pa še platinasto ploščo; prvi zlati plošči sta jim podelila švicarska in avstrijska podružnica Telefunken, prvo zlato ploščo za rekordno prodajo plošč pa jim je podelila tudi ljubljanska tovarna gramofonskih plošč Helidon. Avsenikov ansambel smo našim bralcem predstavili že pred nekaj meseci, zato naj tokrat le še na kratko ponovimo nekatere misli. Že leta 1955 so Avseniki prek celovškega radia posredno prodrli v Zahodno Nemčijo in od tam se je začela njihova osvajalna pot po svem svetu. Do danes so posneli več kot trideset velikih plošč in brez števila malih, na vseh pa je okrog 500 izvirnih kompozicij Slavka Avsenika v aranžmajih Vilka Avsenika. Ansambel je nastopal že v dva-

najstih državah, povabila pa imajo tudi že za nastope v Skandinaviji in Avstraliji, sami pa bi radi šli tudi v vzhodnoevropske države. V prihodnje nameravajo imeti tudi več nastopov doma tako po Sloveniji kakor tudi v drugih glavnih mestih Jugoslavije.

Ustanovitelj ansambla je Slavko Avsenik, ki je tudi edini samouk med njimi. Njegova glasba izhaja iz ljudske gorenjske melodike, na kateri je Slavko zgradil popolnoma novo dimenzijo slovenske zabavne glasbe — narodno-zabavno glasbo. Kmalu so jo vzeli za svojo milijoni ljudi po vsem svetu. Slavka Avsenika so v Nemčiji proglasili za »svetovnega kralja polk«.

V začetku smo omenili tudi napoved novih uspehov. Na ljubljanskem jubilejnem koncertu se je od ansambla poslovil dolgoletni pevec Franc Koren, hkrati pa sta se predstavila nova pevska člana Avsenikovega ansambla — Jožica Svete in Alfi Nipič. Seveda pa ostane v ansamblu tudi pevek Ema Prodnik, vsem trem pa pomaga tudi klarinetist Albin Rudan. Poslušalci so novo pevsko zasedbo sprejeli izredno lepo in morda bo prav ta popestritev tudi obet, da bo ansambel z mlajšimi močmi vzdržal še desetletje in več.

Celoten čisti dobiček jubilejnega koncerta so Avseniki namenili za boj proti raku, ljubljanskemu onkološkemu inštitutu pa so podelili tudi aparat za operacije.

J. P.

Anton Repnik v svojem domačem ateljeju

Samorastnik s čopičem in barvami

Na Muti v Dravski dolini živi eden izmed najbolj znanih slovenskih slikarjev-naivcev Anton Repnik, ki se je v mladosti izučil za čevljarja, vendar je kmalu spoznal, da se s tem poklicem v svojem kraju ne bo mogel dostojno preživljati. Zavoljo premajhnega zaslužka se je poslovil od zasebnega mojstra in si poiskal delo v Tovarni poljedelskega orodja na Muti.

Slikar Anton Repnik zdaj živi z ženo in petimi otroki v majhnem stanovanju v bloku. Previdno sem stopil v pol kletno sobo, kamor je prihajala svetloba skozi veliko okno. Ob njem si je Repnik uredil svoj slikarski kotiček s slikarskim stojalom. Vse, kar ga obdaja, pa je videti kot pribežališče pregnancev. Tako številna družina si v teh majhnih prostorih očitno ne more privoščiti nobenega ugodja.

»Še malo moramo potrpeti, potem pa bo vse drugače,« je dejal in s pridržanim veseljem povedal, da gradi hišo, ki bo kmalu gotova. V njej bo za vse dovolj prostora, tudi za njegovo umetnost, ki mu pomeni življenje. Zavoljo slabega zdravja je namreč moral predčasno v pokoj. Od tedaj naprej samo slika in je zadovoljen, da mu ni treba več v tovarno.

Na vprašanje, kako je začel svojo umetniško pot, se je najprej malo zamislil, velike nemirne oči so za hip postale še bolj nemirne, potem pa se je zazrl v nedokončano oljno sliko in počasi spregovoril: »Jo, že iz šole sem čutil neko nagnjenje do tega, do svinčnikov.« Vendar do tega, kar je danes, je bila dolga pot. »Najprej sem samo risal, risal sem obraze delavcev v tovarni.«

Anton Repnik: Kosci

»Zakaj so vas prav obrazi najbolj zanimali?«

»Tokrat me je zanimalo vse, v čemer sem lahko potešil svoj nemir, ki sem ga nosil v srcu. Imel sem majhne otroke in majhno plačo, pa sem občutil razliko med tistimi, ki so lahko živeli in preprostim delavci s hribov, ki so hodili na šiht več kot dve uri peš. Njihovi obrazi so me najbolj zanimali. Trdo življenje se človeku zapiše v obraz in telo. Gledal sem jih take zgarane, no, pa sem jih risal. Oj, saj tega, da si revež, ne moreš skriti, na zunaj se ti takoj vidi...«

»Kje ste se potem učili slikanja na platno?«

»Na Muti v tovarni sem enkrat na sestanku vprašal, če je kaka možnost, da bi se izpopolnjeval v tem slikanju, pa so mi priporočili profesorja Pečka. In potem sem slikal.«

Mladi delavec in slikar, oče in umetnik Anton Repnik se je potem začel zanimati za Umetnostni paviljon v Slovenj Gradcu. »Bil sem zelo nemirne narave,« se spominja. »Včasih sem ves dan hodil okoli. Hodil sem iz gostilne v gostilno, jo. Pa nisem

posebno veliko pil. Težko sem se prilagodil družbi, ker sem vedno mislil na svoje slikanje. To pa tedaj še nobenega izmed mojih znancev in prijateljev ni posebno zanimalo. Zategadelj sem se počutil zelo osamljenega. Potem sem se pa ojunčil in šel v Umetnostni paviljon v Slovenj Gradec. To me je spodbudilo, da sem se še bolj zagrizel v slikanje, ki me je veliko bolj zanimalo kot pa delo v tovarni.«

Njegove podobe, ki visijo po stenah delovne sobe, so polne pristrčne naivnosti, ki se razkriva v malce grobih realističnih potezah. Ne spominja se, koliko slik je že naredil, vendar jih nikjer ne bi bilo težko prepoznati. Na njih so robustne in obenem zelo žive upodobitve ljudi, kmetov iz neposredne okolice pri njihovih vsakdanjih delih in opravilih. Včasih so ti ljudje trdi, uporni, včasih prestrašeni ali začudeni, na nekaterih slikah pa se smejejo svojim težavam in nas prevzamejo s svojo ljubko pretresljivostjo.

Dela Antona Repnika poznajo že v mnogih državah Evrope. Razstavljal jih je v Italiji, Franciji, Nemčiji, na Nizozemskem, na Dunaju in na Švedskem. Povsod je naletel na ugoden odmev tako pri obiskovalcih kot pri kritikih. Toda vsa ta priznanja niso spremenila njegove preproste človeške narave. Vesel je, da ga imajo ljudje radi in da mu ni treba več pretirano skrbeti, kako bo preživel številno družino. Vesel je otrok, ki se pridno učijo. Najstarejši sta dvojčici Tončka in Elica, zdaj sta stari že 17 let. Tretji otrok, 13-letni Branko že stopa po očetovih stopinjah. Slika v njegovem slogu, slika ljudi z velikimi začudenimi očmi, ki so značilnost vseh članov Repnikove družine in mnogih ljudi iz njihove okolice. To so oči preprostih, potrpežljivih, delavnih ljudi, ki začudeno zro v življenje in v svojo prihodnost. Za očetovim umetniškim naslednikom Brankom je prišla na svet zdaj 11-letna Marija, takoj za njo Danica, pa še Anica nazadnje Janez, ki je star šele pet let.

Oče Anton je zdaj bolj miren, kot je bil nekoč. Ne pije, kadi pa samo včasih, zavoljo družbe. Uspeh v njegovi umetnosti ga je pomiril. Toda s tem se ni končalo njegovo živo zanimanje za domače ljudi, ki jih upodablja na svojih platnih. Lahko bi rekli, da se jim je še bolj približal, jih še lažje razkriva v vsej njihovi trpki življenjski resničnosti. Vzljubil jih je in jih s slikami približal svetu.

Besedilo in slike:
Rado Vouk

VHODNA VRATA, NOTRANJA VRATA, GARAŽNA VRATA

LIP BLEED

LESNA INDUSTRIJA

bled, ljubljanska 32, tel. (064) 77-384, telex 34525

**LESOL
LESOL
LESOL
LESOL
LESOL
LESOL
LESOL**

LESOL je zaščitno premazno sredstvo za zunaj in znotraj. Je brezbarven ali prozorno obarvan ter vsebuje dodatke proti gnitju.

TOVARNA BARV IN LAKOV

FRUCTAL

**FRUCTA
SOKOVI**

v družinski

HYPHA

embalaži

FRUCTAL-ALKO

SADNO LIKERSKI KOMBINAT AJDOVŠČINA

LJUBLJANA

vas vljudno vabi v svoje obrate
HOTEL, RESTAVRACIJO,
KLETNO RESTAVRACIJO,
KAVARNO, SMREKARJEV HRAM,
TAVČARJEV HRAM

Postreženi boste solidno, v prijetnem okolju

Elektrotehna

LJUBLJANA, TITOVA 51

TRGOVSKO
UVOZNO
IN IZVOZNO PODJETJE
Z ELEKTROTEHNIČNIM MATERIALOM

Dragi bralci!

Naročila za

Slovenski koledar

knjigo s stenskim koledarjem
in mesečno ilustrirano revijo

Rodna gruda

publikaciji za Slovence po svetu

sprejema SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
v Ljubljani in naši zastopniki po vsem svetu.

V ZDA boste koledar in revijo najhitreje prejeli od:

PROSVETA, SNPJ
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103
telefon: 431-5296

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

Ana KLUN
206 1 St.
PITTSBURGH, Pennsylvanija 15215
telefon: 781-8984

Kristina PUGELY
3121 N 76th St.
MILWAUKEE, Wisconsin 53222

Frank L. TEKAUTZ
211 7th St. South West
CHISHOLM, Minnesota 55719

Če želite revijo in koledar od nas, odrežite naročilnico, prosimo, čitljivo izpolnite in pošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
61001 LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II., p. p. 169
SLOVENIJA — Jugoslavija

Naročam

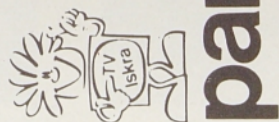
SLOVENSKI KOLEDAR

za leto

RODNO GRUDO od

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

panorama

Nova člana v družini
televizorjev PANORAMA

castor

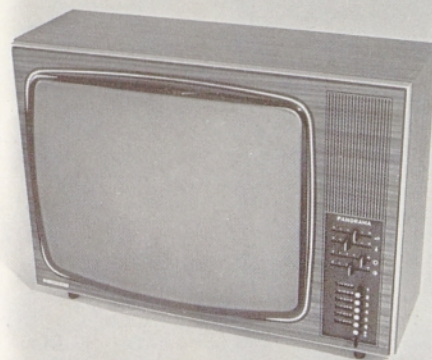
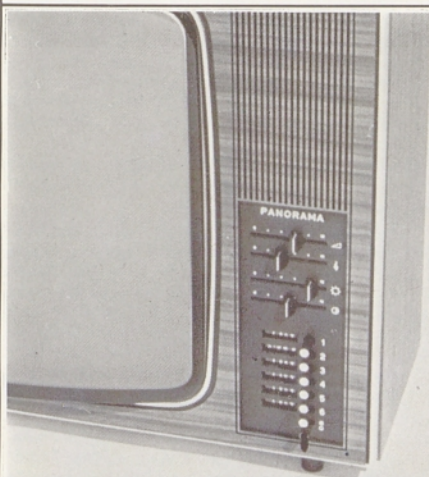
alkor

Kadar dobi družina PANORAMA novega člana, to pomeni, da je nov krog potrošnikov prišel na svoj račun. Nov član družine PANORAMA pomeni novo obliko in izgled, vendar staro, preizkušeno kvaliteto. Tisoči uporabljajo to kvaliteto in tisoči zaupajo vanjo.

Družina PANORAMA:

barvni televizor PANORAMA, ki je še vedno edini domači popolnoma tranzistoriziran televizor

Iskra

črno-beli prenosni televizor MINIRAMA, nosilec mednarodnih priznanj za obliko

PANORAMA ATAIR je še vedno najbolj iskan Iskrin črno-beli televizor

Iskra

in tu sta sedaj še nova člana
črno-bela televizorja

PANORAMA ALKOR
PANORAMA CASTOR,

ki nadaljujeta tradicijo
televizorjev ISKRA
PANORAMA.

Televizorje PANORAMA dobite v vseh Iskrinih prodajalnah in drugih trgovinah z elektrotehničnimi izdelki.

Hotel »KRAS«, B kat., tel. 067/21-071

Hotel »JAMA«, B kat., tel. 067/21-172, 21-161

LETOS DVANAJSTMILIJONTI OBISKOVALEC POSTOJSKE JAME

Dokaj velik predel Jugoslavije obsega svet s posebnimi površinskimi in podzemeljskimi oblikami, sestavljen predvsem iz apnenca. Tak svojevrsten svet imamo tudi v Sloveniji, imenujemo ga Kras in se razprostira v trikotju med Trstom, Reko in Postojno. Eden izmed biserov Krasa je Postojnska jama, ki s pravilčno kapniško lepoto preseneča milijone turistov po svetu. Podzemeljski svet Krasa pa je zanimiv tudi po svojem živalstvu. Vse do danes je predmet živega zanimanja zoologov najznamenitejša žival podzemlja — človeška ribica ali *Proteus anguinus*, ki živi v Postojnski jami v umetni vodni »kotlini».

Postojnska jama leži kilometer stran od mesta Postojne. Njena pravilčna lepota, 21 km dolgi sistem podzemeljskih prostorov, edinstvena jamska železnica, ki popelje obiskovalce po notranjosti, in sama lega Jame ob evropski cesti na Jadran so dejavniki, ki postavljajo Postojnsko jamo med prve turistične jame na svetu. To potrjujejo milijonski obiski turistov, predvsem iz zahodne Evrope. V letu 1973 je obiskalo Postojnsko jamo 868.579 občnovalcev kraških lepote. Zanimiv je podatek, da je bilo dne 14. avgusta 1973 (v 1 dnevu) 11.384 obiskovalcev, kar je do sedaj največji obisk v Postojnski jami. Od leta 1818 do danes pa je bilo v jami že 12 milijonov turistov.

Uprava Postojnske jame je poskrbela, da se njihovi gostje počutijo čimbolj domače in prijetno. Turistom je na voljo 5 km oddaljeni kamping »Pivka jama« sredi zelenega smrekovega gozda. V številnih hotelih, restavracijah, motelih in kampu je poskrbljeno za dobro počutje vseh gostov, za tiste skromne, pa do najbolj razvijenih obiskovalcev kraških lepote. Hotel »JAMA« se ponaša z moderno restavracijo, bifeji, prodajalnici in samopostrežbo. Vabi vas paviljon za prodajo spominkov in menjalnice. Prijazni uslužbenci vam povedo, da je podobno v hotelu »KRAS«, hotelu »SPORT«, v motelu »PROTEUS« in »ERAZEM«, v restavracijah »JADRAN« in »JAMSKA RESTAVRACIJA« v Postojni. Vabi vas kolektiv restavracije »JADRAN« v Senožečah... Po počitku vas prijazno povabijo še na ogled PIVKE JAME, CRNE JAME in PLANINSKE JAME, ki nas presenečajo s svojo lepoto. Ne smemo pozabiti na PREDJAMSKI GRAD z jamo na koncu romantične slepe doline. V gradu je arheološki muzej s predmeti od novokamene dobe pa vse do srednjega veka. Posebna soba je posvečena narodnoosvobodilni borbi.

Poleg Postojnske jame so Škocjanske jame pri Divači največja znamenitost klasičnega Krasa. Izdolbila jih je ponikalnica Reka, ki izvira pod najvišjim slovenskim kraškim vrhom, Snežnikom in ponikne v globokih tesneh pod vasico Škocjan.

Po kraških posebnostih in lepotah slovi tudi Notranjska, svet od Planinskega polja proti Snežniku. V RAKOVEM ŠKOCJANU, dolinici pod temnimi gozdovi Javornikov, je zbran na majhnem prostoru pravcar muzej kraških pojavov. Tudi Cerkniško jezero je zaradi svojih sprememb, ko se suho dno kraškega polja jeseni in spomladi spremeni v veliko kraško jezero, zanimivo za marsikatero obiskovalca. Za KRIŽNO JAMO vedo ljudje povedati, da je tretje notranjsko čudo, ki se hvali s podzemeljskimi jezери in svojevrstnim kapniškim bogastvom, zlasti na Kalvariji in na Kristalni gori. Tudi tukaj se lahko okrepčate v restavracijah »Jelka« na Rakeku, »Jezero« v Cerknici, »Snežnik« v Starem trgu ter v restavraciji »Stari trg«. Dobra kuhinja, osvežujoča pijača in čudovite naravne lepote vas bodo vedno spominjale na te kraje.

Središče tega kraškega sveta pa je še vedno ostala Postojna. Stoletna železnica in nova moderna avtocesta, ki teče skozi Postojnska vrata, povezujejo srednjo Evropo s Trstom in Reko, mesto Postojno pa postavlja na raven turističnih mest, ki jim desetine milijonov turistov zagotavljajo izjemen in hiter razvoj. Najbolj obiskana in edinstvena Postojnska jama v neposredni bližini Postojne pa še vnaprej ostaja dragulj, last vsega človeštva.

Cerkniško jezero

Gostišče Rakov Škocjan, tel. 061/791-066

